

Een onbekend Indisch toneels

GOPALAKELI CANDRIKA

W. CALAND

201

AMSTERDAM

JOHANNES MULLER

1917

Een onbekend Indisch toneelstuk (gopālakelicandrikā).

TEKST MET INLEIDING

DOOR

W. CALAND.

Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam.

AFDEELING LETTERKUNDE

NIEUWE REEKS

DEEL XVII N°. 3.

AMSTERDAM,
JOHANNES MÜLLER.
1917.

EEN ONBEKEND INDISCH TOONEELSTUK.

Toen voor eenigen tijd de Sanskrit handschriften te Leiden aanwezig, die voor 't meerendeel een schenking van Prof. KERN zijn, tot mijne beschikking werden gesteld om ze te beschrijven, bevond ik tot mijne niet geringe verrassing, dat één van die handschriften een tooneelstuk bevat, dat geheel en al onbekend blijkt te wezen. De titel van dit drama is: *gopatakacandrika*, hetgeen letterlijk betekent: „Herders-spel-maneschijn”; wij zouden het eerder noemmen: „Het spel van den Herder”. Blijkens den inhoud is niet de eerste de beste herder of koeherder, doch inzonderheid de Herder Kṛṣṇa bedoeld, terwijl het woord „spel” te nemen is in de beteekenis van „scherts” of „liefdesspel”. Dat dit tooneelstuk in Europa onbekend is, blijkt daaruit, dat Aufrecht in zijn Catalogus Catalogorum het nergens vermeldt en het evenmin in de mij bekende Catalogi van handschriften, die na Aufrecht's werk verschenen zijn, voorkomt, terwijl Dr. F. W. THOMAS, de bibliothecaris van het India Office, mij berichtte, dat de titel ook hem onbekend was. In het volgende moge over dit tooneelstuk iets medegedeeld worden. Het liefst zou ik een volledige vertaling ervan aangeboden hebben, doch daartoe schieten voorshands de hulpmiddelen te kort. Wel is de tekst over 't algemeen vrij goed overgeleverd en hier en daar gecorrigeerd, doch vele plaatsen zijn moeilijk of niet leesbaar, en van een commentaar is natuurlijk geen sprake. Ook ontbreken er, jammer genoeg, drie bladen aan 't handschrift, en hier en daar heeft de afschrijver passages overgeslagen, die dan secunda manu in margine worden aangegeven. Door de zorgeloosheid evenwel van den binder zijn die ingevoegde passages meermalen geheel of ten deele onverstaanbaar geworden, ja soms onherroepelijk verloren gegaan, daar hij de bladen op gelijke breedte heeft ingekort.

handschrift. Het handschrift zelf van de Gopālakelicandrikā (n°. 2341 der MSS. lugd., n°. 2 der Sanskrit hss.) is niet oud, misschien een 200 jaar. Het is van bruin lompenpapier, 27 à 28 cm. lang, 8 à 9 cm. breed, en bevat 7 regels per pagina; het bestaat uit 102 blaadjes; het laatste is genummerd 113, hetwelk onjuist is ten gevolge daarvan, dat het op fol. 88 volgende blad abusievelijk 99 i. p. v. 89 genummerd is, terwijl er drie blaadjes (foll. 65, 66, 67) ontbreken. Het hs., in nāgarī, is niet zoo heel gemakkelijk te lezen, en de scherpste kritiek is vereischt; er wordt geenerlei onderscheid gemaakt tuschen *ta* en *na*; tuschen *nta*, *nna* en *lla*; tuschen *ra*, *va* en *ba*; tuschen *jja* en *ñja*; *ma* en *sa*, en *pa* en *ya* worden vaak verwisseld; *i* en *o*, en *kha* en *rava* zijn dikwijs bijna niet te onderscheiden; *la* en *da* vallen vaak samen, eveneens *dya* en *gha*; *rya* wordt soms *sarya*, soms *rsai* of *rsma* geschreven; de anusvara is dikwijs zoo onduidelijk aangegeven, dat hij licht over 't hoofd gezien wordt.

Er bestaan gronden om aan te nemen, dat ons hs. copie is van een palmblad origineel, en wel in ander schrift dan nāgarī; dat het een afschrift van een palmblad hs. is, mag men besluiten uit de, soms op geregelde afstanden voorkomende, kringetjes, die blijkbaar de holten weergeven, waardoor het snoer, dat de palmbladeren bijeenhield, getrokken werd. Dat het origineel vermoedelijk in grantha was, volgt uit de verwisseling van *śi* en *gi*, van *pa* en *ra*, van *ṛ* en *ra*, uit de verdubbeling van *p*, *y* en *c* na *r*, uit den sandhi (slot-*m* met begin *ka* bijv.: *ñka*, slot-*s* of -*s* voor begin-*s* of -*s*) en uit het, trouwens niet consequente, gebruik van den upadhmāniya (6ók voor *k* en *kk*).

Daar er stellig geen kans is, een ander, beter en vollediger, handschrift te verkrijgen, heb ik het gewaagd, niettegenstaande vele verzwarende omstandigheden, toch dit onbekende tooneelstuk, dat in vele opzichten merkwaardig mag heeten, als toevoegsel bij het hier geboden opstel uit te geven. Een factor van groot gewicht is natuurlijk de metriek, die mij in staat stelde menige passage in orde te brengen. Overal waar een of meer syllaben ontbreken, zijn die door mij in haakjes ingevoegd, terwijl mijne afwijkingen van het hs. in de noten vermeld worden. Dat er nog menige passage onbegrijpelijk is gebleven, kan geen wonder baren. Mogen de critici behulpzaam zijn, die te verbeteren.

Eigenaardigheden van het drama. Ons tooneelstuk vertoont hoogst merkwaardige eigenaardigheden, waardoor het afwijkt van bijna alle bekende Indische drama's. De eerste eigenaardigheid, die den lezer treft, is deze, dat het van 't begin tot het einde is opgesteld in zuiver Sanskrit, en dat niet,

zoaals dat anders 't geval is, door niet-brahmanen en vrouwen Prākrit gesproken wordt.

Wanneer na het gebruikelijk voorgebed (de nandī), de tooneeldirekteur den herfstnacht, die blijkbaar het tijdstip is, waarvoor het stuk bestemd is, heeft geprezen als bijzonder geschikt voor den rāsa-dans, d. w. z. den uitgelaten rondedans, dien Kṛṣṇa met zijne geliefde herderinnen uitvoert en waarin hij door zijne toovermacht 't haar doet voorkomen, alsof telkens tusschen twee herderinnen een Kṛṣṇa optreedt, — na dit voorgebed dan roept de tooneeldirekteur zijn huisvrouw ten toonele; deze treedt op en vraagt in 't Prākrit: „Wat is er van uw verlangen, Mijnheer?” Waarop de ander op verwijtenden toon antwoordt: „Lieve, het is hier niet de gelegenheid voor de gemeene taal (de volkstaal, het Prākrit); dit hjer is geen vergadering van gewone vorsten, maar van de uitgelezenste Viṣṇu-vereerders”. De tegenwerping der actrice, die zich een tooneelstuk zonder aanwending van Prākrit niet goed kan voorstellen, weerlegt hij door er op te wijzen, dat toch ook het Hanumāntāka in enkel Sanskrit is opgesteld, en dat dit stuk toch bij elke gelegenheid hoogelijk gewaardeerd wordt; dat derhalve de „godenspraak”, d. w. z. het Sanskrit, zonder bezwaar kan worden aangewend. Inderdaad is het door den sutradhāra hier vermelde tooneelstuk het enige, dat in enkel Sanskrit is geschreven.

Een tweede eigenaardigheid van ons herdersspel is dit, dat het doorspekt is met allerlei beschrijvingen, deels meer van epischen, deels van lyrischen aard, die niet in den mond van een der eigenlijke acteurs passen, en het merkwaardige daarbij is nog dit, dat zoowel de vele lyrische intermezzi als andere, in proza vervatte mededelingen, niet zelden in verhaaltrant, dus met de werkwoorden in den verleden tijd, worden gegeven. Een paar voorbeelden ter illustratie. Aan 't begin van het derde bedrijf, onmiddellijk nadat de herderinnen door Kṛṣṇa verlaten zijn, heet het: „De schare der herderinnen is bedrukt door 't heengaan van Kṛṣṇa, en wel zóó: „De strik van haar hoofdhaar is over haar gelaat neergevallen, door den struikelenden gang is haar gewaad afgezakt en de schoonheid harer welgebouwde gestalte geweken; met slap geworden voetstappen en door elkaar pratend komt daar de schare der vrouwen als wan-zinnig nader”. „Nu stelt Rādhā”, zoo leest men onmiddellijk daarop, „de smart der scheiding mimisch voor: „Naar alle zijden richt zij keer op keer op de openingen tusschen de dichte lianen den wimperval harer roodgeweende oogen en haar gelaat, schoon als de maanschijf; door den last der schaamte gekweld, bewaart zij voor hare vrien-

dinnen 't zwijgen". Nu een voorbeeld van verhalend proza: „En zoo blaast Kṛṣṇa op zijn fluit. Daarop werd de herdersnederzetting gevuld met de uit de fluit voortgekomen klanken. De vrouwen der nederzetting, bedrukt door het van Kṛṣṇa gescheiden zijn, versperden vóór hem den weg." Deze en dergelijke passages, die zeer talrijk zijn, kunnen natuurlijk niet aan een der medespelers in den mond gelegd zijn. Door wien ze uitgesproken worden, blijkt ten duidelijkste uit één passage, waar wij lezen: „De *sūcaka* tot de toeschouwers: „In de hand de rietfluit dragend en op den schouder den bamboestaf, het oog stree�end, door zijn oorringen de oorgrens en de gevulde wang sierend, kwam daar de beminde Kṛṣṇa uit het pricel te voorschijn". Het woord *sūcaka*, tot dusverre slechts uit een lexicographischen tekst bekend, komt hier voor 't eerst voor. Het moet volgens Hemacandra synonym zijn met *sutradhāra*, tooneeldirckteur. Gheel daarmede gelijkstaand schijnt het toch niet te zijn; op grond van de etymologie van het woord kan men als beteekenis aannemen: „hij die aanduidt, verklaart". De *sūcaka* kan dus een persoon zijn, die, zoals bij ons in den bioscoop, de nadere toelichting geeft van wat er op 't tooneel gebeurt. In dit verband moet nog op enkele feiten in ons tooneelstuk opmerksam worden gemaakt, vooreerst hierop, dat een enkele maal de woorden van den „verklaarder", als men het woord *sūcaka* zoo mag weergeven, ineenvloeden met de woorden, die in den mond van een der acteurs passen. Het heet daar: „Daarop treedt Yaśodā (d. i. Kṛṣṇa's pleegmoeder, die ongerust is over 't lange wegblijven van haar lieveling) in den hof op. En wel zoo: „Op den omtrek der deur den blik vestigend, een tranenstroom doende vlieten, rondwendend (zoo staat er!) haar borstenpaarrondte, dat bevochtigd is door de (tranen van) liefde tot haar zoon, vragend de voor haar staande schoone begeleidster niet door liefde gebroken stem: „Lieve, is ook heden nog niet gekomen mijn Mukunda, wiens als de maan zoo schoon gelaat met de fluit voorzien is?" Aangezien het niet waarschijnlijk is, dat midden in het vers de „verklaarder" zijn woorden afbreukt en die door den betrokken acteur, in casu de actrice, die Yaśodā voorstelt, laat *Gissingen om-* vervolgen, gis ik, dat bij de opvoering van ons stuk iets dergelijks *trent de wijze* kan hebben plaats gehad als wat Growse in zijn boek over Mathurā *van oproering*. (2de uitg. van 1880, pag. 75, 76) vermeldt van de populaire tooneelstukken, die thans nog ter ere van Kṛṣṇa in Mathurā worden opgevoerd. De acteurs, vooral zij die Kṛṣṇa en Rādhā voorstellen, zijn daar kinderen, die geen woord spreken, doch wier handelingen begeleid worden door de woorden van den Rāṣadhārin, d. w. z. zeker een Brahmaan, die zijn levensonderhoud vindt door

de opvoering dier landelijke mysterie-spelen¹⁾). De opvatting, dat ook in ons stuk de acteurs, vooral de herders en herderinnen, nog meer als knapen en meisjes (*bāla*, knaap beneden de 16 jaar), dan als volwassen personen moeten gedacht worden, wordt versterkt door een zeker tooneel, waar Kṛṣṇa als meisje verkleed ten huize van Rādhā's ouders optreedt, bij welke gelegenheid Rādhā's vriendin Lalitā, die deze verkleeding heeft bewerkt, tot Rādhā's moeder zegt, dat dit meisje gekomen is om Rādhā's vriendschap te verwerven: „als gij 't goedvindt, wil zij wat met de pop komen spelen”. Daaruit blijkt d. m. dat, niettegenstaande de gevoelens van liefde en liefdesmart, die allerwege in het stuk op den voorgrond treden, de hoofdpersonen toch als kinderen, als knapen en meisjes, te denken zijn. In de praktijk zou het nu wel groote bezwaren gehad hebben aan een troep kinderen het Sanskrit voldoende bij te brengen. Ik vermoed dus, dat, zóó ons stuk ooit is opgevoerd geworden (zie beneden!), men zich de zaak zóó heeft voortestellen, dat gedurende het geheele stuk alles gezegd wordt door den *sucaka*, juist zoals thans nog te Mathurā geschiedt, en dat de acteurs slechts de handelingen verrichten, waarbij wellicht door een lichten wens van den *sucaka* wordt aangeduid, wie telkens als de spreker gedacht moet worden.

Het hier uitgesproken vermoeden omtrent de wijze van opvoering van ons tooneelstuk is, dat moet hier uitdrukkelijk gezegd worden, niet in alle opzichten bevredigend. Men kan zich bijv. bezwaarlijk voorstellen, hoe de scène van den kleederen-diefstal ten toonele gevoerd is. Intusschen zijn er nog twee andere mogelijkheden denkbaar. Vooreerst zou men, en deze opvatting schijnt op 't eerste gezicht veel voor zich te hebben, kunnen denken aan een schimmenspel. Het is bekend, dat PISCHEL (Zie Sitz. Ber. der Kgl. Preuss. Akad. der Wiss., 1900, pag. 500) vermoed heeft, dat men zich het Hanumannāṭaka voor te stellen heeft als bestemd om als schimmenspel te worden opgevoerd. Nu heeft de Gopālakelicāndrikā met het Hanumannāṭaka niet alleen dit gemeen, dat het in enkel Sanskrit is gesteld, maar ook de boven aangeduide merkwaardigheid, dat aan een persoon buiten de acteurs (in het Hanumannāṭaka aan den sūtradhāra) allerlei passages van verhalenden (epischen) aard in den mond gelegd worden. Het komt mij evenwel voor, dat er bezwaren bestaan, ons stuk te beschouwen als bestemd om als schimmenspel te worden opgevoerd, en wel vooral verschillende

¹⁾ „.... one of the *Rasdhāris*, who collects the troupe of singers and musicians, and himself takes the chief part in the performance, declaiming in set recitative...., while the children who personate Krishna and Rādhā act only in dumb show”.

scenische aanduidingen (wanneer het bijv. heet, dat een acteur optreedt met gordijn-wegschuiving). Op nog eene andere mogelijkheid schijnt intusschen te duiden het slot der passage, beneden op pag. 9 vertaald: „de toeschouwers, een bloemenregen er op geworpen hebbend, buigen zich.” Deze passage schijnt mij slechts dan mogelijk en begrijpelijk te zijn, wanneer men zich ons tooneelstuk denkt als een leeds drama, d.w.z. een drama bestemd, niet om te worden ten tooneele gevoerd, maar slechts om gelezen te worden. Zóó zou ook de boven opgeworpen moeilijkheid van het vertoonen der kleederen-diefstal-scène niet bestaan.

Auteur.

Wie de auteur van ons stuk is geweest, daaromtrent bestaat geen twijfel, en ook omtrent den tijd, waarin 't vervaardigd is, valt iets te gissen. Wat het eerste punt betreft, het is gebruikelijk, dat in het voor spel de tooneeldirekteur, met zijn huisvrouw sprekende, het auditorium inlicht omtrent het stuk, dat zal worden ten toonele gevoerd. Zoo ook in de *Gopālakelicandrikā*. De sūtradhāra zegt: „Hier is nu aan ons toevertrouwd het geheel nieuwe tooneelstuk (*nāṭaka*), genaamd het „Herders-spel-maanlicht”, hetwelk vervaardigd is door Rāmakṛṣṇa, die in de voeten des Heeren vreugde schept als in den geur van de lotus. Dat moet nu tot een feest dezer vergadering worden opgevoerd.” De actrice: „Is die dan geboren in het geslacht van Dāṇḍīn¹⁾, van Bhavabuti of van den dichter Bhāravi, dat de compositie zijner taal strekken zal tot een hartfeest der vorstelijke vergadering?” De auteur: „Dit is een ander, en wel een, die de vereerders van Viṣṇu in de hoogste verrukking brengt. Immers: „Er was eens een zekere Brahmaan, Devajīti genaamd, die door de menigte zijner deugden en door zijn schoon uiterlijk het sieraad was van Gujarāt-land, die door den nektar van 't denken aan de voeten des verhevenen Rāmānuja de drie kwellingen²⁾ weggewassen had, en van wien in den reinen stamboom der Noordelijken wijd en zijd gesproken werd: van dien is deze de zoon, die door zijn beleid in breeden kring succes heeft gehad, zoo gjij van hem gehoord hebt.” Dus de auteur van ons tooneelstuk is een zekere Rāmakṛṣṇa, zoon van Devajīti, geboortig uit Gujarāt; daar er vele auteurs van den naam Rāmakṛṣṇa bekend zijn, geeft de naam op zich zelf geen nader uitsluitsel omtrent den tijd, waarin hij geleefd heeft; doch blijkens de aangevoerde passage is hij te stellen na Rāmānuja, den beroemden hervormer van het

Tijd.

1) Hier geldt dus Dāṇḍīn als een tooneelpeldichter, een argument voor Pischel's theorie dat hij de auteur is van de *Mṛcchakatīka*.

2) Voorkomend uit den geest, uit het fatum, uit de wezens: *ādhyātmika*, *ādhidaivika*, *ādhikārtika* (*Suśruta* I. 89, 5).

Viṣṇuïsme uit de 12de eeuw. Meer dan deze terminus post quem is niet met zekerheid aan te geven; ook de vroeger medegedeelde vermelding van het Hanumannāṭaka, dat in de eerste helft der 11de eeuw wordt gesteld, doet geen nadere tijdsbepaling aan de hand. Wij moeten dus naar andere gegevens zoeken. Het Bhāgavata-purāṇa is den auteur van ons stuk bekend geweest; hij heeft meerdere verzen, die ook in dit Purāṇa voorkomen, en noemt het één met name, waar de tooneeldirekteur zegt, dat „reeds door 't éénmaal vernemen van des Heeren (d. i. Viṣṇu's) naam zelfs de Pulkasaka van den kringloop der wedergeboorten bevrijd wordt, zooals het Bhāgavata zegt“¹⁾. In welken tijd evenwel dit Purāṇa, waaromtrent men 't eens is dat het betrekkelijk jong is, moet gesteld worden, staat niet vast. WINTERNITZ (Ind. Lit. Gesch. I, pag. 405) is geneigd het vóór de 13de eeuw te plaatsen. Slechts zooveel valt dus met zekerheid te zeggen, dat de Gopālakelicandrika na de 12de eeuw te stellen is; het kan natuurlijk ook betrekkelijk modern wezen, daar immers ook heden ten dage nog Indische drama's geschreven worden. Wellicht kan één gegeven van archaeologischen aard den terminus post quem nog eenigszins beperken. Tweemaal is er sprake van zekere versiering bestaande in parels, die aan den neus gedragen worden: *nasi�roflasatdachhamuktikagaladīptyādharaλambayā* (fol. 99. a, lees 89. a): „door de schitterende, heldere op haar lip neerhangende parels aan bare neusspits“ en: *nasi λulitamahāśuktisunuprakasāḥ* (fol. 108. a, lees 98. a): „stralend gelijk de zon door de aan zijn neus zich heen en weer bewegende parels“. Het is waarschijnlijk, dat deze wijze van versiering niet heel oud is, althans in het epos schijnt ze niet gevonden te worden; wanneer zij in zwang is gekomen, heb ik echter niet kunnen vinden²⁾.

Het drama een nāṭaka. Ons tooneelstuk, dat door den sūtradhāra zelf een nāṭaka genoemd wordt, schijnt inderdaad tot deze kategorie van drama's te behoren: het aantal der bedrijven schijnt zes te zijn, terwijl het minimum voor een nāṭaka vijf is. Wel is dit niet geheel zeker, daar slechts het slot van den eersten en den tweeden aṅka uitdrukkelijk worden aangeduid (fol. 31. a: *prathamo 'ṅkāḥ*, fol. 48. b: *dvitīyo 'ṅkāḥ samīptim agāt*), doch het derde bedrijf is hoogstwaarschijnlijk op een der ontbrekende folia 65—67 geëindigd, terwijl het vierde reikt tot fol. 87. b, en het vijfde tot fol. 106. b (lees: 96. b); althans het woord *praveśāṅkāḥ* duidt hier telkens den aanvang van een nieuw bedrijf aan. Tets opmerkelijks is er in 't gebruik van

1) Vgl. Blag. pur. VI. 13. 8, waar eveneens het unicum *pulkasaka* voorkomt.

2) Zie Add.

den term *prastāvanā*, die gewoonlijk het voor spel aanduidt, het tooneel tusschen het voorgebed en het eerste bedrijf; in ons stuk evenwel heet het, wanneer de tooneeldirekteur van 't tooneel verdwenen is en het eigenlijke tooneelstuk begint (fol. 8. b): *tataḥ prastāvanā*. Op zich zelf beschouwd zou dit een onnauwkeurigheid kunnen zijn voor *iti prastāvanā*, doch het is opvallend, dat ook fol. 48. b, na 't eind van 't tweede bedrijf, het derde opent met de woorden: *tataḥ prastāvanā*. In ons stuk schijnt dus deze term op een andere wijze dan gewoonlijk gebruikt te worden, en wel om aan te duiden, dat een nieuw bedrijf begint, waartoe echter geen nieuw optreden vereischt wordt, daar dezelfde acteurs na 't voorafgaande bedrijf op het tooneel blijven, en dus de term *pravesaka* niet zou kunnen dienen.

De auteur van ons tooneelstuk, dat dus van 't begin tot het einde in zuiver Sanskrit is geschreven, weet de woorden zijner acteurs, waar hij ze geen hetzij eenvoudig, hetzij hoogdravend proza laat spreken, in de meest verschillende en kunstige versmaten in te kleeden. Het talrijkst zijn de verzen in sārdulavikrīdita-metrum, dat tusschen de 140 en 150 maal voorkomt; dan komt de āryā-strophe met hare variaties: de upagiti bijv. komt tusschen de 50 en 60 maal voor, dan de sragdhārā en de śalinī, beide ± 45 maal. Eenige malen wordt ook het rijm aangetroffen.

ysterie-spel. Men zou misschien geen ongelijk hebben, wanneer men het tooneel spel, waarover hier gehandeld wordt, een mysterie-spel noemde. De stof immers is ontleend aan de religie en wel bizonder aan de jengdgeschiedenis van Kṛṣṇa, een der meest populaire incarnaties van Viṣṇu, die deze god aannam om de wereld te verlossen van den tyran Kanṣa. Het is bekend, dat ook thans nog in Bengalen (en ons handschrift is door Prof. KERN te Benares verworven) een soort van populaire drama's, waarvan Kṛṣṇa de hoofdperson is, worden ten toonele gevoerd, *yātrā*'s genaamd, omdat ze samen vallen met processies ter eere van deze godheid¹⁾. Deze *yātrā*'s kunnen in een tempel worden opgevoerd; alsdan plaatst men het beeld van den god op een estrade en de acteurs treden aan zijne voeten op²⁾. Dit schijnt ook de situatie van ons stuk te zijn. Wanneer de goddelijke Herder aan 't begin van het stuk met zijne vrienden is opgetreden, zegt de acteur (de tooneeldirekteur) tot zijne huisvrouw (de nati): „Schoone, breng nu bijeen alles wat benoodigt is om

1) S. Lévi, le théâtre indien, pag. 393; Growse, Mathura, pag. 76; Nisikanta Chatto-padhyāya, The Yātras or the popular dramas of Bengal (Zurichsche Dissertatie, London 1882) passim.

2) Lévi op. cit. pag. 397.

hem "met lampzwaaïng te eeren". Het hier door „lampzwaaïng” weergegeven woord luidt in den tekst: *nīrājana*. In de gedrukte teksten beteekent het woord: *Iustratio excereitus*, doch volgens den *Sabdakalpadruma* is de term ook gelijkwaardig met *ārātrika*, waarmede wordt aangeduid: „das zum Schwenken vor einem Idol dienende Licht oder Gefäss”, en ook deze ceremonie zelf.¹⁾ Als de *sūtradhāra* zijn huisvrouw die opdracht heeft gegeven, doet zij, zooals hij bevolen heeft. *Zij* nadert al zingend, met zich brengend het als een maan-cirkel er uitziende „lampzwaaïingsvat” voorzien van de „maan-pit” (hoe men zich deze *candrakavati* te denken heeft, is niet duidelijk). De acteur zegt dan: „Besproeiend rondom met vreugdetranen, als waren 't lotusbladeren, de lamp, o lieve, vertoont gij U nog meer eere bewijzend”. Tot de toeschouwers zegt hij: „Daar heeft zich in zichtbare gestalte de Heer der hoogste zaligheid, om zijne getrouwen een gunst te bewijzen, vertoond, door mij hier aangebracht. Op mijn bevel is mijne huisvrouw nademd met het „lampzwaaïingsvat”. Ziet ook gij, mijne Heeren, ieder voor u zelf!“ De toeschouwers stonden (hier weer de verhalende trant!), de hol aan elkaar gebrachte handen voor zich houdend, met gebogen hoofde. De actrice verricht de manipulatie van het *nīrājana*. De acteur beschrijft het: „In de als smaragd-spiegels schijnende rondten tuschen de diadeem-sieraden fonkelt door de stralen der „maanpit” de maan onder den schijn van 't lampje“. De toeschouwers, een bloemenregen er op geworpen heb-bend, buigen zich”.

*teleghenheid
waarvoor het
drama
bestemd is.*

Het stuk wordt dus, zooals dat ook met de moderne *yātrā's* het geval is, des nachts opgevoerd en wel op vollemaansnacht van den herfst. Immers de tooneeldirecteur zegt dadelijk na 't voorgebed: „Hé, deze nacht heeft de herfst-maan tot sieraad en daarin zoemen de rondvliegende bijenzwermen om de witte (des nachts bloeiende) lotussen“. En in 't begin van het laatste bedrijf komt de herfstvollemaan, als twee denkbeeldige personen gesplitst, op, om Kṛṣṇa te herinneren aan zijne belofte den *rāsalāsyā* op den eerstvolgenden vollemaansdag in den herfst te houden. Volgens sommigen²⁾ heeft te Vṛindāvana, de plaats door Kṛṣṇa's jeugdgeschiedenis beroemd, de *rāsayātrā* plaats van af den 10^{den} tot op den dag van vollemaan in Sept.-Oct. Uit verschillende passages in ons stuk blijkt dus, dat het bestemd is, om te worden opgevoerd tijdens een *rāsayātrā*, d. w. z. het herfstfeest ter herdenking van Kṛṣṇa's uitgelaten rondedans met de Gopi's.

1) Petersb. Wb. s. v. *ārātrika*.

2) WILSON, Essays and Lectures, vol. I, pag. 130.

Ter inleiding. Alvorens den inhoud van ons tooneelstuk te schetsen, is het wellicht niet overbodig de voornaamste feiten van Kṛṣṇa's jeugdgeschiedenis kortelijc in herinnering te brengen. Den tyran van Mathurā, Koning Kaṇṭha, was voorspeld, dat hij door het achtste kind zijner zuster Devakī, die met Vasudeva gehuwd was, zou gedood worden. Om hem aan de vervolging van zijn oom te onttrekken werd Kṛṣṇa in den nacht zijner geboorte door zijn vader naar de overzijde der Yamuna in veiligheid gebracht bij den herdersvorst Nanda en diens echtgenote Yaśodā te Gokula, die hem, in de meening dat hij hun zoon was, opvoedden te samen met zijn ouderen halfbroeder Balarāma, wiens moeder Rohini was. Hier groeide Kṛṣṇa als herdersknaap op, doch reeds zeer spoedig bleek uit allerlei machtsvertoon van 't kleine knaapje, dat hij geen gewoon kind was. Zoo wist hij nog als zuigeling de door Kaṇṭha afgezonden Putanā, die haar vergiftigde borst aan 't kind gaf, geheel te vernietigen. Toen hij eens boter gestolen had en door Yaśoda stevig vastgebonden was (van daar zijn naam *dāmodara*), wist hij zich los te rukken en met zulk een geweld tuschen twee boomen, waarin ten gevolge van een vloek twee dienaren van Kubera veranderd waren, door te gaan, dat deze van elkaar gerukt en nu van den vloek bevrijd werden. Een van de meest populaire heldendaden van Kṛṣṇa was zijn overwinning op de giftige slang Kāliya, die de Yamunā onveilig maakte. Al de herdersmeisjes en -vrouwen van Gokula, wier harten door des Herders fluitspel waren geroofd, waren als verzot op Kṛṣṇa, van wien zij 't niet konden dragen, gescheiden te zijn. Van alle herderinnetjes is evenwel Radhā hem het meest dierbaar. In geen verhaal van Kṛṣṇa's jeugd ontbreekt de voor ons gevoel eenigszins aanstoetelijke episode, hoe eens de herderinnen om te baden zich in de Yamunā te water begaven, hoe hijbare kleederen stal, daarmede in een hoogen boom klom en de kleederen niet wilde teruggeven, voordat ieder der meisjes uit 't water zou gekomen zijn en met opgeheven handen zich voor hem zou geplaatst hebben. — Dit zijn de hoofdfeiten die bij den toeschouwer, den lezer of den hoorder van het drama als bekend worden verondersteld.

Ik wil thans trachten een overzicht te geven van ons tooneelstuk, waarvan de hoofdinhoud is: de vereeniging van Kṛṣṇa met zijne geliefde Rādhā.¹⁾ De dramatis personae zijn:

Kṛṣṇa met zijne vrienden (vooral Subāhu, Makaranda, Madhu-maṅgala en Jayanta, die hier het komische element vertegenwoordigt).

¹⁾ „The soul's devotion to the Deity is pictured by the self-abandonment to Kṛṣṇa of his queen Radhā”, Grierson in Enc. of R. and E., VIII, 96, b.

Rādhā met hare vriendinnen (vooral Lalitā, Candrāvalī).

Balarāma, Kṛṣṇa's oudere broeder.

Nanda, pleegvader van Kṛṣṇa.

Yasodā, pleegmoeder van Kṛṣṇa.

Kirti, moeder van Rādhā.

Rohinī, moeder van Balarāma.

Paṇḍjamāsi | , de ontdubbelde gepersonificeerde vollemaansnacht
Śāradī | van den herfst.

Yogamāyā, de gepersonifieerde Illusie door Kṛṣṇa's tooverkracht bewerkt.

De plaats der handeling is Gokula aan de Yamunā en omstreken.

Voorgebed en voorstel Het stuk opent op de gebruikelijke wijze met het uit twee strophen bestaande voorgebed, waarin de god Kṛṣṇa en zijne geliefde Rādhā worden aangeroepen. De eerste strofe luidt:

„Hij, die getroffen is door de blikken der scharen van godenvrouwen¹⁾, die door de klanken zijner fluit verrukt en verdwaasd waren; hij, wiens aanblik ondragelijk was voor den draak (Kāliya), wiens oog wreedaardig was als de jonge zon; hij, die aan de armen bespoeld werd door het water losgelaten door den olifant Kuvalayā-pida²⁾; hij, die door het verslaan van Kāṁsa de schare der onsterfelijken verblijdde; die Mukunda genaamde (God) moge U beschermen.”

De tweede strofe luidt:

„Van haren in de grotwoning in voorgewonden slaap neerliggenden echtgenoot kuste Rādhā, hoog van trots³⁾, de lip, toen zij van aangezicht tot aangezicht tegenover Madhava's liefelijkheid stond, ziende dat op zijn gelaat de pupil van zijn lotus-oog door een glimlach lichtelijk bewogen werd. Zij, wier blik uit schaamte nederwaarts gericht werd, geve U thans overvloed van zegeningen.”

Daarna houdt de tooneeldirekteur het reeds boven kortelijc medegedeelde gesprek met de zangers en met zijne huisvrouw, waarin hij het stuk aankondigt, dat ten tooneele zal worden gevoerd, van den uit Gujarat geboortigen Rāmakṛṣṇa. Het bezwaar der actrice tegen een Gujarāti, daar de bewoners van dat land als hardvochtig (*nīḥsneha*) bekend staan, weerlegt de tooneeldirekteur door er haar verwijtend op te wijzen, dat toch niet de afstamming, de familie,

1) *amaravaradhu*, blijkbaar zijn de Gopi's bedoeld, die immers oorspronkelijk hemelse nymphen (apsarasen) waren, vgl. Visṇu-purāṇa V. 38.

2) Vgl. Bhāg. pur. X. 43. 15: 'nytakam dṛipam utṣyate dantapāṇīḥ sanācīśat ; amṣaṅgaśtarīṣāṇo 'śrīmudubindubhir aśicitah ||

3) ? *mānōñnata*,

hier den doorslag geeft, maar dat de omgeving, waarin iemand geplaatst wordt, zijn waarde bepaalt.

„De lotus, die toch uit het slijk is opgegroeid, neemt Lakṣmī met vreugde tot haar zitplaats; door schoone jonkvrouwen met oogen fraai als 'de lotus, wordt zij (als sieraad) achter 't oor gestoken, en zelfs, o wonder, met hare van genot trillende heldere stralen omvat haar zonder bedenking de zon, nadat zij den hoogen berg der duisternis (de kim) heeft verlaten.”

En deze Rāmakṛṣṇa, zoo vervolgt hij, wiens zachtgestemd harte door den stroom van mijmering van alle zonden gelouterd is, zal zeker niet ongevallig zijn aan den Herder, den Heere, die in tastbare gestalte zich geopenbaard heeft tot het scheppen des heelals; den God, wiens gelaat, schoon als de maancirkel, gehuldigd wordt door de liefelijk klinkende vallarīya-melodieën aan den Yamunā-oever; den God, die door zijn bewegelijke heldere lotusoogen in verrukking brengt het als een buigzame liane slanke lichaam der Herderinnen; den God, die bij 't getingel zijner bij iederen voetstap klinkende enkel-belletjes zich de bijen-zwermen vergezelschapt, en die door zijn door zachte Malaya-koeltjes bewogene, zijne wangen sierende haarlokken de macht van Amor te niet doet.”

Iimmers:

„De heetstralende zon wordt tot koelte, de breede oceaan wordt tot een beekje, de arme tot een verwant, Indra's bliksem wordt tot een bloem, de bedelaar wordt een rijke, het hoogste oord van den discus-drager (Viṣṇu) wordt tot een open deur (d. w. z. voor elkeen toegankelijk), ja zelfs de kringloop der weergeboorten wordt tot het hoogste oord (van Viṣṇu), wanneer de Heere, de echtgenoot van Lakṣmī, genadig gestemd is.”

Wanneer dan de God Kṛṣṇa door den tooneeldirekteur in een drietal verzen is opgeroepen, waarvan er een luidt:

„O gij, die gesierd zijt met snoeren van fraaie lotussen, gij, wieus lichaam schittert door stukjes saffier-edelsteen, doe toch mijne oogen het doel van hun bestaan bereiken, gij, rietfluitgesierde, in 't struikgewas U vermakende (Kṛṣṇa)!“

hoort men achter het scherm een stem, blijkbaar die van Kṛṣṇa, die roept: „Doe de kalveren omkeeren en drijf ze hierheen.” Als een ander, eveneens achter het scherm gevraagd heeft: „Waarom moeten ze tot terugkeeren gebracht worden, de kalveren, die nu elkanders spoor volgen?” antwoordt achter het scherm een stem, blijkbaar weer die van Kṛṣṇa: „Toen ik heden van 't bed opgestaan mij opmaakte om de kalveren te gaan hoeden, ben ik door iemand, ik weet niet wie, met van innige gehechtheid getuigende woorden

aangeroepen; tot hem moet ik gaan, om de hem gedane belofte gestand te doen." Blijkbaar heeft dus de God den roep van zijn trouwen vereerde, den sutradhāra, gehoord en geeft er gevolg aan. Dan zegt de acteur tot zijn huisvrouw: „Lieve, mij dunkt, dat daar de zoon van Nanda nadert, die de kleedij van een herder aangenomen heeft." Als zij hem vraagt, waaruit hij dat opmaakt, geeft hij o. a. dit antwoord:

„Allerwege hoort men de tonen der fluit en luide klinken de bellen; daar verneemt men ook 't getrappel der kalfjes en in 't bizonder hun geloei en 't geluid veroorzaakt door het zwaaien der sterke armen van de herdersschare. Thans waait een wind, die medevoert den geur der jasmijnen in 't gevlochten hoofdhaar des overwinnaars van Mura."

Dan treedt de Herder met zijne vrienden op, de kalveren voor zich uit drijvend. In fraaie verzen schildert hem de tooneeldirekteur:

„Daar nadert hij: liefelijk en door de maan benijd is zijn diadeem, door de bijen omzwerm'd is zijn kruin, over zijne wangkringen beweegt zich de kraans, zacht-liefelijk klinkt zijne fluit."

„Laat deze serie van onafgebroken glimlachjes van Madhu's overwinnaar uwe oogen verfrisschen, gelijk de uit de maan uitgescheiden nektarstroom allerwege de (door de zonnehitte) verwelkte lotusbloemen."

Hierbij sluit zich aan de te voren reeds vermelde „lampschijnselhuldiging" van den God en onmiddellijk daarna wordt achter het scherm een stem vernomen, roepend:

„O gij slechtaard, booswicht, verworpeling van een tooneelspeler, waar hebt gij den met woudbloemen bekrans't heen gevoerd, die nog niet zijn ochtendmaal genuttigd heeft?"

Als de tooneeldirekteur uit die woorden heeft opgemaakt, dat de een of andere herdersknaap op hem vertoord is, treedt de herder Lambālaka op, met opgeheven stok, met hangenden gewaad-zoom, pauwstaartvederen dragend, en herhalend de woorden: „O gij slechtaard enz."

De tooneeldirekteur achter zich ziend: „Ach,

„Bezuwaarlijk aan te blikken door zijne van toorn rode oogen, door zijn bewegende wenkbrauwen den aanblik opleverend van een slang, door zijne stokslagen van-een schcidend de voegen der aarde, wie is 't, lieve, die daar nadert als een tweede god des doods?"

„Daarom is 't maar het best, dat wij van hier heen gaan, na ons voor den Heere gebogen te hebben: „Heer, ik buig mij voor U neder; ik ga heen, en zal wel niet kunnen terugkeeren uit vrees voor de stokslagen des herders."

Tooneeldirecteur en actrice af; hier eindigt blijkbaar het voorspel en vangt **HET EERSTE BEDRIJF** aan.

Eerste bedrijf. Kṛṣṇa vraagt den herder: „Gij ongemanierde herderszoon, wat heeft die acteur u gedaan, dat gij hem verjaagd hebt door 't dreigen met uw stok?” Doch de herder antwoordt, dat die acteur zelf zich niet behoorlijk heeft weten te gedragen door Kṛṣṇa ten ontijde te roepen; „ieder pleegt maar in spot of waan den naam Kṛṣṇa te noemen, en dan komt Kṛṣṇa onverwijld aan.”

„Uw vader,” zoo gaat hij voort, „van alle herders het hoofddiaademe, is besaamd om zijn goedheid op aarde; uw moeder, voorwaar, de wenschliane van Mukunda, heeft U aan (uw vader) die zoo vurig (naar U) verlangde, geschenken. Dat gij, als men maar tot U roept: „o Kṛṣṇa,” als een begeerde komt aangelopen om acht te geven, dat is, o Mādhava, U niet gepast: het is een schandvlek voor fatsoenlijke lieden.”

En ook:

„Dat gij in uwe kindsheid een kleine hoeveelheid boter uit 't huis uwer moeder gestolen hebt, dat gij met de schoone herdersmeisjes in 't ronde gedanst en gescherst hebt, dat is heden niet meer gepast, nu gij de gast zijt van der vrouwen lotus-oogen. Wie zal, denkend aan die lichtvaardigheid van U, nog zijne dochter U (ten huwelijjk) geven?”

Maar Kṛṣṇa antwoordt, dat het nu eenmaal, al lastert men hem, omdat hij van den een naar den ander gaat, zijn aard is.

„De bij inmers, alhoewel dronken door 't proeven van het vocht gepuurd uit de aan den Yamunā-oever groeiende lotus, zoo die wederom door de zockers van zoeten geur¹⁾) geroepen wordt om met den mango-boom samen te zijn, en dan door de kwikstaarten voor „begeerig” wordt uitgemakkt, verlaat die bij uit vrees den weg zijner natuur?”

„Laten er al sommigen zijn, die, in hunne observanties opgaand, mij hunne dochter weigeren, ik zelf roep ze in den herfsttijd door de rietfluit tot mij”.

„Dat mag zoo zijn”, antwoordt de herder, „maar wat komt er dan van een huwelijjk? Als 't zoo met de zaak gesteld is, dan past U ook geen ruwheid”. „Enwanneer heb ik mij daaraan dan schuldig gemaakt, o schelm?” vraagt Kṛṣṇa. Nu vertelt de herdersknaap:

„Uw moeder had toch voor uw ochtendmaal een schotel overheerlijke rijstebrij gereedgezet, doch gij hebt die niet genuttigd en de lotusoogige Yaśodā heeft die met haar tranenstroom als 't ware

1) *sugandhusacivatḥ*.

begoten". Toen Rohinī haar vroeg, waarom ze weende, antwoordde zij, dat haar zoon, om de eene of andere reden boos, zonder gegeten te hebben met de andere herdersknapen er op uitgegaan was. Maar wat de aanleiding tot dat in toorn heengaan van Kṛṣṇa is geweest, wil de herdersknaap, uit vrees dat de anderen hem zullen afrossen, eerst niet zeggen. Als Kṛṣṇa aandringt, vertelt hij, dat Yaśodā aan Rohinī verhaald heeft, dat het een of andere herderinnetje bij haar was gekomen om den karnstok te halen, en dat Kṛṣṇa toen in hare, Yaśoda's, tegenwoordigheid, gezegd had: „die daar draagt op haar borst een kussen”, dat zij, om dat meisje, dat hierover beschamend was, gerust te stellen, gedreigd had hem een klap te zullen geven en hem gezegd had: „Ik zal nu maar niet in herinnering brengen wat vergeten is, maar, mij dunkt, gij wilt zeker weer *dāmodara* worden (waarmede Yaśodā doelt op 't stoute' stukje in zijn eerste kindsheid door Kṛṣṇa uitgehaald, toen hij vastgebonden werd, omdat hij de boter gestolen had). En zoo had Yaśoda verder tot Rohinī gezegd: „die woorden voor gemeend houdend is hij zonder te hebben gegeten met de kalveren er op uitgegaan”. Als Kṛṣṇa toegeeft, dat dit de toedracht der zaak is, schildert de herdersknaap den treurigen toestand van zijn ouderlijk huis en dorp, nu het Kṛṣṇa's aanblik derft:

„Als het woud zonder lente, als de nacht zonder de stralen der maan, als de geest zonder onderscheidingsvermogen, zoo is de nederzetting van Gokula zonder U”.

En ook:

„In de omgeving van Nanda's nederzetting, die thans beroofd is van de schittering uwer gelaatsliefelijkheid, zwerft de herderinnen-schare rond als een bijenzwerm over een lotus, die knop gezet heeft”,

en nu is Kṛṣṇa heengegaan zonder zijne pleegonders vaarwel te zeggen, zonder zijn broeder Rāma te antwoorden, toen deze vroeg waar hij heen ging, ja zelfs zijne geliefde pratende Sarikā-vogel en zijne zoo dierbare rietfluit heeft hij vergeten! ¹⁾

Doch Kṛṣṇa antwoordt, dat noch Brahmā, noch Śiva, noch Śri hem dierbaarder zijn dan zijn getrouwe aanhanger (hij had immers den roep van den sūtradhāra vernomen en daaraan niet kunnen weerstaan). Als hij nu order gegeven heeft, dat de herdersknaap snel naar de herdersnederzetting moet gaan om zijne moeder gerust te stellen en de benodigdheden voor het maal te halen, deelt de

¹⁾ Dit laatste klopt niet met de verdere voorstelling. Kṛṣṇa heeft zijn fluit niet vergeten.

herdersknaap hem mede, dat een van de andere jonge herders, Jayanta, van Yaśodā de opdracht heeft ontvangen, de benoodigheden voor 't maal aan Kṛṣṇa te brengen, en dat hij zeker wel aanstonds zal verschijnen. Er wordt dan nu ook achter het scherm een stem gehoord, blijkbaar die van Jayanta, die in ons toneelstuk ongeveer de rol van den Vidūṣaka, den komischen persoon, vervult. Hij zegt, blijkbaar zwaar overdrijvend de moeite, die hij heeft gehad om het hem toevertrouwde ter bestemder plaatse te brengen:

„O Fatum, hulde zij U, waardoor de wereld bestuurd wordt. Waar is (ooit, zooals thans door mij) op stroo geslapen en rondgedoold in de wildernis! O Schepper, wanneer 't Uw toedoen is, dat ik in dezen toestand geraakt ben, dan zal ik door een slag met mijn bamboe-stok U tot kniebuiging brengen!”

Allen luisteren nu opmerkzaam en hooren dan Jayanta weer zeggen, dat hij overal heeft rondgedoold, maar dat zijn moeite vergeefs is, daar hij Kṛṣṇa niet heeft gevonden:

„Mijn heup verdraagt het staan niet (meer); mijn oren zijn doof geworden door al de scherpe kreten; mijn voeten trillen onder mij, zelfs mijn overkleed is weggeraakt, en mijn lijf is stijf als een stok geworden: al dwalend en dwalend ben ik in de diepe bergdalen in slaap gevallen, terwijl mijn lichaam tot een trog geworden is, daar ik immers op mijn hoofd den trog met rijstebrij moet torschen”.

„Mogen die herdersknapen, die slavinnenzonen naar 't uiteinde der aarde gaan! Doch mij is een fortuintje te beurt gevallen: ik zal die smakelijke gerechten nuttigen”.

„Waar is die pot met dikke melk? Ze verkwikt mijn reukorgaan. Stellig zal ik ze opdrinken met behulp van blad-schotels, dan gaan slapen en daarop naar Kṛṣṇa gaan.”

Als de anderen dat hooren, zijn ze zeer onrust, en Kṛṣṇa gelast een zijner vrienden in een boom te klimmen en naar Jayanta uit te zien. Eindelijk treedt hij op, de benoodigheden voor 't maal op zijn hoofd dragend, met hinkenden voet en op zijn stok leunend. Zijn optreden wordt zóó geschilderd:

„Daar naderde Jayanta: zijn gezicht was besmeerd met de druppels zure melk, die door zijn voetstappen neerdruppelden; door zijn hijgen en blazen was hij een verschrikking voor alle goede lién; zijn blik was onvast, zijn hoofdbedekking scheefgezakt, op zijn schouder torschte hij den voorraad groente-kooksel en op zijn hoofd den bak met rijstebrij, waggelend als een echt olifantskalf.”

Nu vertelt Jayanta, dat Yaśodā hem opgedragen heeft, dat voedsel

aan Kṛṣṇa te bezorgen en dat toen ook de moeders der andere herdersknapen voor ieder harer zonen hem wat meegegeven hebben.

Hij verklaart plechtig er niet van gesnoept te hebben en legt den nadruk op de mocite, die hij zich getroost heeft:

„Waar is (ooit, zooals nu door mij) zoo in een hutje overnacht, waar is (ooit zoo) over doornen gelopen in de dichte wildernis, waar is men (ooit) zoo uitgeput geraakt door windstooten en dichte nevels? Mijn ledēn beven, gebroken zijn mijn tanden door 't van koude rillen, en hier is in mijn jonge jaren, o Heer, op mijn lijf de ouderdom gekomen tengevolge van mijn medelijden voor U”.

Daarop volgt eene alteratie tusschen Jayanta en de anderen, waar Jayanta beweert, dat hem een aandeel in de lekkernijen toe-comt. De tekst is hier evenwel onduidelijk, ook doordat hij, zooals de metriek bewijst, corrupt is overgeleverd. Eindelijk zet hij het medegebrachte voor Kṛṣṇa neer, opsonneud al de lekkernijen in wäre brabbeltgal, de benamingen der fijne gerechten verhaspelend, wat hij daaraan toeschrijft, dat hij door de koude, de vermoeienis, den honger en den dorst, die hij heeft uitgestaan, slechts een serie van onklare klanken kan voortbrengen. Als evenwel aan de verschillende herdersknapen het voor hen bestemde wordt terhandgesteld, blijkt het, dat Jayanta alles heeft opgegeten en oneetbare dingen er voor in de plaats gegeven heeft. Maar Jayanta zegt, dat ze hem valschelijk beschuldigen:

„Zooals 't door hunne moeders mij is terhandgesteld in doeken gewikkeld, zoo heb ik alles hier gebracht, o Hari! Maar wat kunnen wij voor die arme herders doen? Blijkbaar is die verandering hunner eetwaren 't gevolg van handelingen door hen in een vorig bestaan gepleegd, juist zooals Sudyumna in een vrouw is veranderd geworden om diezelfde reden”.

Als Kṛṣṇa tot zijn vreugde bemerkt, dat het voor hem bestemde ongerept is gebleven, maakt hij zijn vrienden in vele fraue verzen er opmerkzaam op, dat de nacht ten einde is gelopen; hij stelt hun dus voor de kalfjes hier te laten grazen, zich ergens in de buurt in 't struikgewas op een strooisel van jonge loten neer te vlijen en den door Jayanta gebrachten voorraad aan zijn bestemming te doen beantwoorden. Als allen verklaren 't hiermede eens te zijn, doen ze eenige schreden en zeggen: „Hier is de oever der Yamunā,

„Daar vóór U noodigen de vogels, die zich op de toppen der lieflijke met blociende lianen omstrengelde kadamba-boomen gezet hebben, U uit, U neer te vlijen in den hun toekomenden hof. Zoo immers is de aard der grooten (om zoo gastvrij te zijn).”

Wanneer ze nu allen neergezetten zijn, wordt er een stem ge-

hoord, die den Herder roept: het schijnt Kṛṣṇa's lieve vriend Subāhu te wezen. Zij hooren hem zeggen:

„Allerwege heb ik rondgedoold door den lusthof om uwentwille, o zoon van Nanda. Waar zijt gij thans, o heerlijke, gij, die aan mijn (door scheiding) bedrukt harte welkom zijt als de maan aan de 's nachts zich openende lotus?”

Ook wordt nog een andere stem vernomen, die men herkent als die van Kṛṣṇa's lievelingsvogel, zekere sārikā, die als een mensch kan spreken zelfs wat haar niet geleerd is, en die in ons stuk een dergelijke rol vervult als in de Ratnāvalī. Het is blijkbaar de sārikā, die men hoort zeggen:

„Schreiend herhaaldelijk: „mijn lieveling, mijn lieveling”, onrustig heen en weer loopend, is zijne moeder door 't van hem gescheiden zijn buiten zich zelve gekomen. Zal ik 't hem vertellen?”

Nu geeft een der vrienden aan Kṛṣṇa den raad op zijn fluit te spelen, dan zal de nog altijd zoekende Subāhu den weg tot hem kunnen vinden. Dien raad volgt Kṛṣṇa op, een fraai vers schildert de verrukking, waarin zelfs dieren en boommen door die muziek geraken.

„De bijen, vermoed, houden op met het zoete honig-vocht uit de lotus, waarop ze neergestreken zijn, ze puren; der boommen twijgen-menigte houdt op zich te wiegelen; de vogels staken hun gezang; de kalfjes houden op met gras knabbelen, en de zwartgespikkeld (antilopen) met hunne wijsjes gaan langzaam, langzaam voort, terwijl hun geest geroofd is door de fluitklanken.”

Door de muziek geleid treedt nu Subāhu op: in zijne hand houdt hij de sārikā, zijn oogen zijn vol tranen en in zijn gordel draagt hij een door Nanda hem voor Kṛṣṇa medegegeven sieraad. Ook zijn optreden wordt in gebonden taal geschilderd:

„Op 't hoofd het maanversiersel dragend, over zijn gelaat heen en weer bewegend de donkere haarlokken, sterk van schouders, de kooi met de sārikā van groote schoonheid aan 't uiteinde zijner als een lotus zoo wel gevormde hand dragend, door den nektar zijns lichten glimlachs de goeden als 't ware overgietend, in geel gewaad gekleed(?), blank van leden, treedt nader de vriend des Heeren, die in hooge mate genot geeft: Subāhu.”

Subāhu is evenwel blijkbaar nog door het kreupelhout van Kṛṣṇa en de anderen gescheiden, doch uit de gedragingen van pauwen, antilopen en bijen, die hij weer in verzen schildert, maakt hij op, dat de muziek uit Kṛṣṇa's fluit afkomstig is. Intusschen ontmoet hij een der herders, Makaranda, die zich van de anderen afgezonderd heeft om bladeren in te zamelen, die immers bij wijze van schotels

moeten dienen voor den maaltijd van Kṛṣṇa en de zijnen. Eindelijk ontdekt Subāhu het sierraad der Herders te midden der herders-schare en vol verrukking omarmen de twee hereenigde vrienden elkander. Nu vraagt Kṛṣṇa hem of alles wèl is in de herdersneder-zetting. Doch de ander vraagt, hoe er vreugd zou kunnen zijn in eene fraaie woning, waar bij donkeren nacht een lamp wordt aan-gestoken en deze door een windstoot wordt onvergeworpen. Als Kṛṣṇa tegenwerpt, dat zijn broeder Balarāma en de anderen er toch nog zijn, geeft Subāhu ten antwoord:

„Hoogheid, sterren komen bij honderden in den nacht op, maar ontsluit zich de bij nacht bloeiende lotus over dag onder den invloed der duizenden (zonne-)stralen?” (Inmers neen, het is de maan, die dit bewerkt; Kṛṣṇa wordt hier, zooals vaak elders, met de maan vergeleken).

Dan schildert op Subāhu's verzoek de pratende sārikā den toe-stand van Kṛṣṇa's moeder:

„Nu eens begeeft uwe moeder zich in den stal, dan weer naar buiten; nu eens is zij binnenshuis in gedrukte stemming, dan weer doet zij niets dan om U roepen; dan weer zit zij als slapend neer op hare zitplaats, den aardbodem aanrakend. Van Hari gescheiden komt zij in hare droefheid er niet toe iets te ondernemen.”

Op Kṛṣṇa's vraag, wie het is die daar gesproken heeft, zegt zijn vriend: „Merkt gij 't niet? Het is de tot uw vermaak U door uw oom geschonken liefelijk pratende sārikā. Zoodra als uwe moeder ontwaakt was, riep zij mij tot zich en zeide: „Beste Subāhu, Kṛṣṇa is gegaan en heeft de sārikā vergeten, die hem, evenals zijn fluit, dierbaarder is dan 't leven; daarom breng hem die snel.” Kṛṣṇa zegt geroerd: „Ach, dat is mijn liefelijk pratende sārikā!” Hij neemt ze in de hand en liefskoost ze:

„Ach, lieve vogel, wiens lichaamsglans schitterend is als de blauwe lotus, gij, die anders zoo knap zijt met uw bandhuka-rooden snavel, waarom bewaart gij nu voor mij het stilzwijgen? Vol verlangen naar 't drinken des nektars uwer uit uw mond voortkomende liefelijke welsprekende woorden, heb ik U toch niet in den steek gelaten na in den nacht te zijn ingeslapen?”

De vogel antwoordt, dat hij niet in staat is behoorlijk te spreken, omdat de meesteres der herdersnederzetting zoo door droefheid gekweld is. Op Kṛṣṇa's vraag te mogen vernemen, wat dan zijne moeder gezegd heeft, verhaalt nu de sārikā, hoe op 't klagen van Yaśodā de herderinnen (d. w. z. de moeders der uitgetrokken knapen) tot haar waren gekomen om de reden van haar verdriet te verne-men; hoe Yaśodā zich beklaagd had over Kṛṣṇa's plotseling heen-

gaan zonder zijn maal te hebben genuttigd. Dan was ook Nanda daarbij gekomen, en, de ongewone stilte bemerkend, daar noch de stemmen der vrienden van Kṛṣṇa, noch zijn gezang en fluitspel te hooren waren, had hij aan Yaśodā gevraagd, wat er aan de hand was. En de trenrende moeder,

„wier oogen schoon als lotusbloemen met tranen gevuld waren, wier lippen, gelijk jonge loten door hevigen windstoot, door hare zuchten als verwelkt waren, wier uit boombast vervaardigd overkleed afgevallen was, sprak met oogen van liefde gevuld en met stokkende stem voor haren gemaal staande: „nadat wij beiden door boete-oefening op velerlei wijze Hari, den Heer van 't Vaikuṇṭha-hemelverblijf, genadig gestemd hadden, hebben wij op hoogen leeftijd een (zoon) erlangd, die om zijne goede hoedanigheden allerwege geliefd is. Die is vóór zonsopgang, zonder zijn maultijd gebruikt te hebben, heengetrokken naar het Vṛndā-woud, dat met puntig darbha-gras bewassen, door wolveen gevaarlijk, van slangen doorsist is.”

Maar niettegenstaande hare in rijmende verzen vervatte waarschuwingen was hij toch met zijn vrienden heengegaan en nu waren op haar gejammer de herderinnen aangekomen. Toen had ook Nanda de gevaren en ontberingen geschilderd, waaraan de herdersknapen blootstonden, en Yaśodā, na Kṛṣṇa's beveiliging van den god Govardhana en de godin Yamunā te hebben afgesmeekt, had aan Nanda medegedeeld, dat zij Jayanta met voedsel naar haar zoon had afgezonden, „en”, zoo gaat zij voort, „daar gaat ook Subāhu (er heen), die de vergeten kooi met de sārīka bij zich heeft.” Nu had Nanda Subāhu verzocht nog een oogenblik te wachten, en dan ook voor Kṛṣṇa mede te nemen het uit guṇjā's vervaardigde sieraad. Tot zoover spreekt de vogel, en nu neemt Subāhu het woord, om, aan het door de sārīka gezegde aanknoopend, te zeggen: „en hier, Kṛṣṇa, heb ik dat sierraad gebracht.” Kṛṣṇa verklaart hoogelijk er mede ingenomen te zijn:

„Het mij aan 't hart liggende Borstjuweel, terwille waarvan ik, na den Vaikuṇṭha-(hemel) te hebben verlaten, te Gokula geboren ben¹⁾, stel ik in mijne gedachten niet gelijk niet ook maar één zestiende gedeelte van het guṇjā-sieraad”.

Na een komisch intermezzo, waarbij Jayanta beweert, dat Nanda heel wat anders gezegd zou hebben, en gedreigd zou hebben zijn zoon met stevige lianen-snoeren te zullen binden en naar huis te

¹⁾ Deze verklaring van Kṛṣṇa is zeer bevremdend; aanknooppunten in de bestaande literatuur kan ik niet vinden.

brengen, neemt Kṛṣṇa het door Subāhu medegebrachte sieraad met erbiedigheid aan.

Maar volgens Subāhu's mededeeling heeft Kṛṣṇa's oude vader Nanda ook nog uiting gegeven aan zijne bezorgdheid, en hem door zijn vriend laten verzoeken toch niet zoo ver van huis te gaan, waarop Subāhu Nanda gerustgesteld had, door hem aan Kṛṣṇa's bovenmenschelijke daden te herinneren:

„Hij, die na Putana's giftige borst te hebben leeggedronken, na door den wervelwind te zijn meegevoerd, toch niet den dood vond; hij, die op de slang Kalināga den dans uitvoerde; die verzwolg het vuur van 't brandend woud; hij, die door zijn moeder vastgesnoerd verlossing bracht den twee gebonden boomen; hij, die van d'Asura's den trots geflimkt heeft; hij, die zijne moeder in zijn oog 't heelal aanwezig toonde vereenigd en gescheiden; hij, die in zichtbare gestalte de wortel is van Lakṣmī's zaligheid; hij, die eeuwige kiem van alles wat op de aarde groeit; uit vrees voor wien de wind waait, hoe zou dien van enig vreesaanjagend wezen gevvaar dreigen?“¹⁾

Nu beveelt Kṛṣṇa uit te zien, waar vriend Makaranda toch blijft, die immers er op uitgegaan was om bladeren te halen, die als schotels bij het maal moeten dienen. Als hij eindelijk gekomen is, en allen de bladschotels van hem in ontvangst hebben genomen, vraagt Kṛṣṇa, waar Makaranda toch zoo lang heeft getoefd. Deze vertelt de reden van zijn oponthoud: hij heeft namelijk een herdersknaap, afkomstig uit het land van Vṛśabhanu (dit is Rādhā's vader) ontmoet, die hem heeft meegedeeld, dat op dezen zelfden dag door dien herdersvorst Vṛśabhanu een offerfeest is ondernomen ter eere van de godin Vṛndā (*vṛndādevi*). Deze herdersvorst heeft, juist zooals Kṛṣṇa's vader, op vergeorderden leeftijd, ten gevolge van de vereering van Hari, een kind, en wel eene dochter, gekregen, schoon en rank als eene liane, de vreugd van zijn levenswinter. Die schoone maagd wordt evenwel zwaar geplaagd door de hevige kwellingen van een boos lot, en nu heeft haar vader dat offerfeest ondernomen om haar welvaren te herkrijgen;

1) De hier vermelde door Kṛṣṇa als knaap verrichte wonderdaden zijn alle uit de overlevering bekend. Voor Putana, Kalinaga (= Kaliya) en de twee boomen (de yamalarjuna's) vgl. het boven in de inleiding, pag. 10 gezegde. De wervelwind is de rakṣasa Tṛṇavarta; het verzwolgen vuur: Davagni of Davānada; terwijl in ons toneelstuk Kṛṣṇa het heelal in zijn oog te aanschouwen geeft (zoo deze passage althans door mij terecht geëmendeerd is), geldt in de Purāṇa's de voorstelling, dat Yaśoda het heelal in zijn mond ziet. Waarop de woorden: „uit vrees voor wien de wind waait“ doelen, is mij niet bekend. — Uit het hierboven in vertaling gegeven fraaie śālini-vers heb ik slechts den Voat. *anulātman* verwaarloosd.

„Alle jonkvrouwen der herdersnederzetting moeten, dragend hare feestkleedij en op 't hoofd meevoerend een schotel met zure melk gevuld, aan Rādhā voorafgaan om de verhevene godin Vṛydā genadig te stemmen. En na hare offergave te hebben aangeboden moeten ze met blij gelaat naar hare woningen terugkeeren.”

Zoo zullen dan de herderinnetjes, door Rādhā vergezelschap, langs den weg komen, waar Kṛṣṇa en de zijnen zich thans bevinden. Makaranda stelt nu voor, dat ook zij de godin zullen gaan huldigen. „Zoo zij het”, antwoordt Kṛṣṇa, „doch laat eens worden uitgezien, op hoe grooten afstand zij zijn.” Maar Jayanta, die aan niets denkt dan aan lekker eten, kan zich niet met dat plan volstrekt niet vereenigen! Ten slotte wordt goedgevonden, dat men eerst het maal zal gebruiken. Zoo gebeurt het, en, maar 't schijnt, deelt Kṛṣṇa aan allen mede van de hem toegezonden lekkernijen. Alleen Jayanta blijkt onverzadigbaar te wezen:

„Wanneer de berg tot cetwaar werd, en 't stof hier werd tot suiker, als de rivier in plaats van water melk bevatte en al de blaren kocken werden, eerst dan zou ik, o Mādhava, heerlijk verzadigd kunnen worden.”

Al de anderen schilderen in gloeiende taal de heerlijkheid der fijne gerechten. En terwijl Kṛṣṇa met de zijnen daar zoo feest viert, wordt in de lucht een stem vernomen, die zegt:

„De hand op den mond drukkend lacht luide de uit de lotus ontstane (god Brahmā); schuddend zijn diadeemkraans wijst Śaṅbhū (d. i. Śiva), na de godin (Pārvatī) opmerkzaam te hebben gemaakt, met zijn sierlijken wijsvinger op den overwinnaar van Mura; herhaaldelijk raakt de beheerscher der goden (Indra) zijn voorhoofd aan; Lakṣmī, gewaarwordend den met de herdersknapen zich te goed doenden(?) (Kṛṣṇa), schaamt zich, en de schare der kinderen des Scheppers (d. w. z. alle Deva's) storten vreugde-tranen.”

Nu beveelt Kṛṣṇa een der vrienden eens in een boom te klimmen en uit te zien of de herderinnetjes al naderen. Deze doet dat, en bericht:

„Daar komen ze aan, gelijk van leeftijd, op haar hoofd dragend den pot met zure melk, gelijk de manestralen helder (van gelaatskleur), gesierd met van blauwe lotussen vervaardigde vlekkeloze oorsieraden; met het gebabbel harer tongen vullen zij al de hemelstreken.”

„Maar,” zegt hij verder, „als zij ons gewaarworden, zullen ze uit vrees niet naderen. Laten wij ons dus achter de lianen verbergen.” Zoo geschiedt en de herders verdwijnen. —

Tweede Bedrijf. HET TWEEDE BEDRIJF opent met het optreden der herdersmeisjes, die Rādhā in haar midden hebben, welker liefalligheid in fraaie verzen wordt geschilderd. De liefelijkheid van dit natuurlijke lianen-prieel, dat als 't ware aan Rādhā eene gastvrijheidsbegroeting brengt, lokt de vermoede meisjes uit hier een oogenblik te rusten, hoewel ze aan de gebruikte bladeren en de bloemen bemerken, dat hier vroeger al anderen geweest zijn. Als Kṛṣṇa, achter de lianen verborgen, Rādhā ziet, zegt hij tot zijn vertrouwden vriend Madhumangala: „Die daar te midden der herderinnenschare is dezelfde!” „Op wie doelt gij, vriend?” vraagt Madhumangala. Nu vertelt Kṛṣṇa, hoe hij al vroeger eens diezelfde jonkvrouw alleen ontmoet heeft, toen zij bloemen plukkend door een bijen-zwerm was verschrikt en in een slingerplant was verward geraakt, maar door hem op den weg naar hare woning teruggebracht was. Rādhā heeft intusschen voetsporen bemerkt:

„Aan wien, Lalitā, behoort dit voetspoor, aan wien, die haastiglijk voortschreed naar 't prieel der gebogen tamāla's? Waarom zien wij hem niet voor ons?”

Als hare vriendin het vermoeden uit, dat zich iemand daar binnen zou kunnen verborgen houden, zegt Rādhā tot haar:

„Ga langzaam, langzaam in 't prieel binnen, o schoone, vasthouwend uw gordelsnoer, zoodat de klank er van niet verre gehoord worde, en overal heen 't oog richtend (om te ontdekken), wie de schelm is, die spiedend zich in de lianen verbergt.”

Rādhā intuschen heeft al een voorgevoel en vermoeden, van wien de voetsporen afkomstig zijn:

„Is dit niet de rij der voetstappen van dengene, die in het prieel mijn hart geroofd heeft? Die met woudbloemen getooide, voorzeker, heeft, mij bevrijdend uit der verzamelde bijen-zwermen dichtheid, mij geheel als een geschrifte hinde gestemd. Als 't niet zoo ware, wiens voetspoor zou dan mijn geest zóó verontrusten? Het is toch immers niet de glans der zon, die 't cakora-wijfje (d.w.z. de vogel, die slechts van de stralen der maan zich heet te voeden) in verrukking brengt!”

Na een poos komt Lalitā van haren onderzoekingstocht terug en vermeldt (de passage is hier zoo goed als onleesbaar), dat ze een herdersknaap met ziju vriend in de lianen gezien heeft, en dat ze de kalveren weiden, „doch de herdersknaap, van achter de rankenmenigte telkens en telkens zijn met liefde gevuld oog vestigend op U, lijkt wel zich te baden in den oceaan uwer volmaakte lieflijkheid.”

Rādhā is beschaamd:

„Haar bewegelijke lotus-oogen bedekt zij rondom met haar gewaad, als een visschenpaar in een net, als een kwikstaartenpaar in een kooi (gevangen)”, en zij zegt, dat ze niet op deze eenzame plaats kunnen blijven, waar geen wandelaar voorbijkomt en een onbekende haar bespiedt. Als Rādhā uit het antwoord, dat Lalitā hierop geeft, opmaakt, dat deze heimelijk met Kṛṣṇa gesproken heeft, houdt zij zich voor hare andere vriendinnen, die niet mogen weten van hare vroegere ontmoeting, als beangst, want ze herinneren zich allen nog wel, hoe Kṛṣṇa in zijn jongensjaren berucht geweest is door 't stelen van de melk en boter. Dat zal hij zeker nu wéér doen, en dan is het gedaan met de vereering der Godin, voor wie immers de melk bestemd is, die de herderinnetjes bij zich hebben. „Derhalve”, zegt Rādhā, „laat niemand onzer dien schelm ooit onder 't oog komen; brengt de melk weg, anders neemt hij ze niet geweld.”¹⁾ Als nu Madhumangala aan Kṛṣṇa bericht, dat de meisjes willen gaan vertrekken, en deze gezegd heeft: „Vriend, laten wij ons dan in haar weg plaatsen”, komen al de herders, door Kṛṣṇa met name aangeroepen, op, en geven haar met luid geroep te kennen, dat zij op last van Nanda's zoon geen voet mogen verzetten en dat zij zijn bevel moeten opvolgen. Maar de herderinnen zijn gekrenkt over dit barsche woord: „immers”, zoo zeggen ze:

„wij hebben geen op 't slagveld woest krijgersfront, geen ontoegankelijk woud, geen met bergtoppen voorziene onneembare uitgestrekte verblijfsplaats; wij oefenen ook geen handelsbedrijf uit, en evenmin zijn wij nachtelijke inbrekers, er op uit een akker te rooven. Waarom dan weerklinkt onder ons meisjes dat gebod?”

Maar Madhumangala zegt, dat zij geen gelijk hebben, want:

„Wel degelijk beschikken de vrouwen over een macht, die de mannen aan haar onderwerpt: dat is hare schoonheid; en ook over een ontoegankelijk woud (waarin ze zich ter verdediging terugtrekken): dat is hare onverschilligheid; haar trots is de berg, waar ze zich verschansen, en, daar ze er vermaak in scheppen in anderer ziel te wonen en anderer trots weg te nemen, daarom maken ze zich wel degelijk schuldig aan roof. Zoo is dus 't bevel van Hari tegenover haar volkommen gepast.”

Nu volgt een tooneel, dat, afgewisseld door een komische scène met Jayanta, tot het slot van dit tweede bedrijf duurt; de stof er van, hoewel mij uit geen Purāṇa bekend, moet zeer populair

¹⁾ Niet zeker; de tekst leidt: *no cet prasabham aum* (of *ato*) *herati*; lees misschien: *no cet prasabham manu harati*, vgl. het metrum.

EEN ONBEKEND INDISCH TOONEELSTUK.

wezen; het is de *danalīlā*, waarin geschilderd wordt, hoe Kṛṣṇa met de zijnen de door de meisjes (in ons stuk voor de godin bestemde, in andere bronnen eenvoudig ten verkoop) meegevoerde melk bemachtigt.¹⁾ Eerst is het plan de melk met geweld weg te nemen, daarna helen de herders over tot een minnelijke schikking en wordt er gevraagd, waarvoor de melk te koop is. Wanneer evenwel als koopprijs door de meisjes Kṛṣṇa's fluit wordt gevorderd en de meisjes na beraadslaging tot hem zeggen:

„Alzoo spreekt de schoonheidsbloemtuil Rādhā, wier gelaat lievelijk is als de maan: wenscht gij de smakelijke melk, geef ons dan uw fluit met zeven holten.”

kan Kṛṣṇa er niet toe besluiten zich te ontdoen van zijn dierbare fluit:

„Van verre roep ik door den klank der fluit de kalfjes tot mij, en ik verkwik daardoor het hart mijner moeder, als ik ver in 't woud ben heengegaan.”

Doch eindelijk besluit hij om de melk te verzoeken, hetgeen dan na vele altercaties geschiedt. Maar voordat ze er toe overgaan, treedt Jayanta, de komische persoon, tusschenbeide, die óók zijn aandeel wil hebben, maar nu door de meisjes, terwijl ze hem aan den voet van een boom doen neerzitten, met zijn haarlok (*sikha*) aan dien boom wordt vastgebonden, waarna hem een schotel melk in de handen gegeven wordt. Hij bevindt zich daardoor voor 't alternatief gesteld of den schotel met melk te laten varen, of zijn haarlok af te rukken, omdat intusschen ook zijn handen vastgebonden zijn. Maar terwijl hij zich beklaagt over den treurigen toestand, waarin hij zich bevindt, wordt een waarschuwendem stem vernomen, dat de kalveren de grens overschreden hebben en heengegaan zijn, en als allen zich verontrust opmaken, omdat wel eens de door Kampsā afgezonden Rākṣasa's de dieren zouden kunnen rooven, wisselt Kṛṣṇa nog enkele woorden met Rādhā, om haardankbaarlijk zijne liefde te openbaren, waarna hij haar verzoekt na-

1) Coomaraswamy, Rajput paintings, Oxford, 1916, vol. I, pag. 36: „closely connected with this subject is the *Danalīlā* or „taking of toll”, of which there exist several versions in Sanskrit and Hindi. This is properly a part of the *Kṛṣṇabha*, but it is not in the Bhāg. pur. and forms an episode of itself. The milkmaids set out to sell their curd and milk and on their way they have to cross the Yamuna. But when they reach the ferry there is Kṛṣṇa with his herdsmen, and claims a toll. After much dispute the milkmaids offer some little gift, but they refuse to acknowledge the right of taxation.... The milkmaids yield, and render to Kṛṣṇa not the toll alone, but body and soul and goods”. Growse, op. cit. pag. 79: „There is... Sāṅkari Khor, the narrow opening between the hills, where Kṛṣṇa lay in ambush and levied his toll of milk of the Gopī's, as they came in from Gahvarban, the „thick forest” beyond”.

afloop der bedevaart op deze zelfde plek terug te komen. Rādhā erkent, dat, sedert zij Kṛṣṇa voor 't eerst gezien heeft, zij genegenheid voor hem koestert en steeds naar eene ontmoeting verlangd heeft; zij beklaagt zich, dat, nu die ontmoeting door eene gunstige lotsbeschikking eindelijk heeft plaats gehad, nu weer een scheiding noodig is. Door de scheiding ontdaan hecht Kṛṣṇa aan 't polsgewicht zijner geliefde een jasmijn-krans en gaat dan heen om de kalveren te zoeken, terwijl hij de aan een boomtak hangende kooi met de sārikā vergaat.

Derde bedrijf. HET DERDE BEDRIJF toont ons de herderinnen, die bedrukt en bedroefd zijn door 't vertrek van Kṛṣṇa. Vooral de arme Rādhā is er treurig aan toe:

„Met een gelaat, waarvan de glans geweken is als van de maan op 't einde van den nacht, valt ze neer in den schoot harer vriendin, en hier en daar vertoont zich op haar gelaat een zweetdruppel, terwijl zij (aldus) aan haar lichaam zichtbaar maakt de smart der liefdekoorts en niet bij machte is den naam van Madhupati terug te houden.”

Lalitā vraagt naar de oorzaak van dien toestand; een der meisjes meent te weten, dat Rādhā is geschockt geworden door de woorden van den Herder, een andere, dat zij ontstaan is door de stoornis in 't plan der bedevaart. Tegen het voorstel om gezamenlijk der Godin de beloofde hulde te gaan brengen, heeft Lalitā bezwaar, want Rādhā kan onmogelijk medegaan, doch zij spreekt af, dat zij met Rādhā hier zal blijven wachten op de terugkomst der andere herderinnen. Nadat ook de andere meisjes op verschillende wijze uiting gegeven hebben aan hare gevoelens, nu ze van Kṛṣṇa gescheiden zijn, vertrekken zij en de twee vriendinnen blijven achter. Blijkbaar heeft Rādhā hare bezinning verloren en de treurende Lalitā tracht haar door verkoeling bij te brengen. Als haar dit niet gelukt, wendt zij een list aan, door haar in 't oor te zeggen, dat de Herder haar uit de verte toeroeft en om drinken vraagt, daar hij door honger vermagerd en door uitputting gebroken is. Even slaat Rādhā de oogen op om te vragen:

„Waar is dan die lotusoogige, die, de fluit aan den mond zettend, de maan in verrukking brengt door zijn schijnsel van saffier?”

En in diep nadenken verzonken zegt zij:

„Het door de omroering met de ploegschaar der talooze deugden geploegde akkerveld mijns harten, met woorden geëgd, met lachende blikken beznaid, is thans verdroogd door de aanraking van den gloed der scheiding”.

„Nu dan de aard der ziekte onderkend is”, antwoordt de vriendin, „kan er ook een artsenij wezen”, en het enige geneesmiddel is de gelaatsmaneschijn van Nanda’s zoon. Die zal uw gloed blusschen.

„Vullend met de tonen zijner fluit de einden der hemelstreken (als een donderwolk met de donderslagen), met zijn geel gewaad den gang des bliksems te weeg brengend ¹⁾, op zijn borst zijn paarlen als een vlucht kraanvogels ²⁾ medevoerend, zal de wolk-Kṛṣṇa (woordspeling: ook: „de zwarte-, de donderwolk), die leven geeft (door zijn water), aankomen”.

Wordt hier Kṛṣṇa met een donderwolk vergeleken, in een volgend vers stelt Lalitā hem met de bij gelijk, waartoe de benaming van het woord voor „bij” een ongezochte aanleiding geeft, daar *madhūpa* evengoed „Heer der Madhu’s” d.i. Kṛṣṇa betekent als „bij”:

„Verlangend naar den geur van uw lotus-aangezicht zal de bij-Kṛṣṇa tot U komen met de vleugelslagen zijner bewegelijke baarlokken.”

Als Rādhā nu vraagt, hoe Lalitā daarvan zoo zeker is, herinnert zij er haar in fraaie verzen aan, hoe Kṛṣṇa haar bij ‘t heengaam dien jasmijnkrans aan de hand gebonden heeft. Als de pratende vogel, de sārikā, die door Kṛṣṇa aan den boomtak is achtergelaten, hoort van den krans, zegt hij, zonder door de meisjes gezien te worden: „o lieve Lalitā, aan den pols vertoont zich daar de door Hari uit jasmijnen gevlochten krans als een voortreffelijke beschutting van dit jonge meisje.” Rādhā, verschrikt door dit plotselinge woord, waarvan zij niet begrijpt van wien ‘t afkomstig is, draagt hare vriendin op, een onderzoek in te stellen. Als Lalitā den spreker niet ontdekt, troost zij Rādhā listiglijk door te zeggen, dat het de Schepper zelf is, die hare woorden bevestigd heeft. Naar aanleiding eener toespeling van Rādhā, waarbij zij te kennen geeft, dat zij Kṛṣṇa al eens ’s avonds gezien heeft, verhaalt nu ook Rādhā van hare vorige ontmoeting: eens was zij met hare speelnooten uitgegaan, om in een laan van koraalboomten bloemen te plukken, en toen had zij daar een kring van pauwen gezien, waardoor hare opmerkzaamheid geheel was geboeid geworden. Alleen achtergebleven, had zij het spoor harer vriendinnen niet kunnen vinden, doch was, den weg missend, in een kring van bloeiende jasmijnen binnengetreden; daar was zij overvallen geworden door een bijenzwerm en door een zwarte wolk, en had haar weg versperd bevonden „door een oceaan van verrukking”; want, toen zij in de lianen verstrikte, met van

¹⁾ *pītāmbareya capulācaritam rituṇan.*

²⁾ In de poëzie wordt vaak de donderwolk voorgesteld als gepaard met kraanvogelvluchten.

't losgeraakte hoofdhaar afgevallen bloemkrans en met gescheurd gewaad nedergevallen was, had zij plotseling liefelijke fluittonen vernomen. Toen was de schoone Kṛṣṇa genaderd, die haar had opgericht, haar met zijn geel overkleed had bedekt en gevraagd had, wie zij was, die zich daar zoo eenzaam bij schemering vertoonde. Toen had Rādhā hem gezegd, wie zij was, en hem verzocht haar den weg te wijzen, en Kṛṣṇa had haar gerustgesteld en beloofd haar naar haars vaders woning te brengen. Als daarop de sārikā zich wederom laat hooren en haar troost met haar eigen leed, daar ze immers door haar meester vergeten is, belooft zij Rādhā, haar met Hari te doen samenkomien, zoo zij den vogel met haar meester wil hereenigen; zij moet namelijk de kooi openen, dan zal de sārikā aan Kṛṣṇa Rādhā's zieltoestand gaan melden. Zoo gebeurt: Rādhā neemt den vogel in de hand en streekt zijn vlerken en drukt hem aan hare borst. Dan geeft zij de sārikā de opdracht, aan haar meester verslag te doen van haar toestand: dat zij 't niet verdraagt van hem gescheiden te zijn. Als de vogel is weggevlogen, komen de herderinnetjes terug, doch vertoonen zich nog niet aan Rādhā, maar blijven op een afstand staan, om den toestand harer vriendin waar te nemen, die er droevig aan toe is en bedektelijk te kennen geeft, dat zij de scheiding niet overleven zal. Als zij dat hooren, besluiten zij zich te vertoonen, en zij spreken haar toe:

„Prinses Rādhā, waarom vindt zelfs heden uw gehaat geen welbehagen? Doe toch uw lotus-oog een weinig zich ontluiken, onze oog-bij komt nader om het te bezoeken! ons oor drijft ons aan om uw woordklankensnoer tot zich te nemen¹⁾, wanneer het zich van uwe lip-ronding zal gescheiden hebben. Wij verlangen in ons hart uw lianen-arm te ontvangen.”

Dan brengen zij Rādhā den rest der aan de godin geboden bloemengave. Op Rādhā's vraag wat de godin gezegd heeft, berichten zij nu omstandig het mystieke antwoord der godin Vṛindā (d. i. Lakṣmī), welks tekst hier en daar verre van duidelijk is, doch welks hoofdinhoudbijstand schijnt te zijn, dat de herderinnen wèl moeten weten, dat Rādhā en Kṛṣṇa één zijn, Rādhā is slechts Kṛṣṇa's sakti. Allen moeten Kṛṣṇa als 't hoogste wezen dienen, dan zal hij den mensch het genot aan hem geven. Dat er scheiding is tusschen Kṛṣṇa en Rādhā, is niet meer dan natuurlijk: zonder begeerde is er geen liefde, en begeerde bestaat niet zonder scheiding. „Vreest dus niet, geliefden, als gjij de scheidingssmart dezer twee

¹⁾ Toespeling op 't dragen van een sieraad, meestal een bloem, achter het oor.

ziet; dat is hun aard en hun natuurlijke toestand, daar zij beiden heeten uit liefde te bestaan Purusottama, de hoogste geest, heeft, om de hem getrouwten reeds op aarde zaligheid te geven, aan de Śakti's bevolen zijne zaligheid, zijne *hlā*, onder hen te verbreiden, en hij zelf is, om dit tot stand te brengen, in herdersgestalte op de aarde neergedaald: Rādhā is de verpersoonlijkte „*hlā*”, gelijk de puruṣa Kṛṣṇa is. Zij, die van deze waarheid wèl doordrongen zijn, zullen de hoogste zaligheid (*hlā*) bereiken. En dra zal Rādhā met Kṛṣṇa vereenigd worden, en wel door de bemiddeling harer lieve vriendin Lalitā.

Na Rādhā op die wijze hoop te hebben gegeven, sporen de vriendinnen haar aan, huiswaarts te keeren, daar hare moeder, zoo zij door iemand bericht ontrent haar toestand mocht krijgen, het besterven zal. Zoo begeven zij zich op weg, Rādhā door Lalitā ondersteund, nu de gloed der zonnestralen afneemt, en de schaduwen in lengte toenemen. Het verloren gegane slot van dit bedrijf heeft waarschijnlijk bevat de beschrijving van 't heengaan der meisjes.

Vierde bedrijf. Aan het eveneens ontbrekende begin van het volgende, **VIERDE BEDRIJF**, is vermoedelijk Kṛṣṇa met zijn vrienden teruggekomen van het opzoeken der kalveren; de meisjes ziet hij niet meer, doch hij moet de pratende sārikā bij zich gehad hebben en die weer in de kooi hebben gedaan; ook moet er in dit verloren gegane gedeelte geschilderd zijn, dat Kṛṣṇa een door Rādhā verloren vingerring gevonden heeft. Kṛṣṇa, die blijkbaar zeer ontdaan is, omdat hij zijne geliefde niet meer gevonden heeft, wordt door zijn vriend Madhumangala aangespoord om huiswaarts te keeren, „nu het kruinjuweel des uitspansels ter kimme neigt”, daar immers „de moederkoeien aan den ingang van den stal staan, telkens en telkens naar den weg der herders spiedend.” Als zij dicht bij huis gekomen zijn, spoort Madhumangala zijn vriend aan, ter verheuging van herders en herderinnen op zijn fluit te blazen:

„Moge deze rietfluit van U, o Kṛṣṇa, gevuld met de essentie van uwen mondnektaar, de borst der liefelijke herderinnen, die koortsachtig gloeit door de stekende stralen der scheidings-zon, afkoelen door hare daarop neervallende tranen van verrukking.”

En Kṛṣṇa speelt op zijn fluit; toen weerklonk de herdersnederlandting van de tonen der rietfluit, en de door de scheiding zoo geplaagde vrouwen kwamen den weg voor hem versperren. Uit de woning komt hem zijn oudere broeder Balarāma te gemoet en vraagt Kṛṣṇa, waar hij toch zoo lang getoefd heeft. „Wat behoef ik U”, antwoordt de ander, die blijkbaar het avontuur met de herderinnen voor hem verborgen houdt, „de schoonheid te zeggen van het Vṛndā-

woud?" Dan schildert hij in welsprekende taal de liefelijkheid van dit woud, waar de pauwen hunne sierlijke danspassen uitvoeren, waar de bijen als dronken van 't genot der bloemen zoemen en waar 't kīcaka-riet,wanneer 't koeltje er door heen blaast, een zoo liefelijke muziek oplevert. Op Kṛṣṇa's vraag, waar Balarāma heen gaat, deelt deze mede, dat hun vader hem heeft opgedragen een zekere koe, de *sabali* (de bonte, gevlekte) te gaan opzoeken die niet thuis is gekomen¹⁾. Als Rāma zich met dat doel verwijderd heeft, treedt Kṛṣṇa's aangenomen vader, Nanda, op.

„Van leden blank, de hand gesierd door fraaien staf, en welbeendaagd, en groot van oogen, door schoon en ruim gewaad het līf omgolfd, een gouden rozenkraans in de hand dragend, gevuld van schouders en van groote lichaamsblankheid, langzame voetstappen nemend, zijn lotus-oogen met 't vocht der uit liefde ontstane tranen gevuld, trad Nanda uit de woning.”

Hij verwijt zijn zoon zoolang te zijn uitgebleven en zijne moeder zoo groote onrust te hebben veroorzaakt, wier toestand hij afschildert. Dan deelt hij Kṛṣṇa mede, dat hij, om zijne positie te versterken, gaarne een huwelijk van hem, Kṛṣṇa, zou zien tot stand komen met de dochter van een naburigen machtigen herdersvorst, Vṛṣabhānu, het sieraad van Gokula, wiens gezanten reeds op weg zijn om over dit huwelijk te onderhandelen. Hij verzoekt dus, dat Kṛṣṇa thuis blijve en zich niet te zeer aan den sellen zonnegloed blootstelle. Verontrust vraagt Kṛṣṇa bij zichzelf, wie die Vṛṣabhānu wel zijn mag: „Is het dezelfde, wiens dochter ik heden heb gezien of een andere? Zoo het dezelfde is, dan is ongevraagd de verwezenlijking van mijn hartewensch tot stand gekomen.”

Luider stemme vraagt hij nu aan Nanda, hoe 't mogelijk is, dat tot echtgenoote erlangd wordt Vṛṣabhānu's dochter, die immers de Kālīndī is, d. w. z. de Yamunā²⁾. Doch nadat zijn vader hem hieromtrent heeft gerustgesteld, beveelt hij hem naar binnen te gaan en zijne bedrukte moeder te troosten. Als de anderen weggegaan

¹⁾ Een curieuze legende schijnt aan deze *sabali* verbonden te zijn, die, volgens Balarāma's mededeeling in onzen tekst, toen ze eens aan den oever der Yamunā in gezelschap der *hari* (de gele?) vreedzaam aan het weiden was, plotseling door een tijger overvalen werd, maar dien op de vlucht joeg. Iets wat er op gelijkt vindt ik slechts bij Growse, op. cit. pag. 78: „Then they visit... Bahulāban in Bāthi, where the cow Bahulā, being seized by a tiger, begged the savage beast to spare her life for a few minutes, while she went away and gave suck to her little one. On her return, bringing the calf with her, the tiger vanished and Kṛṣṇa appeared in his stead, for it was the God himself who had made this test of her truthfulness”. Volgens Kṛṣṇa's verklaring, op Rāma's mededeeling volgende, is deze *sabali* eigenlijk de „herfstregenwolk”; wat dan volgt is verre van duidelijk.

²⁾ Kālīndī als eene der echtgenooten van Kṛṣṇa ook in Harivāṁśa en Viṣṇupurāṇa.

zijn, komt Yaśodā op, klagend dat haar jongen zich nog steeds niet vertoond heeft, hoewel reeds de nacht is aangebroken en de maan opgekomen. Als zij hem eindelijk door hare tranen heen gewaarwordt, omhelzen ze elkaar:

„Mādhava werd door zijne moeder op 't hoofd en op het als de maan lieflijke gelaat gekust, besproeid met het uit hare lotusogen druppelend vocht en aan hare borst gedrukt, met heilwenschen begroet, met bloemen geëerd, met mosterdzaad bestrooid en rondom met lampschijnsel (als een god) gehuldigd.”

Op hare vraag, waar hij zoo lang getoefd heeft, antwoordt hij, dat hij dat eerst later zal zeggen. Zij gaan de woning binnen en Kṛṣṇa doet, nadat hij zich 't gelaat gewasschen heeft, verslag van zijn wedervaren: hoe Jayanta, gelijk een wereldverwocstend vuur, alles verslonden had, wat voor de vrienden bestemd was, doch hoe er toen een schare herderinnen met melk gekonien was, die hen gelaafd hadden. Naar aanleiding van wat Kṛṣṇa verteld heeft, vraagt Yaśodā nu, wat voor eerbetoon (*pūjā*) die herdersmeisjes zijn gaan ondernemen. Kṛṣṇa antwoordt, dat het ondernomen was om de dochter van Vṛṣabhānu van een ongunstig lot te bevrijden. „Mijn lieve zoon”, zegt Yaśodā, „dat is stellig de dochter van Kīrti.¹⁾ Datzelfde meisje is lang geleden door mij voor U als echtenoote gevraagd.” Zij vertelt dan, dat zij in hare kinderjaren door onafscheidelijke vriendschap met Kīrti is verbonden geweest en dat, toen ze eens met poppen speelden, Yaśodā een meisjes-pop van haar aan een jongens-pop van Kīrti had uitgehuwelijkt, en toen gezegd had: „Wie zal nu, Kīrti, haar dochtertje aan mijn jongenspop geven?” Toen had Kīrti geantwoord: „Als ik eens een dochter krijg en gij zult een zoon hebben, dan zal ik mijne dochter aan uw zoon geven.” „Wie weet,” besluit Yaśodā, „of zij daar nog aan denkt”. Op dit moment komt Rohinī, de moeder van Balarāma op, om te melden, dat 't zoo aanstands de tijd zal zijn om de koeien te melken, en dat nu de beide jongens het maal moeten komen gebruiken. Als ook Balarāma en de oude Nanda geroepen zijn, gaan ze allen eten. Terwijl ze den maaltijd gebruiken, wordt er een stem gehoord:

„De koeien, o vriend, met hare kalfjes vereenigd, ofschoon voldoende verzadigd door voeder en van dorst bevrijd door water, geven geen melk. Blijkbaar verlangen ze (van ons) in te drinken

¹⁾ De naam van Rādhā's moeder was tot dusverre uit de Skt. literatuur onbekend. Bij Growse luidt dezelfde naam Kirat. In het Brahmapavavarta purāṇa heet zij Kalavati (Kṛṣṇajanmakhanda 17, 28 vlgg.).

den nektar van uw maangelaat; reikhalzend uitkijkend stampen ze met hare hoeven den grond".

Als Kṛṣṇa deze roepstem, die van den herder Virabāhu afkomstig blijkt te zijn, verneemt, maakt hij zich op om naar buiten te gaan, en nu volgt weer een intermezzo, dat ik niet in eenig Purāṇa heb aangetroffen, maar dat toch ook weer zeer populair schijnt te zijn, nl. hoe Kṛṣṇa de koeien voor de herdersmeisjes melkt.¹⁾ Van alle kanten komen ze met den melkemmer in de hand aan om Kṛṣṇa te roepen, hoewel Yaśodā klaagt, dat de arme jongen, nauwelijks uit het bosch teruggekomen, nog zoo goed als niet heeft gerust:

„Ijlings uit uwe woningen gekomen, zijt gij in den nacht de deur van mijn huis binnengetroeden, uwe wijde emmers ter hand genomen hebbend. Is dan mijnen zoón de melker uwer koeien?"

Doch Kṛṣṇa, die geen roepstem weerstaan kan, laat zich niet van zijn voornemen afbrengen, om eerst de meisjes te helpen, en hij draagt zijn broeder op, intusschen hun eigen koeien tot bedaren te brengen. Nu volgt de beschrijving, hoe Kṛṣṇa met het touw in de hand, met opgebonden haren, met zijn geel gewaad om zijn middel geslagen, zich tot de koeien der meisjes begeeft, waaronder hij zich, met den emmer tusschen de knieën neerzet en gaat melken:

„Door zijn opwaarts gerichten blik boeit hij aan zijn gelaat de oogen der herderin, die haar blik onafgewend op hem gevestigd houdt; en, terwijl hij overvol was van liefde en zijn lichaam beefde, liet hij den emmer los en, met zijn oog den nektar van 't gelaat der herderin opdrinkend, gelijk een eakora-vogel de manestralen melkte hij de koe op den grond (d.w.z. zoo, dat de melk op den grond stroomde)."

Zoo gaat hij van huis tot huis, de herdersmeisjes helpend, allen zonder uitzondering door liefde tot Kṛṣṇa bevangen zijn. Eindelijk komt hij, om bij 't melken der eigen koeien tegenwoordig te zijn, hetgeen ook weer in verzen geschilderd wordt.

Nu treedt Kṛṣṇa's pleegvader, die teruggekeerd is uit de vergadering der Ouden, in huis en vraagt, of de jongens nog niet van 't melken teruggekomen zijn; Yaśodā verhaalt hem, wat er intusschen is voorgevalLEN. Nanda roept hen nu, want de maan heeft 't midden des hemels reeds overschreden en zij moeten het door de moeder gereedgemaakte bed oogenblikkelijk „aan 't doel van zijn bestaan doen beantwoorden". Zoo komen daer de beide knapeu in huis en leggen zich te bed. Kṛṣṇa verzoekt zijne moeder

¹⁾ Vgl. Coomaraswamy, Rājput Paintings, vol. I, pag. 34 (waar eene afbeelding); vol. II, plaat 45.

al de hem dierbare benodigdheden: zijn pauwstaartsieraad, zijn baubooestok, zijn kostbare fluit en ook de kooj met de sārikā onder zijn oog neer te leggen. Dan begeeft zich ook de moeder ter ruste. Doch Kṛṣṇa, die blijkt niet slapen kan, houdt een gesprek met den vogel, aan wien hij vraagt, hoe 't wel met zijne geliefde zou gaan. De sārikā zegt, dat, als Kṛṣṇa de kooi wil openen, zij op kundschap zal uitvliegen; zij raadt Kṛṣṇa aan, zich ondertusschen met den ring zijner geliefde te troosten, die van de essentie harer handaanraking doortrokken is. Zoo geschiedt; en Kṛṣṇa, op het door helderen maneschijn verlichte en van jasmijnen doorgeurde dak van het paleis den ring uit zijn geel gewaad losgemaakt hebbend, beschouwt aandachtig de beeltenis¹⁾ zijner aangebedene. Als Kṛṣṇa in dichterlijke taal zijne geliefde, die hij voor zich waant te hebben, heeft toegesproken, is de sārikā alweer terug: zij meldt, dat Rādhā gezond en wel in 't huis haars vaders is, en dat zij hem doet weten:

„Vergeet niet den op 't oogenblik van 't vertrek aan mijn pols geliechten jasmijn-krans des bruigom^s²⁾, nadat gjij in 't dichte woud mij ontmoet hadt. Doe dien aan zijne bestemming beantwoorden in het liamen-pricel”.

Verder laat zij door den vogel berichten, dat zij om haar ring te zoeken naar dezelfde met liamen begroeide plaats zal komen.

Hierop neemt de dichter de gelegenheid te baat om een bizonder geliefde scène uit Kṛṣṇa's jeugd-cyclus in te vlechten, nl. die van het wegnemen der kleederen van de badende herderinnen. Als Kṛṣṇa met den vogel spreekt, wordt allerwege een verward gedruisch gehoord, dat, volgens mededeeling van de sārikā, veroorzaakt wordt door de herdersdochters, die in grooten getale in fraaike kleederen uitgedost in de Yamunā gaan baden. Het geluid harer armbanden, enkelbelletten en stemmen is hoorbaar tot zelfs in de woningen der herders. Kṛṣṇa vormt nu het plan om naar dat belangwekkende schouwspel te gaan zien, en staat van zijn bed op. Zijn moeder, die ontwaakt is, en zegt, dat het nog geen tijd is om op te staan, vertelt hij, dat de bewoners der herdersnederzetting volgens de aanwijzing van Nārada in de Yamunā een bad gaan nemen tot genieting en tot delging der zonden, en dat ook hij daarheen wil. Nu gaat Kṛṣṇa met de andere vrienden — Rāma moet vandaag maar op het vee passen — er snel heen en dan volgt de bekende

1) Juist zoo bevindt zich op den door Hanumat aan Sīta overhandigden zegelring van Rāma diens beeltenis: *muḍrāngūriyakamānu pratibimbam āśid rāmasya* (Hanuman-nāṭaka V. 61 ed. Vidyāsāgara, == vs. 289 ed. Kalikṛṣṇa Bahādur).

2) *vara*, in *varamallīvalayam*, zou natuurlijk ook „fraai” kunnen beteekenen.

scène van het stelen der kleederen, die gevuld wordt door een gesprek tusschen Kṛṣṇa en de Gopī's van mystieken inhoud en eindigt met Kṛṣṇa's belofte in den eerstkomenden herfst haar allen door de klanken zijner fluit tot den rāsa-dans te zullen oproepen.

Na 't vertrek der herderinnen blijft Kṛṣṇa met zijn vriend Madhumangala alleen achter, zoekend naar de plaats, waar hij te voren Rādhā heeft ontmoet; eindelijk meent hij de juiste plek te hebben gevonden, en het trekken van zijn rechterarm en 't knippen van zijn oog doen hem besluiten, dat hem geluk te wachten staat. Door een opening in 't kreupelhout ziet hij dan in de verte Rādhā aankomen, die naar den verloren ring zoekt:

„Haar liefelijk lichaam bedekt door 't met goud gesierde gewaad, de heimelstreken verlichtend door de stralen van haar oorsieraadparel, wordt de slanke Rādhā in de dichte kruipers en struiken gezien, als een bliksem-liane tusschen de wolken“.

Kṛṣṇa blijft verdeckt toekijken en luisteren.

Als Rādhā en Lalitā den ring zoeken, doch niet vinden, oppert de laatste het vermoeden, dat Kṛṣṇa, die na haar hier geweest is, want zijn voetspoor is nog zichtbaar, den ring zal meegenomen hebben en dat hij wel zal komen met den ring aan den vinger. Zij gaan nu zitten en wachten. Op Lalitā's vraag, wat zij zullen doen, als Kṛṣṇa komt, zegt Rādhā, dat zij, na hem gastvrij te hebben ontvangen, om den ring zullen vragen en dan huiswaarts zullen keeren. Doch Lalitā heeft een ander plan, en Kṛṣṇa, die dit alleen wil hooren, zendt onder een voorwendsel zijn vriend heen. Nu zegt Lalitā, dat het haar plan is, Kṛṣṇa wèl, evenals Rādhā heeft voorgesteld, gastvrij te ontvangen, maar dan Rādhā, na hare hand te hebben voorzien met een krans en een mangala-sūtra¹⁾, met Kṛṣṇa in 't huwelijk te vereenigen, na onder 't uitspreken van goeds voorspellende woorden eene offerande in het vuur te hebben verricht. Op het oogenblik dat Rādhā, uit beschaaundheid haar gelaat met haar kleed bedekkend, zegt, dat zij wil heengaan, treedt Kṛṣṇa te voorschijn en Lalitā zegt tot Rādhā: „Lieve Rādhā, bied den in uw verblijf gekomen gast de zitplaats van jonge loten aan. Deze schaamachtigheid, die tegenwerkt wat plicht is, moet gij onderdrukken.“ Als zij hem door een teeken beduid heeft zich neer te zetten, spreekt Kṛṣṇa haar aan:

„Keer mij uw blikken toe, gazellenoogige; verre latend de schare der herders, ben ik hier gekomen om uw liefelijk glimlachend gelaat te aanschouwen.“

In hare plaats antwoordt Lalitā: „Ook zij is de menschenmenigte ontvloden, daar ze, als ware 't door een koord, is aangetrokken door liefde tot U; doch op dit oogenblik verleent zij, daar ze angstig van harte is door vrees voor hare moeder, niet de genade harer blikken”. Op Kṛṣṇa's vraag, waarom ze zoo beangst is gelijk 't maanlicht voor de ontmoeting met Rāhu, vertelt Lalitā, hoe Rādhā den vorigen dag op deze plek haar ring heeft verloren, en hoe hare moeder, opmerkend, dat zij dien niet aan de hand droeg, gevraagd had, wie dien ring had weggenomen, die in waarde zelfs al de schatten van Kubera evenaarde; hoe daarop Rādhā (en hier verdraait Lalitā blijkbaar opzettelijk de ware toedracht) geantwoord had, dat de jeugdige herdersknaap uit Nanda's dorp, befaamd als melk-dief, den ring van hare hand had genomen, hoe hare moeder toen Rādhā de les had gelezen en haar gewaarschuwd had voor dien moedwilligen knaap, wiens tegenwoordigheid zij had te schuwen, en, wat den ring betrof, zij zou iemand tot Nanda zenden, om hem dat stukje van zijn zoon te melden en den ring terug te vragen. Door die mededeeling is natuurlijk Kṛṣṇa ontdaan, daar hij bedenkt, dat Rādhā's ouders, hem voor een dief houdend, hem hare dochter niet zullen geven. Als Lalitā hem nu vraagt, of hij den ring heeft of niet, erkent Kṛṣṇa wel hem te bezitten, doch verzekert, hem gevonden te hebben en hij geeft te kennen, dat, als hij èn van den ring èn van Rādhā zal moeten afstand doen, hij niet langer in 't leven wil blijven. Lalitā ziet nu, dat het hem ernst is met zijne genegenheid voor Rādhā:

„De rivier”, zoo zegt zij, „kan door den stormwind nog wel uit de zee worden gehouden, de Cātaka-vogel (die van enkel regendroppels heet te leven) kan den regenwolk nog wel opgeven, de bij kan den honig en 't hert het (leven in 't) woud nog wel laten varen, doch voor U is geen wegaan van uwe geliefde mogelijk”.

Kṛṣṇa verzoekt haar nu hare vriendin te vragen, of dezo zich zal gedragen overeenkomstig het gebod harer moeder en dus hem denkt prijs te geven. In verbloemde taal antwoord Rādhā, dat zij Kṛṣṇa niet wil opgeven:

„Verwijdert zich soms de liane in 't woud, al wordt ze geteisterd door rukwinden, ver van den boom, dio haar steun geeft? Laat soms de naar zee gaande Goden-rivier (de Ganges), al wordt ze ook door sneeuw-massa's weerhouden, het na, met haar huppelende golven zich oceaan-waarts te spoeden?”

Dan geeft Kṛṣṇa den ring aan Rādhā terug, die dezen aan haar borst drukt.

Nu Lalitā heeft bemerkt, hoe standvastig beider genegenheid is,

doet zij het huwelijk der gelieven voltrekken volgens den *gandharva-huwelijks-ritus*:

„Van lotussen wond de slanke Lalitā een cereboog en kransen, met blaren van de nalinī vervaardigde ze een feestpaviljoen, waarin de gezangen der gezellinnen weerklonken; toen, na een offerande in 't vuur van Amor te hebben verricht, vereenigde zij hen door „handgrijping” in 't huwelijk, waarbij zij bij wijze van mantra's verhalen van liefde uitsprak”.

Toen 't huwelijk zoo voltrokken was, hielden vijf geluk aangebrengende jonge vrouwen, daartoe aangekomen, de „lampzwaaiing” (*nirājana*) voor het op een bed van jonge twijgen neergezeten jonge paar: na een regen van jasmijn-bloesems en gerstkorrels op hen te hebben doen neervallen en na het tilaka op hun voorhoofd te hebben aangebracht, verrichtten ze het *nirājana* door het lampje om hen te bewegen met handen stralend van de juweelen der viñgeringen, en zij spraken zegenwenschen over hen uit:

„Moge de dochter der Zee (Lakṣmī), die de lotus in hare hand draagt, uw echtstand beschutten; laat de dochter des Bergs (Pārvatī) uw geluk onafgebroken doen zijn; laat Bhīruti (d. i. Sarasvatī) doen grocien de plant uwer zaligheid, en laat de overwinnaar van Mura (d. i. Viṣṇu) U beider levensduur doen strekken tot het einde der wereldperiode”.

Nu Kṛṣṇa zijn hartewensch vervuld ziet, raadt hij, daar zoo aanstonds zijn vrienden terug zullen komen, de meisjes aan, zich te verwijderen, en nadat Lalitā hem nog op 't hart heeft gedrukt er voor te waken, „de ontkiemde liefde niet te doen verdorren door 't scheidingsvuur”, gaan eerst de herderinntjes weg en daarna Kṛṣṇa met de na haar vertrek teruggekeerde herdersknapen.

Vijfde bedrijf. In het volgende, waarschijnlijk HET VIJFDE BEDRIJF, treedt Lalitā zuchtend op, zich beklagend, dat zij Kṛṣṇa wel gewaarschuwd had, de arme Rādhā niet alleen te laten, die in liefdepijn en twijfelingen verkeert. Zij zoekt Kṛṣṇa, dien zij eindelijk in den tuin voor Nanda's woning, in diep gepeins verzonken, aantreft. Immers de vereeniging met Rādhā is nog steeds een diep geheim, en ook Kṛṣṇa treurt over de scheiding. Doch Lalitā heeft een list bedacht: Kṛṣṇa moet zich als meisje verkleeden en dan meegaan naar de woning van Rādhā's ouders, waar hij moet worden voorgesteld als een bewondéhaarster van haar, knap in 't schilderen en ervaren in de zangkunst. Kṛṣṇa doet, zooals zij voorstelt: hij verdwijnt achter 't scherm en komt na een oogenblik verkleed terug, en wel zoo volkommen vermomd, dat zelfs Lalitā hem aanvankelijk niet herkent, maar eerst door zijn fluit ontdekt, dat het toch

Kṛṣṇa is. Beiden komen dan in het land van Vṛśabhānu, Rādhā's vader, aan diens paleis, dat schoon is als de Kailāsa. Hier wordt zij door Lalitā binnengeleid en in Rādhā's tegenwoordigheid gebracht, die haar hartelijk welkom heet en haar vraagt, wie zij is, waar de woonplaats haars vaders zich bevindt, en wie hare ouders zijn. De als meisje verkleede Kṛṣṇa antwoordt:

„Śyāmā (de donkere, vermomde naam voor Kṛṣṇa: „de zwarte”) heet men mij, o lieve; mijn geboorteplaats is Nandīśvara; Premalatā („Liefdeliane”) geheeten is mijne moeder, en mijn vader draagt den naam Abhilāṣa („verlangen”).”

Nu noodigt Rādhā haar uit dagelijks te komen en zich met haar te vermaken aan den heerlijken lotus-vijver voor hare woning, waar de lianen zoo welig tieren en de lotussen bloeien. Er ontspint zich een gesprek, waarin Rādhā aan Kṛṣṇa en Kṛṣṇa aan Rādhā een raadsel opgeeft. Rādhā zegt: „Denk eens na over mijn raadsel.” De woordelijke zin van Rādhā's nu volgende raadselvraag is:

„Weet gij, waarom de antilope zonder hoorns en van levenskracht ontdaan, die schittert als antimonium, wanneer hij door dorst gekweld is, zich niet begeeft tot het vlammen-dragende water?”

In de woorden is evenwel voor een goed verstaander ook deze zin verborgen: „Waarom nadert de dorstende Kṛṣṇa niet tot de lippen zijner geliefde om zich te doen kussen?”

In plaats van de oplossing te geven, antwoordt Kṛṣṇa zijnerzijds met een raadselvraag, waarvan de letterlijke betekenis is:

„Waarom komt het heerlijke „na-looze” gesternte (maanhuis), dat niet in 't luchtruim wandelt, o schoone jonkvrouw, niet tot de maan (terwijl toch anders de nakṣatra's aan den hemel zich bewegen en met de maan beurtelings in conjunctie komen)?”

De onderzin der woorden is: „Waarom komt Rādhā niet tot Kṛṣṇa, wiens gelaat is als de maan?”

Een goed deel van 't nu volgende gesprek is, ten deele door de schuld des boekbinders, reddeloos verloren gegaan. In 't vervolg verzoekt Rādhā haar lieve Śyāmā (d. i. den vermomden Kṛṣṇa) haar eigen beeltenis te schilderen, opdat zij een aandenken aan haar moge behouden. Kṛṣṇa-Śyāmā maakt echter een portret van Rādhā, en als Rādhā hare bevrediging daarover uit, gaat hij nu van zichzelven een conterfeitsel maken.

„Op het doek bracht hij de beeltenis van zichzelven aan met op de kruin een menigte fraaie pauwstaartveeren, met bewegelijke lotusogen, met door zoeten glimlach gesierde lippen, met zijwaarts ge-

bogen leden-drietal¹⁾), met de rietfluit aan den mond, met een rij lotusbladeren op de borst en door zijn sierlijke dansende passen Kāma de loef afstekend.”

Wanneer Rādhā daaraan eindelijk Kṛṣṇa in het meisje herkend heeft, wordt zij door hare moeder Kīrti geroepen.

„Rādhā, gij, wier armen zacht zijn als de jonge lotus-wortel, wier haarlokken glanzend en bewegelijk zijn, gij liefelijke, wier lichaam een ketaka-blad gelijk is, gij oceaan van aantrekkelijkheid, lieveling, waar vermaakt ge u in het door manestralen verheerlijkte binnenhuis? Kom nader en breng het overig gedeelte van den nacht genoeglijk met uw moeder door.”

Kṛṣṇa heeft nog juist den tijd het schilderij (naar 't schijnt de eigen beeltenis van Kṛṣṇa) in zijn kleed te verbergen, als Kīrti optreedt, die zegt vernomen te hebben, dat een herdersdochter uit Nanda's stad gekomen is, en zij wenst haar te zien. Nu zegt Lalitā, dat dit meisje de dochter cener vriendin van Yaśodā is, en dat zij gekomen is om met Rādhā kennis te maken: „als gij 't goed vindt, wenst zij met haar met de pop te spelen”²⁾. Kīrti moedigt niet tranen in de oogen haar aan, met Rādhā te spelen, en geeft op de vraag van Lalitā, waarom zij schreit, ten antwoord, dat het aanschouwen van die twee meisjes haar zoo aandoet, omdat daar door de herinnering aan hare kinderjaren en aan haar spel met Yaśodā in hare gedachten teruggeroepen wordt. Zij omhelst Kṛṣṇa-Śyāmā en tengevolge daarvan ontvalt aan deze laatste het schilderij, dat ze in haar kleed verborgen hield. Hoewel het 't conterfeitsel van een meisje is, meent zij de gelaatstrekken van Nanda er op te herkennen, en zij vraagt, of het niet diens zoon, de beroemde fluitdrager, zou kunnen zijn. Bij zich zelf overlegt zij, dat, indien dit Kṛṣṇa voorstelt, zij hem hare dochter zal ten huwelijk geven. Met belangstelling vraagt zij Kṛṣṇa-Śyāmā hoe het Yaśodā gegaan is, want, zegt zij:

„Sedert Nanda's woonplaats van Gokula naar Nandikeśa en Bhānu's verblijf uit Rāvali naar hier (verlegd) is, sinds dien tijd hebben wij elkaar niet ontmoet. De mensch is toch maar geen meester over (de vervulling van) zijne wenschen.”³⁾

¹⁾ Hier en elders is dit toneelstuk in sprake van de drie ledematen van Kṛṣṇa (*āṅgatraya, tribhūṅga*). Tot dusverre is deze uitdrukking uit geen Skt. tekst bekend; waarsch. wordt gedoeld op de sierlijke kromming van Kṛṣṇa's lijf (hals, middel, knieën), als hij op de fluit blaast.

²⁾ *yadi te rocate pāñcālikatā(m) kartum ukāṅksati.*

³⁾ Omrent den zin van dit vers ben ik niet zeker:

*nandavāso gokulan nandikeśe | bhānor vāso rāvaler atra yāvat | tāvad vatsē
saṅguīmo naū na cābhān | nānāpi jantur nr̄śvaraḥ svābhilāṣe |*

Onbekend zijn de woorden *nandikeśa* en *rāvali*. Ik vermoed, dat dit laatste een plaats-

Kṛṣṇa-Śyāmā antwoordt, dat ook Yaśodā steeds met weemoed hare kinderjaren herdenkt, en dat zij eens tot haar zoon gezegd heeft, dat, toen ze eens poppen-huwelijk speelden, Kīrti beloofd had aan hare, Yaśodā's, zoon hare dochter te zullen geven. Nu draagt Kīrti aan Kṛṣṇa-Śyāmā op, Yaśodā te berichten, dat zij zich hare gelofte zeer goed herinnert en die gestand wil doen. Plotse-ling wordt op dit moment achter 't scherm een roepen gehoord, dat „niemand het huis mag verlaten, omdat er een kriegstocht op handen is; wie zou willen weggaan, die zal door den Herdersvorst gestraft worden.” Kṛṣṇa kan dus nu niet vertrekken en wordt door Kīrti uitgenoodigd dáár te blijven, dan kan hij den volgenden dag naar Yaśodā teruggaan. Zij treedt dan nu de woning binnen met Rādhā aan hare oene en Kṛṣṇa-Śyāmā aan hare andere zijde. Na hier smakelijk voedsel te hebben genuttigd en frisch water te hebben gedronken, deden Rādhā en Śyāmā in 't paleis, nadat al de vrouwen zich daaruit verwijderd hadden, te bed gegaan zijnde, den nacht verstrijken met het spel van onschuldige gesprekken en omhelzingen.— Zoo eindigt het vijfde bedrijf; in 't vervolg wordt niet meer vernomen of en hoe het huwelijk van Kṛṣṇa en Rādhā bekend wordt. Wellicht is het in overeenstemming met de Purāṇa-overlevering¹⁾, dat het huwelijk geheim blijft, zoodat voor den Indischen toeschouwer dit slot niet zoo onbevredigd behoeft geweest te zijn als 't ons voorkomt.

Zesde bedrijf. Het laatste, waarschijnlijk *ZESDE, BEDRIJF* hangt met de voor-afgaande slechts zeer los samen. Aan 't begin treedt, ontdubbeld als twee personen, de herfst-vollemaan op; zij beklagen er zich over, dat Kṛṣṇa zijne belofte aan de herderinnen gedaan, om in den eerst-volgenden vollemaansnacht van den herfst zich met haar in 't rāsa-spel te vereenigen, schijnt te hebben vergeten. Als Kṛṣṇa nu opgekomen is, herinneren die beide hem zijne belofte, en nu ontbiedt de Herder door bloote gedachte de als zijne dienares voorgestelde Tooverkracht (*yogamāyā*), aan welke hij de opdracht geeft al de bewoners van de herdersnederzetting (den Vraja) te betooveren, om den rāsa-dans met de herderinnen te kunnen houden. Te dien einde

naam is, vgl. Growse, Mathura², pag. 81: „Rāval, where Rādhā's mother Kīrat lived with her father Surbhān” (wel is volgens Growse p. 457 Rāval uit *rājakula* ontstaan, doch dit behoeft d. m. niet, en het kan wel regelrecht aan ons *rāvali* beantwoorden). Misschien is hier met Bhūnu niet Vṛṣabhānu, de echtgenoot van Kīrti gemeend, doch haar vader, die volgens Growse Surbhān (d. i. Surabhānu?) heette. Surabhānu is trouwens volgens het Brahmapavarta de vader van Vṛṣabhānu.

. 1) In het Brahmapavartapurāṇa, dat overigens het meest uitvoerig is over Rādhā (in de andere Purāṇa's wordt zij of niet, of slechts ter loops vermeld), vind ik hieromtrent geen aanduiding.

treedt Kṛṣṇa in vol ornaat op: met de rietfluit in de hand, op zijn hoofd den kraans van pauweveeren dragend, de voeten voorzien van tingelenden voctringtooi, dragend het fraaie parelsnoer en om het middel den niet bellen versierden gordel, stralend gelijk de zon door de aan de neus zich heen en weer bewegende parels, trad hij in de gestalte van den danser bij uitneimendheid op. Als de herderinnen de zinnenbedwelmende fluitmuziek vernemen, komen ze aan, hare huiselijke bezigheden opgevend en hare echtgenooten verlatend. De werking van Kṛṣṇa's muziek is zóó sterk, dat zelfs een der herders, meenend een melkkoe voor zich te hebben, een stier de achterpooten vastbindt om dien te gaan melken! en in de lucht wordt plotseling het geluid van trommelslag, tamboerijn en luit vernomen, dat afkomstig is van al de goden, die daarboven Kṛṣṇa huldigen. Ingevolchten wordt een dispuut tusschen Kṛṣṇa's *yogamāyā* en een onzichtbaren persoon, over de mystieke strekking van de verlossings leer der bhakti. Intusschen zijn de herdersvrouwen gekomen en nu ontspint zich een gesprek van haar en Kṛṣṇa, waarin deze de vrouwen op haar plicht als echtgenooten wijst en ze aanspoort terug te keeren, daar zij immers in den geest in Kṛṣṇa kunnen opgaan en niet zijne persoonlijke nabijheid behoeven. Toch geeft Kṛṣṇa aan haar vurig verlangen toe en:

„Met gouden nimbus voorzien, met zijn als een donderwolk donkerblauw lichaam, brengend de liefelijke rietfluit aan zijn mond, terwijl zijn gelaat door een zachte glimlach verhelderd werd, bedekt met dichten bloemkraans, waaraan de om zijn schouders zwermende bijen als dronken zich vasthechtten, speelde hij te midden der herderinnen in dansergestalte zijn spel, hij, de éénige openbaring der hoogste verrukking”.

Het schijnt evenwel, dat dit tooneel niet vertoond wordt, want de tooneeldirekteur neemt aan 't einde van het spel het woord, om te zeggen: „Genoeg nu! Wij zijn niet bij machte om hier te vertonen het verrukkelijk spel (*hīnā*) des Heeren, wiens vermogen zoo verschillend en eindeloos is”.

Met een zegenwensch sluit dan het tooneelstuk, dat door Rāma-Kṛṣṇa, de belichaming van Hari, tot stichting der Viṣṇu-vereerders vervaardigd is.

Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat de boven gegeven schildering van den inhoud der Gopālakelicandrikā slechts een zeer zwakke poging is, en dat ze slechts een flauw begrip van 't origineel geeft, daar juist het dichterlijke er van wel verloren is moeten gaan en het geheel zeer bekort is. Overigens heeft men kunnen

opmerken, dat de compositie van dit tooneelstuk, volgens onzen maatstaf, vrij zwak is: er is betrekkelijk weinig handeling, en die handeling wordt nog onderbroken door lange passages, die meer van religieus-ethische strekking zijn, en door tafereelen, die door den auteur zijn opgenomen, niet omdat ze in 't stuk te pas kwamen, maar omdat ze nu eenmaal zoo groote aantrekkelijkheid hebben voor de Viṣṇuïeten, zooals het taferel van den kleederendiefstal en het geheele laatste bedrijf. Intusschen maakt het hoofdgedeelte, bedrijf 1 tot en met 5, toch een soort van eenheid uit.

Van philologisch standpunt bezien is ons tooneelstuk alleszins merkwaardig, niet alleen omdat het een soort van unicum is wat zijn compositie betreft, maar ook ten eerste, omdat het verscheidene trekken en détails uit de geschiedenis van Kṛṣṇa's jeugd bevat, die tot dusverre óf onbekend zijn óf niet in Sanskrit bronnen worden aangetroffen, en ten tweede, omdat er een menigte woorden en woordbeteekenissen in gevonden worden, die óf niet bekend waren uit de Sanskrit-literatuur óf nog niet door bewijsplaatsen gestaafd.

Moge nog eenmaal een tweede, geheel volledig, handschrift van dit tooneelstuk aan 't licht komen. Dan zal menig punt, dat nu nog duister is gebleven, opgehelderd worden.

GOPĀLA KELI CANDRIKA.

॥ om̄ namo bhagavate śrīvāsu devāya

vāṇīśīnādaviṁnohitāmaravadvadhu-
sasvedanī taruṇārkakarkaśadṛṣṭā
nirṇyikto bhujujamūlayoḥ kuvalayā-
kauṇḍakarṣṇāpaharṣitāmaragaṇaḥ

5 apī ca |

nīdrāvyanjām upetya kuñjabhavane
rādhā mādhavamāndhurīpranukhitā
smeraspanditatārakākṣikamalaṁ
stā nūnaṇī vidadhātu maṅgalacayaṁ

10 nāndyante sūtra dhaṛaḥ |

aho niṣeyanī śaradindumāṇḍanā
bhramanmilindāvaligītakairavā |
apāsyā vṛṇdāvunarūsalāsyam
upāsyam atyantavilokanīyam ¹⁾ ||

15 sarve kuśīla vāḥ |

satyam uktānī āryamīśraḥ | rāsānukūlaiva rātriḥ | tathā hi |
paritalā prasāranti gandhvāhāḥ
kṛtasakhyāḥ kumudālivaktrabimbaḥ |
kvaṇayanti milindapañktayo
makarandāsavainattavṛttayah |

20

saphalibhavati nitāntamī kṛṣṇacaritrāṁṛtenāsau |
nūnaṇī mānasakūlāḥ bhāti marālavallīkalitām |
ataḥ katamaiḥ prakaraṇām āśrityopatiṣṭhāmahe | nivedayatv āryaḥ |

sūtra dhaṛaḥ |

yatraivam

mīmāṁsādhlavaradhūmadhūmitadṛṣṭāḥ
tarkākaranānakhedakharvitaskha-
māyāvādabhujamgabhaṅguramanō-
yat kiṁcid dharidāsaḥṛtkamalī-

vṛṇdaɪr apāṇīgāhataḥ
yo durnīrīkṣo 'hinā |
piḍasya dānāmbhasā
pāyāḥ mukundābhīdhāḥ

suptasya mānonnatā
tūvac eucumbādharam |
saṁvīkṣya patyur mukhaṇ
lajjānāmadvīkṣajāḥ ||

māndyāpaḥāṇī sarvatas
śrotrābhīrūṇāḥ ca yat |
mohāmayaocchedanāḥ
prollāsi śaurāṇī mahāḥ ³⁾

1) anyānuvi^o 2) ^obhaṅgara^o 3) mahāḥ | udīyatām iti śeṣaḥ

sarve |

vayañ tāvad bhūmikāparigrahāya gacchāmaḥ | tvam tāvad grhiṇīn
āhūya saṅgītam anutīṣṭha |

sūtra dhāraḥ |

5 bhavatv evam |
nepathyābhimukham avalokya |
ārye | itas tāvat |

praviśya naṭī |

ajjaūtta ko niyoō |

10 naṭaḥ sākṣepam |

nātrāvasaralī priye kṣudrālāpasya | nāyanī sāndhāraṇārājasaṁmājāḥ
kimtu haribhaktavaryāñām

trayyantāntarūptāntasāntumātayo vaiṁānikānām mudā
vācaḥ pallavayanti tatra bhagavat- satkīrtivarṇojjvalā¹⁾ |
15 nānyā hi sphuradindusundaramukhī kim vāṇīni pṛītaye
śuddhāntalīpuračāriṇī kulavadhu- vaktrāvindasprīśām ||

naṭī |

ārya | tadā kimiti pravṛtto naṭanātyasṛṣṭāv²⁾ asau |

sūtra dhāraḥ |

20 sumukhi | sadāntarāle rasacarvaṇāmī³⁾ kurvatām api viśeṣato 'bhi-
nayena tāṇḍavām ākalayitum cetaḥ pravartate | tathā hi |
bhasmoddhūlitavigraho 'pi girijā- kānto nijāntargataṁ
śāntajyotiḥ amandāsaukhyanilayāmī dhyāyanīś ciranī tiṣṭhati |
rāsollāsanirikṣaṇāya vanitā- vegeṇa vṛndātavīm
25 avyājanī kila yāti yāti muralī- nādāmṛtaṁ bibhratī ||

naṭī |

kathām tadā prākṛtaracunācamatkāraṇī vinābhīnayapradarśanām |

sūtra dhāraḥ |

nahi mahākaviprauñītahānumannāṭakādiṣu prākṛtaracunācamatkāraḥ |
30 rasānubhāvas tu pratipadām anubhūyate 'to gīrvāñabhlāṣayā vyā-
vahāraḥ kāryaḥ | kim ca |
ākārītā vayam iha prabhūbhīḥ prakṛṣṭa-
premāśrupūrṇānayanai rasacarvaṇāya |
bhavyāmī tathaiva bhavatībhīr⁴⁾ aśeṣabhlūtyā⁴⁾
35 sañcūjyate hi puruṣo 'numataḥ prabhūṇām ||

naṭī |

upadiśatu bhavān ko niyogaḥ |

1) ? °varṣmojvalā hs. 2) naṭanādyā° 3) °carvaṇā (of °no?) 4) °tibhirekṣayā°

sūtrādharah

ārye | tad idānīm |

yenedam nṛpamañḍalaṁ kumudinī-
 sadyalā śāntim upaiti kṛṣṇaviraha-
 nirvāyājām̄ kim api prayogaviṣayē
 yāvat¹⁾ sūryam¹⁾ anūrur eva vihaga-
 atra bhagavaccaraṇānalināmodamoditeṇa rāmākṛṣṇena viracitam
 apūrvagopālakelicandrikābhidhaṇi nāṭakam asināśu nikṣiptam | tad
 idānīm asyāḥ pariṣauda utsavāya niyuktavyam iti |

10 **uātī** |

kim ayam kulajo hi daṇḍino
bhavabhuṭer uta bhāravelī kavelī |
racanā vacaso yato 'syā vai
bhavitā rājasado hrdutsavāya ||

15 nātāh |

ayam anyah pulakayati bhāgavatān | tathā hi |
 āśid gurjarakhaṇḍamāṇḍanaguiya- grāmābhīrāmākṛtiḥ
 śrīrāmānujapādaciitānasudhā- nirdhautatāpatrayaḥ |
 audicyāmalavaṇipśaviśrutakathalī śrīdevajītidvijas
 taśyāyam tanayo nayoruphalito yady esa karpaṇi gataḥ ||
 a tī gurjarakhaṇḍamāṇḍaneti samākarnya sākṣepaṇi karṇau pidhāya |
 kva snchayitā niḥsnehakulasyālāpah | yatali |
 niḥsneho hi parasneham apahanti prasaṅgataḥ |
 sundarikavaribhāra- sncham āśu khalo yathā ||
śrīmad-bhāgavatam

n a t a h i sāksepam |

30 āḥ pāpe nahi kulam eva kāraṇaṁ snehodayasya satsaṅgamā eva
 pradhānam | tathā hi |

pañkād utthitam indirāsanapadam kāntābhīḥ kamalekṣaṇābhīḥ abhitāḥ citraṇaḥ naiva nirasya vāśarapates nirvyājām parirabhyaṭe pulakitaḥ	dhatte 'ravindam mudā karmāvataṁśikṛtam tuṅgāndhakārācalauḥ prāṭaḥ prasannāṁśubhiḥ

35 ayaṇ tu sākṣat̄ trailokyānīrmāṇavīcakṣaṇena bhagavatā kālin-
 dīkūlakamāṇīyakaladhautavallarīyarāgapūṇjapūjitavadanendumāṇḍa-
 le na | caladamalakamalavilocanavimohitavallavīvallivellitaśārirena
 caraṇavīnyāsa muḥharita maṇju maṇjīrasīnjiṭasahacariṇṭamīlindavṛṇ-
 d e na | malaya mandamāṛutāndolitakuntalāntamālitagaṇḍamāṇḍala-

vikhaṇḍitānaṅgavaibha v e n a | marakatavibhaṅgojjvalatribhaṅgāṅga-
vīmugdhaveṇuvādanasācīkṛtādharanirikṣaṇaprasa r e n a | gopālena
svadhyānadhārādalitāśeṣadoṣajālasnigdhabhṛdayo na pratikūlaniyeh |

ko na mudāṇ samudaṇcati viśati mukunde 'ntarā hr̄dayam |

5 kva nu khalu doṣdoṣah | kumudavaneṣe samāyāte ||

api ca |

caṇḍāṇus¹⁾ tuhināyate jalānidhiḥ kulyāyate dustaraḥ

kīnāśah svajanāyate hi kuliśāṇ puṣpāyate vajriṇah |

rañko vai dhanadāyate parapadaṁ dvārāyate cakriṇah

10 saṁsāro 'pi padāyate bhagavati pṛīte ramāṇāyake ||

n a t ī |

katham idam pramāṇam āvedyatāmī pramāṇasiddhaḥ vastujātam
ānandāya bhavati sādhūnām |

n a t a h |

15 sadyo bhāmīni bhāratājirajānāḥ kaṇkāḥ pulindāḥ khasā
ābhīrā yavānāḥ kuvindaśavarā lokāṇī puṇānā yataḥ |
kiṇī citraṇī caraṇasmiṇter bhagavato jātā²⁾ ataś cāyasaḥ²⁾
piṇḍe sparśamāneḥ prabhāvamahimā nūnāṇī samujjrmhbhate ||
drṣṭāntikṛtam artham āptavākyena paśya paśya | śvādo 'pi sadyaḥ
20 savanāya kalpata iti³⁾ | kiṇī ca |

na hi bhagavaṇ aghaṭitam idam tvaddarśanān nṛṇām akhila-
pūpakṣayah | yannāmasakṛcechravāṇāt pulsako⁴⁾ 'pi viinucyate
saṁsārād iti bhāgavatam |

n a t ī |

25 prāṇyo dr̄syate 'rthavādo hy āptavākyesu |

n a t a h |

siddhir eva sakalasya vastuno
dhāraṇāṇī bhavati bhāsanāṇī yataḥ |
śiryate na rasānā kathaiḥ harāv
arthavādavacanāṇī prajalpatām ||

30 sarvavākyānām eva bhagavatī mukhyayāvṛttyā pravṛttatvād bhū-
tārthatā sanarthatā sadbhīḥ |

kiṇī nāgataḥ sumukhi vāraṇakūjitenā
kiṇī prastarān munivadhbūr na kṛtā sārūpā |
35 kiṇī stambhato⁵⁾ na vigataḥ priyarakṣaṇāya
nāyāsyati priyatamo nu janopahūtaḥ ||

āyāty eva bhaktair ākāritaḥ | kiṇī arthavādām udāharasi |

1) caṇḍāṇus 2) onzeker; jātāsataścāyasaḥ; boven sa is, als correctie, gezet wat zoowel als a als als tpa kan gelezen worden. 3) Bhāg. pur. III. 33. 6. 4) muṣkasako; vgl. Bhāg. pur. VI. 13. 8. 5) stanbhato.

n'a t̄ i |

yadi bhaktajanapriyah sa tadā tvam apy ākāraya samāyāti cen
nārthavādaṇi śāṅke |

n a t a h̄ |

5 aho priye | āyāsyaty eva bhaktānukaṁpī bhagavān | yataḥ |
puṇḍarīkāvānabandhumayūkhail
kliṣyamānakumudālīm avekṣya |
daṇḍayan virahatāpam aśeṣam
prīṇayamis tuhinaraśmir upaiti ||

10 dhyānamudrāṇi nāṭayitvā kṛtañjalih prārthayate |
vāmatāmarasadānasuśobhīn
īndrañīlaṇaṇībhāṇgāṇibhāṇga¹⁾ |
locanāni saphalikuru tāvad
veṇumāṇḍita nikunñjavinodin ||

15 api ca |

āstīrṇānayanāñcalair nayavatāṇi siktāśrubhiḥ premajaiḥ
sabhyāṇām aravindalocana cirāṇi cintāviśuddhaṭmaṇām |
soktaṇipdeyānaśeṣa²⁾ śekharāmaṇe svātmānām ākāñkṣati
kṣoṇi kṣodayitūṇi kṣaṇena carana- nyāsais tvadīyaiḥ śubhaiḥ ||

20 api ca |

smaraṇāñd eva pāñcālī pāñcālīva vinirmittā |
pañcālīpurato nātha mālikam kuru bhāṣitam ||

n e p a t h y e |

nivartaya³⁾ ito vatsān |

25 phullāmbhojāgalatparāgupataḥ
prādurbhūtamahendranīlaśakala- samyuktapāthahākāṇa-
dhāvantah paritali pralobhitadhiyo - - - dūrvāṇkuraiḥ⁴⁾ |
kaṇṭhāviṣṭasuvartuṇāśrikhalajhaṇat- vatsāḥ śāśāñkojjvalāḥ
kāraīḥ purovartināḥ ||

punaś ca n e p a t h y e |

30 svakṣuṇṇapadapaddhatim⁵⁾ anuvartamānāḥ kathaṇi nivartanīyāḥ |

t a t r a i v a punaḥ |

yāvad aham adyānavadya talpād utthāya vatsacāraṇāya pravṛtt
bhavāmi tāvad avirala premākṣaranibaddhapadyenākāritalī kenāpi |
tasya pratijñāparipālanāyopasthātavyam mayā |

35 himam iva dinakarakiraṇaiḥ kanakam ivāpiha ṭaṅkaṇenaiva
drāvitamadhuṇā hrdayam karuṇākalitenā vägyilāsenā || ✓

¹⁾ ? °bhaṇgāṇi° ²⁾ Vooral de syllabe *de* is onzeker. ³⁾ Zoo met verwaarl. sandhi!

⁴⁾ °śakalacchudurvāṇkuraiḥ, naast de syllabe *cchā*, die op 't eind v. d. regel staat,

so. m. *ta* (of *ja*?) ⁵⁾ svakṣuṇṇa

naṭaḥi karṇam dattvā śṛṇoti |
 priye | upāttapaśupavesasya¹⁾ nandakumārasyāgamanam iva laksyate |
 naṭī |
 katham |

naṭaḥi
 ittham²⁾ | aṅkuritaṁ mama cittam naidāghī bhūr ivāmbhobhih
 nepathye kalarāvah³⁾ |
 sumukhi vasantena mādhavīlatikā⁴⁾ | na pratyesi cet karṇam dehi
 āha ca naṭī |

10 vajśinādali sainantāt prasarati bahulam kiṅkiṇinām ninādo
 vatsānām esa pāda- dhvanir api nitarām rambhaṇodbhūtarāvali
 gopālodāragoṣṭhī- vipulabhujataṭī- tāḍanottho virāvo
 nūnām dhammilaṇallī- militaparinālo vāti vāto murārehi ||
 tataḥi praviśati vatsamaṇḍalīṇ puraskṛtya sasakho⁵⁾ gopālahi |

15 naṭaḥi | priye | samīgato 'yam gopālahi |
 gaṇḍamāṇḍalaśamullasadambuh
 kambukanṭhatatālambitamālaḥi |
 nīlakuṇīcitativilolakacālis
 tūrṇam eti vanato vanamālī ||

20 api ca |
 cārucandrakacamatkṛtamauliś
 cañcarīkaparicumbitacūḍaḥi |
 gaṇḍamāṇḍalavilolavataṇṣah
 kākalīkalitaveṇur upaiti ||

25 smerasantatir iyanī madhudviśo
 locanāni śiśirīkarotu vaḥi |
 candranīrgatasudhārayo yathā
 khinnakairavakulāni sarvataḥi ||

30 vandanīyacaraṇo munivṛndair
 nanditāmaragāṇo guṇasāṇikhyaiḥ⁶⁾ |
 premarajjuvidhṛtāṅghrir ivāyanī
 cittavṛttisamakālam udeti ||

sumukhi | samānaya tāvad asya nīrājanāya sādhanam iti |
 naṭī yathā nirdiśati tathā karoti | sāśāṅkunāṇḍalam iva sacaudraka-
 35 vartikaiṇ nīrājanabhbājanam ādāya gāyantī copasthitā |

1) *upānta*^o 2) *ispāṇi* 3) *nepathyē* | *kalarāvaiḥ sumukhi* enz. 4) Dit schijnen nog
 de woorden van den Sūtradhāra te zijn, waarmee hij de naṭī aanspreekt. Moeten het
 nom. pr. fem. gen. zijn? 5) *sasakha* 6) *saṇghayaiḥ*

nāṭaḥ |

harṣāśrubindubhilī prokṣya pradīpaṇī paritalī priye |
aravindadalair bhūyāḥ pūjayantīva vikṣyase ||

sāmājīkāḥ prati |

5 ayam sākṣat̄ parapadañāyako bhaktānugr(ah)ārtham āvirbhūto mayo-
pasthāpito madājñayeyanī¹⁾ mama gṛhiṇī nīrājanabhbājanam ādāyo-
pasthitā | paṣyantū bhavanto 'pi svasvabhāvena |
sāmājīkā viḍhṛtāñjalipuṭā avanatainastakāḥ tashuh |
naṭī nīrājanamudrām darsayati |

naṭo varṇayati²⁾ |

marakatamukuranibheṣu³⁾ sphurati śāśāṅkaḥ pradīpakaṿyājāt |
candrakavartimayūkhailī śekharabhuṣāntarālabimbeṣu⁴⁾ ||

kusumair abhivarṣya prāṇamanti sabhyāḥ | ✓

ne ṣath y e |

15 āḥ pāpa durātman śailuśāpasada kvāpanito 'nācarita prātarabhya-
vaharāṇo vanamālī |

nāṭaḥ |

priye | ko 'yam kalakalaḥ | karṇam dehi |
āḥ pāpeti punaḥ paṭhati sma |

20 priye | ayam ko'pi gopakumārah prakupito 'smāsu prāyah |
tataḥ praviṣaty⁵⁾ udyatadañḍo lambakaccho dhṛtau mayūrapiccha āḥ
pāpeti paṭhan lambālako gopālaḥ |

nāṭaḥ paścād vilokya |

aye |

25 krodhāruṇikṛtavilocanadurnirikṣo
bhrūvallivisphuraṇadarśitapannagābhāḥ |
daṇḍāvaghātaśiḥilikṛtabhūmībandhāḥ
ko 'yam priye⁶⁾ samupayāti kṛtāntamūrtih ||

api ca |

30 ghoṇūputam priyatame ghaṭayan nītāntam
valmīkarandhraṁ iva mārutaphūtkṛtena |
gātrāṇi vepayati tāmramukhaprabhābhīr
dāvotthavahnir iva bhūruhapullavāni ||

atalī svāminam prāṇam yāpasaraṇam evāsmākam itaḥ śreyah | svāmin
35 naīmaskaromi | gacchāmi | gopadañḍāvaghātabhiyā punar gantum
api na śakto bhavisyāmīty uktyā ubhau niṣkrāntau |
| tataḥ⁷⁾ prastāvanā | ✓

1) cījñayeyā 2) Onzeker: naṭa varṇayati (?) hs. 3) °mukara° 4) ṣeṣara° 5) praviṣati

6) De syllabe ye ontbrekt. 7) sic.

kṛṣṇaḥ | are durvinītagopātmaja kim aparūddham te yenāyam
daṇḍapradarśanenāpasārito naṭaḥ |

gopālaḥ | ayam evātidurvinīto¹⁾ yo 'samaye tvām ihājuhāvā |
kṣamasva bhagavan duruktavacanām me |

5 yah ko 'pi yatra kutra prathayati nāmāvalīm bhavataḥ |
hāsyād vā bhramato vā gacchasi ko 'yaṁ nisargo 'sti ||
api ca |

tātas te 'khilagopamūrdhamukuto
mātā hanta mukundakalpalatikā
10 yat tvam dhāvasti lubdhavat kalayitum
tat te mādbhava nocitaṁ kulavatām
api ca |

yad bālye navanītamātram akhilām
dattām yad vrajasundaribhir abhito
15 nedānīm ucitaṁ nītāntavanītā-
drṣṭvai(ta)d guṇalāghavam tu bhavataḥ
cauryeṇa mātūr gr̥hād
lāsyāya hāsyāya tat |

20 hanūho jāto nandagehe janānām
bhāvādhīno nāparām me nimittam ||

kṛṣṇaḥ |
jātaṁ loke vastumātrām yad etat
karṇāyattām²⁾ bhuktaye tat phalānām |
25 hanūho jāto nandagehe janānām
bhāvādhīno nāparām me nimittam ||

ato me sarvatrānusaraṇe kalaṅko bhavitā ced bhavatu | svabhāvas
tu dustyajah | tathā hi |

matto 'pi bhramaraḥ kalindatanayā-
25 āhūto hi punaḥ sugandhasacivair
āyāto yadi khañjarīṭapaṭalair
kiñ tāvan madhupahā svabhāvasaraṇīn
mā prayacchantu me ke 'pi kanyā vrātraparāyanāḥ |
ahām eva śaratkāle venūnā samupāhvaye ||

30 gopālaḥ |
bhavatu tadā kiñ vivāhena | tatho cen nocitam ekatra kārkaśyam |

kṛṣṇaḥ |
kutra mayā (kā)rkaśyam ācaritām dhūrta |

gopālaḥ |
35 dattām³⁾ tāvat prātarāśāya mātrā
pātre citrām pāyasam cāru cāru |
no bhuktām tan nīrajākṣī yaśodā
(bā)spavṛtaiḥ siñcatīvāvatasthe ||

1) °nītāḥ 2) karmāyantām 3) datta

tatra rohiṇī |
 kasmād bibharṣi vāmoru locane vārivipluṣam |
 indīvaradadaladroṇī sthūlamuktāphalaṁ yathā ||

yaśodā |
 5 āryamātar na jāne 'ham bālakalūkupitalūkutalū |
 gato vṛṇḍāvanaiḥ rantum abhukto bālakaiḥ¹⁾ saha ||

rohiṇī |
 kati santi gr̥he bālā bāle bālendusundari |
 yenāyam atasīgucchā- echavilī prakṣobhitas tvayā ||

10 kṛṣṇaḥ |
 tatas tatalū |

gopālakaḥ |
 yat tu yaśodayā bhavantam uddiṣyoktam tan nāham sākṣād vak-
 tum kṣamah |

15 kṛṣṇaḥ sāśāṅkam |
 tathāpi tathāpi |

gopālakaḥ |
 yathāham gopair anabhihataḥ syām tathā kuru |

kṛṣṇaḥ |
 20 tathaiva bhaviṣyati |

gopālakaḥ |
 rohiṇī kāpi kiśorī netum vaiśākhām āgatā sadane |
 tām āha me purastād urasi dhṛtam kandukaiḥ tv anayā |
 tadā mayā vilūṭāyās²⁾ tasyā anunayārthaṁ talapradarśaneneti
 25 proktam |
 capalakuraṅgavilocana vismitam adhunaivā na smarasi |
 bhūyo bhavitum ihechhasi jāne dāmodaraḥ prāyah |
 rohiṇī | etan madbhāṣitaiḥ tathyam iva matvā bhojanam apāhāya
 vatsamanḍalīḥ puraskṛtya gato me muḍundalū |

30 kṛṣṇaḥ |
 satyam vadasi māṭraivaiḥ pratibodhitā rohiṇī |

satrāsam vadananam ākalayya gopālakaḥ |
 naivam nāthāham eva vacni | tathāpi |

gokulakumudavanālī virahadineśānīśubhir nitarām |
 35 naivollasati guḍālaka- daśanavilolānīśukiñjalkaiḥ³⁾ ||

api ca |
 vanam iva mādhavarabitam rajanī candrānīśubhir vidhurā |
 matir iva vigatavivekā gokulavīthī tvayāpetā ||

¹⁾ balakaiḥ bālakaiḥ ²⁾ Onzeker (vijjītāyās, hs.) ³⁾ daśana° of dr̥śana°?

api ca |

naudāyatanaśamīpe

alikulam iva kṛtaṇukule

tava mukhakānticchaṭāvidhure |

kamale gopījano bhrāmati || ;

kṛṣṇaḥ |

vayasya gopālaka | satyam evābhuktvaivāgato 'smi na smarāmi |

gopālakaḥ |

tvam tv adyaivam āgato 'si |

sāyaṇī¹⁾ vatsakam āturā vipinato

prāṭār jālakamālinītarulatāḥ

gaur ullasatpañkajam

saṃptyajya bhṛṅgā iva |

saṃketaṁ rajaṇiṣu nīrajanadīśas

talpād upetā yathā

no cittikṛtadarbhaśukavikṛtil

prāpto 'si bhaktāvanīm ||

api ca |

tyaktā sā sārikeyam

kṣaṇam api namitā

no purasthā yaśodā

saṃśliṣṭo nāpi nandas

tanayaratikalā-

kandalibhutagātrah |

bhrātar bhrātāḥ kva yāsi-

ty anugaditam atho

na śrutanī te baśasya

prāṇapresthāpi vanīṣī

śāyanam upagatā

prāpitā cāpareṇa ||

kṛṣṇaḥ |

sakhe | satyam na smṛtanī bhaved iti |

na tatho me priyatama ātmayonir na saṃkarah |

na ca saṃkarṣaṇo na śrī²⁾ yathā bhakto mama priyah |ato vayasya prayāḥi goṣṭham | drutam eva mātarāṇi saṃāśvāsyā³⁾
prātaraśanāya saṃānaya bhojyasaṃbhāram iti |

gopālakaḥ | mātrā pratibodhito jayantaḥ | vatsa jayanta |

yamunākūlakadambā- echāyam upāśritya bālakair yuktaḥ |

kvāpi bhaviṣyati nūnāṇi guechopādāya bhojyasaṃbhāram |

iti pratibhāṣito jayanto bhojyasaṃbhāram nītvā drutam adhūnāga-
niṣyati | atra yathājñāpayati devalḥ |

iti niṣkrānto gopālaḥ |

nepathye |

aho karman namaś te 'stu yenaiva⁴⁾ bhrāmitāṇi⁴⁾ jagat |

kva sā palāluśayyā me kvedāṇi vanaviceṣṭitam ||

dhātās tavopalabdhīś ecd yena nīto daśām imām |

vetradāṇḍaprahāreṇa jānubhaṅgaṇi karomy ahām ||

kṛṣṇaḥ |

subala | ko 'yāṇi vetradāṇḍaprahāreṇa vidbātāram apī gatajānum
karoti |

subalaḥ |

pratibhāti śabdēna jayanta iti | prāyah saṃāgato bhojyasaṃbhāram
nītvā sa eva |¹⁾ saṃnya 2) śrī 3) śeāsyā 4) yenavaibhṛāmita

kṛṣṇaḥ |

karmāṇi dattvā punah śrūyatām |

subalaḥ karmāṇi dadāti |

nirviṣṭā¹⁾ girinirjharā ravisarin-
dhvāntakrāntitamālakānananabhuvo
vyālīphūtkṛtihīrabhītijanikāḥ
hālikāṇi bhavati śramo na milito
sthānaṇi nodvahate katilī kaṭutarair
pādau me naṭataḥ paṭo 'pi vigataḥ
bhrāmaṇi bhrāmaṇi ahaṇi nagendragaḥna-
dronībhutatanur nate hi śrasi

nīrāvātāmbarā²⁾
jhīlliravāliśayāḥ |
kālikarāle hitā³⁾
nīlotpalāṅgo haribh |
nādaīr vinaṣṭe śruti
kāṣṭhāyitaṇi me vapuh |
droṇiṣu nīdrāyito
droṇaudaraṇi bībhṛataḥ |

gacchantu gopabālā
phalitāṇi mamaiva bhāgyaṇi⁴⁾
kvedāṇi śikhariṇībhāṇḍāṇi
pītvā patrapuṭaiḥiḥ suptvā

dāśīputrā diganteṣu |
bhokṣye 'ham bhojyajātaṇi vai ||
nāsām āpyāyati dhruvam |
tato gacchāmi keśavam ||

śrūtvā subalaḥ |

kiṇiḥ bhāṣate 'yaṇi svāmin |

kṛṣṇaḥ |

śrūyate bhavatāpi | nirlajjo yadi śikhariṇīṇi pītvā gacchati cet sarve
vañcītā bhaveyuh | ata uccatarum īrubya dṛṣyatāṇi kutrāyāṇi balā-
tiduṣṭaḥ |

subalaḥ tathaiva karoti |

are 're jayanta | ihāgaccha sasakho gopālaḥ tvām ākāñkṣan
vartate | jīvitum icchasi ece chikhariṇīvyayaṇi mā kuru |

25) dṛṣṭim utthāpya jayantaḥ |

kutrāsti gopālaḥ | ko 'yaṇi śikhariṇīvyayaṇi varṇayati⁵⁾ |

subalaḥ |

daṇḍayitā khalu kudhiyāṇi siḍhiyāṇi saṁtosakāraṇāṇi kṛṣṇaḥ |
krīḍati yamunātire nīrenāpyāyati prāṇān ||

30) jayantaḥ |

ucitam evāya nīreṇāivāpyāyanam | tathā hi |
ānītaṇi⁶⁾ madhu madhuraṇi nātrā premātiveśena⁷⁾ |
tyaktāṇi kimiti nitāntāṇi⁸⁾ krīḍākṛṣṭena cetasā nūnam ||
taṣyavedaiḥ phalaṁ |

35) tataḥ praviṣṭo mastakanihitasāṇiḥbharāḥ khañjibhūtapādo daṇḍam
avaṣṭabhyā jayantaḥ |

1) of staat er *nirdigata?* 2) °tīrāvā° 3) of te verbinden: °kurālohitā? 4) *bhagya*

5) ? *vyāṇīrttayati* hs. 6) *ānīta* 7) sic 8) *nitānta*

pādanyāsasamuccaladdadhikāṇā-¹⁾ līḍhānano nirgata- •
 śvāsatrāśitasajjnaś capaladrg viṣvakāsiroveṣṭanah |
 skandhāropitaśākapākanicayo droṇaudanaiṇ mastake
 bibhrat sañcalito²⁾ yathā sukalabhaḥ prāpto jayanto 'bhavat ||

5 sarve sahāsam | jayanta | pādābhivandanam kurmaḥ |

jayantaḥ | abhvādayantu pādān nādān kurvantu sārvato gopāḥ |
 dāsyē naiva bhavadvbhyo hāsyenāpi prapūlikākhaṇḍam³⁾ ||

10 kvāsti nandanandanaḥ | aho ayam eva prāyah |
 dantajyotsnāvamarśais tirayati tamasa(h) stomadhārūm apārām
 yacchau nīlāravindā- yatadalanicayaḥ sārvato vīkṣitena |
 yasyālolālakālī dalayati nītarām rūḍhakandarpadarpām
 bhūyo dhāmmillabandho janayati dayayā yoṣitām tatpraroham ||

15 deva | nāmāskarom | kim aparāddhaṇ mayā |

(kr̄ṣṇaḥ) | mayā te kiṇi kṛtaṇi yenāparādhinam ātmānaḥ saṁbhāvayasi |

jayantaḥ |

20 abhūktvā gamanam eva⁴⁾ | prasthite tvayi yaśodayā māṇi praty
 uktaṇi | vatsa jayantādyābhuktvaiva gopālo vatsān upādāya gataḥ |
 tasyedam bhogyaṁ vāstūpanaya | anye sarve gata vayasyās tvam
 evātra pratibhāsi | tadā mayā tava bhogyaṁ gṛhitvā pravṛttam |
 tāvat subalādīnām itaresāmū mātaro mām īpaṇīya pṛthak pṛthag
 bhojyaṇi daduḥ | mayā vicintitam ity ekena mayā voḍhuṇi na
 25 śakyate | bhavatu yāvad gopālasaṅgamō bhavisyati | idam eva
 māma pātheyam bhavisyati hastāgatam kimiti pariharapūṇyam iti
 dṛṣṭyā mātrā bhojanāyā⁵⁾ ākāritena⁶⁾ mayā na bhuktam | na
 copasthāpitam mātrānītaṇ pathi bhogāya |

subalādayaḥ kr̄ṣṇam upetya karne sañcūcuḥ |

30 kr̄ṣṇa | kim ayam asabhyo vinodāya vadaty uta tathyam |

kr̄ṣṇaḥ |

paścāt praṣṭavyaḥ |

punar jayantaḥ |

vāgyyāpāram nivartya⁶⁾ maddaśāvagamyā | tadā mayā sārvam nītvā
 35 tataḥ prasthitam atalrabho⁷⁾ |

1) °sañucchalad° 2) sañcalito 3) khāṇḍama (of svāṇḍama) 4) evaṇi 5) sic,
 1. °nāyakāritena 6) onzeker, nivarntma hs. 7) sic; is er bedoeld: atah | bho?

• kveyam̄ nīdrā kuṭīre kva ca gahanavane kaṇṭakeṣu pracāraḥ
 • kvāyam̄ nīhārahārā- valimilitamarut- tāṇḍavenātikhedah |
 • veante 'ngāni śīrṇā radanapariṇatih śītakampāvaghātāt¹⁾
 • prāpteyam̄ bālyabhāvē vāpuṣi ca bhagavaṁs tvatkṛpāto jarā me ||

5 kṛṣṇaḥ |

vayasya | parārtham̄ avasādanam̄²⁾ bhūṣaṇam̄ eva satām | tathā hi |
 hemante himasarāṇīṇ sahanti śīrṣṇi
 kliṣyāntे davadahanair nīdāghakāle |
 varṣāsu kṣayitauco 'pi vārivaraśair
 nodvegaṇ dadhati mahīruhāḥ paresu ||

10

jayantaḥ |

aho vibhrāntaniśreṇīm̄ āśrito 'yam̄ māhījanah |
 acetanopamānena cetanaś copamīyate ||
 ātmanaś ceha kāmāya priyam̄ sarvam̄ iti śrutiḥ |
 15 khidyamāne katham̄ tasmin̄ puruṣārtho bhaviṣyati ||
 bhavatu | yadā paropakṛtir eva bhavatsiddhāntah tadā tvayaiva
 sañprakṣaṇiyah svāsiddhāntah | tathā hi |
 bhārasyodvahanān̄ me bhavatu bhavān̄³⁾ śreyasāṇi hetuh |
 bhūyāsaṇi yadi bhokta- nupakārityam̄ mamaivāstu ||

20 kṛṣṇaḥ |

vayasya | kim̄ ānītaṇi kasya kasya ca saṁbhāraḥ |

jayantaḥ |

tava ca mama ca ko 'nyo 'trārhati vibhāgīkartum | athavā |
 yo 'yaiṇi vastukalāpo yasya ca yāvān vibhāgato 'py asti⁴⁾ |
 25 ardhaiṇ tac ca madīyaiṇ tv anyasyārdhaṇ mayā klptam ||

kṛṣṇaḥ |

are durvinīta katham̄ tavārdhaṇ parakīyaiṇ vastu |

jayantaḥ |

satyam̄ janaśrutis tv eṣā nūnām̄ atra pratīyate |
 30 vāruṇī tatra sarveṣām̄ yatrāha nṛpater vadbūḥ |
 aho 'yaiṇ virajarājakuṁāro 'py anyāyyam̄ brūte |

sarve sahāsam |

katham̄ anyāyyaiṇ jayanta⁵⁾ asmākaiṇ svakīyam̄ kartum icchasi⁵⁾ |

jayantaḥ |

35 bhāras tu śirasto 'vatāryatāin |

sarve tathaiva kartum̄ pravṛttāḥ |

1) °kampīva° 2) avasādanam 3) bhavāna 4) 'thasti 5) l. jayantasmakam, of icchati.

jaya ntaḥ svagatam |

aho uttāraṇāvasara¹⁾ eva svīyam hastīkurvantī cet kathaṇ me
dāsyanti | ato niścītya paścād adho neyāḥ |

prakāśam | dūrata eva sthīyatāmī dūrata eva sthīyatām | ādāv any-
5 āyyam śrūyatām |

kāṣṭhād atikāthineyāḥ jātā mṛṣṭir²⁾ na me jātā |
katham iti madhuram udāram tv ānītaṇ kaṣṭatobhataḥ³⁾ ||

ato 'rdhaṇ jayantasya neti bruvato nyāyyam⁴⁾ |

kṛṣṇaḥ |

10 matsakāśam upanaya | māṇi na pratyesi |

jaya ntaḥ |

bhavatu tathā | ete tu hastākṣepamī mā kurvantu |

kṛṣṇapura⁵⁾ upasthāpitamī kāṣṭhād⁶⁾ uttārayan vakribhuya nipaṭītah
kṛṣṇāt tāvad utthāpito gopaiḥ sarveṣāmī vastv āsannīkṛtya⁷⁾ śrīkrṣṇā(ya)
15 bhāgumī prayacchati |

iyāḥ tu deva phisirīnī rodanām dūlikā nodakā bhāṇḍopalāḥ kūpā
gharvatā laṭakāḥ⁸⁾ phelikā raghāliketi |

anye gopāḥ |

re re durvinita kiṁ vadasy apasabdena | śikhariṇī odanāmī pulikā⁹⁾
20 modakāḥ khaṇḍopalāḥ pūpāḥ parpaṭāḥ vaṭakāḥ phenikā rasālikā
çeti vaktavyam |

jaya ntaḥ |

satyamī satyam | punas tathaiwa |

kṛṣṇaḥ muṣṭiprahārena |

25 kiṁ vadasi dhrṣṭa |

jaya ntaḥ |

svaminī | sīṭāramakṣutṭṛḍbādhān¹⁰⁾ nātiviśuddhā varṇasañitatir
mukhān¹¹⁾ niḥsarati¹¹⁾ |

kṛṣṇaḥ |

30 tarhi gopakānām api dāyaṇi yathāruci dehi |

jaya ntaḥ |

bhavatu | bhavataiva maddattamī dīyatāmī ādau subalāya |

1) ^{sare} 2) pr. m. *sr̄ṣṭir*, sec. m. *mṛṣṭir* 3) sic! corrupt! 4) l. 'nyāyyam? 5) ^{pura}
6) *kaṣṭhād* 7) *āsannīkṛtya* 8) *laṭakāṇ* 9) *pulika* 10) ^{vādhāt} 11) *mukhantīḥsa*

kṛṣṇaḥ |

kiṁ dattām subalajananyā |

jayaṁtaḥ |

deva | sadya eva kṛtāni dugdhaphalāni subalamātrā preśitāni
5 cailāñcalābaddhāni¹⁾ prayaccha sudāmne ghṛtamodakā(n) stokāya
madanamodakān sarvebhīyah sarvāṇi prayacchety upararāma |

subalaḥ bhagavatā dattām vastrapoṭalām unmucya sahāsam |
are kitavaśiromane kimity avahelanāṇi karoṣi |

kṛṣṇaḥ |

10 subala | kim asti |

subalaḥ |

svāmin | mātrā prahitāni dugdhaphalakāni svayam bhuktvāpakvāni
visatindukāny audumbaraphalāni mahyam dattāni |

sudāmā poṭalim unmucya |

15 apasada | kim ānītam idam | indravāruṇīphalāni kharjūraphalāni |
kva modakāni |

stokāḥ saśokaḥ |

durvinīta kim ānītam bhuktvā madanamodakān |
ugragandhīni tivrāṇi phalāṇi arkataroh kim u ||

20 jayaṁtaḥ |

kṛṣṇa | sarve mithyābhīśampśinah |

mātrbhiś ca samānīya baddhvā²⁾ cailāñcale yathā

tathā mayā samānītam vastujātam idam hare ||

sudyumnaṣyeva samjātaṁ strītvāṇi phalavipākataḥ |

25 gopānāṇi mandabhāgyānāṇi kiṁ kurmo 'tra vayaṁ prabho ||

kṛṣṇaḥ sūṣāṇkam |

mamāpi tu kim api vai parityam tu nācaritam anena |

svabhojanasāṇībhāram avalokayati | dīṣṭvā prahrṣṭaḥ kṛṣṇaḥ sar-
vatra viloka |

30 aho nivṛtteyam rātriḥ |

subalaḥ |

kathaṇi vijñāyate bhavatā |

kṛṣṇaḥ |

saṁśūcayati niśāntam kairavīṇī saṅkucantīyam |

35 nayanaśrīr iva sudṛśāṇi gurujanasavidhe kulastrīṇīam ||

1) °calovaddhāni 2) pr. m. labdhā(?), sec. m. vadhdhā(?)

api ca |
 muñcati himajalakañikā latikeyaṇi candrañirmuktā |
 sadyalī prośitamatikān¹⁾ nayanasarojād ivāmbūni ||

5 kālindīpulinośitā kamalini- vṛndesi tulyādhisū
 prauḍhānalpahimāñśudīdhitiśara- vrātaiḥ kṣatā marmasu |
 seyaṇi sañprati cakravākavanitā tair eva sākāṇi punaḥ
 sañphullānanakuñmalaiḥ pramuditā nūñamī narīnṛtyate ||
 aho subalāyaṇi bhagavān anibaracūḍāmaṇiḥ samuditāḥ²⁾ | sañprati
 tubināñśus tu bhīta iva lakṣyate | tathā hi |

10 prasaranti³⁾ tigmaraśmeḥ kiraṇā iti śaṅkayā prātāḥ |
 sañkocayati nijāñśūn tuhiñāñśur mañḍalavyājāt ||

bho subala | .

15 saritas tīre tīre bhāti navīñāñkurā⁴⁾ bhūmiḥ |
 bhāsā ḡaruḍamāṇīñāṇi vibhrāntiḥ kurvatīveyam ||

vayasyeha vatsā apaḥ pitvā tṛṇāni carantu vayam api ectaḥsaṁ-
 īpe mādhabvīnikuṇje navakisalayāstarane tāvad upaviṣya jayantena
 samāññitābhyaवाहराणीयाणि saphalikurmo yadi rocate vayasyāñām |

jayantaḥ |

mama tv idam eva rocate |

20 icchanti ke 'pi kīrtiṇi ke 'pi bhuvo rājyam akiṣṭam⁵⁾
 ye tu vayaṇi kāmanīyaṇi dhyāyamāḥ⁶⁾ sarvadā bhojyam ||

sarve padāntare |

idam eva yanunākūlam |

25 ākārayanti vilhagā bhavataḥ purastād
 āruhya nīpaśikharāṇi manoharāṇi |
 sañphullavallimilitāni nijājireṣu
 sañveśanāya mahatāṇi hi nisarga eṣaḥ ||

upaviṣatu bhagavān navakisalayaklptaparamāñsane⁷⁾ |

30 śikhināṇi śirasi vidhunyan marakatalbhāṅgābhīrāme⁸⁾ picchāni |
 kurvaiñlocananalinaṇi⁹⁾ śrutipathasaiñcāracāturīniratam ||

sarve copaviṣṭā mañḍalākāreṇa |

punaś cākāśe |

aho gopāla | aho gopāla |

kṛṣṇo niśamya |

35 subāhur iva pratibhāti | karṇam dehi |

¹⁾ ? prośitamatikāṇi hs. ²⁾ samudritāḥ ³⁾ prasarati ⁴⁾ nāvīñāñkur ^{5), sic!}
 1. akr̄ṣtam? ⁶⁾ sic! 1. dhyāyamāḥ ⁷⁾ klpta is onzeker; er staat klasa ⁸⁾ 1. °bhīrāma
⁹⁾ kurvallocananalinaṇi

sarve karṇam dattvā śrīvanti |

vibhrānto 'haṁ saumāntād upavanavalaye tvatkṛte nandasūno
 kvāsi¹⁾ śrīmann idānīm hṛdayakumudinī kheda candrābhīrāma |
 nāhaṁ vāṇīśīnīnādā²⁾ mṛtam idam api ca tvatprayuktānī kṛpātah
 5 prāyo neśā bhavanti svasuklam anurātā duḥkhabhājah paresām ||

• tatraivānyah⁴⁾ |

mātūr eva na jātas tarhy anyeśāmī kutah |
 rudatī vatsa vatseti virahāc cañcalā muhūlī |
 mātā na prāpitā prītiṁ kim asmin kathayāmy ahām ||

10 sarve |

kṛṣṇa | subāhur evāyam |
 tava vadānaviyoga- vyādhībbih khinnacetah⁵⁾
 paripāthati tatheyam⁶⁾ sārikā kāpi cānyā |
 • śithilavacanabandho bāspasāmīrudhakaṇṭhah
 15 kamalanayana loke dustyajas tvatprasaṅgah ||

kṛṣṇah |

kim ahāmī subāhum vismṛtyāgato 'smi | tadā svātmāiva vismṛtaḥ |
 re re subāhō kvāsi sāmṛprati | dehi bāhubandham |

jaya ntah |

20 vismṛtyāivāgato bhavān kimiti vṛthā snehami viḍambayati |

kṛṣṇah |

aye gatatrāpa na mayā vismṛtaḥ | tathā hi |
 talpe cetasi nīto nīdrādūtyā nīśāyāmī me |
 subalānena⁷⁾ viyuktamī nātmānamī saṃdadhe tāvat ||

25 idānīm evānubhūtaḥ subāhuviyogah |

jaya ntah |

ko 'nya uttarasamarthanē samarthas tvattaḥ |

subalaḥ |

20 kṛṣṇa | veṇur āpūryatāmī | tena nīdarśitavartmā svayam evāgami-
 syati |

kṛṣṇas tathaiva karoti | tadānīm tu |

bhrūgāḥ pādmeṣu khinnā madhuramadhusaṁ no pibanti prapannā
 na spandante tarūṇāmī kiśalayanivahāḥ⁸⁾ pakṣīṇo na svananti |
 ghāsagrūsesu vatsāḥ⁹⁾ svavadanasarāṇī⁹⁾ nādhikurvanti bhoktūmī¹⁰⁾
 25 mandamī mandamī caranti dhvanihṛtamatayah kṛṣṇasārāḥ sadārāḥ ||

1) *hāsi* 2) *vāṇīśīnīnādā* 3) *tvet*^o 4) *tatraitatraivānyah* 5) *khitta*^o 6) *tuthehamī*

7) *subalane* 8) *kiśalaya*, met s 9) *vasvatsāvadana*^o

tataḥ praviśati yathānirdiṣṭaḥ karadbṛtasārikaḥ sāśrunayano nānda-prahitāluṅkārasādhanakakṣaḥ subāhuḥ | tathā hi |

matulañ candrañbhūṣaṇo mukhaividhu- vyādhūtanīlālakaḥ ·
pīnāṁsaḥ karapañkajāntavipula- śrīsārikapañjaraḥ |
5 māndasmerasudhābhiśiktausujanaḥ pītāmbarāḍāmbaro¹⁾)
gaurāṅgo bhagavatpriyo 'tisukhadalaḥ. prāptaḥ subāhuḥ puraḥ ||

s u b ā h u ḥ |

sārike | vanīśīdhvaniḥ prāyaḥ kṛṣṇasāmūnidhyam nirdiṣati |

nṛtyanty amī śikhina eva śilātaleṣu

10 ye vāridodaya madodaya modavantaḥ |

baddhā bhavanti ninadāyatapāśayogāt

te 'mī mrgāḥ parisareṣu paribhramanti ||

pratibhāṣate tv evam eva | tathā hi |

ete 'linas tilakaharmyam apohya nūnam

15 phullārvindapaṭalaṁ paribhuya bhūyah |

dhāvanti nimnaṁ iva vārirayāḥ samantāt

prāyo 'tra saurabhasamākalito mukundah ||

padāntare |

ko 'yanī kuśumāni palāśāpatrāni cāvacinoti |

20 s u b ā h u r upaśryta |

aho vayasya makaranda |

m a k a r a n d a ḥ |

subāho | namaskaromi |

(s u b ā h u ḥ)

25 namaskaromi bhrātiḥ | kvāsti vanamālī |

m a k a r a n d a ḥ |

subāho | virabānalakalitāṁ tava vāyīm upaśrutya mahat kāśmalyam
gato vartate | ahañ tu subāhumā sahaivāgataḥ²⁾ kathañ subāhu-
nāham agresarikṛtaḥ svayañścātyaḥ³⁾ sanñjātaḥ |

30 s u b ā h u ḥ |

yady ahañ samigamisyañ⁴⁾ tadā tu kenāpi dṛṣṭaḥ syām |

m a k a r a n d a ḥ |

paścāt svayam eva vicintya⁵⁾ paṭhitam |

talpe cetasi nīto nīdrādūtyā niśāyāñ me |

35 subalānenā virahitañ nātmānañ samādadhe tāvad ||

ity uktvā sāśrulocanas tyaktabhojanō bhavadāgamanam anukūlayan
vartate |

¹⁾ sie. ²⁾ saheivāgataḥ ³⁾ ?? ook seapariñ° kan gel. worden. ⁴⁾ ? (= samagamisyañ ?)

⁵⁾ vicintya

s u b ā h u ḥ |

sakhe makaranda | pratibodhitasya mātrā talpād utthāya mukhataḥ¹⁾
maṛuttāpatram²⁾ ivaitad vapur iha ratyā samānītam |

m a k a r a n d a ḥ |

vayasya subāho | kṣaṇamātrātu hurir³⁾ api tathaiva jataḥ |
• karṇakalpitaraśālapallavāṇi
śvāśamārutavimarsabādhitaḥ⁴⁾ |
marmaradhvanīm avāpa taikṣṇyāt
tīvradāvadahanatviṣeva hi ||

40 s u b ā h u ḥ |

tvam̄ kutra gaechasi |

m a k a r a n d a ḥ |

prasavair alaikaraṇāya kusumādīny āhartum upabhogāya nalinī-
patrāṇi puṭebhyah palāśapatrāṇi preśito 'smi | ito nātidūre ka-
45 dainbavedikām alaṅkṛtya kṛṣṇas tiṣṭhati |

s u b ā h u ḥ padāntare gatvā |

aho

gopaśre(nī)ṣu veṇī- niyamitakusumāḥ kuñjam ullālayānah
śrenībhūtākṣipakṣma-⁵⁾ kṣubhitaratipatiḥ padmīnīpatraniṣṭha(h) |

2) aṇīṣavīṣaktamālā- militaparimalo -mattabhrīṇgāvalīḥḥal
kakṣānyastoruveṇur mama nayanapuro bhāti gopāvatāmsah ||

kekipiccham āndolayantam̄ śrīdāmānam ālokyāha |

dhanyo 'si śrīdāman dhanyo 'si | tathā hi |

sadā yogārūḍhaḥ manasi munibhir dhyeyavapuso

25 harer līlāmūrter⁶⁾ lalitamuralīm⁶⁾ ākalayataḥ |
nirātaṅkāḥ pañke- ruharucirāṇi netrasya subhage
latāmūle līno vahasi carauṇāmbhojayugalam ||

parikramiya |

aho subalo 'py asti | tadyathā |

30 nūkurībhūtakapole kalayati kṛṣṇānanacchāyām |
vidhir api vibhur⁷⁾ na vaktum⁸⁾ bhāgyam aho gopaputrasya ||

śrīkrṣṇaḥ | dūrataḥ subāhum ālokya |

krṣṇasya gātrayaṣṭih premārūḍhais tanūruhair bhāti⁹⁾ |
upavanalateva madhunā patyā sañvīkṣitā tanvī ||

1) sandhi! 2) sic (lees misschien: māruttāpatram) 3) sic; 1. missch. *hurir*
4) svāsu^o 5) śrauī 6) līlāmūrtellīlā^o 7) virbhur 8) Of staat er *vaidhūm* (d.l.
bandhūm)? 9) i. p. v. dezen regel (die in margine gegeven wordt) heeft de prima
manus: *premuṇkurai prarohair avirbhatair babhau krṣṇaḥ* | ..

kṛṣṇaḥ |

vayasya subāho | dehi me bhujabandham |
tāv āśliyatalī | āśleśasukham samanubhūya |
virahajvalanavishuṣyad- gatarasaromālikūpeṣu |
ko 'yam dayayā devo varsati saṁpūrayan sudhayā ||

kṛṣṇaḥ |

subāho | anāmayaparamparāsti gopājireṣu |

sūbāhuḥ |

candrāyoge ga — hanatimira(ta)ma(lī)-¹⁾ stomavidhvastabodhe
10 bodhāyānītadīpo yadi niśi marutā- kṣepavikṣepitah syāt |
sphūrjatsaudhāgraśālā- vinihitavividhā- lekhyalilāvilāso
modāyodāranilo- tpalaviśadadṛśām bhāmīnīnām kathaṇi syāt ||

kṛṣṇaḥ |

vayasya | balarāmādayas tu sānty eva |

15 sūbāhuḥ |

deva |

udayanti tārakāñām śataśo rātrau kumudvatīvrndam |
kim u mukhamukulitabhāvām tyajati sahasrāmīsubhir divase ||
vrajajanāmām tvam eva sarvathā hṛdāpahllādakārī²⁾ yatalī²⁾ sārike
20 tvam eva mātūr avasthātathyām bhaṇa |

sārikā sāsram |

kṣaṇāmī goṣṭhāgāre kṣaṇāmī api bahir yāti janānī³⁾
kṣaṇāmī cāntah kliṣṭā kṣaṇāmī api tavākrośanaparā |
kṣaṇāmī suptevāste dharanītalām ālambya³⁾ sadanc
25 harer⁴⁾ hīnā dīnā nahi kim api kartum prabhavati ||

kṛṣṇaḥ |

subāho | ko 'yam uttaram āpūrayati |

sūbāhuḥ |

kiṇi na jānāsi | tava vinodāya mātulenopasthitā mañjuvādinī
30 sārikā | mātrā pratibudhya mām upahūyoktam vatsa subāho |
śrīkrīṣṇa imām prānato 'pi priyām vamśīm iva sārikām vismrtya
gato 'sti | tad enāmī prāpaya drutam eva |

kṛṣṇaḥ sotkanṭhaḥ |

aho mañjuvādinī me sārikā |

35 hastena nītvā cañcuputnī dhṛtvopalālayati |

1) Of moet men lezen: *candrāyoge* — — *gahanatimirasastoma*? 2) Sic, 1. missch. °*karī* | *atah* - 3) Laatste syllabe onzeker. 4) *hare*

re re ramya vihaṅga nīlajalaja-
bandhūkāruṇyacacañcūra¹⁾ puraḥ
tvadvaktrodgatamañjuvākyaracanā-²⁾
kañśikṛtya niśā sunidritamūkhah
prollāsigātradyute
kiñcī maunam ālambase |
piyūṣapānotsukah
prāyo na saṁtyaktavān ||

5 sārikā |

vrajeśvarī śokasamīptaptā | nāto 'ham samyak pralapitum śaktā |
kr̄ṣṇaḥ |
ambātikuṣṭam prāptā kathaya kim uktavatī |

sārikā yaśodāvākyam avatārayati |
10 tvañ no datto 'tivṛddhatve nīvīdravyam svayambhuvā |
locanād anyato gantum anarho 'si vanāntaram ||
ity uktvā kañcī unimucya ruroda | tan niśamya gṛhāntarebhyo
gopyaḥ samājagmūḥ |

sarvāḥ |

15 mātaḥ kiñcī rodiśi | kiśo madhuravañśī³⁾ vādayan vṛndāva-
nanikuñjanī gato vartate | kuśalam asti |

yaśodā |

ayi sakhyāḥ | śrīyatām | ekaputrikā jananī mā bhavatu | adya
prātarāśanām akṛtvaiva vatsamāḍalīḥ puraskṛtyākṛtasambhāṣāṇo
20 gataḥ | tena me hṛdayam atikrinnaṁ abhavat | saṁprati na
saṁdhārayitum śaktābhavam |

ayam atināñjulacareṇa⁴⁾ locanapurataḥ pravartate yāvat |
tāvad ahaṁ sakhi manye jīvitalābhāṇi kiṁ anyena ||

tatra tāvad gocarapradeśād upasthito nando 'pi śūnyam vrajam
25 ālokya vitarkayati | tathā hi |

na śrūyante vayasyaiḥ kalakalaninadā nāpi gāmaṇi na vañśī-
nikvāṇam kvāpi līlā- harijaśiśupada- nyāsaśabdarorohāḥ |
no vai gopāñganānāṇi dadhimathanasamud- bhūtarāvahī samantān
nopālambhaprabandhā na ca sakalasuhṛ- kr̄ṣṇasamāṇijalpitāni ||

30 evam vitarkayan nāndaiḥ prāṅgane saṁprāptagopīnikaram ālokya
saṁbhṛāntaḥ |

kimiti bho yaśode |

yaśodā |

sāsraṇī locanapañkajaiḥ vidadhātī niḥśvāsavātāhata-⁵⁾
35 pramīlāṇī navapallavādharapuṭaiḥ bhramīṣyaddukūlam⁶⁾ vāpuḥ⁶⁾ |
dhammīlaiḥ varamallikkāvirahitaṇi premākulaṇi vīkṣitāṇi
mandam mandam uvāca gadgadataram patyuli purovartī ||

1) °cañcacañcūra 2) °odguta° 3) °vañśī 4) °careṇo 5) °niśvāsa° 6) °dakulamvayuḥ

āvābhyañ tapasā pratoṣya bahuśo
saṃprāptaś carame vayasy anumataḥ¹⁾
so 'yam prāg aruṇodayād upagato
darbhair aṅkuritaṇ ḵrkair bhayakaraṇ
vaikuṇṭhanātham harim
sarvatra sadbhīr guṇaiḥ |
'bhuktvaiva vṛndāvanam
vyālībhīr utphūtkṛtam ||

5 mayoktaṇ | putra | kṣaṇāntare 'mbaracūḍāmaṇir udesyatī tāvad |
idaṁ atihṛdyam upabhuṣya

bhajyamānatimiravilīyamānaduṣṭajanamodamānakamalamilinda-
vṛnda kūjite |
krīḍamānahaiṇsacakravākacāruvīkṣamāṇagīyamānabarhikuraṅga-
10 gāṇa pūjite |
dhūyamānabakūlakadambatūtāmakarandacīyamānasulhaagavītāna-
pariṛūṣite²⁾ |
yāhi jalajātadalapeśalaśarīra³⁾ suta kūle yamunāyā dinamaṇi-
kara bhuṣite ||

15 evam⁴⁾ pratibodhito 'pi samupasthitavayasyair gata eva | tadvira-
hākṛṣṭahṛdayāyāḥ⁵⁾ saṃkranditam ākaryā⁶⁾ saṃnavyathā gopyaḥ
svasvagṛbhad upagatāḥ |

nandaḥ |

gopānām ayam ativiśamo dharmo gopālanarūpah |

20 kvāyam tāmarasekṣaṇaḥ kṣaṇapada-
svedārdrikrtakarṇamūlaphalako⁷⁾ nyāseṇa gopānigane
kvedam duṣṭaravatsakarṣaṇagūṇa-⁸⁾ yaś⁷⁾ eakṣuṣā vīksyate |
nirlūnāgraknśatiśūkanivahē sparsaṅkṣataṇ hastaylor
vrajeśvari | svavīttisthān eva bhagavān hari rakṣati | pādārpāṇem vai śiṣoh ||

25 yaśodā |

he govardhana deva devi yamune
mātus te pulināṅkamāṇḍalagato
saṃrakṣyah payasābhivardhitatanur
śāntaḥ kṣāmataras taraṅgānikarair

phullāravindānane⁹⁾
bālo mama krīḍati |
hiṇsair agaṇyair alaṇ
āśicaya ti — — — ||

30 he vṛndāvanadevate bhagavati
protphullāmalamallivallivilasat-
saṃrakṣyo 'yam apatyabuddhikalayā
dhāvam dhāvam upaiti te parisarc
bhavatu ḡrheśvara bālasya kuśalam | mayā jayantas tadānīm
35 bhojyaṁ grāhayitvā prasthāpitaḥ | ayaṁ ca subāhur visuṛtasā-
rikāpaṇjaram upaṇīya gacchati tāvat |

kṣmālajīkṛte te namah
kuṇjāyataprāṅgane |
hīno mayā mūḍhavo
puṣpaprabālādibhilī ||

1) *anumatās* 2) °*nātā*° (i. p. v. *tata*); °*rakūla*° (met *u*) 3) °*yeśalatkarīra* 4) *eva*

5) °*virahākṛṣṇa*° 6) *ārkaśarpa* (?) 7) ? steckt hier *phalakosā* (= *phalakosa*) in ?

8) De lezing *duṣṭara* is onzeker. 9) *pullā*°

nandah | subāho | kṣanam tiṣṭha | mayā nītāni guñjābharaṇāni
nītvā gaccha |

subāhuḥ |

Kṛṣṇa | mayā nītāni | ¹⁾

guñjānirmitacāruhāraranā
samdāsyaty alakākulam ²⁾. pravilasat-
prātaḥ padmavanīyakāntikalikā-
cchayām kesaṁramālinīm alikulair
vakṣaḥsthālālambinī
pītāṁsukāntargatā ³⁾ |
saṁliptanīlotpala-
āsvāditām ādarāt ||

kṛṣṇaḥ |

dhanyo 'si subāho dhanyo 'si | atipriyam me guñjābharaṇam |
tathā hi |

hitvā yasya kṛte 'ham vaikuṇṭham gokule jātaḥ |
tulaye manasi na kalayā guñjābharaṇasya kaustubham hr̥dyam ||
vayasya |

gāvo vṛndāvanasya vrajavasatir iyam bhūruhāṇām prapālī
kūle kūlc — — — tapānaduhitū lolakkollabhbāji ⁴⁾ |
bhūṣā guñjāvalibhir viracitamukutāḥ kekipicchair nitāntam
kāntā govardhanaśrīḥ pulakayati mano darśanād eva dūrāt ||

jaya nītāḥ |

aho vibhrāntā buddhir gopadārāṇām |

vihāyāpūpasaṇīyūva- phalikāmadhuśīrsikāḥ |
kim guñjāpuñjāsaṇālāpo ⁵⁾ rusaṇāyāḥ ⁶⁾ rasapradaḥ ||

yadi mayā nītam atirawaṇīyam bhojyaṁ na rocate tadā kimartham
kālatikramāḥ kriyate | mahyam idam sarvam deyam | tad bhuktā
samprāptabalo 'ham bhavadarthaṁ yāvanti mayūrapicchāṇi kusum
maguñjāpuñjāni bahuśāḥ samāncesyāmi | ayam subāhur mithyā
brūte | nandena yad uktam tan mayā nocyste |

kṛṣṇaḥ |

kim uktam re dhr̥ṣṭa |

jayanto nandoktiṁ paṭhati |

gatvādyāiva kalindajāvanabhuvam krīḍāparam bālakair
baddhvā ⁷⁾ sadguṇavallarībhīr adhunā samṛ̥tya vastrādikam |
ānīyāśu ⁸⁾ nijāṅgane ⁹⁾ guṇagane- nāhe vimokṣye yathā
bhūyo 'yam bhavitā na kuñjabhavane gatvā vihartum kṣemah ||

sarve sahāsam |

kim ayam anuvadati |

¹⁾ De rest van de pagina (2½ regel) is wit, doch er blijkt hier geen lacune te zijn.

²⁾ *kuila* ³⁾ *kanṭar* of *kontar*? ⁴⁾ *lolam* ⁵⁾ *guñjāmpūjā* ⁶⁾ sic.

⁷⁾ *vedhā* ⁸⁾ *ātum* ⁹⁾ *nijāṅgane* (of *nijāhūne*?)

j a y a n t a h |

pitrā kusumāni guñjavalayāni samyak preśitāni tubhyam | dhartum
ākāṅkṣati jarāṭhah¹⁾ |

(kṛṣṇaḥ) subāhunā pratyarpitāni guñjābharaṇāni bahumānapuraṇ-
saram svikaroti |

bhrāṭah subāho | tātena kim apy anyad uktam |

s u b ā h u h |

nandena tāvad ity ukto bhavān |

puṣpodyānam idām gr̄hasya purato bhṛṅgūvalisaṁskṛtam²⁾
10 śridāmapramukhā vayasyakagāṇāḥ sarve purovartinah |
krīḍa tvām puravedikāparisare mā yāhi dūraṇi manāk
labdhā³⁾ vai caramāyuṣi pravayasol pitroḥ samālambanam ||

śrīkṛṣṇaḥ |

tadā tvayā kim abhāṇi |

15 s u b ā h u h |

mayaiva bhaṇitam | idānīm api yūyam bhayākr̄ṣṭahṛdayāḥ⁴⁾ | hā
kaṣṭam kaṣṭam | tathā hi |

20	pītvā stanyam	durjvaraṇ pūtanāyā
	vātyānīto	nāpi mr̄tyunī jugūna
	kālināge ⁵⁾	tāṇḍavaṇ yo vyadhatta
	pīto vahnir	yena dāvānalīyāḥ
	mātrā baddho	baddhayor muktido 'bhūt
	tarvor garvaś	cāpanīto 'surāṇām
	mātre ⁶⁾ netre ⁶⁾	viśvam etat samastam
25	vyastam nyastaṇi	darśayāmāsa yo 'yam
	so ⁷⁾ 'yam sākṣād	indirānandamūlaṇi
	mūlam śāśvad	viśvabhūmīruhasya
	bhītyā vāto	vāti yasyāmalātinān
	pātraṇ bhīter	bhīṣaṇānām kathaṇ syāt

30 s u b a l a h |

dhanyo 'si dhanyo 'si | jānāmy aham avagatam kṛṣṇa tattvam |

kṛṣṇaḥ svagatam |

vijñātatattvasya kim deyam mayā |

jñānānām mama bhaktānām na matto 'nyat priyam kila |

35 na yāti campakam bhr̄ṅgah pītvā padmavanāśavam |

prakāśam |

vayasya subāho pīto 'smi | dehi me samāliṅganam |

1) ? jarāṭh hs.; waarsch. ontbreekt hier iets meer dan alleen *kṛṣṇaḥ*. 2) ?valiraṁkṛtam

3) 1. labdhā? 4) ex conj.; mayā^o hs. 5) kālinānge 6) matrenātre (uit Grantha-origineel?)

7) 1. 'yo?

s u b ā h u h nātyena samāliṅgati | kṣaṇaikam¹⁾ brahmānandam anubhūya muditanayanās²⁾ tathau | punaś ca kṛcchrāt samjñām
avagatya |

aḥo | alaukiko 'yāpi ramah | tathā hi |

5 kṛtveyam munimāṇḍalī giritati³⁾ kūle kuṭīm pallavai⁴⁾
ruddhvā⁴⁾ ṇetrapuṭīm⁴⁾ paṭīn vidadhati cīrāñcalair añcitām |
• kaṣṭā⁵⁾ kṛṣṭasupiṣṭamūṣṭighaṭītū⁵⁾ vṛttih śiloñchādibhis
tuṣṭā kiṁ na bhaved yato bhagavataḥ sparśotttham⁶⁾ itthām sukhām

kṛṣṇaḥ |

10 are jayanta | patrāharuṇyārthaṇi prastbāpito makarando nāgatas
tāvad ākāraya ecd⁷⁾ bhoktum icchasi |

jayantaḥ |

iyam eva vārtā madanāukulā | yathājñāpayati devaḥ |
tūrṇām tarumi āruhya |

15 are dāśīputra | kiṁ vilambase | patrāny upanaya |

m a k a r a n d a h |

āgato 'huṇi vayasya |

upasthito makarandah | tataḥ surve komalaharitapalāśapuṭamāṇḍita-
karū upasthitih |

20 kṛṣṇaḥ |

makaranda | kutra vilumbitam etāvatparyantam |

m a k a r a n d a h |

svāmin | kiṁ vaktavyam apūrvaiḥ madhv iva madhuram vākyam |

25 idānīm eva vṛṣabhānupurapradeśād āgato gopadārako me mārgē⁸⁾
militah | tenoktam | adya vṛṣabhānugoparājena bhagavatyā vṛndā-
devyā makhaḥ samārabdhah |

kṛṣṇaḥ |

kimarthāḥ makhaḥ samārabdhah | na hi prayojanam anuddiśya
mando 'pi pravartate | kīdṛśaś ca makhaḥ |

30 m a k a r a n d a h

kāṇyā kāpi bhavān ivātivayasi

prāptā hareḥ sevayā

pitrā te vṛṣabhānunāpi lalitā

vallīva hemnah kilah |

tāmyat� adya nitāntam induvadanā

durdaivacandātapaīs

tasyāḥ sāntim abhīpsatā⁸⁾ bhagavatā-

rabdho hi vṛndāmakhaḥ ||

35 yāvātyah sukumārikā vrajabhuvo

dhṛtvā vibhūṣāmbaram

nītvā svābhīmataḥ ca bhāṇḍam akhilā

dadhnaḥ śirasy eva hi |

rādhāyāḥ purato bhavantu bhagavad-

vṛndāpadaprītaye

dattvādyaiva balīm prayantu sātaśo

veśmāni ramyānanah ||

1) kṣaṇakam 2) muditanayanās 3) giriṭati 4) Onzeker! hs.: pallava iruddhāne-trapuṭi 5) 1. kṛṣṇaḥ kṛṣṇaḥ? 6) sparśostham 7) n. b. de stelling van oed! 8) pseata

iti vṛṣabhānunirūpitah kanyā-rtviñmakho 'dya | tadartham anena
mārgeṇa rādhāpramukhā gopakanyā āyāsyanti | bhavatām rocate
ced vayam eva devyai nivedayāmaḥ | devyāḥ prasādārhās tu vayam
eva |

5 kṛṣṇaḥ |

bhavatv evaīn | drśyatām kiyaddūre santi |

jaya ntah |

aho hatā vayam durvinītair gopatinajaiḥ | lobhākrānto 'yam mahā-
janah | esa kaler mahimā |

10 hitvā khādyam idām nijaīn bahuvidhaīn paryāptam apy ātmano
dhūrtā daivahatāḥ parasyamatayo garjanti śaṅkātyayāt |
bhrūvallīm parisarpayanti pariṭas cāsphoṭayanti sphuṭam
dordāṇḍam ghaṭayanti parṇapuṭakāny¹⁾ ākarṇya¹⁾ gopyāgatam ||

kṛṣṇaḥ |

15 samyag vadati jayantah | yathāsthānam upaviṣyatām |

sarve | upaviṣṭā(h) smaḥ | dīyatām |

(kṛṣṇaḥ) | svāsvagrīhād āgatām ādāv upabhujjyatām |

sarve | asmanmātrā prahitam anena dūrvinītenāttām jayantena |
tvadadhīnā vayam idānīm bhojane |

20 dhanyo vanīśalī smerapūrṇāyāntākṣa²⁾
mātā dhanyā yatra jātas tvam īdrk |
jānīmo 'nyam naiva loke dayāluīn
tūrṇam yo no gartapūrtim vidadhyāt ||

kṛṣṇaḥ |

25 gartapūrtir bhavatu vā mā bhavatu nāham mātrā presitastokam
api dadāmi³⁾ |

sarve |

mā dadātu bhavān | hastaprakṣālanām tu kurmaḥ |

akathitā eva hastaprakṣālanām nāṭayanti |

30 pāṭrāṇī purataḥ prasārya kiṁ vilambase |

kṛṣṇaḥ |

amṛtāyatām |

jaya ntah |

kim |

1) "puṭakāṇīnyākāsarya 2) "āyattākṣa 3) l. misch. ma bhavatu vā | ahaṇi

kṛṣṇaḥ |

ete pallavītā drumāḥ pratidiśam
kharjūrīkṛtamālakākṣabadarī
bhallatāmalakārkasigrusarala-
5 sanyte purataḥ prasannavadanais
śītā vimugdhānilāḥ
nimbāḥ phalair nāmitāḥ |
dhattūrasarjādayaḥ¹⁾
tāvat sukhāḥ bhujyatām ||

jaya nataḥ |

bho bho kṛṣṇa | vayāḥ tvaducchiṣṭabhojino bhavāmaḥ |

kṛṣṇaḥ |

10 mithyābhīṣaṇī bhavān | kadā jātā yūyam matprasādākhādinaḥ |
tathā hi |

re re dhūrta baki payodharaghaṭī
taccheṣam na manāg vyadhāyi vadane
muñjāpūjāvighūrṇitānalasikhā²⁾
rukṣayai yamunātate na bhavatā³⁾
15 subāho | vatsānāḥ kū kathā | kutra santi |

pītā mayā gokule
śradhdhāya gopādhama |
pītā mayā prāṇinām
bhūyah samāsvāditā⁴⁾ ||

s u b ā h u h | utthāya paśyati |

kṛṣṇa | vatsā maṇḍayanti kālindikūlam | tathā hi |

ete bālamṛṇālakomalaruco
romantham kalayanti militadṛśo
20 nihśāṅkaiḥ mṛgaśāvavaktrapatalī-⁵⁾

vīkṣyāntah⁷⁾ śikhipicchāpicchalamukha-
ato nihśāṅkaiḥ bhujyatām |

vatsā latāntargatā
dūrvāṅkurākhādinaḥ |
kāṇḍūyanānanditā⁶⁾

tataḥ kṛṣṇo gopamaṇḍalīmadhyagataḥ śuśubhe | tathā hi |

śuśubhe daśanavikāsaiḥ paritali saṅhāsayan gopān |

25 kumudānīva himāniśuḥ premākṛṣṭaḥ prabodhayān kiraṇaiḥ ||

kṛṣṇaḥ |

samāñśyatām bhojanasamībhārah |

pātrām udghātya⁸⁾ nalinīpatrasthami bhaktam abhivarṇayanti sarve |
saurabhyaṁ ākalayya tv eke |

30 jātiपुस्पायाह kim utpaladale
kūṭah kim tu hinānūṣkāntipatalī
nāśām¹⁰⁾ karṣati harṣayatphalam uraś
cetaś candralalāma cālayati no
kim⁹⁾ mauktikānām ayan
kim vā sudhāsaṁhatiḥ |
cāhrādayaty antaram
jihvāñcalam vai yataḥ ||

kṛṣṇaḥ dvitīyabhāṇḍam udghātya svayam varṇayati | vaṭakān ālokya |
35 kalaṅkam vibhrāntah kavayati kavir netrapadavīm¹¹⁾
anārūḍhe¹¹⁾ candre¹¹⁾ dadhati nabhaso nīlimarucam |

1) *dhartura*^o 2) *śikha* 3) 1. *bhavatām* ? 4) of *khādīta* 5) *vakra*^o 6) *ta*
7) 1. *vīkṣyāntah* ? 8) *udyāya* 9) *ki*. 10) *nāśa* 11) ? *māmarude cande hs.*

samakṣam paśyantu-¹⁾ mrabhavati¹⁾ bilam²⁾ naiva ḥṛdaye
 kim indor dadhyabdhau vāṭaka miṣato labdhavapuṣah ||
 kṛṣṇah sarvebhyo yathābhāgam dattvā jayantāya stokam prayacchati |
 jaya n to netram ghūrṇayan sphuṭam asphuṭam vā vyāharati |
 5 atikṛṣṭenānītasya³⁾ svayam idānīm dātā saṃpannalī⁴⁾ | mayā
 nānītām cet |

s u b ā h u h |

are durvinīta tūḍānenaiva sarvam sāṃpāditaṁ syūt |

j a y a n t a h s a p r a ṣ nām a m |

10 sāṃpādayatu bhavān navam eva | idānī tu yātayāmanī sarvam
 mahyaṁ dīyatām |
 ity uktvā sarvam apahartum hastāṇi cālayati |

s u b ā h u h |

dūraṁ sthīyatām vibhāgato grāhyam⁵⁾ |

15 j a y a n t a h |

atrāpi vibhāgaḥ |

pūpānām śatakam kapolaphalake
 nāhaṁ vedīni vayasya paśya karabha-
 kiṁ caite vāṭakāḥ puṭopaghāṭitā
 20 kiṁ me phūṭkṛtimārutenā⁷⁾ bhaguvan

sāmmodakānāmī śataṇī
 syāsyasya kiṁ⁶⁾ jīrakam |
 dattaprahārakṣamāḥ
 bhāraudanāmī sthāsyati ||

kṛṣṇaḥ |

vayasya kathaya katham api tava trptilī syāt |

j a y a n t a h |

yady evam |

25 bhaktāyate yadi giriś ca sitāyate 'yam
 reṇuh sarid yadi payodadhihvāhini syāt |
 pūpāyate yadi palūśapalāśapañktis
 trptis tādā nirupamā mama⁸⁾ mādhava syāt ||

30 sarve niśamya svasvapātrāṇy ācchādayanti | kṛṣṇo jayantāya bahu-
 taram prayacchati | svayam ākhādyā varṇayati |

iyam atimañjulahṛdayā samkucitapāṇinābhimīṣṭā⁹⁾ |
 madhurādharaviniveśe pūlī mūlam hi sauκhyasya ||

aho apūrveyam madhuśīrṣikā |

s u b a l a h |

35 modakāmodo modayati |

¹⁾ sic (l. paśyann usra^o?) ²⁾ vilam ³⁾ l. ani^o? ⁴⁾ Onzeker (*sāmīyabhaṇaḥ?*).

⁵⁾ ex conj. ahyam pr. m., agram sec. m. ⁶⁾ ki (mijne woordscheiding is onzeker).

⁷⁾ phat is onzeker. ⁸⁾ ma ⁹⁾ °nāśipṛṣṭa

s u b ā h u h |

nāhi nāhi¹⁾ | apūpānām pelavatvam vilokanīyam |

s u b ā h u h²⁾ |

kamanīyam idam pāyasam |

drākṣacchabhaṅgakalitam³⁾ phalitam sitābhīr
elābhirañjitum⁴⁾ idam puṭitam ghanena |
ājyejanī⁵⁾ āryavanitākaratālavṛntair
āvijitam⁶⁾ bhavati pāyasam āsyavāsyam ||

j a y a n t a h |

aho āsyavāsyam katham syāt ||

k r̄ s ṣ n a h |

atropāyadvayam asti | tatraikam tu |

gaṅgādvāram upetya śitalaśilām	āviśya padmāsane
saṃprudhyāni lāmārgam ambudatanum ⁷⁾	dhyāyec ciram cetasā
nirdhūtākhiladoṣajātavishamah	saṃjātāpuṇyodayas
tasyāsyam khalu pāyasena sucirām	vāsyam bhaved bhūyasā
nilhśuṇikam vinamayya vaktrakamalam	dhṛtvā karau vakṣasā
pādanū codaramaṇḍalāracanayā ⁸⁾	kūrmākṛtiṇi dhārayet
nilhśabdām niṣapṛṣṭhaniṣṭhurataṭe	muṣṭiprahāram sahed
etat pāyasapūrṇapātram akhilam	tasmai vidhātrā kṛtam

j a y a n t a h |

satyam eva |

tathaiva⁹⁾ karoti |

kṛṣṇah | tamtratārpyāny¹⁰⁾ asmai prayacchati |

evam gopālī parasparam vāñcayanti |

madhye kṛṣṇah	— — —	kavalakalitah
karpāklptāravindah		kaṭividhṛtapaṭo
gopālīdṛkprāṇalī-		niravadhi paramā-
bhuṇkte vidhvastakālī ¹¹⁾		vividhānaṭakalā-

kekiccham dadhānah	
vetradaṇḍābhīrāmaḥ	
naundasamdoḥakārī	
keliśālī murāriḥ	

20 a k ā s e |

hastenāpīdyā vaktrām	hasati kamalabhūḥ	kampayan maulimālām
śambhuḥ sambodhya devīn	diśati muraripum	deśinīpallavena
vāram vāram lalāṭam	spṛśati surapatir	lajjate vīkṣya lakṣmīr ¹²⁾
bhuñjānam ¹²⁾ gopabālair	vidhitānayatatir	muñcati premabāśpam

1) ? hs.: nāhi 2. 2) sic. 3) °kalita 4) ailabhiramjjitam 5) sic. 6) abijitam

7) 1. ambujatanum? 8) °līracayā 9) tarthava 10) 1. tatra i. p. v. tamtra? voor tarpyāni kan men ook tarpyāni lezen. 11) 1. °kalo? 12) Zoo, bij wijze van gissing, aangevuld; het hs. heeft slechts: lakṣmījānam.

kṛṣṇaḥ |

aye makaranda kā vārtā | vrksam āruhya dṛsyatām |

makarandāś tathā kṛtvā |

etāḥ samānayaso dadhibhājanāni

saṁnyasya mūrdhasu niśākararaśmigauryah |

nīlāravindaracitāmalakarṇapūrāḥ¹⁾

saṁpūrayanti kakubhō rasanāvirāvailp ||

api ca |

samalakṣyante 'vatīrṇas taralatanulatā gopakanyāḥ samantād

10 rādhām ā(dā)ya madhye vidhivihitavadhūm²⁾ jāhnavīyā ivāpah |

candrajyotsnām

ramyām mākandasākham

iva navaghana-

iva madhubharitām

śreṇayālī śāradīyā

bhūruhāñām³⁾ prāṇālyah ||

saṁvīkṣyante

ghanavanatalatā

kuñjarandhresu nūnam

vātāndolo-

cchalitakusumā-

modasāṇīvāsiteṣu |

15 tacinātaṅkacūḍā⁴⁾ valayamanicalac⁵⁾ candrikāñūm prārohāḥśaṁsantu⁶⁾ ete

ghanaghanaghaṭā-

saṅgiśāmyā vilāsam ||

etāḥ tv asmān ālokya nirbhayatayā nāgamiṣyanti | ato latāntaritā
bhavāmaḥ |

kṛṣṇaḥ |

20 bhavatv evam |

| iti niśkrāntāḥ sarve |

|| p r a t h a m o ' n k a h ||

tataḥ praviṣati gopīsamudāyāḥ | tathā hi |

25 ātāmrāyatālocanāḥ śrāmujala- praklinnagāñidasthalo

vyālolālakajālāramyavadanāḥ sāśākam udvīkṣitaḥ |

pādāropaṇavīslathorujaghano nirmuktakēśotkaraḥ

kākuvyūkulabhāṣanāḥ samagamad gopījanānām gaṇaḥ ||

tatra tāvāt prabuddhapadminīpatrāntargatakarṇikeva⁷⁾ vividharat-nāvanaddhapadmarūgaprabhā⁸⁾ iva⁹⁾ pariveṣṭitavidhulekheva⁹⁾ sa-80 hacarīgaṇasaṁrādhitā śrīrādhā svānurūpadevatārādhanasambhāram
ādāyopasthitā | tathā hi |upahasatīva¹⁰⁾ mrgāñkam mrgamadabinduprasādhanakriyayā |

no ced vigatakalañkam katham upamiyeta tadvatā vadānam ||

tad idānīm eva kāpi nalinīpatrāracitātapavāraṇam¹¹⁾ bibhratī

85 gopakanyā praviṣṭā |

¹⁾ °parāṇīs 2) ex conj.; ha.: vidhivihagadhaṇī 3) dharu° 4) sic! corrupt. 5) °calac6) śaṁsantu⁷⁾ De lezing karṇikeva is ten deele conject. 8) l. °prabheva 9) pariveṣṭita°

10) °hasantīva 11) conj.; ha.: °patraoarita°

gopakānyā |

mandam mandam dehi pādāravindam
 • mitro mitra- bhrāntim āpādyā vakte¹⁾ |
 • bhūyo bhūyo 'bhetyi patrāntarāle
 5 'tyuṣṇair usrai antarāpīditātmā ||

• afo latāmārgē 'pi te mukhākamalasyātāpatrākāṅkṣety²⁾ uktvā na-
 linapatram upanayati. |

śrīrādhā padāntare galvā lalitānī³⁾ sahacarīnī saṃbodhya |

keyam latikā lalite vilalitaśākhāśayaprāntaiḥ⁴⁾ |
 10 saṃmārjyeva⁵⁾ nikunjaiḥ vikirati mālyāni vāyunā dhūtā ||

lalitā |

priye | iyaṁ mādhavilatikā tāvātīthisatkārāyopasthitā | tathā ca
 paṣya | visamīkṛtam parāguis ciranibhṛtaih prāṅgaṇam svasya |
 15 sañcīmārjya puṣpapātaih kurute te 'ṅghrikṣamāṇi bhūyah |
 patrānta- cyutamakarandadīhārayeyam⁶⁾
 arghyam te⁶⁾ madhukarahuṇīkṛtais tanoti |
 āstīrya kṣitim amalām⁷⁾ parāgacailair
 varsanti kusumakalāpalājapātaih ||

20 rambhāstambhō dībhūtakarpuradhārā
 dhūpas te 'yam dīpikā⁸⁾ kiṇśukānām |
 phullā mallī nṛtyati prīṇānāya
 kekāmekā gītikā maṅgalānām ||

śrīrādhā |

25 tasyāḥ śramasāphalyāya kṣamaikam upaviṣya gamyatām |

sarvāḥ |

satyam vadasi kalyāṇi |
 tathaiva kartum pravṛttaiḥ | puro vilokya |
 kuta imāni nalinīpatrāṇi kutastarāṇi kusumajālāni |

30 lalitā |

priye | bhāti bhuktapūrvveyam dharāṇī | *
 khaṇḍitādharapalaśavikāśā
 khinnabāhulatikāparimarsāt |
 bhuktabhogavaniteva nitāntam
 35 kuñjabhūmir aparāgaparāgu ||

1) *vakre* 2) *ākāṅkṣoty* 3) *lalita* 4) *vilalita°* 5) *°jyeṣṭha* 6) *°yeṣṭamarghyāṇī*

7) *amala* 8) *dīpikāḥ*

campakalatikā |

upavīyatām kenāpi bhuktā bhavet kiṁ na | ramaṇīyo 'yam bhū-
mibhāgah | yatra tu |

madhuravamadhukaragītā kuntalitā manjarīnivahaiḥ |

5 kisalayapāṇinivesā bhāti tamālāvalambinī 1) latikā 1) ||

śrīrādhā |

priye | tvam apy evam abhilaṣasi |

campakalatā |

kā nahi dhatte kalikā vadūnavikāsam̄ samāgate 2) kāle |

10 saiva bhaved atidhanyā yām paricumbya pragalbhate madhupah ||

latāntaritali kṛṣṇaḥ |

iyam tu sakhiṣamūhe saiva |

madhumāṅgalāḥ |

kā sā priya 3) |

15 kṛṣṇaḥ |

sandhyāyām̄ sukumārī

campakadalaplaceyam 4) |

nibhṛtam̄ mañjuṣāhāsam̄ 5)

sāṃprāptā mādhavīvalaye ||

kuñjatale kamanīyū

kalayati kusumāni komalaiḥ karajaiḥ 6) |

upagatamadhukaranikarair

upavītā vallarīruddhā 7) ||

20 nīrgantunī na samarthā

samprati ruddhā latajālaiḥ |

cañcalalocananañalinaiḥ

paśyantī sarvataś cakītā ||

parimocitā mayeyam̄

bālā bhṛngāvalībhītā |

nītā vasanavimītā

panthānaṇī sadmanas tanvī ||

madhumāṅgalāḥ |

25 pūrvakṛtprasaṅgena bhavatā prāptā 8) kimiti sāṃgopyate 9) |

kṛṣṇaḥ |

sandhyāyām̄ sakṛtprasaṅgena katham ahaṁ vijñāto 'bhavam |

madhumāṅgalāḥ |

iyam atirūpasamṛddhiḥ sakṛd api drṣṭā na karṣati 10) svāntam |

30 kiṁ punar apekṣate yo bhūyo bhūyo hy 11) ayam 11) skāṇtam 12) ||

kṛṣṇaḥ |

bhavatu | tathāpy asyāḥ parokṣatayā kautukam ākalayitum utkan-
thate cetāḥ |

punas tathaiva dattakarṇanetrau tiṣṭhataḥ |

1) ex conj.; hs.: °la 'valavini latikām 2) samāgete 3) priyāḥ 4) °pelava (eind v.
d. regel) yam (beg. volg. regel); sec. m. ingevoegd voor yam: gī (of śrī?) 5) sic.

6) karajaiḥ 7) ex conj.; °buddhyā (onzeker!) 8) onzeker; pra (of a) tma hs.
9) go niet geheel zeker, 10) karṣati 11) onzeker, 12) sic!

GOPĀLAKELICANDRIKĀ.

puñāś ca śrīrādhā purato vilokya |
 kasyeyam padapañktir lalite samsarpato rabhasāt
 ānatatamālakuñjam kimiti na samplakṣyate purataḥ ||
 10 lalitā |

5 priye | prāyah ko 'py asmān ālokya latānilīno vartate |
 śrīrādhā sāśāṅkam |
 mandāṇi mandāṇi yāhi kuñje 'navadye
 dhūrtvā siñjan-¹⁾ inekhalāsūtram īrāt |
 dr̥ṣṭiṇi dattvā sarvato vīkṣamāṇah²⁾
 ko 'yam dhūrtah sunīlīno latāsu ||
 15 lalitā tathaiva karoti |

śrīrādhā tāvat paricayaṇi karoti |
 yavakuliśadhlvajanalimair anyair api ruñjitat cibnaiḥ |
 tasye Yam padapañktir yena hr̥tam me manah kuñje ||
 20 so 'yam khalu vanamālī militamilindāvalīgahanāt
 māṇi mocayaṇi nitāntamī trasitakuraṅgūm iva vyādhāt ||
 no cet kasya padālī cittaṇi me cañcalaiḥ kuryāt |
 nollāsayaṇati cakoraiḥ dinakaradīptir hi nirgutā gagane ||
 ectaścañcalāṇīmāvahu³⁾ etāśāṇi aviditavṛttaṇām yathoktaṇ⁴⁾ na
 25 syāt tathā kartavyam |
 iti manasi vicintya tūṣṇīṇi tasthau |
 samprāptā tāval latāntarāl lalitā |
 ayi priye | ko 'pi navakiśoro vayasyena saha latāmālām⁵⁾
 cānye latāntaritā gopū vatsaṇāṇḍalam ceti⁶⁾ | yo 'yam kiśorah
 30 sa tu nātidūre vartate |
 vāraṇi vāraṇi vīkṣaṇāṇi sāṇurāgaṇi
 vallijāleśv- indranīlābhīrāmaḥ |
 dattvā dattvā te 'navadye 'navadyam
 līlāsindhuṇi gāhamāno vibhāti ||
 35 śrīrādhā bhayalīlāṇi nāṭayati | tathā hi |
 taralavilocanānalimāṇi paritaś cailai(h) samāvṛṇute |
 matsyadvayam iva jāle khañjanayugalaṇi ca pañjare capalaṇi ||

śrīrādhā |
 sakhyo na stheyam asmābhīr atra |
 40 ayam atigahananikuñjo dūre purato vayam bālāḥ⁷⁾ |
 madhyamgato dineśah pathiko nāgacchati prāyah |
 aviditajanā tamāle samplīno vīkṣate tv asmān |
 ko jānāti kr̥śodari kasya manah kīdr̥śam bhavati ||

1) Zoo, met s, niet s. 2) Dit masc. kan bij 't volgende genomen worden. 3) sic. 4) Of staat er yathalāṇi? 5) Een achttal akṣara's nagenoeg onleesbaar. 6) ? ceñiti hs. 7) valah.

lalitā |

priye |

cañcalakacalalitāsyo hāsyenottambhayān kāmam |
kāmayate bhavatīnām ; samplāpam vīkṣitair jñātām ||

5 rādhā |

satyam vada | nirṇīya samāgatāsi |

bho bho sakhyo yady ayan nandasūnuś
cūḍāpīḍe kekipicchaṇi dadhānāḥ |
gavyam bhavyam bhokṣyate sarvam etat
satyam satyam pūjayaṇam ramāyāḥ ||

10

capalā |

rātrau gopagrheṣu gokulapateḥ sūnūḥ priye sādaram
cauryāya prasabham prayāti subhage dadhnām udārakriyāḥ |
so 'yam naḥ kathāni adya — o kuhare gavyapriyo mādhavo
15 mugdho mokṣyati sānukūlavidhīnā hy abhyarṇam abhyūgtam ||

candrāvalī |

samānītais tūrṇam vrajayuvatibhir dāmanicayais
tadā māṭrā baddho yadi guṇagamānām nidhir ayam |
sutās tv ekaḥ pitroḥi sukṛtapariṇāmo hi caramāḥ
20 prathām dhatte dāmo dara iti niṣaiḥ dorbhīr uditām ||

śrīrādhā |

yātu na kāpi ¹⁾ kādācil locanapanthānam asya dhūrtasya |
gavyam harata ²⁾ purastān no cet prasabham ³⁾ mano ³⁾ harati ³⁾ ||

madhumāṅgalāḥ |

25 śrūyate svāmīnn ātmānah kīrtih bhavadbhītyā palāyitum ⁴⁾
icchanti | etās tāmarasāyatāmaladṛśah samīdhāya bhāṇḍāni vali
śāṅkātāṅkitacetaso niṣāśirassv atyantakhinnāruvā ⁵⁾ |
dhāvam dhāvam amandapādanivahaiḥ kurvanti kuñjāntaram
30 bālāḥ paṇḍikam alpakalpalatikā- niryātāpuṣpāmbubhiḥ ||

kr̥ṣṇāḥ |

sakhe | tadā vayam api saṃmukhībhavāmāḥ |

35 sūcakāḥ sāmājikān prati ⁶⁾ | haste vamśīm udvahann ⁷⁾ amsadeśe ⁷⁾
vetram netram lālāyan śrotrasīmni |
gaṇde 'nalpe maṇḍayan kuṇḍalābhyaṁ
kāntāḥ kr̥ṣṇāḥ kuñjato nirjagāma ||

1) kopi 2) Conj.; harati hs. 3) Onzeker, prasabhamano herati 4) palāyitum
5) ? khitaruvā hs. 6) pūti 7) udvahantamsadeśe

a grato gatvā |

aye madhumāngala subāho toka pratoka jayanta vijaya praharsan
· vasantaka gopālaka rantideva madana purato nivāryatām | asmān
· vāñcayitvā gacchati vrajasundarīnivahalī |

5 s a r y e svavasthānaviśeṣad alpium¹⁾ utthāya |

sthīyatām sthīyatām na gantavyam na gantavyam iti |

nañdanandanamukhenduśāsanād

indramaulitaṭapīṭhalālitāt |

drāk padam na purato nidhīyatām

10 samnideśakarajāṇī²⁾ vidhīyatām ||

s a r vāḥ netrāni parāvṛtya |

ayi māṭalī kathām idam apūrvaiṇ praśāsanam³⁾ |

indrādiśu niyojya niyogam idam abalāsu vidhīyate ||

• tathā hi |

15 nāsmākāṇī rājaraṅgadurimadabhaṭā-
no śailāgrāni baddhakūṭabhadraṇā-
no rātrau paraveśmagā na ca vayaṇī⁴⁾
kasmād eva nideśavākyaracanā

nīkāṇī na durgūṭavī
yāmā na panyākriyāḥ |
kṣetrāpahārodyutāḥ
bālāsu visphūrjati ||

m a d h u m a ḥ g a l a ḥ |

20 rūpāveṣa⁴⁾ durantavīranivahā⁵⁾
mānottuṅguṇagendrabaddhabhavaṇā-
yūyaṇī yat paracittaveśmani ratā
tasmād eva bhavadvidhāsu nitarāṇī

audāsyam evāṭavī
yāmāparāṇī yoṣitām |
mānāpahārakṣamās
nyāyyo nideśo hareḥ ||

l a l i t ā |

25 kasya nideśaḥ kīdrśaś ca |

m a d h u m a ḥ g a l a ḥ |

iha khalu sakalakalikaluṣṇavidalanasamuditayaśovitānasamśobhitadiṁ-
maṇḍalakhaṇḍitākhaṇḍalavaibhavasyāgaṇīyapunyapāṇīyasaṁgrītagī-
taśilaviśvalīlakelidattacittavittasya samastaballavavanditapadapallava-
vrajaparivṛdhasya nāndamahūrājasya nideśāt pratighatṭa-⁶⁾ niveśita-
bhatācakracūḍāmaner mahārājakuṁārasyāṇī ghaṭṭas⁷⁾ tenāṭra
vayaṇī niyojītāḥ vikretumī dadhi gopikā yadi pathā niryānti vāyanti
vā pādānyāsa vighaṭṭanair⁸⁾ vasumatīm saṃkṣobhayantyo hi nah |
etāś copavanasya pavanasya pallavacayaiḥ saṃmaṇḍayantyo nijam
35 gatvā rājakūlocito 'yam adhunā bhāgāḥ saṃāṇīyatām iti |

1) Of staat er danḍam? (danḍam utthāpya?) 2) °kareṇe 3) praśāmane 4) corrupt.

5) durata⁹⁾ 6) pratighada- hs. 7) ghadas 8) °ghadānair; deze moeilijke passage is
overigens juist zo door mij gegeven als ze in het hs. staat.

viśākhā |

apūrvo 'yam rājaśabdah karpam āviśati | tathā hi |
 pākaśāsanasamūnasāsano
 (go)kuleṣu vṛṣabhbānur īribhaḥ¹⁾ |
 5 rājaśabdakalitām navābhidhām
 ātmānah prathayati priye hitah²⁾ ||

anyā ca |

jīvati kamīsanareśe sañprati vanīśe hi bhojānām |
 rājeti śabdārajīs tālīntarumastakeṣeh³⁾ ||

10 campakālata |

latāmūle ḍhitvā yadi nrpatisanijñāṇū prakurute
 pralubdho viśrabdhair naṭa iva (na)reśah prabhavati
 bako gatvā padmā- karapulinabhūmau pulakito
 gatah kiṇī vā tāvad ruci karamarālasya padavīn ||

15 madhumāṅgalāḥ |

bho bho vayasyā iyam atidhṛṣṭā⁴⁾ kiṇī pralāpati |
 citraṇ yena bakī nīpiṭagāralā- bhītā⁵⁾ padāṇ⁵⁾ śāśvatām
 bhītā gokulaballavī praśānitā varṣāvamarsāt punah⁶⁾ |
 bhinnā cañcupuṭī paṭīva kapatī sarpo⁷⁾ nirasto madāt
 20 satyāṇ tasya na śobhate narapater hīnā padopasthitih⁸⁾ ||

jayantāḥ |

madhumaṅgala | kiṁ etāḥ prajalpanti |
 hastād ācchidya matta- dviradagatiraṇat- kiṇīkiṇīnām amūśām
 jalpantīnāṇ duruktām dadhi madhuram idām kaṇkanakvāṇamugdhāt |
 25 pepiyāntāṇ samantād upagatam amṛtaṁ bhāgyato 'rāpyabhūmau
 ko 'yam kamīso nr̄śamīso bhavati mama puro muṣṭipīṭāṇisadeśah⁹⁾ ||

madhumāṅgalāḥ |

aye jayanta | yadi saralatayā ditsanti⁸⁾ tarhi krauryeṇa kim |
 tathā hi |

30 śākhabhiḥ phallitābhīr ānatataru- śreṇī purovartīnām
 pānthānām nirupadravaivā sukhayanty ānanditā sārvataḥ |
 atyuttuṅgaśikhāraguptaphalakā prāyo janair bhujyate
 grāvāghātavisiṇṇaparṇavibhavā khinnātikhedam gataih¹⁰⁾ ||

¹⁾ Of te lezen: °bhanurīribhaḥ. Is īribha missoh. nom. pr.? ²⁾ Of priyehitah?

³⁾ Bedorven (zie ook 't metrum) en onbegrijpelijk. ⁴⁾ °dhuṣṭā ⁵⁾ °bhītāpaṇīda (overigens is te splitsen: °garāla abhītā (van i + abhītī). ⁶⁾ Doeit blijkbaar op de redding van Rādhā; °marsāt hangt dan af van bhītā ⁷⁾ sarpa ⁸⁾ disanti

m a d h u m a ṇ g a l a h śrīrādhām̄ prati |
 karṇāntabhrāntanetre sumukhi kacalatā- krāntavaktrāravinde
 nūnam̄ gopālagosthī- layanajalaruha- śreṇinīrājītāṅgh(r)eḥ |
 dānam̄ bho dehi vṛndā- vanaruci(ta)latā- kuñjalīlāpriyasya
 5 rājño nandasya sūnoḥ pathi pathikajanā- niṣṭayidhvamīsakasya ||

h a r i ṇākṣī |

nando bhavatu nareśo vanditapādo 'stu gopajātīnām̄ |
 yo 'yām̄ ghāṭṭanivīṣṭāḥ¹⁾ satanuḥ sañjīvito²⁾ dadhnā ||

s u m u k h ī |

10 re re maṅgala rājasūnuracitaṇi nūnaī samākarnyātām̄
 gopībhilī parinartito nijagṛhe dadhnā³⁾ cirām̄ stobhitāḥ |
 no tṛptim̄ sāmavekṣya tena sadane cauryāya naḥ sāmgataḥ
 sadyaḥ saiva vaśīkṛto rasanayā dānāya sajjībhavat⁴⁾ ||

l a l i t ā . |

15 bhavatu tadā |
 haste pustakam̄ ākalayya karayor darbhā(m)iṣ tathā vāriṇi
 snātvā puṇḍram̄ atho vidhāya mukhataḥ śāntiṇ paṭhan bhūyasīm̄ |
 eṣā tvām̄ upavitinaṇi vrajapater bhānoḥ sutā sādaram̄
 dānāyāhvayati prayāhi yainuṇā- kūle yadā te manah̄ |

20 śrīkṛṣṇaḥ |

madhumaṅgala | kasyā iyanu sahacarī samuttarayati |

m a d h u m a ṇ g a l a h |

svāmin̄ nirpiyate |

25 kāsti⁵⁾ na paśyasi candrakamaulir iyanu vṛṣabhānusutā rāmaṇīyā |
 ramyaguṇālayamaṇjuḥalāsavibhūṣitavaktraputī kāmaṇīyā |
 atra kuto vanadaivatapūjanakāmanayā⁶⁾ sakhibhir namāṇīyā |
 tat kimiti pratikūlavidhiprahitā vikṛtir natibhiḥ śāmaṇīyā ||

kṛṣṇaḥ pura upasṛtya |

na gantum̄ deyam̄ |

30 vāram̄ vāram̄ ihopayāti saritaḥ kūlc latīmaṇḍale
 cauryeṇaiva sakhijanair mama hitā mallīdalaiḥ śeṣitā |
 vijñātam̄ hi mayādhunaiva dalitā prāyo 'nayā vallarī⁷⁾
 yaccintākulatasya me jayanato⁷⁾ nidraiya dūram̄ gatā ||

j a y a n t a h |

35 mamāpi pratikūlakārī sakhiśamūho⁸⁾ viśeṣato nigṛhyatām̄ | tathā hi |

1) Ex conj.; *ghadani*^o 2) *sajji*^o 3) Laatste akṣara onzeker. 4) sic, l. °*bhavan*?

5) *kasi* 6) °*pajaja*^o 7) sic. 8) *sakhitmamūho*

prātah prātah prasannā- uana¹⁾) tava¹⁾ caranā- mbhojasamsthāpanāya
kuñjo guñjanmilindah²⁾ pratidivasam aho tanyate dōśahīnah¹⁾ |
tāvat tanvī sakhibhir vikasitanalinī- dhūlibhih keligehāny-
ātanvānā parokṣam tad apanayanatah khinnagātror 'ham āsam |

5 śrī rādhā |

bho bho nandakiśora nocitam idam vākyam kalaṅkāspadam
mallīyam na tavaiva puṇyabharataḥ kūle vikāśam gatā |
bhaṅgair³⁾ aṅkagatair³⁾ anekapathikaiḥ samseyyate sarvadā
satro 'yam parameśvarasya sutarāmī surve janū bhāginaḥ ||

10 api ca |

dodhuyate pavanapañktibhir uddhātābhīḥ sāraṅgaśāvanivahailiḥ paribhujuyate 'pi |
pepiyate madhukarair alakāntareṣu kāntābhīḥ eva sphalikriyate lateyam ||

15 na hi⁴⁾ kadāpi mayā kamanīyasakhibhir amandamahi kaliteyam |
nāpi tu dr̄ṣtipathaiḥ gamito 'si kadāpi latākusumākuliteyam ||
khidyati maddhṛdayam mṛduhāsamṛṣāvacanailiḥ kva matir militeyam |
dośabhareṇa niścṣaya⁵⁾ mām anusāsaya yatra ruciś caliteyam ||

kr̄ṣṇaḥ |

20 jalpasī⁶⁾ kiṁ tarale na gr̄he mama yena mr̄ṣāvacanaiḥ racanīyam
dośabharo bhavatīsu na sundari mām anudhā(va)ti kiṁ kathaniyam
nandanṛpasya mahī sakalā sakalam vasujātam idam ramaniyam |
yena kr̄taṇi subhage parībarhyā⁷⁾ saīmāṇi nanū gopakulaṇi namaniyam

śrī rādhā |

25 sakhi⁸⁾ |

jānāmy aham nalinasundara tātagehe
yad bhujyate niśi niśākaragaurahāshī |
mātrā dhṛto dadhikṛte vrajasundaribhilī
saṁmocito natisatair viditaiḥ Janeṣu ||

30 kr̄ṣṇaḥ |

ko mām vimocayati kena dhṛto bhavāmi
nānto na madhyam iti mānīni veditavyam |
saṁmocanāya yamalārjunayor idānīm
ātinā mayaiva kr̄payā pariyantrito⁹⁾ 'sti ||

¹⁾ °nananatava ²⁾ gujan° ³⁾ sic (bhūṅgai ran̄ka°?) ⁴⁾ I. nāki? (metri causa?)
⁵⁾ Dus niet nikterayati luidt het compositum. ⁶⁾ jalpasī ⁷⁾ Niet gelied zeker,
⁸⁾ sakhi ⁹⁾ pariyavito

vasantaka(h) |

iyam aticapalā taruṇī nīlapatīmaṇḍitā gaurī |
 vādhādakṣinabhāgē nāmnā candrāvalī bhāti ||
 sadyo hr̄dyam apūrvam gavyam̄ saṁdhāya bhajane prāptā |
 5 ratyā natya bhītyā neyam̄ mūlyena cauryād vā ||

candrāvalī |

ko 'tibalo vṛṣabhānūjanādhipaśāsanatigmahutāśa u a t o y a h |
 dharmapāthāni parihr̄tya sureṣu naresv itaresu janō na n a t o y a h ||
 10 ittham avekṣya nato na janō hi mato vibudhair namu so 'y a m a t o y a h
 durlabham etad alaṇ madhuraṇi dadhi tasya sadā namate n i r a t o y a h
 yadi mūlyena natyā vā gr̄hīṇīsi ced gr̄hāṇa |

kṛṣṇaḥ |

candrāvali | kim asya mūlyam |

candrāvalī |

15 dātuṇ na śakyate bhavatām¹⁾ | dūrata eva sthīyatām |

kṛṣṇaḥ |

bhavatu | ucyatām tāvat | sāmarthyām bhaviṣyati ced grāhyam̄ no
 ced anyato gatvā vikrīṇīta †

candrāvalī sahūṣaṇi |

20 yāvatyah pitṛgāvo bhūṣaṇavāsanair vṛtā gopaiḥ²⁾ |
 tāvan mūlyam̄ dadhno bhavati rucis te yadā manasah ||

kṛṣṇaḥ |

priye candrāvali | māhātmyam ucyatām asya dadhnah |

candrāvalī |

25 nandātmaja | na jānāsy asya māhātmyam | paśya paśya |
 yasyādanakṛtāpuṣṭer adharapuṭe vamśikāmodāt³⁾ |
 nirgatapavanasikhāyām anaṭad govardhano madhupa⁴⁾ ||
 api ca |

nītām yan navanītaṇ vadanapuṭe śaiśave bhavataḥ |

30 kāle mukhapraṇālī sīśirāmr̄pālīva samjātā ||

anyac ca |

kālindītaruśuṣkakoṭaranaṭū-⁵⁾ jjvalāvalīm⁵⁾ udbhaṭa
 prāleyānilabhītibhaṅguramano- gopījanair vīkṣitah |
 nihśāṅkam jalajātalocanasudhā- dhārām ivādad bhavāms⁶⁾
 35 tan no yan⁷⁾ navanītabhojanakṛte māhātmyam ujjīrbhate |

kṛṣṇaḥ |

kasmād evam māhātmyam iti |

1) *bhavata* 2) ex. conj.; *gopyaḥ* hs. 3) ex. conj.; *mokat* hs. 4) *madhupah*

5) 1. misschien: *naṭajiva* 6) *bhavaś* 7) l. *'yam?*

niruttarāḥ sarvāḥ tāsthuh |

tatra s u d ā m ā nāma gopakumāro vadaś |

svāmin | kiṁ pṛcchasi | nedam gopībhīr uttarayitum śākyam |

kṛṣṇaḥ |

5 kuto vayasya |

s u d ā m ā |

asti kiṁ api nigūḍhabhījam |

kṛṣṇaḥ |

kathayatu bhavān |

10 śrīdāmā karṇamūle |

trayyantoditasuddhabuddhaparamā- nañdābdhisamsthānīrtam
niḥśīmām nirupadravam¹⁾ nirupamaṇi svātmānubhūtam sukhām
nikṣiptam karuṇākulena bhavatā jīvānubhūtyai punar
goloke surabhīṣu muktajanatā. nityābhigamyaṇi param ||

15 tad bhūyo bhavabhbītibhaṅgurajanā-²⁾ nāśvādanāya tvayā³⁾
līlāviśkṛtavigrāheṇa surabhī- vargo bhyamatrāgatali |
etāś tāmarasābhīrāmavadanā jñānādayalī śaktayas ||
tāsām hastagutam tad evam amṛtaṇ
nedam prākṛtam atra me cakatano natyādibhiḥ prāpyate ||

20 māhātmyam payaso ghṛtasya bhagavan dadhno 'pi bhūmeḥ punah
netraprānta ihāsti deva sakalam vaikuṇṭhalilāmṛtaṇ³⁾
dhanyāḥ ke 'pi pibanti ye tu saralī- bhūtā manovṛttayah⁴⁾ ||

kṛṣṇaḥ | netrāyor vihasya |

vayasya | sadya eva bhāṇḍabhaṅgalī kṛtah | priye candrāvali |

25 vicārya mūlyam vaktavyam yadi vikretukāmāsi⁵⁾ |

candrāvalī |

grahitā ced asi satyam vadasi |

kṛṣṇaḥ |

brūhi brūhi |

30 (candrāvalī |)

tyakto nando mandrahāsābhīrāma

vrddhā mātā sāpi saṁsamocitā⁶⁾ |

kiṁcid anyat tyajyatām iti vadasi cet |

tyakto bhrātā sīrapāṇis tavāyam

35 nānyad gavyam⁷⁾ yady alam syād grhītā⁸⁾ ||

1) *drava* 2) Zoo schijnt er te staan. 3) *caikunḍa*° 4) Omtrent de woordsplitsing in deze drie strophen ben ik hier en daar onzeker. 5) *kāmāmi* 6) Corrupt! 7) ex conj., *davyam* hs. 8) *grahitā* (goed?). De maat is niet in orde; wellicht iets uitgevallen.

kṛṣṇaḥ |

na pājanīyo vastukalāpo bahudbā yuṣmākam |
anyat tyajyatām iti ced rājabhāga eva dīyatām iti ||

candrāvalī |

aye bāla vayam tyaktuṇ na saktā smaḥ | iyam asmākam svāminī
śrīrādhā tyaktuṇ netuṇ samarthaḥ | śrūyatām karne |
iyam atiparamavadānyā mantram te 'ham prayacchāmi |
śaraṇaṁ gaccha caraṇaṁ dñsyati mūlaṇ¹⁾ vinā sakalam ||
no cen mayā gatvā prastavyā priyā |
rasiko yady asi dadhnāḥ śocasi kim yāhi pādayor mūlam |
loko bhavati sa vidvān kurute yas²⁾ tv²⁾ ātmāno²⁾ 'bhīṣṭam ||

kṛṣṇaḥ |

yeṣāṁ dānaraso loke te necchanti pratikriyām |
nīradāḥ kim u vāñchanti ye prayacchanti jivanam ||

candrāvalī rādhāntikam gatvā |
devi jalajātalocane 'yaṁ nandanandano mūlyena dadhi samā-
kāṅkṣati | kim mūlyam asya |

śrīrādhā |

lalitāhūyatām |

sarvāḥ sametya samimāntrayanti |
tatra lalitā karnākarṇīkṛtya |
aho priye |

yā vṛndāvanamālājukūjavalye ramyādharasparśinī
nihśāṅkam niśi no 'bhikarṣati mano vamśī madāghūrnitā |
seyām samprati³⁾ grhyatām madhupater gavyam puro nīyatām
dharmāḥ strīṣu niveśyatām mama vacaḥ sakhyo yadā rocatām⁴⁾ ||

śrīrādhā |

lalite | nāyan dāsyati | yady evam syāt tada tv aparaḥ kṛṣṇas
tyam eva syāḥ⁵⁾ |

kāliyagaralavihīnā⁶⁾ kṛṣṇā kṛṣṇena⁷⁾ sambhūtā |
varṇśīgaralavihīnah kṛṣṇo lalite tvayā bhavatu ||
tataḥ parāvṛtya kṛṣṇāntikam upāgatā lalitā candrāvalī ca |
ity āha candrayādanī rādhā saubhāgyamañjarī tathyam |
vāñchasi⁸⁾ ced rasānīyam muralīm no dehi saptadhā bhinnām ||

kṛṣṇaḥ |

ākārāyāmi dayite muralīnādena dūrato vatsān |
samstobhayāmi hrdayam mātūr dūre gato 'raṇye ||

¹⁾ I. mūlyam? ²⁾ °stvā° is niet geheel zeker. ³⁾ ex conj., samghati hs. ⁴⁾ I.
rocatām? ⁵⁾ tvemerasya ⁶⁾ pr. m. kāliyagala[°] ⁷⁾ of kṛṣṇā? ⁸⁾ vāñchati.

api ca |

prāṇād adhikatareyaiḥ vanśī kalabhāśinī nūnam |
bhavatīnām iva rādhā kṣaṇam api neśe parityaktum ||

api ca |

5 dāsyāmi sundari munīśvaravṛndavandyam
ātmānam āśu kalahaṁsa vadhuvirāve |
vaktrāravindamadhu pānaparām anindyām
vanśīm kadāpi karato na viyojayāmī ||

candrāvalī |

10 kṛṣṇas tvam asi taveyaṁ muralī garalaṁ mukhād vāmati |
tām apaharati ¹⁾ sakhi me kriyate kiṁ te 'nayaṁ tv anayā ²⁾ ||
gacchati me samayo 'yam anindita bhānur asau śiraso vinivṛttah |
mandirakandarataḥ puripaśyati devavarah kṣudhayā parivṛttah ||
samprati bālavadhūnikaralī parilolati pūjanato gatavṛttah |
15 māvinayaṁ kuru paśya puro nicayo 'nnabhavo rasato 'pi nivṛttah

sā vanitā bhavatīśu mayā vinayopanatā na gatī sakhi tuṣṭā |
indumukhī vṛṣabhbhanusutā hi yayā tu bhaved vacanaiḥ paripuṣṭā |
rūpayutāpi sabhā sakalā vikalā mama bhāti manorathaduṣṭā |
20 kiṁ sakalābhīr iyamī kukalāpurato ³⁾ hi guror vinayena vighuṣṭā |

śrīrādhā lalitābhīmukhām |

praṣṭavyo 'yamī nīlajīmūtagātras
tāmyaty evaiḥ ⁴⁾ hetunā kena mugdhalī |
krīto mārgo mārgagā ⁵⁾ no rūṇaddhi
25 deyamī dattamī kiṁ punah patrapūrvaiḥ ⁶⁾ ||

lalitā tathaiva lalitā vāṇyojjagāra ⁷⁾ |

re re bālamṛṇālakomalabhuja vyālolahārāvale
mārgam muñca ⁸⁾ na kañcavajvaya ⁹⁾ manāg vyāghūrṇayan locane
kiṁ kṛtvā ¹⁰⁾ vayam atra kiṁ tu bhavatāmī vāsah purātrābhavan-
30 nāyātāsti kadāpi karnaphalake dānākṣa — vyāhṛtiḥ ||

śrīdāmā |

garvakhārvitamate lalite te
na sphuṭam vrajapateḥi sadane 'sya |
janmanā pratigṛham bhavatīnām
35 dattam indrapadasaukhyam analpam ||

¹⁾ ? pr. m. apaharasi, verbeterd in apaharasi (?) ²⁾ ? kiṁtenayāmītvānayā ³⁾ ? °yurato
⁴⁾ eva ⁵⁾ pr. m. mārgī, sec. m. mārgīgan ⁶⁾ sic, of yatra pu° ⁷⁾ sic; beteekenis?
⁸⁾ ? smuñja hs. ⁹⁾ sic. ¹⁰⁾ Onzeker.

s̄rīkṛṣṇaḥ |

*ayi rādhē mitahāse dosam adosam tu me dehi
dāsyāmi naiva caranām purato dātum vinā dānam ||

s̄rīrādhā |

śraddhayā dīyate pātre saṅkrāntigrahaṇā(dī)śu |
rājño deyah karo dānam athavā grahadoṣahṛt ||
tatredānīm saṅkrāmaṇādyabhbhāvāt kathām dānam dvitīyasyāpy
asambhavena¹⁾ | tathā hi |

viṣṇor nābhisororuḥāt saṁabhavad vedhā vidhātum jagat
10 s̄rītvāgre manasā kumāramukhato devāsurān mānavān |
paścāt atra vicinity²⁾ dharmavṛṣabham pādaiś caturbhir vyadhāt
tannāmnā tūḍanupravṛttam abhavat khyātan purām bhūtale ||

yato vṛṣa(bha)rūpasya dharmasya pravṛttir abhavat ato vedhasā
vṛṣabhbhānupurām³⁾ nirmāya govīttibhyo dattām | tad ārabhyāsmat-
45 pūrvajānām evātra saṁsthītiḥ | saṁprati tu |

* gopālānvayamauliratnamātanu⁴⁾ khyātyāvanīmāṇḍano
nāmnāḥ śrīvṛṣabhbhānugopāmṛpater nākārṇivikṣṇāvalīḥ⁵⁾ |
yasyālindani viṣṭagokulamānāḥ godoharāvāpagā-
yūrāpūritabhbhūrikārṇakuharo⁶⁾ dhātā kṣaṇām tiṣṭhati ||

20 ato 'yam asmākam pitur evaitad bhūmaṇḍalam | katham asmatpra-
deśeu bhavadāgamanām dānāya |

na brūmāḥ⁷⁾ śikhīpicchacūḍa yamunā- ghatte⁸⁾ kuragrāhiṇāḥ
ke (yū)yām paśubhis tṛṇāni (ba)huśāḥ saṁcarvayanto hi naḥ |
hamīho paśyata muktatātasadanā vṛttyāpi saṁhāpitā

25 dhṛṣṭā vai paraveśmāgī api tathā nojjhanti dhārṣṭyām muhūḥ ||
api ca |

grāmas tv ekas tvatpituh śrūyate vai
nadyāḥ pāre gokulām nāmato yaḥ |
tatrāyām te śobhate rājaśabdāḥ
sthānabhrāṣṭāḥ kiṁ nu datto vibhāti ||

api ca |
yāhi mukunda na me 'vinayaṇ kuru kiṁ janakasya yaśāḥ pari-
lūm p a s i |

naiva tathā jumanī tava bhāti kutaḥ kapātena⁹⁾ vacāḥ pari-
ś u m p h a s i ||

yācaya tubhyām ahaṁ pradade dadhi yady anavadyatayā na hi
t u m p h a s i |

bho iyatī rasānā yadi te 'sti katham kamanīyagrhaṇām sukham
u m b h a s i ||

¹⁾ °bhāvara ²⁾ vivītta ³⁾ °purām ⁴⁾ sic (of °numanānd) ⁵⁾ Onzeker; nākārṇi
(sec. m. rṇi of ni of ya?) virkṣṇa (of kṣṇi) valīḥ ⁶⁾ Of purā°; het geheel is digister.
⁷⁾ vāṇāḥ ⁸⁾ ghatte ⁹⁾ kapātena

m a d h u m a ñ g a l a h |

carañanalinamūlān

nirgatā vāridhārā

surasarid iti loke

gīyate kalmaṣaghnī |

śirasi bhavati mālā

yā purārer murāriḥ

sa tu tava purato 'yam

pātrabhūto 'marāṇām ||

ataḥ |

dānañ dehi yatas tavāuanavidhau

parvādhunā vartate

śrīkrṣṇānananāñilarājīnivaha-¹⁾

cchāyañ samākrāmati |

paṣyodagrata� latās tarugatā

nūnam dvijebhyo madhu

stāvam srāvam abhiṣṭām utkātarasā

yacchānti sadbhūtaye ||

api ca |

yasya nābhinalinād vimirgato

viśvasṛṣṭim akarod vidhilī svayam |

so 'yam ambuja palaśalocane

45 rocate nikhilagopamūrdhasu ||

na kvāpy atiriktā viśvasṛṣṭir asmāt |

lalitā |

āścaryam āścaryam | tathā hi |

nāsmākañ sadane rahasy api gatañ

bhītyātisañgopitañ ²⁾

na tyaktam kāṇaśo 'pi gopakagañair

bhuktañ chalācchadīminā

kva brūṣe³⁾ nanu pātratāsyā ca vidheli kvotpattipadmañ punaḥ

kiñ no vākyahañthena⁴⁾ te khalu mano dānāya⁵⁾ samīṣryjate ||

m a d h u m a ñ g a l a h |

na prāyo vah karṇāñūlam upagatāsyā mṛtsnākeliḥ | paśya paśya |

25 dīmbhair ambhasi rantum utpaladala-

śyāmaḥ kadācid gataḥ

kālindyaḥ kāmanīyakuñcitakaco

mṛtsnām adānto hy adāt

tae chrutvā jananī ninīya vadanañ

drṣtvāpaśaṅkā bharam

brahmāñḍam tilapiṣṭapiñḍam iva yat-⁶⁾

tūṇde 'ravindaprabhe ||

ato nāsmād bhinnanī jagat tajjanayitā cāyam |

30 śrīrādhaḥ |

bhavatu | kim asmākañ sakhi |

pūjākṛtyañ

vartate bhūri devyā

mārge ruddhā

nirdayair gopaputraḥ |

tūrṇam bhānur

vāruṇīñ yāti nūnam

85 dehacchāyā

pādañūlam jahāti ||

¹⁾ °nilakaji^b (of °kañji^a) ²⁾ bhītyātisañgopya^c ³⁾ vāṣe ⁴⁾ °hañera ⁵⁾ Onzeker,
er schijnt dhalaya te staan. ⁶⁾ L. tat-?

a pārā kāpi |

* kruddhā me jananī vai jīvitam adyānavadyāngi |
kālatikramadosān nūnam hartārunāpāngā¹⁾ ||

ity uktvā gantum pravṛttā |

5 kṛṣṇāḥ kareṇa dhṛtvā |

kva gacchasi varānane 'dattvā vadanam ārvtya |

sā covāca |

hāhā nandanareñdratāta kalahā	mātā mamātīva hi
prāyo me janako 'pi kopagahano	bhrātā vidhātaiva ²⁾ hi
10 dūre tiṣṭha na mām sprśa sprhayasi	preṣṭhamū yadi pre tām
nāhamū tvatkarakjakṣatena ³⁾ bhavitumū	gātreṣu śaktānyathā

viśākhā |

ādarśe samavekṣyatāmū mukhamū idamū	kiṇ te vidhātrā kṛtamū
no gavyāya bhavati yena viduṣāmū	devātithināmū kriyāḥ

15 *yuṣmākāmū tu kadambānimbalavalī-
attumū vakranatāmū⁴⁾ tatāna kuśalo

kharjūrapīlūphalāmū	yedhā ⁵⁾ tiraścām iva

evamū capetāmūnutthāya⁶⁾ pravṛttāyā hāraṇū harir jagrāha |

viduṣāmū ⁷⁾ hi yajanti lolamāle haviṣā mām adhidaivam adhvarānām avatāritam ⁸⁾ atra ⁸⁾ divyalokād idam ātmocitam ⁹⁾ ātmāno ⁹⁾ hitāya
20 yad idamū pratisadma sundarīnāmū bhavatīnāmū amṛtaṁ vilokyate
tad idamūvinayāmū ¹⁰⁾ kaitavād vā paribhokṣye sakalamū ¹¹⁾ balena vā

viśākhā |

muñca māmū capetāmū dāsyāmi ravathacchalabalādikāmū ¹²⁾ nāhamū
bibhemi

25 kṛṣṇo mālāmū kārṣṭati |

sundarapāṇisaroje debi capetāmū ¹³⁾ vinodāya
kā ¹⁴⁾ tāmyati jalajaśrī madhupavadhūtīpadanyāsaiḥ

cam pakalatā |

aye viśākhe 'yām atilobhī dadhmaḥ | capetāmū apy aṅgīkaroti |

30 śrīrādhā sahāsam |

bho bho nandakiśora muñca purato mārgamū prayāmo vayaṁ
yātrāyai bhavataḥ karomi śapathamū tātasya dhairyamū kuru
asmābhīḥ saha gaccha bhānunagaramū yad rocate bhujyatāmū
vatsāmū ¹⁵⁾ cāraya no 'nayo na bhavitā ¹⁶⁾ dadhno hi yady arthitā

35 nedamū śakyanū te piṭā me vṛttimū dāsyati na vā |

1) °pāngai 2) 1. vidhāterā? 3) latvatka° 4) Of vaktratāmū? 5) 1. vedhā?

6) Moet datief van een subst. n. zijn („om een klap te geven”). 7) viduṣā 8) °taritapatra

9) ātmocittabhalāmano 10) viñayāni 11) sakala 12) rucayā° 13) capelāmū 14) ke

15) vatsos 16) Veranderd in: bhāvita (?)

pitā te gopānām adhipatir idamrūpam atulam¹⁾
 balam te dordāṇḍe dalayati gayām bhitiniyaham |
 glaho 'pi svalpo 'yam dadhīgṝtāpayomātram api te
 vinā tuṣṭer dhātūr milati kātham īdr̄k parijanah ||

5 madhumāngalāḥ |

dadhno lobhī na gopālo bhāvalubdho varānane |
 dr̄ptānām²⁾ darpasāñhārī³⁾ nāḥ⁴⁾ śruto nandānandānāḥ
 tathā hi | bhāvalubdho yathā |
 bhaktānugrahakātarāḥ samagamad dhitvā padam śāśvataṁ
 10 vaikuṇṭham karirājāvaraṇānā-⁵⁾ saṁbaddhāpādāmbujaḥ |
 vegadvastapaṭo naṭatkacataṭo⁶⁾ bhr̄asyatprasūnotkaro
 grāhogrāsyavidāraṇo 'syā⁷⁾ vigalac- cakrāṇiśurājatkaraḥ ||

darpaharvatām yathā |

madoddhatadaśānana-⁸⁾ prabalavaktraṇkticchada-
 15 kṣayopacitasāyako vikāṭasindhubandhoddhatali |
 sahasrabhujakundali- dala(na)tigmadhārāṇiśubhṝt
 kuthārakaṭhīnāṇisakaḥ sumukhi dr̄syatām gopatil ||

śrīrādhā satrāsanī⁹⁾ lalitām pariṣvajati¹⁰⁾ |

lalitā |

20 sakhi na bhetavyam na bhetavyam | iyaṁ tv asya janmāntariyā¹¹⁾
 līlā | idānīm tu |

mātrā baddho nartito gopikābhīr
 bhīto bhīto yācito yacchatīti |
 bālyē bālc pādukādarśapīṭhāṇy
 25 uccaistalpām yusya kasyādhiśete ||

bhāva iṣad api yatra vīksyate
 tatra bhāmīni hi bhāti mādhavaḥ |
 nimnabhūmīvalayānugāmī
 prāyaśo bhavati vārisaṁtatil ||

30 śrīrādhā |

lalite | tadā sāhityam vidhīyatām |

lalitā |

ucitam¹¹⁾ avindam¹¹⁾ eva |

śrīrādhā |

35 tadāhūyatām bhadre |

1) atula 2) °tāna 3) darpya° 4) na 5) °rasana 6) °kacanato 7) Zoo de pr. m.;
 sec. m.: vidāraṇostho; doch ook 'syā is weinig bevredigend. 8) °oderatu° of °odhīrtu°
 9) matrāsanī 10) °dyujati 11) Of is er bedoeld: ucitam idam eva? hs. ucitamviññudam

lalitā tathaiya karoti |

idam atimaduram¹⁾ gavāṁ murāre
dadhi nalinīdalabhbhājanām̄ vidhehi |
drutam iha gamanaṁ vidhāya nūnam̄
piba dayayābhīnirikṣito 'nayaiva ||

5 kṛṣṇas tathā kartum upasasarpa | tathā hi |

jathare²⁾ muralīn̄ niveśya hastāt kūṭilarū kuntalajālam unnamayya³⁾ |
putakeṇ̄ nalinīpalāśajā(tam̄)⁴⁾ karakañjena vidhṛtya saṅgato 'bhūt

jaya ntaḥ |

10 nocitarū rājakumārasya cauryaun | asmākam̄ api dīyatām̄ | kā vā
hānīr⁵⁾ bhavati gopakanyānām̄ dadhivayye |

kṛṣṇo lalitāntike |

ayam atidhrṣṭo nigṛhyatām̄ yuvatibhīḥ |

lalitā |

15 jayanta | ihopagamyatām̄ |

yastīn̄ hitvā	durataḥ kṣālayitvā
vaktraṇ̄ ⁶⁾ tūrṇān̄	rajjupāśan̄ nirasya
hastau baddhvā	mandamandaṇi prayāhi
rādhāpārsve	mādhaivo nātra hetuh

20 (jayantaḥ |)

snātvāgamyate | kiñ mukhaprakṣālānamātreṇa dadhilābhāś cet |
kaś ca kṛṣṇaḥ | śrīrādhāyā eva pādapadmopajivy aham | tathā hi |

pītā vā mātā vā yuvatir̄ api putro 'pi lalite

na loke presthō me bhavati ca tathā daivatam̄ api |

25 yathā prītyā pātre⁷⁾

nirupamārasūp bhakṣyanivahāṇi

prayacchaty alpaṇi vā sumukhi samaye yo 'tikarūṇaḥ ||

lalitā |

kuto vilambase |

jayantaḥ plutiṇi nāṭayati |

30 rādhā |

upaviśyatām̄ | sakhyo dīyatām̄ jayantāya dadhi |

ekā⁸⁾ culuke⁸⁾ dadhidhārāṇi prayacchati | chadmanā cāparā bhūru-
haśākhāyāṇi śikhāṇi badhnāti |

jaya ntaḥ svagatam̄ |

35 aho yady aham̄ śikhāṇi mocayitum̄ hastām̄ cālayāmi tadā hastād
dadhi gacchati | yadi śiraḥ karṣayāmi tadā śikhaiva gacchati |
ato yathāsthitō dadhi pibām̄ | tato yad bhāvi tad bhavatu |

¹⁾ °mudhura ²⁾ °pha° onzeker. ³⁾ uttamayya ⁴⁾ palasaja ⁵⁾ hatir ⁶⁾ rarkka

⁷⁾ patrai ⁸⁾ ekārculake

prakāśam |

no me sandhyā vidheyā sumukhi munipate¹⁾ vālekasyeva²⁾ yena
kuryām śraddhām śikhāyām na ca mama bhavitā hāmir asyā vyapāye |
māśād arvāk²⁾ tathaisū bhagavati bhavitā bhūyasī mūrdhadese
dadhnō dhārāviyoge kṣanam api subhage vepate mānasam me ||

śrīrādhā |

bhavatu | pīyatām yathecchām dadhi |
tadānyaikākhaṇḍām dadhidhārām prayacchat | 'aparā tadiyām eva
rajjum ādāya ha(sta)bandhanāyopasthitā |

10 jayantaḥ |

hastabandhanam api prāyaśah kariṣyati | karotu nāma |
sukhaṇi duḥkhaṇi tūbhayam api dhūtrā śarīrasya nirmitam |
śarīrabūdhād api dadhikṣatīm kartum na śakto 'smi |
na sābhilāśo gaṇayati kaṣṭam | tathā hi |
alitatis aravindagandhalubdhā
mukulamukhe 'py uṣītā dinātyaye |
pariharati na cetasāpi saṅganī
kāmalavanasya bhiyā kadāpi hi ||

śrīrādhe | kim api kurvantu³⁾ nāmaītih | nāham iṣad api dadhi
20 tyajāmi |

anucitam idam bhavutā viśvāsenāgatasyādya |
samupekṣaṇam mamaīśā prakṛtir naivātipuṇyā nāma ||

śrīrādhā |

bālyād yena saṃprakṣitah saṃprati dadhilobhena tam vihāya mām
25 upagato 'dhunā mām kim upakariṣyati |

jayantaḥ |

hā kaṣṭam | ubhayabhrāsto jāto 'ham | bhavatu | krṣṇam upāttaye⁴⁾
tāvat | svāminn adyaiṣa jayanto viṣamāvasthām gato vartate |

śākhābaddhaśikho janopahasito nagnīkṛtiḥ sarvato

30 rajvā baddhakaro vimuktakavarāḥ sikto hi dadhnāḥ kāmāiḥ |
dāṇḍāghātanitamba — vikalā yāḥ prūk tvayā⁵⁾ lālitalāḥ
svāminn adyā jayanta eṣa viṣamā- vasthām gato vartate ||

krṣṇaḥ |

jayanta | kim aparāddhanū tvayā gopījanānām |

35 jayantaḥ |

na kim api svāmin | vṛthā baddho 'smi |

¹⁾ sic; woordsplitsing en beteekenis? (munipater hāle kasyeva?) ²⁾ arghāk of ardyāk

³⁾ kurdhantu (uit kurvantu) ⁴⁾ Niet zeker: upāttaye hs. ⁵⁾ tuyā

kṛṣṇaḥ |

śrīrādhāśarāṇam yāhi |

jayaṇṭah |

ko 'nyāḥ karoti vayasya | śrutiṁ na bhavatā |

5 (kṛṣṇaḥ |)

• bhaṇa kim |

(jayaṇṭah |)

śrūyatām śrūyatām vayasya |

garālaṇa vānatī vyālī janaikaprāṇanāśanam |

10 vyālīkavalitām kṣetrāṇi kodravāṇām viśayate ||

ataḥ sarvā asyālī¹⁾ saṃkhyāḥ saṃprati viśvāhinyāḥ santi |

ubhāgyena matir jātā mama pādaṇi vimucyate |

prayāto dadhi saṃbhoktuṇi gopakanyāviśāmbudhau ||

evam kṛīdaty²⁾ ākāśe |

15 bho bho gopātmajāḥ | vatsās tāvat sīmānam ullaṅghya kva gatā.
iti na jñāyante | tathā hi |

graiveyodragraghaṇṭā³⁾ dhvanir³⁾ api bhagavann eti karuṇātithitvāṇi
pādānyūsotthāpiṣṭā- takavimala rājō vyānaśe nābhrajālām
dūrād evāvaloke⁴⁾ na⁴⁾ curati taṭinī nīrakallolamālā

20 nauvairūpāgradūrvā⁵⁾ kva⁶⁾ nu khalu surabhī- sāvaniḥ — — — ||

kṛṣṇaḥ sāśāṅkam |

aho dṛṣyatām | kaṇṣaprahitā rakṣogānāḥ prāyaś caranti viśi-
nāntareṣu | yathā naivoparodhaṇi kuryus tathā vidheyam |

iti saṃbhrāntā vatsān⁷⁾ pālayituṇi pravṛttāḥ |

25 kṛṣṇaḥ śrīrādhāṇi prati |

cintāmaṇiphalake me sundari haimī tanuhī kāpi |
jatātīni⁸⁾ gatā nitāntā⁹⁾ premijā saṃpropitā hy antaḥ |
api ca |

asmin dadhini manojñā smarasitākṣodanikṣepāt |

30 jatā kāpi śikharīnī nayane na vismarati¹⁰⁾ ||

vayan tu vatsānveṣāṇāya gacchāmo | bhavatībhir api devīyātrām
mirvaryā yathāsukham asmin pradeṣe viśrabhyāgamyatām |
iti niśamya

¹⁾ svāsyas (?) ²⁾ kṛīdati | ; moet wel als loc. abs. beschouwd worden. ³⁾ sic; steekt er adhvanīḥ in, gelijkwaardig met na dhvanīḥ ? ⁴⁾ Of °lukenu te verbinden ?

⁵⁾ Bedoryen. ⁶⁾ ? Hs. naar 't schijnt kr. ⁷⁾ vatsāryāḥ ⁸⁾ sic. ⁹⁾ L. °tan? ¹⁰⁾ Corrupt? metram?

śrīrādhā tu |

samjātāśruvīlocanotpadalalā samśoṣayantī muhulī¹⁾
śvāsenādharapallavanī mṛduvanau romāñcam ātanvatī |
pānau pāniśaroruhaṇi pidadhatī śāṅkābharam bibhratī •
5 rādhā hemalateva kāntavirahē paryākulā¹⁾ vīkṣyatē ||

śrīrādha |

devīyātrātpralena²⁾ kṣaṇasukhadā³⁾ bhavad- vīkṣaṇāyopayātā⁴⁾
samvīkṣya tvāmū kudācīn nijabhavanapuro- vartikuñjāntarāle |
citte⁴⁾ jātānurāgā tādavatihī bhavataḥ suṅguṇamū prārthayantī⁵⁾
10 daivād āśadya sadyaḥ prabhavati ca kathāmū tadviyogaprasāṅgaḥ⁶⁾ ||
virāhaparyākulah kṛṣṇaḥ priyāmaṇibandhe mallimālām⁷⁾ nibadhyā
śākhāvalambitusārikāpañjariṇi vismṛtya niśkrānto vatsānvesuṇāya |

| iti niśkrāntaḥ sarve gopāḥ |
|| d v i t i y o ' u k a h⁸⁾ ||

15 | tataḥ prastāvanā |
kr̄ṣṇavirahāviṣṭo gopīnivuhalī | sa ca yathā |
mukhavigalitakeśupūśabandhalī
skhalitapuṭāvagatorugūtraśobhalī |
śithilitapudapuddhatiprajulpaḥ
20 prasurati matta iviñgumāśamūhalī ||
tatra śrīrādhā virahamudrāmū nāṭyati |

pratidiśam atilohitākṣipakṣmapāṭamū
saghānalatāvivaresu vaktrābimbam |
kalayati ca punaḥ punas trupābharārtā
vadati na maunam upeyuṣī sākhībhyaḥ ||

api ca |

lajjāśilā⁹⁾ locane kuñcayantī
bibhrūnesat pāṇḍimūmāmū kapole |
bhūyo bhūyo sāṅkurībhūtagūtrāmū
80 sañjñīvīvānā vūśasāñ sarvataḥ sū ||
kadā¹⁰⁾ sakhyutsaṅge nipatati niśāntenduvadānā
vahanti svedāmbhāḥ- kaṇavirālatārāvalim abhūt |
vīvīṇvānā kheda- jvarajanitabādbām api tanau
na sañjalpe śaktā varitum abhidhānāmū madhupateḥ ||

¹⁾ ex conj.; *kuyyākulya* hs. ²⁾ sic, doch *tpra* is sec. m. veranderd in iets onleesbaars.

³⁾ *kṣaṇamukhada* ⁴⁾ cinte ⁵⁾ *yanṭīmū* ⁶⁾ 1. *tuadviyoga*? ⁷⁾ *mallimālāmū*
⁸⁾ *dvīṣyo 'uhaḥ sañḍiptim agat* ⁹⁾ Zoo gissender wijze aangevuld, het hs. heeft slechts
luija ¹⁰⁾ 1. *taṭā*?

lalitā mukhakamalam vāsasā samproñchya viśīrṇālakajālām apasārya
 gātram te priyasakhi mādhavīnikuñje
 kalindī jalaruhamārutāvalidhe |
 samptaptam bhr̄sam abhivīkṣyate kim etan
 5 naidāgham jalām iva palvalasya nūnam ||

campakalatā | .

lalite | jāne 'hañ priyāyā vedanāhetum | tathā hi |
 iyam atimṛdvi latikā gopavacobhir vikampitā prāyah |
 tenaivanī taralākṣī sākṣī ceto hi me brūte¹⁾ ||

10 viśākhā |

śrūyatāmū śrūyatāmū campakamāle |
 devyā yātrā vikṣatā gopaputrair
 yām uddiṣyo pāgateha pradeśe |
 tenaivaivanī candrabimbābhīrāmā
 15 klāmāty eṣā prāṇato 'pi priyā me ||

ato nātidūre vṛndāsadānam asyā riṣṭapraśamanāya gatvā pūjanām
 vidhīyatām iti |

lalitā |

satyam uktām viśākhe | iyan tu padamātram api latābhavañānd
 20 gantum na śāknoti | kathañ devyā gṛhami gamisyati |
 tu hīmañmahīva mayūkhair bhānoḥ prasvinnatām eti |
 nūnamū saghananikuñje nalinīdalavījītā tanvī ||
 ato bhavatibhir devī vijñāpanīyā | ahañ tu yāvad iyan nivṛttavi-
 klavā bhaviṣyati tāvad ihaiva bhavatīnām āgamānam pratīksamāṇā
 25 samayam paripālayisyāmi |

sarvāḥ parasparam |

aho iyan tu svarūpalāvanāyenānukūlayisyati śrīkrṣṇam | nāsyāḥ
 sādhanāpeksā |

kvāyam tāmarasābhīrāmanayano	naḥ kekipicchacchaṭā-
30 pīḍāpīḍitamanmatho ²⁾ vidhumukhaḥ	punyair agaṇyair vinā
sakhyaḥ pāṇisarojasamputalasad-	vamśīnādāmṛta-
stabdhībhūtakurāṅgavāmanayanā-	neṭrāravindārcitah

kāpi |

durlabham idam murārer	nirupamabimbādharam tanvi
85 sulabho vipinalatāyām	kusumāyudhasāyakāghātah

vāte 2) In margine: apīlah mukūṭah

a p a r ā |

gaechāmo yatra vamśī- kalitamukhavidhu- snerasampdochadhārā-
 sampātadhvastavisvag-¹⁾ viśamaśarasamud- bhūtasamtāpalābhāḥ |
 sakhyo niḥśāṅkam añka- sthalarasatasatiṇī- lolakallolabhājām
 5 ete gopālabālā vayam iva nīratāḥ kiṁ karisyanti nūnam ||

a p a r ā |

sakhyo yadi vanamāly asmāsu krodikṛtaḥṛdayaś²⁾ cet sarvam
 saṃbhavati | tathā hi |

10	niḥśāṅkaiṇ	kamalavaneṣu gandhalubdhā
	gacchauti	bhramarakulāṅganāḥ samairītāḥ
	saṃdigdha	dadhati padānī gaṇḍamūle
	sāśāṅkaiṇ	madagajukarṇatālabhītyā

a p a r ā |

sakhyāḥ | bhītiṇi bhajantyo 'pi padārpajāṇi kurvanty eva |

15 tatrānyā |

15	saṃprati devīpādavandanaṇi kṛtvāśiṣṭamī gr̥hītvā paścād auveṣayāma iti parikramati padāntare gatvā socchivāsam	vivarānvesī jano yatra
	kathinā purajanaavasatir	kṛṣṇāpāṅgena tīkṣṇena
	vivarikṛtaṇi mano naḥ	no vasatir naiva goṣṭhe 'smiṇ
20	kim kurmo vrajadevyo	tac cittam ³⁾ kṛṣṇam abhyeti
	yat praviśati gr̥hakṛtye	

a n y o vāca |

25	uñhaṇi sakhyo	gopikā durvacobhiḥ
	śaktā roddhumi	cittavr̥ttim ³⁾ murāreh
	īśac chalyam	bādhate pādamūle
	vamśīnūḍai	romarandhreṣu viddhā ⁴⁾

a p a r ā |

	kuśalam tadānavadye	yadi naḥ kṛṣṇānukūlyam syāt
	pañkajadalendhaneddhe	no ced vahnau tanum juhumah

30 a n y ā d hīrā kāpi |

	yāsyāmaḥ sakhi nandasadmasavidhe	sāyam pibāmo gavām
	vr̥nde lo(cana)cañcaṛīkanivahair ⁵⁾	vaktrāravindāsavam
	saṃkīrṇavrajavīthiṇigamavidhau	vakṣehṣthalāpiḍanā-
	nandād eva viyogaduhkhasaritaḥ	pāram vrajāmo vayam

¹⁾ °vīravak ²⁾ 1. krodhī? ³⁾ cintam (cinta) ⁴⁾ vidura ⁵⁾ cana door mij ge-
 suppleerd.

apārā |

gāyantam̄ sumukhi kadāravindahastam
 āpīnā- yatabhujadañdamugdhaśobham |
 sollāsam̄ mayi kṛtanetrapadmapātām̄
 5 loke 'ham̄²⁾ kam³⁾ api kiśoram añjanobham⁴⁾ ||

apārā |

adharāmadhuraśīdhūsindhulubdhām
 smitavidhudīdhitimirjitorutāpam⁵⁾ |
 sakhi katham adhunā mano madīyam̄
 10 nipatati kṣullakavīthikājaleśu⁶⁾ ||

anyā |

yady esānaladlharayāmaralatā- vallī divā me manah
 praptā⁷⁾ yā⁷⁾ bhavatīṣu reṇupatalair ādhūmitā dhaksyati |
 jāne 'ham̄ nīśi sītarāśmikirāpu- vyālīdhadikprāṅgaṇe⁸⁾
 15 vyādhūtāyatākairavānilaśarnil̄ kiṇi me tanuhī sthāsyati ||

apārā kiṇśukān ālokyāḥ |

aho vṛndātavyām̄ punar api sakhe kaṣṭam adhunā
 gaṇe dūre kṛṣṇo⁹⁾ 'pi vanadalamālām¹⁰⁾ api tu yaḥ |
 samantād udvṛttā¹¹⁾ kavalayati nūnam̄ vrajavadhū-
 20 inanovṛttin̄ bhūyo viṣamadavadāvānalatatiḥ ||

anyā kokilaravam ākarṇya |

re re kokila duṣṭaniṣthuravacah̄ kīlaḥ samālokyatām
 prāyo no hrdayam̄ vilokaya punaḥ padmaprabālopamam |
 prāg īśac chikhi(ma)ṇḍamāṇḍitaśiro¹²⁾ vanśininādāṅkura
 25 praklinnam̄ tvam ihecchasi praṇayinī¹³⁾ prāṇātyayaṁ prāyasāḥ ||
 evam̄ virahabādhām̄ nāṭayantyah pratiniṣvṛttā gopakanyāḥ |

lalitā rādhām̄ prati |

ākarṇāntair¹⁴⁾ locanaiḥ¹⁴⁾ kiṁ vilole
 bhūyo bhūyo vīkṣase me 'ṅkadesat̄ |
 30 madhye madhye karṇam uttaṇasayantī¹⁵⁾
 cittasthevā-¹⁶⁾ bhāsi¹⁷⁾ bhūyah kṣaṇena |

api ca |

hāhā rādhe veprate me 'ntaraṅgam
 dr̄ṣṭvā khinnam̄ cāruvaktrāravindam |
 35 bhītiṁ hitvā gīyatām ādhimūlam̄
 mūlam̄ bāle matsukhasya tvam eva ||

1) *neutraṇipadma* 2) 'ha (= *paśyāmy akam*) 3) 1. *tam?* 4) *ajjanobham*
 5) *rūṣayam* 6) Onzeker; ook 't metrum niet in orde; 7) *kājaṇileśu* 7) *prāptāyan*
 8) ex conj.; *dikapraṅgaṇa* 9) *kṛśo* 10) Onzeker; *vanadalamālām*, sec. m.: *vadōnamālām*
 11) Onzeker; *udhīrṇā* of *ugṛīta* hs. 12) De syllabe *ma* gissender wijze gesuppleerd
 (*maṇḍa*: "sieraad"?); 13) ex conj.; *praṇīti* ha. 14) *ākarṇāntailo* 15) Onzeker;
karṇamuttarṇamavanī 16) *citra* 17) *bhāti*

jalajadalair upavītā mālē vai mālatīpuspaiḥ |
śvāśānalapariśuṣkā gunaśeṣā laksyate hrdaye ||

priye | katham prāṇān dhārayāmi |

tvadadharagandhavilubdhō madhupo 'yaṁ pūrvavat prāptah |
jambūphalam iva patito dagdhapatatro mukhaśvāsāt ||

api ca |

tanutaratāmulatikā te tanuruhakalitātiduḥṣasparśā |
dahaṇasikheva sadhūmā vāmati mukhād visphulingāni ||

evaṁ bahuśo rādhāmī spṛṣṭvā caruṇajalaṇī¹⁾ locanābhīhyāmī²⁾ mārjuyantī³⁾
bhūyaś cojjagau |

ahaṇī te nirvyājāmī	caruṇajalajātāsāvasarit-
pravāhaprollāsa-	grathitahṛdayā kāpi makarī
katham tīvrajvālā-	tanutapanatāpena tanutāmī ³⁾
upāyāte bhūyo	vapusī tava sankhyāmī bhavati me

15 punaḥ śrīrādhāmī gatasmiṇtiṇi tarkayati |

aho prāyahī kṛṣṇavirahākrāntā bhavati | neyāmī sādhibhāraṇājvaraṇāpīditā
na ca śramayuktā | ato 'ham enāmī yuktyantareṇa prabodhayāmī⁴⁾
karṇamūlam upetya | tathā hi |

rādhe rādhe	dehi gavyāmī murārehī
pātre bhūyo	yācate 'bhyetyā dūrāt
vatsān gopānī	dūram utsṛjya bāle
kṣutkṣāmo 'yaṁ	khedasāṇībhiniṅgātrahī

śrīrādhā netrām udghāṭya⁴⁾ sarvatāḥi samālokyeṣad utthāya |

kāṇāmī tāmarasekṣuṇo muralikām āsyē dadhānahī sakhi

25 kvāyāmī bhugnamahendranīlaśakala- cchāyollasaccandrakah⁵⁾ |
ity uktvā punar mūrchāmī nāṭayati |

tām āśādyā punar lalitā pratibodhayati cārdhena⁶⁾ |

so 'yaṁ samprati yāti te nayanato⁷⁾ mārgenā cāntah⁸⁾ priye
nūmaṇī kim na vilokya te⁹⁾ prāṇayinī- cittāpahārī hariḥ ||

30 śrīrādhā lalitāhastām ālambyopaviṣya dhyānamudrām darsayati |

āha ca |

ākṛṣṭāmī gunaṅgānasīrāghāṭtanena¹⁰⁾

hṛtkṣetramī suimukhi samīkṛtam vacobhiḥ |

nirvyuptamī hasitanirikṣaṇair idānīm

35 samśuṣkamī bhavati viyogavahnisaṅgāt ||

1) °talāṇī 2) Hoe kan dit? 3) tanumitām 4) adghāḍḍya 5) cchāyola° 6) cāmraddhena

7) °nayanayo ha. 8) I. cauḥ? 9) Of vilokyate? 10) °ghaḍānena

lalitā |

sakhi | vijñāte roge auśadham api bhavitum arhati | dhairyam
āvaha |

satyam ambujapalāśalocane
kaśmalo bhavati te 'tidustarah |
nandanandanamukhenducandrikām
antareṇa nahi tasya bheṣajam ||

śrīrādhā |

lalite | katham asya samgamo bhavati |

10	lajjā netra-	prāṅgane sakhya upetā
	smṛtyā bhūyo	bādhitā mādhabasya
	vātāndolair	nīranīliva ¹⁾ tīre ¹⁾
	yātāyātāuir	dolayantīva reje
	neṭraṇi sadyo	'tītya sīmānam etad
15	vāṇī naivāṇi	vakti vācyāṇi jancsu
	dr̥ṣṭvā dr̥ṣṭvā	mārgam ārān murārer
	lajjā prāyo	lajjiteva prayāti

lalitā |

sakhi | sāmāśvasihi | tava tāpaśūntiṇi karisyati | tathā hi |

20	saṃpūrayan muralikānīnadair digantān
	pītāmbareṇa capalācaritaṇi ²⁾ vitanvan ³⁾
	muktāphalair urasi baddhabalākamālah
	kṛṣṇāmbudalī samupayāsyati jīvaneśah

śrīrādhā |

pathikasya ko viśvāsuh | tathā hi |

	saṃbodhayan dinamāṇiḥ kamalāni nūnam
	prātaḥ prapitsur udito bhavati praticīm
	ākāriṇi madhukarai rājanīmukhe tu
	nāyāṇi dayākavalitāṇi hrdayam kaṛoti

so lalitā |

nāyāṇi kañjavilocane pathika iva kṣaṇasauhārdah | kiṁ tu |

	tava vadanasarojasaurabhānurāgī
	harimadhupo muralī vik janena ⁴⁾
	calakacaracanāvinodapakṣapātāḥ
25	sumukhi sameṣyati mādhavq 'nāvadyah

śrīrādhā |

lalite | katham tvayā vijñātam |

¹⁾ Niet geheel zeker; pr. m.: *nīranīlire*, eerst veranderd in: *nīranīlīva reje*, later in *nīvāntīvanīre*. ²⁾ *varittāṇi* ³⁾ *vittācan* ⁴⁾ Hoe te lezen?

lalitā |

asti kim apy atra bījanū | na smarasi |

śrīrādhā |

smāraya sakhi |

5 lalitā |

hasteñākṛṣya hastamī tava sumukhi kare mallimālām babandha
 srastām aiñśād anañgo pacitarasakalā- sāñkuribhūtabandhe¹⁾ |
 lajjālōlākṣipadīnamī²⁾ vadanam apī tava pronnamayyālpahāse
 viññāto me bhavatyāḥ kamalajarajasā lāñchitalā³⁾ premabhāvah⁴⁾ |

10 api ca | cintāmanīphalaka iti pāpāṭha⁵⁾ |

mālābandhanam ākarnya vṛkṣavismṛtaśārikā lakṣitaivottarūn praya-
 cchatī |

ayi |

lalite lalite prakos̄thadeśe
 hariṇā⁶⁾ mallikayā⁶⁾ vinirmitam |
 tad idam navabhbāvinīvadhūtī-
 vararakṣāvalayam vilokyate ||

śrīrādhā sāśāṅkam |

keyamī manjulagirottarayati tvaduktīm | dṛṣyatāmī dṛṣyatām |

20 hetum alakṣayanti lalitā yuktyā sañbhāvayati |

ayi priyasakhi rādhē |

sañdehasyāpanodāya vidhir eṣa latāntare |
 avaśyabhbāvinārthena maduktīmī draḍhayaty alaiu ||

śrīrādhā |

25 samyak sañsmāritāsmi | vismrter idam eva hetubhbūtam |
 uttuñgāpīḍapiccha- cchadaracitaghāna- cchāyayācchāmīnagātraś
 cetāḥ pāntha hi bhūyo 'sitasaridalakā- pūrasañplāvito 'bhūt |
 dṛṣṭāḥ smerāmīśudhārā- sitasuratañī- tīraṁ āśādyā sadyas
 tatrāvartabhbavamī- nīnadanipatito naiva dṛṣṭāḥ kva yātāḥ |

30 api ca |

sāyañ dṛṣṭāḥ kadamba- dyutivasanadharaḥ sācintrapravāro
 vamśīm āpūrya manda- smitasudhitakaco- ddīptavaktrāravindāḥ |
 cintāviṣṭas⁷⁾ tadāñīm priyasakhi nitarāmī premabījāni tanvāms
 tasyāyam me vipākāḥ pariñamatī latā- mandire nirvivādam ||

35 lalitā |

priye | nāvayor vicchedāḥ kadāpy abhavat | sāyañ vicchidya
 kathām dṛṣṭāḥ |

¹⁾ sāñkarī, vgl. 92. 29. ²⁾ olakṣipanbhādmanī ³⁾ lacchitamī ⁴⁾ Hier na in den
 tekst: tadeeti ṣeṣāḥ | ⁵⁾ Nl. het vers op pag. 91. 26. ⁶⁾ Zoo mijne gissing: hareñamālikāhayā
⁷⁾ cilteviṣṭas

śrīrādhā |

ekadāham bhavatībhil sahitā puśpāharanāya mandāravīthikāyām¹⁾
pravīttā | madhye samāgatā mayūramanḍalī | tasyāḥ kautukasamā-

krṣṭahṛdayādattanayanābhūvam²⁾ | tad yathā |

5	acchinna-	drumadalabaddhameghabhūse ³⁾
	svarṇābha-	sphuṭalatikātadidvilāse
	puśpebhyaś	cyutamakarandabinduvarṣe
	kuñje vāi	varaśikhimanaḍalī ⁴⁾ nanarta
10	bhayatībhis tāvat puspaloḥbenādhitam	ekaivāhami unveśamāṇā
	padapaddhatiṇi nādhigamaiṇi ⁵⁾ bhavatīnām praviṣṭā tāvad ahaīṇ	
	mārgam atītyānyatra pullamallikāvalaye ⁶⁾ tātra tu	
15	rāmbhāstaunbhottharecū- vṛajadhavalaghata-	maṇḍale nīlamegha-
	cchāyā saṅkramitābhūd alikulaninadair	nādītā gandhalobhāt
	hauho yāvat pranastā- priyajanapadavīṇi	yāmi tāvat samantād
	ānandākhaṇḍadhārā- jalaguhanaṇadī-	ruddhamārgā hy abhūvam
	api ca	
20	mallivallīpratānair	api sakhi bahuśo naivā śaktā tadānīṇi
	sthātuṇi hastāvaruddhbair	mama tanulatikā kāmaवातावध्यता
	premākūlābdhipūre	pariṇatamuralī- nādakallolabhājī
25	vibhrāntā muktakesā-	cyutakusumabbarā bhinnavastrā papāta
	tadā drutam eva dayārdriḍhūtacetā ayam atisundaro mandasme-	
	rapūritavadano mām upasṛtya bāhubhyām utthāpya pītāmbarāñca-	
	lenopāvīya ⁷⁾ kā tvam ekākinīḥa sandhyāyām ālokase ⁸⁾ katham	
	idānīṇi nipatitāsi tathā hi	
30	khedākhnair vilolair	nayanajalarūḥaiḥ khedayantī mano me
	kainpavyādhūtakeśa-	cyutakusumabharair vāpayantī ⁹⁾ dharitrīm
	mākandaskandhadēśād	atipavanavasād āpatantī latīvad
	reje ¹⁰⁾ bhūmāv akasmād upavanayalaye	kāsi kāsyāsi bāle
	tadā mayoktam	
35	kanyāham vṛṣabhbānunṛpate	rādheti kuñjālaye
	puśpārthanī saṁupāgatā sahacarī-	vṛṇdair agaṇyair iha
	hitvā mām aravindalocana gataḥ	sakhyo nikuñjāntare
	saṁprāpto 'si mayādhunā vidhivasān	mārgam manāg darsaya
	tadā mām uvāca priye	
	nodvegam vraja candrikāsamudayaiḥ	prāpto bhaviṣyat� alam
	kāntāsv adya latāsu kairavavadhū-	vaktrāṇi saṁbodhayan
	mallivallisugandhipuśpanivahair	dhamāmila ābadhyatām
	vīśramya kṣanam atra devi bhavatīṇi	neśyāmi tātālayam

1) °vīthikāyām 2) °hṛdayādanta° 3) bhāṣa pr. m., bhāṣa sec. m. 4) °śikhimanaḍalī

5) Zonder augment! 6) pulla°, niet phulla° hs. 7) °vīyya 8) l. misschien ālokyase

9) repayantī 10) Het subj. sohijnt te zijn tanulata (te ontnemen aan latāvad).

punar mayoktam |

ekaivāhami nānudr̄ṣṭo dvitīyah
sandhya jātā paksino¹⁾ 'pi pralīnāḥ |
sakhyāḥ prāyo 'nvesayantyo latāsu
tūrṇamū mārgamū mādhava prāpayādya ||

5 antarikṣe sārikā |

tadavadvitīya lalite niśāvasāne
bhujalatikām api netravārisekaiḥ |
snapayati parivartane manojño
vrajapatir ucchvasanenadhūmamuñcan²⁾ ||

śrīrādhā sāsaṅkam |

kāpi³⁾ tadiyā³⁾ latāntaritā māni uttarayati | anviyatām |

(lalitā |)

sakhi | na kāpi⁴⁾ dr̄syate | prāyo vanadevataivottarayati |

45 (śrīrādhā |)

bho bho vanadevate kiṇi tirohitena | tathyam iti bhāṣitam ced
dr̄syatām | ayi tarudevate |

idam atinadhuṇam te pāyasānnaiḥ⁵⁾ parārdhyaiḥ
prāṇatativimisraṇi bhujyatām tūrṇam etya |
20 kathayatu bhavatī me prāṇanāthasya gāthām
ativirahadavāgnehī prāṇadānnaiḥ vidhehi ||

api ca |

samudayati sāsaṅkahī vyāghravaktrī nitāntam
parimalavisaṅgegā vallarī pannagīva |
25 bahalamalayavātā- śvāsadāvānaloptyā
hṛdayam atikarālā vepayantī hi rātriḥ ||

sārikā |

sakhi | dhairyamū kuru | vatsān nītvā sāyam anena mārgena vanamālī samāyāsyati | tadā samgamo bhavitā | saṃprati tu madhyā-
20 hnād īsat samuttīrṇo bhagavān dinamaṇih |

śrīrādhā |

sulalitayamunāyās tīramandārakuṇje
vigalitamakarandā- modamattālipuṇje |
25 katham iha śikhipicchā- pīḍanīdāntareṇa
hariharipariśiṣṭam vāsaram vāhayāmi ||

¹⁾ yakriṇu ²⁾ Scheiding der laatste woorden onzeker; i. p. v. "vartane kan ook
"vartate gelezen worden. ³⁾ kopi tadiyo ⁴⁾ kopi ⁵⁾ ānna

sārikā |

aham apy āśayaiva jīvāmi | tathāpi¹⁾ |

haste saṃlalitāḥāmū pratidinam abale cañcupuṭyādharoṣṭhamū cumbantī skandhadese mukutamaṇimilac-

5 sāham tyaktānavadye tava virahakathāmū candrikārañjitāṅgī²⁾ | mākandāmandaśākhā- vinibhitavilulat- bibhratā mādhavena pañjare vismṛtāsuni ||

(śrīrādhā |)

kāsi bho mañjubhāśinī |

(sārikā |)

10 sārikāśini | māmū yadi mādhavē samāgamayasy ahaṁ tvām̄ api mādhavē samāgamayiṣyāmī |

śrīrādhā |

nayi sārike 'bhuyupāyaṁ vada kathaṁ tava samāgamaḥ syāt |

sārikā |

15 rādhe | pañjaramukham udghāṭaya | ahaṁ tava daśāmū mādhavāya nivedayiṣyāmī |

śrīrādhā lalitayā pañjaram ānāyya |

lalitā³⁾ murabhida yadi nūnamū

cārupāṇipuṭale rūmaṇīye |

20 darśanamū tava sukhāya dr̄śo naḥ kokaśokaharaṇo 'py aruṇo yat⁴⁾ ||śrīrādhā pañjarakapātam unimucya haste gṛhītvā bhagavatkarakamalalālitāmū netrābhyaṁ pakṣau⁵⁾ sañuspriṣya vakṣasi niveśya śrī-kṛṣṇam anubhavati | tathā hi |25 lalitoṣṭhapute niveśya vaniśīmū carāṇamū cāru niveśya vāmapāde | upajīvaya jīvaneśa jīvamū kuṭīlalolavilocanābjaḍataih⁶⁾ ||

api ca |

30 madhuramū dadhi pūrvato (dadha)no⁷⁾ bhr̄sam ānandakaram hi nirvivādaṁ | piba nūnam anūnapallavīye⁸⁾ puṭake sañipiṭitoṣṭhapallavena ||

¹⁾ I. tathā hi? ²⁾ °tāṅgrī. ³⁾ lalita ⁴⁾ ? De akṣara pya is onzeker; overigens wordt in margine koka verklارد als cakravākāḥ en aruṇa als varyaśārathīḥ.

⁵⁾ pakṣau ⁶⁾ °jvapātaih⁷⁾ Zoo gissender wijze aangevuld. ⁸⁾ unūta°

api ca |

madano hi tiraskṛtas tvayaīsa
 smitasaindīpitānetrasāyakena |
 kusumeśubhir etya me mano 'yañ
 kurute lakṣyam alakṣyavigraho 'pi ||
 śīrasā nauu lālitas tvayā ¹⁾)
 varapicchair annasṛtya manmatham ¹⁾)
 avadhīrayatīva nīlakāñjho
 hṛdaye me kila kekayā nikuñje ||
 madhusūdananāmato 'vagamya
 madhureśah kūpito mamopariṣṭāt |
 nījarājapadānī samarthyān ¹⁾)
 parito 'bhyeti pikāliyodhamukhyaih ||

kṣaṇāntarc sārikām avagatya saṃdeśayati ²⁾ |

vraja sapadi vihaṅga vṛttam etat
 kathaya hareḥ purato nivedanīyam |
 harivadānaviyogavedānūnī me
 tvam api sakhe hṛdayena vētsi sarvām
 anucitam idam ambujākṣa sākṣat
 kṣaṇām abulājanam aṅga saṃgamayya
 vitarasi nauu dustarūrtibandho
 virahadavānalapātam āśurīram ||
 iyam api muralī mukunda khedānī
 janayati jihmagatir nikuñjamadhye |
 kṛtam apikṛtam alpato mamaśyā ³⁾)
 kim adharāśidhusudhārasasya pānāt ||

api ca |

viraho mayi pātayaty alānī
 rajasā dhūmitaketakolmukam |
 muralī viniवāryatānī hare
 paritalā kiṇi vitanoti phūtkṛtim ||
 satataṁ pibatiti te 'dharam
 madhuraṇī nāham ⁴⁾ upainī ⁴⁾ vedanām |
 yadi te vadane vikūjati
 prasabhaṇī ⁵⁾ marmajī śarma necchatī ||
 dīṣṭvā candrakacārucūḍaracanānī ⁶⁾ cāmīkarābhānī ⁷⁾ calac-
 caīlānī candrakarābhīrāmaḥasitaṇī cintāmaṇīnī vakṣasi ⁸⁾ |
 nīlākuñcītacikkaṇāmalakaca- krāntācchagāṇḍasthalānī ⁹⁾
 cittikṛtya kṛpācīraṇī ¹⁰⁾ rucikaraṇī netramī cākorikṛtam ||

¹⁾ Maat niet in orde! ²⁾ saṃdeśayati ³⁾ hs. mama 'ya, 1. mama syat?⁴⁾ nāhaśupainī ⁵⁾ pramabhaṇī ⁶⁾ ḡracanānī ⁷⁾ vāni^o ⁸⁾ vakṣami ⁹⁾ gaṇḍasthanālām¹⁰⁾ Onzeker; kapācīraṇī of kayacīraṇī hs.

hṛdayan̄ kim idam̄ dunośi me
śitayā locanapatradhārayā |
anayā tulitotpālārayā |
bahir antarviṣagarbhalīlayā ||

5 śrīkṛṣṇasya pūrvalilāṇi smārayantī saṃdeśayati |

haṇho¹⁾ sundara saññidhehi supadaṇi netrāravindešu no
rakṣāyai kṛtakotano²⁾ hi girinā gopījanānāmī yataḥ |
sadyaḥ kiṁ pravilokya³⁾ te na³⁾ madhunā saṃphullavallīmilad-⁴⁾
bhṛṅgālikṛtakākalīṇi kalayatā kāmo 'dharmāmī⁵⁾ skandati ||

10 api ca |

dadhani nipatitā pūrvamī sitayā saṃbhāvitā bhavatā |
seyamī vārivimokair locananalinasya nirgatā lakṣmīḥ ||

sāri kā |

priye 'laṇi saṃdeśaili |

15 ity uktvā hastād uddīya pratinivr̄ttā |

paṭāntare |

aho devyā vacanamī tv ativilambena na⁶⁾ phalotpādakamī pratibhāti |
tathā hi |

pratipadam anupamarūpamī praviśati hṛdaye mukundasya |

20 katham iha sādhanamī aparamī nanu⁷⁾ mayi⁷⁾ caranamī nijamī kuryāt |
iha sthitvāvalokyatāmī śrīrādhāyāḥ kāvasthā kīdr̄si vedamā |

sarvāḥ |

bhavatv evam eva |

latāvivāraiḥ⁸⁾ paśyanti | atho tathāiveyanī nalīnīpatratatalpe viśīrṇī
25 kāñcanalateva virahabādhāmī dhatte | tathā hi |

vāto 'syāḥ parirabhya taptaḥṛdayamī snāto⁹⁾ 'pi pañkeruhā-
śrenīruddhajaleṣu tīvraṁlahana-¹⁰⁾ jyālāvalīmī¹¹⁾ bibhratī¹²⁾ |
haṇho paśyata sarvataḥ kamalinī- mūlāni patrāṇi vai
śāvālāni tanor viśośitarasāny ābhānti śuṣkāṇi hi ||

30 iyaṇi lalitā tu |

vāraṇi vāraṇi vāri vakte¹³⁾ nalinyāḥ¹³⁾
patrai ruddhamī yacchatī premabaddhā |
gāḍhamī kṛtvā mānasāṇi tāpaśāntyai¹⁴⁾
bhūyo bhūyo dostaṭīmī saññidhatte ||

1) haṇhe 2) sic. 3) Zōō te scheiden? 4) saṃspūta° 5) Corrupt, n.ñ. metrum.

6) ? tāḥ hs. 7) tanu (of is te 1.: tanum̄ api, tanum̄ ayi?) 8) De syllabe va is onzeker.

9) sic. De zinsconstruec tie onduidelijk. 10) tīrāṇḍah² 11) jyālāvalīmī 12) tī-

13) vakrenālīmīpāḥ 14) nāpa° hs.

śrī rādhā samjñām abhigamya |

lalite | idānīm api nāgatām sakhībhīḥ | kadācid īyānti | tada
tābhya ījñā¹⁾ deyā | yathēcchām gamyatām svasvasamniveseṣu |
yā tv aham rādhā sā tu |

5 sāyām kṛṣṇamukhendudīdhitisudhām āsvādyā netrāmbujaiḥ
pāṭīradravasiktabhūlatikām ādhāya kaṇṭhe punah |
samṛītvā virahāmbudhim yadi mama prāṇās tanau sthāyino²⁾
loke 'ham jananīm na cec caranayor dīrghā natīḥ procyatām ||

s a r v ā h |

10 ahō kṛṣṇadarśanam antareṇa prāṇatyāgāya niścitam anayā | ato
'smābhīr ātmā tūrṇam āvedyatām |

ity uktvā pāṭāvaraṇām apasārya praviṣṭā g o p y a h |
devi rādhe |

15 kiṁ te 'dyāpi na sauκhyam²⁾ eti vadanām netrāravindām manēg
vyākośām kuru locanālinivaho nalī³⁾ syandate vīkṣitum |
śrotrāṇi tvarayanti te 'dharapuṭī- nirbhinnavarṇāvalīm
ādātum hrdayām hi bāhulatikām āśleṣṭum utkaṇṭhate⁴⁾ ||

iyām devyāḥ śeṣā sauκhyāya sūmānītā | dhārayatu bhavati |
anyac eoktam devyās tad api drutam eva bhaviṣyati |

20 lalitā śeṣām ādāya bhagavatyāḥ śīrasī sthāpayati | abhivādanām
kārayati rādhayā⁵⁾ |

vṛndāyāḥ pranipātāpūrvakam idām bāle prabālādhare
tūrṇam samgamacayaty alam parinūṭā caurām digante gatam |
rādhe te hrdayamgamā priyasakhī candrāvalī caucaṭā
cārvaṅgi capalā hi campalatikā sarvāḥ puraṭsthā imāḥ |
25 devyā vyāhṛtam ānanābjaḍuṭake samūriya mudrikṛtam
jnālinyām sainavekṣya te mukhavidhor nāghvāṭayanti⁶⁾ kṣaṇāt ||

śrī rādhā |

priye candrāvali svāgatam | kim uktaṁ devyāḥ |

30 c a n d r ā v a l i |

ito gatvāsmābhīr devī samprārthitā | bho devi |

idām te dadhyannam⁷⁾ pranatipuṭitam⁸⁾ talpaphalake
gatāyā rādhayāḥ sadayanayanair lokaya manāk |
yathā bhūyāc chāntih kṣayitamukhakānter⁹⁾ himarucā
35 nalinyā vāsantair iva divasabhāgair¹⁰⁾ abhīmukhaiḥ ||

1) ajño 2) sauκhyam 3) na 4) utkānṭheta 5) sic. 6) Wat is te herstellen?

7) Zoo mijne gissing: idām te dhyānnām hs. 8) pranati^o 9) kṣayita^o 10) divamabha^o

tadā śrīvṛndādevy asmān sākṣepam darśayāmāsa | aho gopyah |
 rādhā na mayā dayanīyā | rādhādayāpātram aham āsmi | tathā
 hi
 nityānapāyinī śaktih
 •śrutan lileti vikhyatā
 yah kṛṣṇaḥ saiva rādhā vai¹⁾
 anayor antarādarśi
 rādhāyā viraham naiva
 śrīrādhā viraham tasya
 10 rādhāpremalatā jatā
 śrīkṛṣṇapādapañi hitvā
 anayārādhito nūnaiḥ
 krīḍate paramātmāpi
 bhavatīnām haril sādhyaḥ
 15 āto mārgasire³⁾ māse
 tadā vo bhagavān tuṣṭo
 taya vaśikṛtaḥ kṛṣṇo
 na daihikajvarā bhūtā
 iyam kṛṣṇagṛhāviṣṭā
 20 pūrṇakṛpāvatānī tāvad
 sahayoge nimeṣena
 laulyena dāsaḥkātānām
 dāsaur ākānṣyate nityam
 śrībhūlādimityeṣu⁷⁾
 25 niścintasarvagātresaḥ⁸⁾
 rādhānīp⁹⁾ prema vinā nāsti
 laulyam na virahād bhinnaṁ
 vṛṣabhaṁugrhe jatā
 śrīkṛṣṇo madhupo jato
 30 na bhetavyam dvayor dṛṣṭvā
 svabhāvo 'yam sthitis caśā
 anayol saṅgavicchede
 dvayol saṅgamayaty etyā
 saṅkalpam akarot pūrvam
 35 sthāne nityavilāsusya
 līlārasamayī yatra
 nityair āsvāditā yatra
 saunārāgīyāḥ kathaṁ jivāḥ
 līlāsvādāḥ kathaṁ teṣām

śrīrādhā mādhavasya hi
 yayā līlāyate hariḥ ||
 yā rādhā kṛṣṇa eva saḥ
 pātakīti śivoditam ||
 sahate puruṣottamah |
 kṣaṇamātram na kāṅkṣati ||
 kāpi vṛṇḍābhidhe vane |
 kathām anyatra vartate ||
 bhagavān harir īśvaraḥ |
 tadvaśe dāruyantravat ||
 sākṣām mathamaunmathal²⁾ |
 samārādhata mādhavam ||
 ratim ātmāni dāsyati |
 rādhām iva sameṣyati ||
 nāpi daivopatāpitā⁴⁾ |
 rādhā mādhavabhaṁmī ||
 viraho na vimuñceti |
 vartate nayanāñcale ||
 dāsye hetutayothitam⁵⁾ |
 no ced⁶⁾ dāsyam prasāmyati
 prema tāvad akṛtrimam |
 nihiṣīm(am) anuvartate ||
 prema laulyam vinā na hi |
 tad vinā nāti mādhavaḥ ||
 śrīrādhā premāmañjari
 nandāmandagrāhāntare ||
 sakhyo virahavedanām
 yatal p्रemamayau snītau
 lalitākhyā sakhi tu yā |
 nanu nānopapattibhiḥ¹⁰⁾ ||
 sargādau līlāyānvitali |
 sthito nityavinodakrt ||
 devānām eti durlabhā |
 nāsti kālakṛto 'vyayah ||
 bhaveyuh prākrte pade |
 bhaved evānayāyataḥ¹¹⁾ ||

1) eai door mij ingevoegd, bij wijze van gissing. 2) sic. 3) mārgasire 4) daivapu

5) ḥayothitam 6) re 7) līlātādinī 8) ? karvāyāstreṣu of karvāyāstreṣu ha. 9) rādhā

10) nanopayantibhiḥ 11) l. misschien evanapāyataḥ

jñānādayo mahādevyāḥ 1) .
 ūcuḥ prāṇjalayaḥ sarvāḥ
 devadeva mahādeva
 ājñāpaya padāmbhoja
 5 puruṣottama uvāca |
 bhogyasthānam idam̄ devyo
 mayā sañvīkṣitā nityā
 mayā samigopitāś caite
 nityasiddhāḥ pibantīmām̄
 10 nityasam̄kalpjā nityā
 sātra nātra kathāmāyā
 sam̄kalpjā parā sr̄stih
 kālādhīnā naikarūpā
 duḥkhikaikasam̄śrayā māyā
 15 tatra jīvās tu ye devyo
 sañsaratī bhaṭāmbhōdhau 2)
 māyānirmitalokānām̄
 na mām̄ jānanti matsthānām̄
 yajñadānatapobhiḥ ca
 20 yayū sañsārapadavām̄
 naiva muktā bhavantīha
 abhan̄ tu pādalilāyām̄
 tadbhogyaabhuktayesām̄mā-
 tripādvibhūtililāyām̄
 25 ramayā lālitapadaḥ
 pādalilālaye cāpi
 icchāmī yena baddhāś ca
 mām̄ samīyur mahātmāno
 mallilāsvādaniratā
 30 ato macchaktayo nūnām̄
 aprākṛtam̄ mama sthānām̄
 karmajanayām̄ prākṛtam̄ tu
 akarmajanyām̄ icchātāḥ
 yatrāhām̄ nirguṇāḥ śrīnām̄
 35 tadgopanāyā gopeṣu
 tā eva śaktayas tatra
 bhagavatprerām̄t sadyo
 jñānānandamāyī bhūmir
 gonadīnagarūpeṇā

śaktayah samupasthitāḥ | .
 sañkalpena pravartitāḥ ||
 kiṇi cintayasi cetasā |
 sevālampaṭacetasām̄ ||

māmānandarasātmaṇah |
 jīvā ye santi sañghaśah ||
 māyātō muktabandhanāḥ |
 rusaṇi matpārṣadā mudā ||
 sr̄stīr aprākṛtā matā |
 gandhasyāpi kadācana ||
 prākṛtā sā viḍhīyate |
 prākṛtām̄ vinodabhuḥ ||
 guṇair ākrāmitā mitā |
 māyayākrāntacetasah ||
 tadbhogavaśavartinah |
 bhogāya kṛtasādhanāḥ ||
 kuto nityamukhātīmakam |
 sādhayanti gatiṇi hitām̄ ||
 bhūyo bhūyo viśanti hi |
 prakṛter matkṛtpāṇi vinā ||
 tadvārakatajyā 3) sthitāḥ |
 timatātvena 4) sthito 'bhavam
 ahām ātmānubhuktaye |
 sthito 'smi puruṣottamāḥ ||
 tathā bhavitum ātmānā |
 muktā bhūtāpradhānataḥ ||
 inadanudhyānatatparāḥ |
 matpremākṛṣṭacetasah ||
 matsam̄deśena sarvaśah |
 prākṛte prathayantu tāḥ ||
 dviparārdhāvasānakam |
 sthāyi me nirguṇāḥ hi tat ||
 koṭikandarpasundarah |
 goparūpeṇā sañsthitāḥ ||
 jñānānandādayāḥ smṛtāḥ |
 divyām̄ lilām̄ samādadhuḥ ||
 bhūruhā ḥapi tādr̄śāḥ 5) |
 divyā eva vibhūtayāḥ ||

1) madāde° 2) De akṣara tā is ónzeker. 3) Of staat er taddhīra°?

5) tādaśāḥ

tatra rādhābhidhā nityā
jātā brahmavino dāya
śrībhūlīlāpatilī sākṣāc
śrīkrishṇalī puruṣalī pūrṇāmī¹⁾
5 sarvādārasalilāyāmī²⁾
rasabhaktivitānāyā
anayā līlayā jīvā
śrīkrishṇamī rādhayā yukta mī
gamiṣyanti mahālīlāmī³⁾
10 bhuvi vṛndāvana mī nāma
tatrāhai mī devatārūpā
śrīrādhākṛṣṇayor nityamī⁴⁾
cetasā bhāvayāmī atra
nikuṇjeṣu madīyesu
15 viśrāntimī prāpsyati⁵⁾ śrīmān
iṣvāmī tu rādhikā kṛṣṇa-
pradhyāyanti harer yogamī⁶⁾
prasādād aham evādya
pītvā yāsyāmī sāphalyamī⁷⁾
20 atha yuva mī mahābhāgālī⁸⁾
kātyayanīmī mahāmāyāmī⁹⁾
prāṇipatya vaco gopyamī¹⁰⁾
proktamī rādhe haris tāvat
marudupahṛtakāñjakośadhūli-
25 pramuditavaktraputī piśāugaroci lī
tvadadharamadhlulubdhāmugdhavesahī¹¹⁾
sumukhi samiesyati mādhavo 'navadyahī¹²⁾
vigalitakacabhrāmī¹³⁾
30 nāyanajajalakoṣe¹⁴⁾
sakhisamuditavāngbhī¹⁵⁾
vinamitalalitāngī¹⁶⁾

śaktir ahlādinī matā |
līlākhyā paramēśvarī ||
cinmayānandavigrahaḥ |
gopalilām upāśritalī ||
samyaṅ samūnihitātmānaḥ |
rasalīlāmī karoti hi ||
bhaviṣyanti rasānugālī |
dhyātīvā rāsarasotsukamī |
tripāñdbhūtāmī²⁾ parātmānaḥ ||
vaiṣṇava mī dhāma dr̄syate |
vipinasya nīvesitā ||
carāṇāmī³⁾ śaraṇāmī⁴⁾ mama⁴⁾ |
nānyā me manaso ratihī ||
rādhāvirahabādhitaḥ |
bhaktānugraha kātarāḥ ||
virahād iha śaktibhīḥ |
gamiṣyati latāngane ||
brahmakelim imāmī parāmī |
janmano nātra samīṣyāḥ ||
samārādhya sarittatē |
viyogābdhi mī⁶⁾ tarisyatha ||
samideṣāmī vṛndayā tava |
samesyati na samīṣyāḥ ||

(lalitā | -)⁸⁾

sakhi | pratibuddhā bhava devyā vacanamī śradhdhāya | tava dar-
śanena paryuṣukamī vṛṣabhbāmutātagṛhamī carāṇavinyāsaīlī saphali-
35 kuru | imāmī tavāvasthāmī kayāpi¹⁷⁾ saṁśūcītāmī te janāmī niśāmya
yigutajīvitā bhaviṣyati |

¹⁾ pūrṇā ²⁾ °bhuṭāmī ³⁾ varāyanī ⁴⁾ śaraṇāmāmī ⁵⁾ ex conj.; praśyati hs.
⁶⁾ viyogādhi ⁷⁾ gothamī ⁸⁾ Deze aanduiding is door mij duidelijkheidshalve ingevoegd;
zij behoeft niet uitgevalen te zijn, daar in 't voorafgaande vers de spreekster is aan-
geduid.

śrīrādhā |

sakhi lalite | tātāpurah¹⁾ katham sampopyeyam virahabādhā |
netre vyāghūrṇayantī vadanaśāśisudhā- kākalikāpi vāṇīśyā
bhūyo bhūyo — — śravāna — kalitā vepayantī siro me |
5 gātrām prasvinnayantī²⁾ smṛtir uta vacaso rōmarējīm dadhānā
sañśrṣṭā bandhuvargaiḥ kim iti punar aham tūttaram kiṁ vidhāsyē ||

lalitā |

etadgopanām kartuṇi samarthāsmini | khedam mā gāḥ |
caraṇām vidhehi purato hastam no dehi rādhike nibbīrtam |
10 gacchāmaḥ sakhi sādanām pitroḥ śāṅkā na cetaso bhūyāt ||
priye | dūre gantavyam samayas tv anyathā jātaḥ | tathā hi |
dinamaṇidīdhititāpas tanutām dairghyaṇi tanuccchāyā |
dhanām iva kṛpaṇajanānām puṇyaratānām ivāyatir yāti ||
uttejayati kṛpaṇām ketakapatreṇa nirmitām bāṇail³⁾. |
15 kāṅkṣati⁴⁾ dināvasānam madanāḥ kupoṭi viyoginīnivahē ||
ity uktvā sakhībhiḥ saha śrīrādhikām śrīkrishṇapremaklinnām utthā-
pya parikramati |

padānture śrīrādhā |
sakhi | kva yāmaḥ |

20 lalitā |

sakhi govardhanaśikharc vāṇīśīm āpūrya mādhavas tv asmān |
ākārayati vihartuṇi gacchāmas tatra sollāsam ||

śrīrādhā |

tadā tūrṇām caraṇavinyāsaḥ⁵⁾ kriyatām | sakhī |
25 dorvallīm parirabhya vakṣasi gatā bimbādharaṇi sādarām
dhāsyē tām atikarkaśākṣaravahām vāṇīśīm nirasyāsyataḥ |
dāsyē 'smānapadaṁ⁶⁾ punah katham api prāṇapriye pāṇīnā
dīrtvā smerasudhāprasādanilayam vaktrām vilolālakām ||

ity uktvānandodrekeṇeṣaddrutam⁷⁾ abhigamya |

30 priye lalite |

anisālambitalolakunḍaladharām vyādhūtanetrāñcālam
snigdhākuñcitakeśamāṇḍitamukham sasmerabimbādharam |
hastanyastavimugdhaveṇum atasī⁸⁾ puṣpācchagucchacchavīm
tūrṇām darśaya darśanīyatilakām govardhanordhvasthitam ||

¹⁾ ? nātāpurah hs. ²⁾ prakhi^o ³⁾ ? vāṇaiḥ hs. ⁴⁾ ? kamidati schijnt er te staan.
⁵⁾ vīnyāsaḥ ⁶⁾ Wat moet hier gelezen worden? Voor smā kan men ook sya of spa
lezen. ⁷⁾ rekenesad^o ⁸⁾ anasi

tadānīm nātidūre gacchantam mayūram ślokyāha |
 kim yāsi drutam āpagāparisare samtyajya veṇum¹⁾ karād
 ādhunvan śikhipucchapicchanicaya- sphāram mayūracchalāt |
 citram²⁾ cañcuracaurachuryacarāna- nyāsair amandair alam
 5 baddhvā sañprati lolabāhulatayā samdbārayisyāmy aham ||
 agrato gatvā kusumitamākande kokiladhvanim ākalayyāha |
 krṣṇah krṣṇamadhuvratāvalimilan- maulih parāgotkara-
 vyakīrnām³⁾

— — — vanīḍambitādhare
 10 korakālihrtadantapañktike⁴⁾ |
 kim dunośi latike priyābhramāt
 satpadaprasaranirmitālakē ||
 kuliśaiḥ kim u kundakuḍmalaiḥ
 karapatraiḥ kim u ketakāyataiḥ |
 15 kim u kṛntasi patradhārayā
 śitayāsiprabhāyā kušeśaya ||

m a d h u m a n g a l a h i |

astām gacchati bhagavān ambaracūḍāmaṇiḥ |
 goṣṭhadvāre mātarō vatsapānām
 20 bhūyo bhūyo mārgaiḥ anvesayantyāḥ |
 putrasnehāt samsravantyāḥ stanebhyāḥ
 kṣīraṇi nīram locanebhyo 'vatasthuh |

api ca

gāvas tāvac chrūyatām ārtabandho
 dhāvāmī dhāvāmī yantrapāmī nādhijagmuḥ |
 vatsasnehāt prasnuto⁶⁾ 'dhalpravāhairs
 bhūyo bhūyo bhūmim āplāvayanti ||

ato nivartyatām vayasya

dhairyam evāparam auseḍham

kṛṣṇaḥ |

30 yathā bhavatām rocate |

sarve parikramanti |

tataḥ praviṣṭo yathānirdiṣṭo nandīsvarah paṭāpasāraṇena | tathā hi |

saudhāgrodyat⁷⁾ tuṅgaketuprapātah⁸⁾

sandhyāsūco yatra niḥsānanādah |

35 vyāvalānto⁹⁾ vāsitārghyam mahokṣā

vṛddhair gopair yatra nandaś cakāsti¹⁰⁾ ||

¹⁾ veṇam ²⁾ Er kan zoowel dit als cittam en cintam gelesen worden. ³⁾ Nu ontbreken drie blaadjes, die vermoedelijk het slot van dit en 't begin van 't volgende bedrijf bevatten. ⁴⁾ °dattapa° ⁵⁾ °sneha° ⁶⁾ prastuto (prasnutaḥ is nōm. pl. van prasnu). ⁷⁾ ? saudhāgrogan hs. ⁸⁾ ? ketuprapātah ⁹⁾ Zoo (of °atto) hs., tegen de maat.

¹⁰⁾ De gansche strofe is zwaar te herstellen.

śrī dāmā |

krṣṇa | samprāpto nandīśvaraḥ | gopagopinām pramodāya veṇur
āpūryatām |

esā śrīkrṣṇa vanīśī tava vadanasudhā- sārasampūritāṅgi
5 kuryād ānandabāśpa- snutisīśram¹⁾ uro mugdhagopījanānām |
yat prāg udyadviyoga- dyumāṇikharakara- vrātasamātāpataptanu
tena premotharomā- valibhir api vapuh pallavitaṇ²⁾ vidadhyāt²⁾

kṛṣṇas tathaiva vanīśīm āpūrayati | tadā vanīśīnirgatatañair³⁾ vrajam
āplāvitam abhūt | śrīkrṣṇavirahakhinnā vrajāṅganālī purato mārgam
10 avarodhinyo babbūvuh | tathā ca śrī dāmā krṣṇam prati |

āyāntam vanato niśamya bhagavan vanīśīnīdāmīrtair
ābhūtā iva maṇjukūṇjabhavana- dvāreṣu dattānālī |
śrenībandham imaṇi vilokaya sakhe vaktrāravindair alaṇi
saṇtenuḥ pramadā vilocanadalaiḥ smerāsavāmodibhiḥ ||

15 kṛṣṇaḥ kuṭilakaṭākṣaiḥ pṛitiṇi prayacchann upasasāra | purato vilokya
aye balarāmas tūriyam samabhyceti | tathā hi |

vapusā himāṁśurocir nīradarociś ca vāsasā tirayan⁴⁾ |
sasnuñtamukhendukainalaṇi⁵⁾ premāviṣṭo balaiḥ prāptaiḥ ||

kṛṣṇaiḥ pītāmbareṇa mudrikāṇi samgopayati |

20 balarāma upasṛtya |

bhrātaiḥ | kiṁ ativilambitam |

ity uktvā bāhubhyām ākṛṣya samāliliṅga |

kṛṣṇaḥ |

bhrātaiḥ kiṁ vaktavyādyatanā vṛndāvanalakṣmīḥ |

25 nirgacchattarurājipuṣparajasām ātopamattālibhil
prārabdhasvaragītikonmukhaśikhī vrātāttalāsyakrame⁶⁾ |
vātāpūritakīcakoccaninadaiḥ sadvamśakṛtyodaye
saṇplagnā manaso hi vṛttir adhunā nūnaiḥ na vicchid�ate ||

balarāmaḥ |

30 tava vanaśobhāvalokanena vrajam vanam ivābhavat | tathā hi |
vigalitakacobharasaṭpada- patalasamākīrṇaśekharāgrebhyaḥ⁷⁾ |
gopavadhūtanulatikāḥ sasṛjuḥ kusumāni vepitā virahāt ||

kṛṣṇaḥ |

ārya | kva gacchasi |

1) stuti²⁾ 2) Zoo mijne gissing; pallaviṇītvam didadhyat hs. 3) °nirgalatūnānair.

4) tirayat 5) °mukhētakamalaiḥ 6) vrātanta° 7) °kīrṇaśekha°

rāmaḥ |

bhrātaḥ | gocarād upavṛtto gopāḥ sadyaḥ prasūtā śabali nāyati
goṣṭham ato bhrātror madhye tv ekaṭaram¹⁾ pratyeti sā bhavatā-
nayyety²⁾ āha²⁾ | tannayanārtham gacchāmi | tvam dūrād āgataḥ
5 sānto bubhukṣito drutam sadanam yāhi |

• kṛṣṇaḥ |

ārya | keyam śabali |

balarāmaḥ |

bhrātaḥ | śārdūlavitrāśinī |

10 kālindīpuline kadāpi harīmā prītyā carantī darī-
dvārād āpatitena tāvad alagha-³⁾ plutyeayam āplāvītā |
gātrāṇi kuṇḍalitaṇi vīdhāya vadānāṇi saṅkucya karṇadvayām
lāngūlāṇi ca samūmāmāyā śabali śārdūlam atrāśayat ||

śrīkṛṣṇaḥ |

15 ārya | seyaṇi śabali pratibuddhā | neyaṇi śārdūlavitrāśinī amba-
kiṇi tu prāvṛtpayodharā | tathā hi | ekadā mātrā niyukto 'yam
ahaṇi | vatsa śabaliṇi dugdhi | tadāham ārya pātraṇi gr̄hitvā
pravṛttah |

gātrāṭopaghaṭeva kanṭhakanaka-⁴⁾ sragdāminī vibhramād
dl̄hārābhīḥ payasāṇi yadā pariṇatā gaṅgeva vatsekṣajāt |
bhrātar gauḥ śabali payodharaghāṭī- nirmuktadugdhadravaiḥ
prāyah kṣīrapayonidhiṇi samāśrjan mirūṭam etā mayā ||

samiyag jñātanī⁵⁾ saṃpraty ekaiveyam alām asinākāmī trptyai |
tūrṇam ānaya |

25 ity ukto balo niṣkrāntaḥ |

tataḥ praviṣṭo nandaḥ | sa ca yathā |

gaurāṅgo varadaṇḍamāṇḍitakaro vṛddho viśāleksanaḥ
śubhrāṇalpapatīpuṭīkṛtatanuḥ svavīkṣamālādharāḥ |
pīnāṇuso vapuṣo 'ti gauravatayā maudāṅghrivinyāsakīt
30 premāśrusrutibhinnavaktrakamalo nando mirākrāmata ||

nandaḥ |

vatsa | kva vilambitam adhunā | mātāvasthām na jānāsi prāyah |
na bhuktāṇi no pītāṇi kṛtam api na gavyāṇi saha mayā
jananyā te pītām- baravirahakkhinnānaranucā |
35 ito vatsān nītvā gatavati vanānte tvayi sute
prabuddhedānīmī sā madhuramuralīnādakalayā ||

1) akaturāṇi 2) bhavatā'nañyetyāha 3) sic, l. ulaghu? 4) kanṭa? 5) jātāṇi

api ca |

kim na santi paricārakā gr̄he
vatsacāraṇavidhau paṭavo¹⁾ hi¹⁾ |
yena tigmārūciraśmisamgamād
ānane vahasi kr̄ṣṇa kr̄ṣṇatām ||

kr̄ṣṇa | kuñjakrīḍāsaktamānasam tvām ke 'pi na jñāsyanti kiñ
tu pitaivainam lobhād aharniśam vatsacāraṇe pravartayati | idam
ayaśo no mā vitara putra | antarbhāvam²⁾ ko 'pi na jānāti |
vṛṣabhānupramukhā asmākam suhṛdo goparājāḥ santi | teśām
bhayam cātīva²⁾ nah |

kr̄ṣṇaḥ |

tāta | kiñ bhayam | vayaṁ tu gopajātayo vatsapālanaṁ tāvad
apraudhāṇām dharmāḥ |

nānādāḥ |

putra | na jānāsi madantargataṁ bhāvam |

kr̄ṣṇaḥ |

kīdrśo bhāvāḥ |

nānādāḥ |

rājāno vayani adya tāta vipina-
kāñkṣāmāḥ svajanaiḥ saumaiḥ saumaguiḥaiḥ
audāryam samaveksya rūpam atula-
kanyām dāsyati sajjano 'dyā bhavate⁴⁾
re re putra mamoditam kuru puraḥ
nepathyam⁶⁾ viracayya tigmādinakṛ-
nūnam tvām abhivikṣitum tv anusaranty
bhānor gokulamāṇḍitasya duhitur

dronīnivāsapriyāḥ
'samībandhām atyubdhātaiḥ³⁾
khyātīm pratāpodayam
vārtā hi saṃjāyate ||
sīmānaṁ nāmātyagā⁵⁾
tāpo yathā⁷⁾ na spr̄set |
anveśicārā mudā
yogāya samyojinah ||

kr̄ṣṇaḥ svagatam |

aho ko 'yam bhānuḥ | yasya duhitādyā mayā dr̄sto 'nyo vā | yadi
sa eva tadā tv aprārthitevābhīṣṭasiddhir jātā | anyāś cet ko 'yam
iti nirṇayam karomi tāvat |

kr̄ṣṇaḥ prakāśam |

tāta gokulamāṇḍitasya bhagavato bhānor duhitā kālindī | sā tu
katham vāraṇīyā | tathā hi |
toyāvartagabhrānīrabhayadā
svacchandoccaladuccakacchapakula-⁸⁾
vātottuṅgatarāṅgabhaṅganipatat-⁹⁾
kālindī katham adya sadmanī gatā

diṇḍīrapiṇḍolbaṇā
vyālālinālotkaṭā |
tīrāvatārtipradā⁹⁾
prollāsam ādhāsyati ||

1) Zóó, tegen 't metrum! 2) vātīva 3) Er schijnt te staan: atyubhāda (of atyugda)-
taiḥ; lees: abhyudgataiḥ of abhyutkātaīḥ? 4) bhavane (ook te verdedigen?) 5) Onzeker
de bet. en de woordscheiding (sīmānam u mā 'yagāḥ, doch wat is d? 6) nepa (of neya)
nepathyam 7) yaya 8) svacchandoccalad⁸⁾ 9) °niyatantra°

nānḍaḥ | vaksasāpīḍya |
 kiṇi vatsa buddhamūḍi vṛṣabhbānugoparājasya duhitā |
 vidyuccandrasuvarṇacampakacayaṇi vāryaṅgaśobhācayaair¹⁾
 nīlendīvaraṁṇakhañjanamṛgā- nūnnendranetraśriyā²⁾ |
 5 yā nūnaṇi tirayaty auṅguramaṇīm ānandakulyeva te
 nityaṇi putra vadhbūr vidhāsyati mukhaṇi mā³⁾ gā³⁾ manāk saṁśayam
 kṛṣṇa s tātavacanam ākarnya nāyanayos trapābharaṇi nāṭayati |
 nānḍaḥ |
 vatsa sadyo vanāntarād āgatā gā yavasair yojayitvāgamiṣyāmi |
 10 tvaṇi tāvad idaṇi puraṇi pravīṣyātīkhinnāṇi mātarāṇi ānandaya |
 pratiniṇvṛtto nānḍaḥ |
 kṛṣṇaḥ padāntare gatvā |
 vayasya madhumaṇgala | tātāḥ kiṁ asmakāṇi kuṇjaviṇttāṇi vi-
 - jñāyaiva jagāda |
 15 madhumaṇgalaḥ |
 yathā bhavati tathā tavanukūlyam eva | ko 'tra vicāraḥ |
 kṛṣṇaḥ |
 vayasya | evam eva | tathāpi |
 lajjābhareṇa bṛdayaṇi kampani dhatte mamedāṇīm |
 20 anucitam idaṇi gurūṇāṇi purataḥ pṛāgalbhyam atyantam ||
 bho bho vayasyā bhavanto 'pi gacchantu | saṁprati godohanasa-
 mayo varfate | gāvās tvarayanti | vatsān upanayadhvam |
 sarve pratiniṇvṛtāḥ |
 tataḥ pravīṣṭajirāntargatā yaśodā | sā ca yathā |
 25 dvāropānte nīhitayanañ bāśpadhārāṇi vahantī⁴⁾
 putrasneha- snutakucayugā- vartim āvartayantī ||
 āprēchanti purasthāṇi subhagasahacarīṇi snehanirbhinnavācā⁵⁾
 bāle nādyāpi vanīṣi- kalitamukhavidhur nāgato me mukundaḥ ||
 api ca |
 30 nīdaṇi pṛāptā vihaingāḥ sumukhi dimamajer dīptayo vai pradīpaṇi
 pṛāptā nīraṇi taraṇgāḥ punar api saritāḥ kūlapātāṇi vihāya |
 saṁprāpto 'yaṇi himāṇiśuḥ prati sadanam alaṇi dhvāntadhārāṇi vidhunvan
 bāle nādyāpi vanīṣi- kalitamukhavidhur nāgato me mukundaḥ ||
 agrato vilokya |
 35 sahacari | premāśruparyākulānanair⁴⁾ nāhaṇi samyag avadhartum⁵⁾
 śaktā ko 'yam upasurpati purataḥ |

1) Of cāryaṅga^o 2) Zoo mijndē gissing, er staat: munindra^o 3) bhāgā 4) Niet geheel zeker; "kulānanair hs.; l. missch. ^okulanetrair 5) Zoo sec. m.; avadhariṇi pr. m.

sa h a c a r ī |

devi vrajādhīśvari |

vanyapuṣpakyatkarṇabhūṣaṇo
renurañjitamukhendumandalaḥ |
yojayaḥ nijaniveśaniketair
āgato hi vanato vanamālī ||

5

āgamānain ākarṇya premabharākrāntā yaśodā ciravirahitavatsā gaur
ivopasasāra |

y a ś o d ā |

10 vatsa | kva yilambito 'si | debi me sunāliṅganam |

kṛṣṇaḥ sapraṇāmaṇi pariṣvajati | māṭrā tu |

āghrātaḥ śirasindusundaramukhe sañcumbitaḥ siñcito ¹⁾

neṭrāmbhojagalatpayobhir abhitāḥ sañcipidito vakṣasā |

āśirbhīr ²⁾ viniyojito hi kusumaiḥ sañvardhitaḥ sarsapair15 āstīrṇaḥ paritaḥ pradīpatatibhir ³⁾ uñrajito mādhavaḥ ||

hastāḥ gr̥hītvā |

tāṭa | kutra sthitāṇi kiñ ca kṛtam |

kṛṣṇaḥ |

māṭaḥ sañprati vaktunī na śakyate | sthitvā vaktavyam |

20 māṭrā saha gr̥haṇi praviṣya samānītena vāriṇā mukhaṇi prakṣālyo-
paviṣṭa ⁴⁾ āha |adya māṭaḥ | jayantena saha tvayāsthāpitabhogya sañbhāreṇeṣat
sañtarpiṭo vayasyavargalih |

y a ś o d ā |

25 kathām īśat sañtarpiṭaḥ |

kṛṣṇaḥ |

jayantaḥ patito māṭar nānābhogya sya bhakṣane |

dīnamānākule vārdhau baḍabāgnir ivotthitaḥ ||

prāśya sarvāṇi mahābhāgaḥ suptah kuñjalatāntare |

30 sakhaḥ yo mama vibhrāntaḥ ⁵⁾ kṣudhā sañcipīḍitā bhṛṣam ||

y a ś o d ā | ūrdhvosthe ṣngulīprakṣepaṇi kṛtvā sahāsam |

are daivahata jayanta kiñ kṛtam tvayā |

evam guṇagāṇa sañpaṇno na vijñāto mayā ||

kṛṣṇaśiraḥ hastāḥ cālayanti |

35 vatsa | kathām kṣutkṣāmeṇa ⁶⁾ vartitaḥ tvayā |

¹⁾ siñcito ²⁾ āśirbhīr ³⁾ Of "uñatibhir" ⁴⁾ pracchālyo° ⁵⁾ vibhrānnu ⁶⁾ °kṣāmena

kṛṣṇaḥ |

mātah | īśvaraḥ kim dūre gataḥ | tadānīm eva dūradeśāc chṛīṇ-
dādevyāḥ samārādhanaḥya saṃprāptah ko 'pi gopikānivahaḥ |

- nītvā maulau gavyabhaṇḍāni mātah
- 5 śrāntah sarvāḥ kuñjamūle niviṣṭah |
- dattam tābhīr devatāprītaye nas
tenaivāyam tośito me samājah ||

yāśodā |

putra | kīdṛśī pūjā | vasantārambhe śrīpañcamyām śrutā | nādyā-
10 vasaraḥ |

kṛṣṇaḥ |

mātah | naimittikiyam |

yāśodā |

kim nimittaṇi putra | śrutanī kim api |

45 śrīkṛṣṇaḥ |

mātah | ko 'pi vṛṣabhanumāmā gopah | tasyaikā kanyā | tasyāḥ
pratikūladaivopasamanāya pravīttā |

yāśodā |

vatsa | kīrtes tanayā prāyah | iyaṇi tu kanyā mayā tavārtham
20 abhyarthitā prāg vāco ¹⁾ bandhena | mā bhuyād asyā daivaprāti-
kūlyam | bālye sakhibhīḥ samaiṇi kṛḍamānātmānaṇi kīrtelī pṛthvī-
nāvīksya ²⁾ tadā svapāncāliputrikā kīrtelī pāncālikāputrāya dattā | ³⁾
mayoktaṇi ³⁾ ca | kīrte matpāncālikāputrāya kā kanyām dāsyati |
25 tadā kīrtyā tuktaṇi | sakhi kim idam ucyate | yadi me kanyā
bhaviṣyati tava putras tadāhaṇi te putrāya svakanyām dāsye |
idānīm ko veda smarati na vā | atas tava bhāgaḥ kīrtelī kanyeti |

tatra bhogyaṇi saṃpādya rohiṇī samupasthitā |

ayi mātar yaśode | kṣaṇāntare godohasamayo bhaviṣyati tāvat
kālatikramenā samāgato 'dya kṛṣṇah karotu bhojanam sabalah
30 vārtā tu paścād api bhaviṣyati |

yāśodā |

bhavatu tathā | kṛṣṇa | sajjo bhava |

kṛṣṇaḥ |

mātah | sabalas tāto 'py ākāraṇīyah |

¹⁾ vāca ²⁾ nā (of mā?) vīksye (kan een impf., maar dan zonder augment! bedoeld zijn?)

³⁾ dattā mayā uktāṇi ca |

yāśodā hastam udyamya |

re re rāma mṛyālakhaṇḍadhavala

tūrpaṇī tāvad upaihi vatsa yavasamī

tātāmī vriddham¹⁾ api prāṇīya purato

bhuñkte bhaktamayaṇī na bhaktam adhunā ||

5

proddāmanāmāvale

dattvā guvāṇi agraṭah |

bhūtvā bhavāṇī²⁾ c̄hrūyatāmī²⁾

balāḥ |

mātaḥ | saṃprāpto 'smi sañandah |

bhojanalilāmī nāṭayanti sarve |

ākāśe |

10 gāvas tv adya vayasya vatsakakulaiḥ

trptā vai yavasair jalair gataṭśo

pātumī te mukhacandrikāmītarasamī

cittāmī³⁾ vetti³⁾ khurais tudantī dharanīmī

samyojita apy alaṇī

yacehanti naivāṇī payahī

prāyo 'bhivāñchanti naś

udgrīvā udvīkṣya ca |

kṛṣṇāḥ |

15 ārya | ko 'yam mām āhvayati |

balarāmaḥ |

bhrātāḥ | godohane 'dhikṛto⁴⁾ vīrabāhur nāma⁵⁾ gopāḥ samāhv-

yati | tavādya cīradarśanena paryutsukā gāvas tvām anālocya vatsair
apy ātmānamī na prī�ayantī vījñāyate |

20 kṛṣṇāḥ | evam eva jñāyate bhrātāḥ |

ity uktvā bahir gantum iyeṣa |

tāvad bhagavadvadanamādhuryamī ākalayitumī utsukā gopyahī sar-
vato 'bhycetya svasvāvasare kṛṣṇāṇī prārthayantyo 'vatasthūḥ |

tatra i kā dohanapāṭram gṛhitva |

25 bho bho nandakisoro me 'sti sadane gaur ekikā nāgato

gopo 'dyāpi vanāntarāt tvarayati preṣṭhalī⁶⁾ pipāsuḥ⁷⁾ stanamī

vatso nāham alaṇī krpākulatayā drṣṭvā⁸⁾ manānī⁸⁾ mādhava-

prāyahī sīdati sajjanāḥ parakṛte dharmo 'yam ādyahī smṛtāḥ ||

pīṭāmbaramī gṛhitvapakarsati |

30 tadānyāpi gṛhāntarād abhyetya |

hāhā hare na sadanāṇī mama cātidurāṇī⁹⁾

tvām eva viśvasiti gaur mama dohadakṣamī |

doho 'bhavat pratimiveśam¹⁰⁾ avekṣya cāhamī

atrāgatāsmī kuru manmanaso hitāṇī tat ||

1) vriddhamī 2) sic. 3) cittāmī (of citram?) vetti (bet.?) 4) dhikṛato 5) nama-

6) preṣṭhalī 7) pipāsu 8) Zoo (of staat er drṣṭvā?) see. m.; drṣṭanāma^o pr. m.

9) cāti^o of vanī^o of rāni^o 10) = pratigṛham volgens marg. aant.

y a ś q d ā |

lajjā nāyāti mugdhā katham apि gūhanād ḥāgato 'dyāiva bālo
 viśrāntīn nopayātah kṣaṇam apि caranā- nyāsatah komalāṅgah |
 dhāvāp dhāvanī gṛhebhyo niśi mainā sadana- dvāradeśāp pravīṣṭā
 hastanyastorupātrah¹⁾ kim u mama tanayo vo gavām asti dogdhā ||
 vatsa | etā unmadā bahuśah pralobhayisanti na mantavyam²⁾
 iti | viśramiyatām |

k ṣ ṣ a h |

mātah | virabāhuṇākārito 'smi |
 iti nīgatah |

k ṣ ṣ a h |

ārya | tāvat tvañ svagoṣṭhamū gaccha | gavām kāṇḍūyanādinā³⁾
 prastobhaya | ahām apि samupasthitānāp godohām kṛtvā sapady
 ḥāgata eva |

ārya h |

bhrātah | kim svagodohām hitva kim anyatra gacchasi |

k ṣ ṣ a h |

kim kartavyam durghaṭo graṇavāsaḥ
 pratyālambho duḥṣaḥah preyaśāp nah |
 bhrātar netraum sañcūkhamū nopayāti
 lajjābharair mantharāp nunam etat ||

ba h |

bhavatu tathā | drutam ḥāgantavyam |

k ṣ ṣ a h |

aho etā matpremākṛṣṭabṛdaya mānū samāhvayanti | ato 'ham ga-
 echāmā ekadaiva survatra | tathā hi |
 dhṛtvā haste rājjuṁ ābadhya keśān
 pitañū vāso vestayitvāvalagne |
 turñāp tanvī- cittavṛtti⁴⁾ vikurṣan
 mugdhah kṛṣṇo dohanāya pravṛttah⁵⁾ ||

dohanamudrāp nāṭayitvopavīṣṭāmī kṛṣṇam avalokayitum dohapātrām⁶⁾
 upādāyopasthitā tanvī |

ākāñānte locane mādhavasya
 dṛṣṭvāviṣṭā- naṅgalāñoruviddhā |
 goṣṭhadvāro- cutrārūḍhevarē⁷⁾
 vātāpāye kāpi haimī lateva ||

1) pātrāph (ph geeft blíjkbaar den jihvamulīya weer). 2) l. gāu? 3) kāṇḍūyanād
 4) vintavṛttiⁿ 5) pravartah 6) dipapatram 7) sic (metrum!)

kṛṣṇaḥ |

bāle dehi kareṇa dohanaghatīm gantavyam anyatra me
 naikaivāsi yato mayātra nikhilah kālo 'paneyo bhavet |
 ānītas tvarayā tvayāham¹⁾ adhūnā kvāyanū vilambakramo
 5 mugdhe nottarayasy analpagadite prstāpi rūṣṭeva kim ||

vātavyajena²⁾ dīpaṇī nirvapya parirūpabharatā babbūva | āha ca sā |
 siñcaya virahadavānala- paribhūtanū gātram abhyarjyam |
 mahurādharadharādharā dhārāmūrtanirbhārair nibhṛtam ||
 tadbhavanān nирgato dvārāvalambinyā svagṛhamū nitāḥ |
 10 bāle | samānaya dohanapātrum |
 ānītanū pātrāṇī hastād grhītvā |

sthitvā dhenor adhastān navajaladatāmū dohanū adadhāno
 jānubhyām urdhvadrṣṭyā kalayati vadānam svānāne nyastanetrū |
 gopyā romāñcītāñgyāḥ prāṇayarasabharā- veśavepākulāñgo³⁾
 15 hitvā pātrāṇī cakorī- kṛtanayanayugo bhūtale gāṇī dudoha ||

anyatra dohane pravṛttāṇī⁴⁾ kṛṣṇāṇī tyaktum aśaktāḥ | tathā hi
 hāhā cañcalā mā tvarāṇī kuru manāg yady āgato duhyatāṇī
 patre svalpam̄ apī prayacchati payo nūnāṇī ghaṭaghni⁵⁾ ghaṭāḥ |
 nītvordhvāṇī punar āśravaty anudināṇī cauryasabhalare⁶⁾
 20 vaktrāṇī te vasuñcīcalāḥ śramayutaṇī sañvijayisyāmy aham ||

pratigṛham⁷⁾ evāpūrvarasam āśvādayan ujjanandam anubhavan sva-
 goṣṭham upasasānī |

gāvo hūṇākāragarbhair upanatavadāmair lelihānās tadiyāṇī
 gātāṇī jihvāñcalais tāḥ prāṇatitibharāḥ pādām āmarśāyanātyāḥ
 25 bhūyāḥ sañvīkṣamāṇāḥ⁸⁾ smitapuṇītāmukhaṇī nūnām udgrīvikābhīḥ
 snuhaprāsrāvitodho- nāyanājalaṇīharāḥ kṣiranāre vītenāḥ ||

śrīkṛṣṇas tu muhur muhūḥ karakamālais tattamāmānā⁹⁾ parimṛjati |
 tāsāṇī madhye sañsthite kṛṣṇe gopair dohāḥ pravartītāḥ |

tredhā kṛtvāñgabhaṅgaṇī lalitāmuralikām oṣṭhadēṣe dadhāno
 30 mandāṇī ma(ndā)ṇī nikunjā- nilavidhutakaca- sphāravisphūrjitāsyah |
 karṇavyālolaṇukta- phalaphalitaruciś candrakāpīḍaśobhā-
 lobhāviṣṭorugobhīḥ kṛtavalayagalō gopaveṣo 'vastathe ||

tadā nānā dō vriddhagoṣṭhīto 'ntaḥpuram āśādyāḥ |
 adyāpi bālāu godhanān na nivṛttau¹⁰⁾ |

35 yāśo dā |
 goparāja | ākāryatām |

1) kayāham 2) vātaryajetta 3) °veyā° 4) pravartta 5) ghaṭoghni 6) één lange syllabe te weinig. 7) pratigrahām 8) sañvīkṣyamānā (met n, niet met η). 9) tantan° 10) nivṛttau

sāyūpi prāpto vanāntād atikāthinalatā- jālaniryāpanena¹⁾
 khinno bhoktum niviṣṭo yuvatibhir atulanū yācito dohanūya |
 pratyākhyātaṇ na tāvāc ciranibhṛtapuru premabhaṅgaṇ vicintya²⁾
 saundhāgrodhratālpaṇ viracitam adhunā niṣphalatvaṇ sameti ||

5 nānādhāraḥ |

• bhavatvākārāyami | bho bho putra | dohanān nivṛttāś cet tūrṇām
 āgamyatām | gopālis tāvad gāvo gocarāṇ prati neyāḥ | candro
 'yam ardhaṁbarātikrāntaḥ | kṣaṇāṇ idāṇ mātrā kalpitāṇ talpāṇ
 suphalīkuru | punar apy etc vayasyās tvām idānīm ākārāyisyaṇti |

10 kṛṣṇaḥ |

he ārya | taito 'yam ākarayati prāyah | gacchantu tāvad ete gā
 nītvā yathāsthānam |
 ity ājñaptā niṣkrantā gobhiḥ saha gopāḥ |
 kṛṣṇāṇāmā tu talpāṇ etya yathāsthāne śayanāṇ nāṭayataḥ³⁾ |

15 kṛṣṇaḥ |

mātar me śikhipicchabhuṣāṇām idāṇ sthāne 'dhnā sthāpyatām
 vetrāṇ netrapuro nidhehi paśnyu- ktyāśāñca⁴⁾ vāñśīm imām |
 pāryāṇke viniveśayāśu⁵⁾ bahavaḥ spardhanti yasyām ahām⁶⁾
 tasminām⁶⁾ naiva viyojayāmi vadānād dhastān urasto⁷⁾ manāk ||

20 yat tu mama sārikāpañjaram tād⁸⁾ apīhānaya⁸⁾ |
 mātā⁸⁾ tathā kṛtvā pratiniṇvittā⁹⁾ śayanāya¹⁰⁾ |

kṛṣṇaḥ parito vilokya sārikāpañjaram ādāya |
 priye sārike | priyāyāḥ¹¹⁾ kiṇi¹¹⁾ vṛttam¹¹⁾ |

sārikiāḥ |

25 nāgaravaramukhamudrām¹²⁾ udghāṭaya | kṣaṇēna viditavṛttā bhū-
 tvāganiṣyāmi |

kṛṣṇaḥ |

sārike | tīvan mama jīvane ka upāyah |

sārikiāḥ |

30 ānītā bhavatā hi tāpaśamanī mudrā priyāyāḥ kara-
 sparsāviṣṭarasādhunātra¹³⁾ virāhe samjīvīnī vā harē |
 tīvan netrapuro nidhāya rajanī- bhāgo 'paneyas tvāyā
 vārtābhī rasagarbhitābhī amala- prāleyabimbodayaḥ ||

1) °niryāpanena (met u, niet met y). 2) vicintya 3) tātāṇītāḥ 4) paśuyukyāśāñca

5) °āsu 6) ahannasmān 7) ex conj.; °dhastānmurasto hs. 8) nadapīhānayamānā

9) °nivartā 10) śayanāma 11) priyoyāḥ kiṇvattam 12) sic. 13) sparsāviṣṭa; de

twee akṣara's dhunā zijn onzeker,

kṛṣṇaḥ |

sārīke | samyak saṃsmārito 'smi | gucchetaḥ | prāṇapriyāyā vṛttān-
tam āhara sadyaḥ |
pañjarānd udḍīya¹⁾ gata sārikā |

5 kṛṣṇaḥ saudhāgre 'malacandrikādhavalite²⁾ saṃphullamallivallimo-
dāmodite pītāmbarān mudrām ummucya priyāpratikṛtiṇi vibhāvyāha |

svāgataṁ sumukhi kiṁ vilambitam
vismṛtāsi mama dirghaveḍanām |
tvamnukhendumadhusidhuraṇi vinā
ko vimocayati³⁾ mām adhiśvaraḥ ||
kiṁ nu rājyāsi mañjujalpīte
smerarañjitavilocanāñvalaiḥ |
saṃnirikṣya mṛdugañḍamāṇḍale
mandamandavacanāñmṛtodayat ||

10 api ca |

āgatāsi dayayā yadi bale
kiṁ nu tāvad udarikaroṣi mām |
lolabāhulatayālabhayaīnañ⁴⁾
tvadviyogajanitatapaptam ||

20 evañ tāvaj jalpato ratriṣeṣe pratiniyṛttā⁵⁾ sarika |

sārikā |

deva | saṃjivati priyā bhānoḥ sadmāni |
prāṇipāṭāpūraḥsurañ sakhe
priyayā te 'bhibitañ vaco navam |
gamanāvāsare karekṛtam
varamallīvalayañ⁶⁾ na vismara ||
saṅghane vipine sametya māñ
saphalañ tat kuru kuñjamandire |
sakhibhiḥ kṛtamañgalodaye⁷⁾
varavaivāhikakautukodayat⁶⁾ ||

30 api ca |

racitāñ tāva mūrtim ujjvalāñ⁸⁾
phalake nīlasarojalocanām |
hṛdaye vinivesya rādhikā
kurute tāpaparikṣayāñ niśi ||

aṅgulīyakānveṣaṇāya tasminn eva latāvalaya āgamiṣyati | ato yathā
bhavatām rocate |

1) *uddīya* 2) Begint als śardulavikṛidita 3) *vimocayitu* 4) °*alasayaīnañ* 5) °*vartā*6) Of is *vara*, als vocatief, te scheiden? 7) °*mūṅgalō* 8) *ujvalāñ*

kṛṣṇaḥ |

sārike | paritah ko 'yam kalakulah |

sārikaḥ |

svamīn | samyak saṃśmāritāsmi | etā gopakanyāḥ śataśah sahasraśo

5 viracīvaraवेशः¹⁾ yamunāṁ snātuṇi gacchanti | tāśāṁ valayānāṁ
• kinkipūnāṁ vacasāṁ kala(ka)lo gopanivāseṣu pravṛttalih²⁾ |

kṛṣṇaḥ |

tarhi yayam api kautukāvalokanārthaṇi gacchāmaḥ |

iti vicintya tulpād utthāya |

10 ko 'tra bho |

pratibuddhā mātaḥ |

vatsa | aham asmi | kim ajñāpayasi | idamūḥ śayanāmukulā paścimā
yāminī vartate | tathā hi |

mandamūḥ mandamūḥ vāyur abhyeti gātrāṇi

15 praleyaṇīśāliḥ³⁾ saṃskṛtah kuñjadeśat |

bhaṅgaṇī⁴⁾ antar nāditō locaneṣu

nidāmudrā- mudritatvāṇi vidhatte ||

atāḥ kṣṇajākam viśramyatam | aham api tavad bhavatkṛte navyam
gavyamūḥ saṃpādayāmi |

20 kṛṣṇaḥ |

mātah | vrajajunās tāvan nāradopadeśato hemante prathame māsi
kālindyāni bhuktaye muktaye ca snātuṇi gacchanti | aham api
tatkautukāvalokanāya yāmi | āryo 'dyā paśūnīś cīraṇāya gacchatu |

yāśodāḥ |

25 vatsa | tathāiva vidhīyatam | bhogaśaṃbhāraṇi kim api nītvā gam-
tavyam | idamūḥ ca snātvā brāhmaṇebhyo deyaṇi vastu nīyatām iti|

kṛṣṇo veṇunā madhuunāṅgalādīn priyān vayusyān prātibodhya
saṃprāptān aha |

30 bho bho vayasyās tū(rṇa)m āgamyatām | vayam adya śrīyamu-
nāmūḥ snātuṇi gacchāmaḥ |

sarve |

yathājñāpayati devaḥ |

kṛṣṇo 'pi gr̥hītavetraviśīṇah sakhibhīḥ saha niścakrāma | tirohitā
yaśodādayaḥ |

1) °vakheśa 2) pravartah 3) prole° 4) I. bhrīg°?

padāntare kṛṣṇaḥ |

aho iyam kālindī |

paśyantivā surojapānktibhir alaṁ

brute svāgatūm¹⁾ arghyayaty¹⁾ api¹⁾ calat-

vātair²⁾ vijayatīva tīratarnujair

puñjair no manasah prayacchati sukhaṁ

he vayasyāḥ | etā gopyaḥ snānārthaṁ yamunāyām praviṣṭāḥ
saṁbhānti | tathā hi |

vāgbhir dvijānām puro

kalloladhbārāmbubhiḥ |

āechādayantī rājaḥ-

svātithyakarmodayaīḥ ||

5

śitāmbusumāgamaśukāṇṭakitaṅganalaiḥ

10

phullānanābjacalatārakacārubhraṅguīḥ³⁾ |

dalāśukeśarākālādhārapallavaīś⁴⁾ ca

saurī sarit kanakakañjatatiḥ babhāra ||

tadānām śrīkrishṇāgumānena vibhinnatamisraṇi kālindikūlam ālokya
gopyaḥ |

15 aho rātriśeṣam⁵⁾ ākālayya vivastrā eva vayam snātum praviṣṭāḥ |
saṁprati tu |

nedānām dinakṛṇīmayukhanivabhaḥ⁶⁾ prāptodayo dṛṣyate

no śitāñjśukālākalāpavibhavo vyomāṅganām gāhate |

ko 'yam saṁprati yamunāyāsalilām⁷⁾ saṁkāśayaty ajiśubhir

20 nūnām no 'vayavāḥ sphuranti salile magnāḥ kathām prāśmahe⁸⁾ ||

itas tato vilokya |

ayi |

nandasiṁur ayam adya nikūṇe

veṇūnā sakhi jahāra mano naḥ |

25 so 'yam āśu mukhacandra mayukhair⁹⁾
udgato bhavadāmāndavinodaḥ ||

api ca |

. kasyāsyasya sudhābhivṛṣṭir abhītaś

nūnām kāmalatāṅkurāṇi janayed

30 nānyāḥ¹⁰⁾ kandalinām karoti kumuda-
yā darsāvadhi rātriduṣtyajatamā¹¹⁾

cintālavālesu no

anyasya taccetasām |

śreṇīm himāñśūṇi vīnā

kleśām dadhānorasi ||

a n y ā |

sakhi | turhi vastrāṇi paridhīyantām¹²⁾ iti |

yāvat paridhātum pravṛttā¹³⁾ bhaveyus tāvac chrīkṛṣṇo vastrāṇi nimīya

¹⁾ °tamadhyeyatpayi pr. m.; de e is verbeterd tot r. ²⁾ vāntair ³⁾ Onzeker!

phullānanāvrača° pr. m.; phullānanāvrača° sec. m.; 1. °bhṛṅgaḥ? ⁴⁾ De eerste akṣara la is geheel onzeker en past ook niet in 't metrum; er schijnt zoo iets als jnā te staan (dantā?) ⁵⁾ rātriśeyam ⁶⁾ °mayuṣa° ⁷⁾ °salilas hs. ⁸⁾ In margine tiṣṭhāmāḥ, blijkbaar bedoeld als periphrase. ⁹⁾ °mayuṣair ¹⁰⁾ nyānyāḥ ¹¹⁾ °tamah; of moet men l.: °tamah-kleśam? ¹²⁾ °dhiyatām ¹³⁾ pravṛttā

kadāmbastho babhūva | tad dṛṣṭvā sarvāś trapākulitalocanāḥ paras-
param vīkṣamājā jahasuh |

sakhyāḥ | no vastrāṇī nitvāyaiḥ gataḥ | kiṁ kurmaḥ | kathām gṛham
yāmaḥ | sūryo 'pi tāvad vaditum¹⁾ icchatī | abhyarthanīyah |

5 sarva... |

• vastrāṇī dehi dayayā dalitendramila-²⁾
gotradyute dinakaro 'yam udeti nūnam |
nīre 'balā vayam iheṣyati pāñthasārtho³⁾
lajja hi bhūṣaṇam alam kulaजāṅganānām⁴⁾ ||

10 kṛṣṇaḥ |

tadā ki(ma)rtham iha saṃprāptāḥ |

gopakaṇyāḥ |

tava vadanasarojasudhāśavasvādanāyāptopadeśena āryārādhanāya kā-
lindyāmī prāptāḥ |

15 kṛṣṇaḥ |

yad yuyām vivastrā eva jalāmī prāviśatāto vighnitam etad bha-
vatīnām⁵⁾ | etatpūrtaye māmī⁶⁾ namī⁶⁾ 'kuruta⁷⁾ |
sarvāś tathaiya cakruḥ |

kṛṣṇaḥ |

20 aho svāmī svāmī vāso gṛhitvā gacchantu bhavaṇtyaḥ |
gopyaḥ kṛṣṇadattāni vastrāṇī paridadhur jalān nirgatya |

saryai baddhāñjalipuṭāḥ |

yāmaḥ kutra vihāya te carāpayoḥ saṃnidhyam ānandabhr-
netrendīvaraṁśitā vayam aho govinda gopātmaja |

25 dhyāyanto girīkandarāsu munayo yasyāśaya⁸⁾ prāyaśāḥ
śvāśyāmāniruddhacittagatayo⁹⁾ nādyāpi jagmuś ca tat ||

api ca |

dehi no 'dharaśudhām asitābhra-
vibhramākalitakuntalitāsyā |

30 kiṁ na yacchasi padam padayor¹⁰⁾ nah
kiṁ bibharṣi śirasā śikhipiccham ||

kṛṣṇaḥ |

ahaṁ tu madakhaṇḍasmiṁtisamītānāśādhanaprāpyo 'smi parampara-
saṁbandhena nānyāni sādhanāni mām sādhayantīti śūstrasiddhāntaḥ
35 tathā hi |

¹⁾ Men verwacht udetum ²⁾ dalitendramila ³⁾ pāñthasārtho ⁴⁾ jaṅginānām

⁵⁾ Vgl. Bhāg. pur. X. 22. 19. ⁶⁾ mānnamo ⁷⁾ 1. namaḥ kuruta? ⁸⁾ Onzeker;
yaspaśāṇyā hs. ⁹⁾ svāśā ¹⁰⁾ padayo

nāhaṇi vedair na tāpasā
śakya evaṇyidho draṣṭum
bhaktyā tv ananyayā śakya
jñātuṇi draṣṭum ca tattvena
5 ato mayā parikṣita bhavatyo vrajān vrajadhyam²⁾ |

gopakaṇyāḥ |

servivadhes tva(m a)sī rupagupasvaphāvā-
śaktiadiminiṇamagītayaśvitāmāḥ³⁾ |
tatpādāpadmām upalambhya kathāṇi vrajamō
10 dhyānāspadāṇi puruṣapuṇyava⁴⁾ dehi dāsyam |

kṛṣṇāḥ |

yad idam idam pradarśitaṇi tat tu dhyānārthaṇi sakhyāḥ |
idam me rupāṇi manākaranḍe nīdhāya mādanānyasāmbandha-
prayojanasādhanatayā bhajādhyam | tadāhaṇi bhavatiṇāṇi manora-
15 thasiddham gariṣyāmī⁵⁾ |

gopakaṇyāḥ |

kadā deva vayam idam anaṅgamohanavinugdhaveṇumāṇḍitakuṭila-
nirikṣaṇavilolālakāvalisundaravadanāraṇvindasudhāmī⁶⁾ pibamāḥ |

api ca |

20 kadā niśānāthakarabhiranjita-
prasānumakṛṣṇāpuline niviṣya |
bhavadvbhujāpiṇḍitakanṭhadesa-
niśāsu⁷⁾ nāthāgamayāṇībabhuvinā⁸⁾ ||

api ca |

25 nīdhāya kaṇṭhe bhujām indirāpate⁹⁾
niśāsu cātmānam alaṇi nikūṇe |
amandasaṇgītakalāvilaśair
vimodayāmo bhavata kadā hi ||

api ca |

30 apūrvanānārasakeliśālibhir
viceṣṭanais te niśi rāsamaṇḍale |
tribhāṅgino veṇuvinugdhabukūjitaḥ
kadā mano no vilayāṇi samesyati ||

śrīkṛṣṇāḥ |

35 jāṭābalā vrajanī siddhā mayebhā¹⁰⁾ rūṇsyatha kṣipāḥ¹¹⁾ |
dhairyāṇi kuruta kāminyo na mithā vyāhṛtaṇi mayā ||
āgāmīṇyāṇi śuradi veṇuraveṇākārayiṣye |
iti niśkrāntā gopakanyāḥ |

¹⁾ Deze twee ūloka's, met lichte verandering, uit MBh. VI. 35 (Bhag. gitā 11). 53, 54.

²⁾ *vrajadhyam* ³⁾ Corrupt (metrum!). ⁴⁾ *puruṣāṇīṇyava* ⁵⁾ 1. *kari*? ⁶⁾ i. p. v.

⁷⁾ *viśvālakṣa*° (zoo mij̄n giſsing) ⁸⁾ *viśvālakṣa*° ms. ⁹⁾ *niśāsa* ¹⁰⁾ *nāthāgama*° ¹¹⁾ *indirāyatte*

¹⁰⁾ sic. 1. *mayeha*? ¹¹⁾ sic of *kṣiyāḥ* (*kṣipā* = *kṣapā*?)

kṛṣṇaḥ |

madhumāṅgala | kvedānīñ latāvalayaṇī¹⁾ yatra devīyātrārthaṇ
saupā(gu)tā priyā viśrāntā |

madhūmaṅgalah |

5 deva | nātīdure |
• gāyanti ṣaṭpadakulāni latāntareṣu
sīmantinikusumareṇuviruṣitāni |
nṛtyanti yatra śikhino vitatordhvapuechā
vātopanītagirinirjharaśīkarāktāḥ ||

10 kṛṣṇaḥ padāntare gatvā |

aho idam eva pratibhāti lataśadma |

tatraiva priya²⁾ yābja²⁾ rāmyaparṇapātre
dattām me dadhi madhuram̄ saroruhākṣyā |

• sāśāṅkam̄ saha cara lajjaya yyaloki
45 niryāne³⁾ kuṭilakaṭākṣavikṣitena ||

kva punar adya purvavat priyāyāḥ samāgamaṇaḥ | tathāpi ga-
tavyam | ueitam eva | tad evāha |

virahitaḥdayaṇī taya mama itad

bahir api yasyati niścītaṇī sajīvam⁴⁾ |

20 yadi padapadavīṇī nīrīkṣya — —

sthirapadavīṇī upayāti ced varāṇī syāt ||

padāntare |

aho suvyakteyaṇī priyāyāḥ padapaddhatiḥ prāyaśo dīnāntaritā |

haiṁāmbūkṣitadarbhakoṭīvilasal- lāksāṅkamālāntike

25 sūdyāḥ keśavimukta puṣpapāṭali- vidyotitālisvanāḥ⁵⁾ |
rādhāyāḥ sakhibhiliḥ sumāgamaṇidhīm̄ saṁsūcayaty eva me
bāhuḥ sphūryati dakṣīṇo hi uyanāṇī praspaṇate śreyase ||

evāṇī vitarkayan kṛṣṇo 'ngulīyaṇī anvesamāṇīṇī priyāṇī kuṇjāntarāle
dūrato dadarśa |

30 cāmīkarāṇījītapaṭāvṛtagātraśobhā⁶⁾

tāṭāṇīkaratnakirāṇīvalidīpitāśā⁷⁾ |

saiṇīkṣyate saṅghānakuṇjalāntarāle

rādhāmbudāntarataḍillatikeva tanvī ||

kṛṣṇaḥ |

35 iyaṇī tu taṭid iva latāśadmaṇi paṛisphurati śrīvṛṣabhanujā |
paṣyāṇī tāvat |
sthitvā śṛṇoti |

1) latāvalayaṇīpa 2) ?? priyāyā 'bja (metrum!) 3) niryāne 4) ? onzeker, sajīvam̄
of tadiyam? 5) vidyotitāli⁷⁾ 6) 'kuṇjānīrīta⁸⁾ 7) 'kiraṇovati

śrī rādhā ।

ihāiva lalite karād
viyogabharuvepitā
na sā nayanavartī
vigalitojjvalā mudrikā
damanaratnabaddhodarā¹⁾,
bhavati mūrtimadvartī²⁾

5 harer bhavati na³⁾ kṣṇād³⁾ api nirikṣṇāt sadmanah ||
aho ubhayaviyogini katham jīvāmi |

kvā sā mugdhamūrtih kiśorākṛter yā
dhṛtā vakṣasū vaksyati prāg�bhāvum⁴⁾ |
kva sā mudrikā mudrītā mudritam me
mano videutam mudritam me tanoti ||

10 mano vidi rutanī mudritanī me tanoti ||

Jalitā ||

priye | jānāmy ahaṁ śrīkṛṣṇahastam् gatāṁ prāyaśas te karamudrām |

śrī rādhā ||

sakhi | kathām vijñātā |

15 Lalitā |

itali prāk tava gṛhāya pratinirgatāyah⁵⁾ paścāt pañjarān nirmuktasārikāvacanaprerito banduṇandamah smāgato yasyeyam akaluṣita padapuddhatil pratibhāti | sa eveto nītvā gato bhavet | idānīm nānyasyeha gatiḥ | talpād utthāya vayam eva drutauṇ prāptā(h) smāh | kṣuṇaikam viśramiyatām | ihaivāsmān sunprāptām sunḍbhāvyāgamisya mudritākārah |

śrīrādhā

sakhi | yady evam̄ tarhy upavisyataām | tadarthaām eva ⁶⁾ mudrā-
nvesanāniṣena ⁷⁾ mātarām vijñāpyāgatā iti |

25 upavistā yathopayosam halitādayah

lalitā |

yadīhāyāti ced' vanamālī tadā kīm̄ vidheyam |

śrīrādhā |

priyasakhi 1

asminn eva puro'nuvartini latā-
saṁpiveśyālimarandapañkanivahair
dattvātithyam apīcyapalvalajalaṁ
gatvā saṁprati sadina sundari puro
veśmāny apāstātpe
ālipya vakṣastatūm |
saṁprārthyā mudrāṇ tato
mātuh pradādīmo vayām ||

lalitā |

35 vayañ tv evañ kartum icchānah |

¹⁾ *damala*^o hs. (?) ²⁾ *Of er staat murtisa?*^o ³⁾ ? *takṣanād* hs. ⁴⁾ Een lange syllabe te weinig! ⁵⁾ *nirartayah* ⁶⁾ *ava* ⁷⁾ *modrānveprāpa*^o

kṛṣṇaḥ svagatam |

lalitā kim api nigūḍha(m) (va)ktum icchaty ato mayaikākinā
śrotavyam iti |

prakāśaiḥ |

5 bho madhumāngalaḥ priyātraivāgataḥ | ato 'traivāmadhyāhnām
avasthitih prutibhāti | yadi tava rocate tadā gopātmajaiḥ stha-
lāntareṣu pravartitān vatsān atraiṇu pravartaya |

madhu māṅgalaḥ |

yathājñāpayati vayasyaḥ |

10 iti niṣkrānto madhumāngalaḥ |

kṛṣṇas tathaiva karṇaiḥ dattvāvatasthau |

śrīrādhā |

lalite | kathaiḥ tavecchā |

lalita |

15 asminn eva puro'nuvartini latā-
suṇyeśyālimarandakuñkumarasair
mālāmaṅgalasutrasaṅḍhitakarāṇi
hutvā pāvakam āśu maṅgalaravaiḥ veśmāny apāstātpe
ānarcya¹⁾ nandātmajam |
prāk preyasīm tvām ito
saṃyojayāmo 'munā ||

śrīrādhā lajjayā paṭena vadānam āvṛtya |

20 mukhe²⁾ saṃplāpitā²⁾ kathaiḥ nu sthūlair jalabindubhir no 'bhi-
varset | gacchānuy abhaan itaḥ |

lalitā |

bhavatu priye | mudrikām gr̥hitvā gaccha vā tiṣṭha vā |
kṛṣṇo latāvalayam apasārya³⁾ |

25 premārdrīkṛtalocanaiḥ sarasijaiḥ prollāsayan pāṇinā
guṇjānirmitadāmaruddhahṛdayaiḥ kāñcīravālisvanaḥ |
prāpto hṛṣṭatanuruhō⁴⁾ madhulatām āliṅgitum vīkṣyate
nūnanai pallavito 'nurāgadalakaiḥ śringāraśākhī yathā ||

lalitā |

30 dayita⁵⁾ | samāgamyatām sukhām | ativāhitā rātriḥ |
svasty āste janānī yāyāsi vidhṛyo bhargeva⁶⁾ saṃplālito
yena tvaiḥ samayānukūlavasubhis tātena nānāvidhaiḥ |
eṣā te dalitendranilaśakala- cchāyābhīramā tanur
niryājanī⁷⁾ tanute sukhaṇi vrājavadhū- vṛṇdair apāṅgaiḥ śrītā ||
35 priye rādhike | gr̥hagatāyātithaye nivedaya pallavāstaraṇaiḥ | saṃ-
nivāryeyam dharmapratibandhikā lajjā |

¹⁾ Zoo het hs.; lees missch. abhyarcya? ²⁾ sic. ³⁾ apasārya ⁴⁾ hṛṣg^o ⁵⁾ tryita
⁶⁾ sic, l. misschien nārge ca ⁷⁾ niryājanī

kṛṣṇaḥ |

bhavatūnām darśanenaiva kṛtātithyā vayam |
iti priyā hastasāmijñayā niveditāsane tūpaviṣṭah kṛṣṇaḥ priyām
sañcūkhayati |

sañcūkhlībhava kuraṅgalocane

vīkṣitūp vadānam āgato 'smi aham |
smeramugdhamadhuḥrāmaṇtharam
gopasārtham apahāya durataḥ ||

lalitā |

iyam api te premarajjuvikarśitā sakhiśamubham apahāya samāgatā |
sañcūprati kiṁ cīn mātratrāsasāmītrastalihdayā nāyanaprasādanū na
dhatte

kṛṣṇaḥ

kīmīti mātuḥ¹⁾ sañcūtrāsaḥ¹⁾ |

ekaiveyanū padminīpatrānetrā
labdhā²⁾ devā rādhānātīprayāsaḥ |
mātus trāsād veprate kiṁ na jāne
candrajyotsnā rāhusaṅgād³⁾ ivaiṣī ||

lalitā |

priya | hyaḥ samāgateyam atra karamudrām vismytya gatā | tāyā
riktaṁ pāṇikamalam alokyoktaṁ mātrā | kenāpanītā te karān⁴⁾
mudrā⁴⁾ yā tu mulyena mudrayati dhanadasyāpi lakṣmīm |

śrīkṛṣṇaḥ |

sañcōkocayituḥ⁵⁾ lalitā priyā kiṁ⁶⁾ avatārayati⁶⁾ |

25 (lalitā |)

tadānayā proktāḥ |

nandagrāmād āgataḥ ko 'pi bālaḥ
klyāto yo 'yamī nāyyagavyāpahārī |
khinnāyā me mārgataḥ kuñjamūle⁷⁾
mātar hastāt⁸⁾ tena⁸⁾ nītā hi mudrā ||

mātā | tadā tvayā cau(rā)ḥ kīmīti sañcūmidhikṛto vatse svabhāvād⁹⁾
dustyajah⁹⁾ prāṇinām |

bālye 'yamī tanaye gr̥he yuvatibhiḥ cauryāya rātrau divā
dṛṣṭa(h) steyavidhānavid dhi buhuśo mukto gr̥hīto 'pi vā¹⁰⁾ |

35 mātrā tu prasābham¹¹⁾ dhṛto rasānayā¹²⁾ kaṣṭena gomāyukas
tarvor utpatito nirūpya ca tanū- bhūtiḥ parām ādiśat¹³⁾ ||

1) matutsañcūtrāsaḥ 2) tadhrā 3) 'sañcūnud 4) karāmudra 5) sañcōkoyitum

6) kāmaraḥ; overigens vgl. pag. 63 regel 9. 7) 'pule 8) hastātena 9) °bhārodustyā

10) vā (d. i. ca?) 11) prasābham 12) rasānayā 13) 1. misschien āviśat

putri | vismr̥tyāpi na kartavyaś caurasya sañnidhiḥ | mudrāṇi tu
coritām nando 'pi dhārayitum na śaknoti | ko 'pi gopātmajā ito
gatvā nandāya putrakṛtyāṇi nivedya mudrikām ānayiṣyati | vatse |
medvignā¹⁾ bhava mudrā kva yāsyati kr̥ṣṇagṛhītā cet |

5 kṛṣṇo gopātmajapreṣanām niśamya socchivāsaṁ |
sakhi | mahāmarthaḥ sañcāditah priyāya | hatāśo²⁾ 'ham jāto 'smi
lalitā |
kā te parūstā priyāsā³⁾ |

kṛṣṇaḥ |
10 na vaktum śakyate sūmakṣum priyāyah |

lalitā |
priya | mām eva vada | nāśāhānir⁴⁾ bhaviṣyati |

kṛṣṇaḥ |
priye | karne śruyatām |

15 lalitā tathāiva karoti |

kṛṣṇaḥ |
hyah⁵⁾ pitrābām uktah | putra | gr̥hād anyatra kvāpi na ganta-
vyam | goparājasya sadmāni⁶⁾ tava vivāhavārtā pravartate | tasya
carāḥ pracaranti | mayoktam | tāta | bhavatu | na gantavyam |
20 yadi tu rādhayāham steyakṛd ukto mātre tadā tiṣṭhatu cāraśatair
api praśāmsanam | kathaṁ mām cauram aptavacaṇād avagatya
kānyām dāsyati | tāto nandas tu mām atitarām sañcāsiṣyati
ato 'ham lalite gr̥hād api hatāśo²⁾ 'smi |

lalitā |
25 priya | aṅgulīyakanū tvayā prāptam na vā | yadi tu prāptam tadā
nihśāṅkanū tvayā deyanū | vivāhas tu mayā⁷⁾ te⁷⁾ kāryo bhānor⁸⁾
eva | na cet kalaṅkas tu jāta eva mithyābhisāparūpaḥ |

kṛṣṇaḥ |
lalite | na mayā coritā priyāyā mudrā kiṁ tu sārikāvākye prerito
'ham ihāgatya khinno bhuvi patitām priyām iva mudrām adrāk-
śam | tayaiva mayā vakṣasi nihitayā rātrir ativāhitā | idānīm yady
ahaṁ dadāmi punaś ca priyāsūngamo na syāt tadāham gatajīvitā
eva syām | atho yathopadiṣati bhavatī

1) modrinnā 2) hatāśo 3) priyāsā 4) nāśāhānir 5) Wat er staat lijkt meer op
jhāh 6) sadmāni 7) mayeti 8) bhānor

lalitā |

sarito gatir asti kāpi vātyāj¹⁾
 jaladher ambudharāc ca cātakasya |
 madhupasya madhor vanān mṛgīṇām²⁾
 5 bhavato nāsti gatil̄ priya priyāyāḥ ||

kṛṣṇaḥ |

yadi priyā mātrvacanān³⁾ mām na jahyāt tadāngulīyam̄ prayacchā-
 nīti prastāvyaḥ priyeta |

lalitā śrīrādhāntikam̄ |

10 priye rādhike | mātrvacanād yady asyānādaram̄ kuryās tadāyam
 atisnigdho janas tvadvirahādhimulikām̄ mudrikām̄ dātum̄ neechati

śrīrādhā |

ādhūtāpi vanāntare ⁴⁾ nanu latā	tanvāngi ⁵⁾ vātyāgatair
ātmānam̄ virahayya pādapabhujāt	kim̄ vartate dūrataḥ
15 kin̄ vā sāgaragāmī suranadī	ruddhā himāntcayaś
cañcacattoyataraṅgabāhulatayā ⁶⁾	nopaiti vārām̄ nidhim

kṛṣṇaḥ |

priye |

mālinyam̄ tyaja bandhujīvarucira-	snigdhaḥdhare candraka-
20 cchodasmerasudhātatiṁ ⁷⁾ vitaraya	bhruvallim ⁸⁾ āspālaya
mudreyam̄ tava locanābjaṁukulaṁ	bhindyād amandadyubhis
tan me locanakhañjarītayugalaṁ	puṣṇātu satkeśaraiḥ

śrīrādhā bhagavadvaksahsthalāśleśīnīm̄ mudrām̄ ādāya patāntare
 sumāśliṣati vāgvaidagdhyena⁹⁾ |

25 matpāṇipallavam apohya gatātikaṣṭam	
mudre sthitāsi parasadmani yan niśāyām	
māsūyitum̄ tad alam arhasi mātradaivam̄ ¹⁰⁾	
hetul̄ samāgamaviyogavidhau na cānyāḥ	

tadāticaturā lalitā tayoḥ premanirbandham̄ jñātvā gāndharveṇa
 30 vidhinā vivāhaṇ̄ nāṭayati |

ābadhyāmbujatoraṇasrajām atho	patrair malinīyāś ciraiṇ
kṛtvā maṇgalamāṇḍapam̄ sahacarī-	gītaile ¹¹⁾ samunnāditam ¹²⁾
hutvā manmathapāvake rasakathā-	sañjalpamantrākṣarais
tanvī ¹³⁾ sañjugamayām̄cakāru lalitā	pāṇigrahe kautukāt

¹⁾ vānya ²⁾ l. mṛgāṇām̄? ³⁾ mātri^o ⁴⁾ vanāntare ⁵⁾ tanvagi ⁶⁾ cañcacattoyataraṅka^o
 7) Wat is voor cchoda te lezen? ⁸⁾ bhruvallim ⁹⁾ ḍagdhena ¹⁰⁾ l. waarsch. tatra
 daivam̄ ¹¹⁾ gītaile ¹²⁾ ex conj.; samunnāditam̄ hs. ¹³⁾ l. misschien tanvīm̄

vivāham kṛtvā pallavatalpe saṁviṣṭayor vadhuvarayor nīrājanāya
 samāgatāḥ pañca sumāṅgalyo nīrājayāmāsul | samphullamālatīku-
 sumākṣataiḥ sainabhirvarṣya pañkajamakarandabindubhyām¹⁾ pīta-
 mīlābhyaṁ bhālayos tilakaṇi dattvā maṇimudrikākiraṇadīpadiptyā
 5 nīrājayanṭya āśīrbhir yojayāmāsul | tathā hi |

pāyād aṁbhodhikanyā	kṛtakamalakarū	kāpi dāmpatyam ²⁾ ambā ²⁾
• līlāvicchedahānīn	janayatu giriṣā	patyur ardhaṅgasāṅgā ³⁾
ānandodrekavallīn	prathayatu nitarāṇi	bhāratī vām ⁴⁾ analpaṇi ⁴⁾
kāmaṇi kalpāntam ⁵⁾ āyul ⁵⁾	kalayatu bhavator	ādidevo ⁶⁾ murāriḥ

10 kṛṣṇaḥ samavāptamanorathāḥ svagatam |
 mayā madhumaṅgalo⁷⁾ vayasyākāraṇāya⁷⁾ niyukta āyasyati tāvad
 ahaṇi priyaṇi prasthāpayāmī |
 prakāśam |

Lalite | saṁprati madhumaṅgalādayāḥ samāyāsyanti | ata ito 'pa-
 15 surāṇam eva śrevo bhavatinām |

Lalitā |
 ramāṇa | tvayāṅkurikṛto⁸⁾ 'nayānurāgaḥ sa ca viyogāgninā yathā
 śuško na bhavet tathā vidheyam iti |

vāraṇi	vāraṇi	vāksudhāścayogād ⁹⁾
ānīlāntar	lolate	cālavālaiḥ ¹¹⁾
kiṇi	vaktavyam	ko na jānāti ¹²⁾ sarvam
evaṇi	vyuptā	vardhate prenavallī

sandhyāyām yathā punaḥ priyāsaṅgamo bhavet tathā kartavyam iti :
 niṣkrāntā salalitā rādhā |

25 kṛṣṇo 'pi saṁprāptair madhumaṅgalādibhir vihṛtya pratiniyṛtto¹³⁾
 nivesāya |
 iti niṣkrāntāḥ ||

|| i t i c a t u r t h o ' n k a h¹⁴⁾ ||

praveśakah ||

30 tataḥ praviśati lalitā sochvāsam |
 aho mayā pratibodhito bahuśo mādhavaḥ | iyam atimāñjulañā
 ciravirahēṇa na khedanīyā | saṁprati sā tu |
 dattvā mātre mudrikām atyudārāṇi
 līlāsthānaṇi saṅgatā sāśrunetrā |
 35 vri(dā)krāntā nādhimūlaṇi gurubhyo
 brūte sūte sañśayānāṇi prarohān ||

1) Dualis! 2) dāmpatyabhamāra 3) urddhaṅga^o 4) rāmānalyāṇi 5) kalyāntamāpuṣ

6) Missenderwijze zoo door mij aangevuld; het hs. heeft slechts adiro 7) °galepi(?)yasyāka^o

8) 'yakurikṛto 9) 'sudha^o 10) Wat is ānīta^o? 1. misschien ānīta^o (begoten). 11) d. i.

ea āluvālaiḥ • 12) kū na jānāsi 13) °varuto 14) Deze drie ww. door mij ingevoegd.

kutrāham adya pitṛsadūnau saññivīśtam āptavargair gṛhitapārśvam
kṛṣṇam paśyāmi |

parikramya |

goṣṭhadvāri vinidramallimalaye śītāṁśuśuddhāntare,
5 mandaṁ mugdhamilindakūjitatāle sāpaśyat ārād dharim |
cittottambhitanetrayugyam atula- śvāsoṣmaṇā¹⁾ bhuyasā
svacchādarśakapolamāṇḍalam alam pramlānayantaṁ muhuḥ ||
nivedayāmi priyāvṛttāntam |

ity upasasāra |

10 viphalikaroṣi rātriṇi kiṇi²⁾ tāvan²⁾ mallikājale |
māleṭhamallikāyās³⁾ tāmyati rādhā nivāse sve ||

kṛṣṇaḥ sasambhramam | kveyam akasmāt saññivīśati rādheti varṇā-
valikarṇayor⁴⁾ iti | aho |

15 manmathasāyakabhiṇmām⁵⁾ ko mā⁶⁾ sañjīvinīprāyam⁶⁾ |
hanumān iva dāśarathīn rādbāsiddhausadhanī datte ||

lalitā nirgatya |

kiṇi vismṛto 'si |

tava kelikañjalubdhā rādhāhaṇīśī kathāmī kānta |
jīved iha rakābhīḥ saṅkhakulair ākulē surasi ||

20 kṛṣṇaḥ |

lalite | tādṛśe surasi kathāmī mama kelikañjollāsaḥ |

lalitā |

deva | kām api yuktīn kṛtvāgatāsmi yenājñāta eva bhavān⁷⁾
sthāsyati | mayoktaṇi kuryādigurujanapurataḥ | mātaḥ |

25 kāpi kiśorī militā puśpārthaṇī tv āgutāranyye |
nandagrāmād ekā gopakumārī viinugdhāṅgi ||

api ca |

nīlotpaladarucirā lilālolekṣṇā tānvī |
citrālekhyavidagdhā vīṇāsaṇīlāpīnī kāntā ||
30 vanīśīvādūnacaturā gitakalākovidā nūnam |
sāyam ihesyati mugdhā rādhāpremṇā niyantritā⁸⁾ nitarām ||
tadā devyoktam | lalite | pradarśanīyā sā naḥ samāgnītā | evam
samayanī kṛtvāgatāsmi tāvad aham | priya | vanitāvesam viḍhāya
yatru tava vihāralīlāhṛdayā⁹⁾ rādhāsti tatru gamiyatām iti |

¹⁾ Zoo geëmendeerd. De tekst heeft *svāsiṣmanā* ²⁾ *kitāvan* ³⁾ De syll. *tha* is onzeker. Lezing? ⁴⁾ Hoe zijn deze ww. op te vatten? ⁵⁾ "sāyika" ⁶⁾ De traditie is waarsch. niet ongerept. ⁷⁾ *bharāṇīs* ⁸⁾ *niyantīrtā* ⁹⁾ Onzeker de twee syllaben *līlā* (*līlā?*)

śrī kṛṣṇaḥ |

yathā nirdiśati bhavatī |

paṭāntaritalā kṣaṇāntare viracitavānītāveśo vinirgataḥ kṛṣṇaḥ |
tathā hi |

5 bhrāmyadbhrāṅgakulāntasūrakavari-¹⁾ bhāreṇa pādasprśā
kālindijalarudhāsatkuvalaya- śreṇītraskāriṇī |
nāsāgrollasadaccchāmauktikagalad-²⁾ dīptyādharālambayā
śobhāsindhushusudhāktaviddamadala-³⁾ dronīn iva spardhate ||

api ca |

10 keyamī śyāmā pītaśūtīnī vasānā⁴⁾
saṃtānānā kāmapurvāṅgaśobhām |
meror haimi- vounatā kāpi bhumiḥ
kāntiśreṇīnī gāruḍānāmī maṇīnām ||

kṛṣnamāyāvimohitā Lalitā ārād āgatām⁵⁾ pṛcchati |

15 ayi sundari | godohārtham ākārayitum āgatām⁶⁾ aram⁶⁾ iha sthā-
pyāntargato gopālas tvayā dṛṣṭah |

kṛṣṇaḥ |

ayi mātaḥ | kathaṁ pratyesi kitavaśironāyim enām | eṣa⁷⁾ caikato
viyojayati saṃgamayat�⁸⁾ anyatra cātmānam⁹⁾ | ahum api tasyai-
20 vānvesanāya pravṛttāsmi¹⁰⁾ |

lalitā |

sakhi | tvamī kāsi kadā vañcītāsi tvamī api kathaṁ ca |

kṛṣṇaḥ |

ahaṁ tatraiva nivasāmī | tadṛūpākṛṣṭacintayā saṃprārthito mām
25 uktavān rādhāpreśitāmī sahacarīnī nivartyāgamiṣyāmīti nirgataḥ |
tvamī kāsi |

lalitā |

saivāhamī sakhi | āvābhyaṁī saṃavedanābhyaṁ anvesaṇīyah¹¹⁾ |

ubhe anvesaṇīya¹²⁾ pravṛtte¹³⁾ | padāntare sthitvā |

30 re re nandakiśora kāmī api diśam sambhāvya saṃtiṣṭhase¹⁴⁾
rūpamī yauvanavaiḥhavaṇī vidhikṛtaṁī tvayy eva lokottaram |
kiṁ nau saṃgutayoh pralobhya vacasā pādāravindāntike
tyaktuṇī nārhasi piechāpicchalamukha- chāyāmī puro darśaya |
evamī saṃbaddhabāhulatike mallīmālatīsevantīnīcampakabakulaka-
35 dambāmrāpārijātavandanādīśakhino¹⁵⁾ vilokayantyau¹⁶⁾ jagmatuh |

1) °bhrāṅga°; en lees misch. °atta° voor °ānta° 2) °gala 3) sic; corrupt?

4) vasanā⁵⁾ agatāmī⁶⁾ ? agatāmmarām hs. 7) sic. 8) sagamā⁹⁾ vātānām
10) pravartāsmi . 11) °śaṇīyah¹²⁾ nvesanāya¹³⁾ pravarte¹⁴⁾ sanriṣṭase

kṛṣṇaḥ |

sakhi | tvayā kutrānītāsmi | apūrveyaṁ me bhūmiḥ pratibhāti | na
milito 'trāpi vanamālī | tvāṁ¹⁾ tyaktum asamarthām api mām
ājñāpaya²⁾ gr̄hāya | sa tu prāyaśaḥ kāyāpy auyayā pṛatlobhito
5 mādhukarīmī kartumī gato bhaviṣyati punaś cāvayoh saṅgo bhavatu |

lalitā |

itthaṁ tena kathaṁ bhaven matir iyaṁ tadgrāmavāsā³⁾ yataḥ
saṁtyaktāsāmaye dayāvirahīnā tenānyasauṇḍariṇī⁴⁾ |
gantum cecchasi mām vihāya capale
10 maitrīmī saptapadīmī hitāmī nayavidāḥ yat pṛahur agresarā
prāṇaiḥ priyair nātyagulī

kṛṣṇaḥ |

priye | sā te gauḥ kutra yasyā dohaṇāya kṛṣṇam ākāñkṣasi | idam
eva te kāryamī mayaiva vidheyam |

lalitā svagatam |

15 sū eva tu | na māmī pratārayati svamāyayā | paśyamī tāvad enām |
vaktrāmī cāru nīrīksya candrakirāṇair⁵⁾ āsvāditaḥ nādhyagān
nīrdvīmī bāhulatāmī vilokya hṛdayamī nūisargikamī cānanam⁶⁾ |
paścād vīkṣya pāṭāntarīkṛtam atho
pāṅgair lolavilocanair hi vidito | dhurto 'dhunā sthīyatām

20 kṛṣṇaḥ |

lalite | kenāpi yathāḥaṁ vidito na syāmī tathā kartavyam iti |

lalitā |

tvāṁ evātmānamī mā pratyakṣikuru | mayā kadā vijñāto 'si veśo⁷⁾
'nubhuto⁷⁾ 'pi |

25 padāntare⁸⁾

samprāpto 'yaṁ vr̄śabhbāṇvavaniḥ |

paṭam apasārya⁹⁾ |

atyuttuṅganagendraśekharagataḥ¹⁰⁾ sphuryatpatākāñcalāmī¹¹⁾
kujatkañkaṇakiñkiñkalāvara- vyāghuṣṭamadhyāmī mahat |
bhānoḥ septagavākṣanirmitalasad-¹¹⁾ dīpāvaliśobhitāmī¹²⁾
śrīradhā sakhibeligītahṛdayā- nandākarod¹³⁾ bhāvanam ||

tataḥ praviṣṭā sakhibhiḥ saha śrīrādhaḥ |

lalite | kva vilambitāśi |

¹⁾ tvāṁ ²⁾ I. misschien āsthāpaya. ³⁾ "vāso ⁴⁾ ex conj., yena^v hs. ⁵⁾ canda^o
⁶⁾ Onzeker, (cānanamī schijnt er te staan). ⁷⁾ sic. ⁸⁾ Of staat er paṭāntare?
⁹⁾ asāryya ¹⁰⁾ °sēṣara^o ¹¹⁾ sapra^o ¹²⁾ dipavili^o ¹³⁾ Onzeker! nandāñkurod hs.

lalitā |

priye | tava kelipūrtaye¹⁾ puśpāharanārtham viṭikāyām gatā | ta
traikā kāpi gopakanyā militā tava līlārasānubhavāyehopasthitā

rād hā |

⁵ kvāsti samānaya

lalitā |

tathā |

iti praveśayāmāsi

dhammilodgatamālatibhir avanīm
¹⁰ kāñcīmañjumarālaśiñjanasukhair²⁾ āpurayantī diśah |
mandasmerasudhābhishārasalilaiḥ prollāsayantī³⁾ dr̄śo⁴⁾
naivāntaḥpuracāriṇī⁵⁾ samabhavat kiṁ tu praviṣṭā manah ||

(rād hā) dūrād evotthāya |

svāgatam |

¹⁵ iti bruvāñā svāsane niveśayāmāsa |
priye |

purvamī naiva vilokitākṣamadhpair⁶⁾ naivopabhuktā punah
śrotrailī sundari te ḫngkalpalatika- kīrtir janair bodhitā |
sadyas tvamī tu tathāpi me tvarayasi prollamyahaddostaṭīm⁷⁾
āśliṣṭajjaladher⁸⁾ ivāmbulaharīmī jyotsnā śaśāṅkasya hi ||
bāhubhyāmī parasparamī saṁmūśliṣyopaviviṣṭuh |

śrīrād hā |

kām āśāmī⁹⁾ avalambya tiṣṭhati pitur
kasyāḥ kukṣisudhāvinirgatam¹¹⁾ idamī¹⁰⁾
²⁵ nāmīna kena nirasyate pravadatāmī saubhāgyaratnamī vāpuḥ |
nūnāmī nah sukṛtaṇī kim apy atisuramī¹³⁾ pāpaugha ādrāḥ¹²⁾ priye
gatyeha saṁsucyate ||

śrīsakhī |

śyāmeti pravadanti māmī priyatame
grāmāḥ premalateti nāma janamī
³⁰ saṁprāptā navarūpavaihbhavaguṇā-
saṅkrītāsmi kayāpi bhāmini bhavat-

nandīśvaro me jani-
tāto 'bhilāśābhidhah |
grāmān saṁkarnya te
sauśīlyapanyāśriyā¹⁴⁾ ||

śrīrād hā |

sakhi | pratyaham ihaivāgatyā yathāsukham apūrvābhilī krīḍābhīś
cikrīdasva |

1) *kole* 2) *°xiñjina* 3) *polla* 4) *daśo* 5) *°puraścariṇi* 6) 1. *°akṣima*? 7) Zoo
schijnt er te staan. 8) Staat er *āśliṣṭa* of *āśliṣṭe*? 9) *āśām* 10) 1. *tavānindite*?
11) ? *°sudhālūwinirgatam* hs. 12) *ādrāḥ* 13) In marg. (bij wijze van paraphrase):
devātigam 14) *°panya*°

etan me sakhī sadmasīpūni vilasat-
paṣyendīvara locane hi purataḥ
kāśmīrīrasaraṇijitāmbukirāṇair¹⁾
vardha proṣṭabha ṛt̄kāṇi²⁾ puram iva⁴⁾
esā candra mayukha rāṇjitalatā⁵⁾
yacchāntīva vibhāti bhāsvaramāṇi-
etāt puṣkariṇītaṭopavilasat-
līlāyai nanu karṣati pratidiśām
kāśāram atyujjvalaḥ
suptāravindānanām |
unnidrasatkairavam³⁾
preṣṭoditaḥ⁵⁾ tv eka taḥ ||
satpalla vālī priye
vrātān aneka prabhān |
karpuṣapāṇīsucchrayāṇi⁶⁾
cetas tvayotkāṇṭhitam ||

śyāmāsa k h ī |

10 mayā tu vicintyaitad ibāgatam | tathā hi |
eṣū rādhā rādha yaty artha jātām
arthai rāddhā tv āśritānām mayetā |
ko 'smiṇḍloke sarvakāmo 'lpaśāram
hitvā⁷⁾ kalpaṇi⁷⁾ kalpa vallīm upaiti ||

śrīrādhā |

lalite | aticaturā śyāmā bhāmā⁸⁾ |

lalitā |

priye |
kāvyālāpasudhāsarīn nirupamā līlāmbha sāmī vāpi kā
20 saujan yādīguṇai kaśe vadhir⁹⁾ alauṇī saṅgītāśīmāvaniḥ |
premānbhodhī vihāra ramyā makari traulokyā sañjīvinī
vidyā vārijalocane ni puṇyatā ratna ughamaṇjuṣikā ||

śrīrādhā |

priye me prathelikāṇi vinurṣa | tathā hi |

25 hīnasāro 'pi sāraṅga(h) śrīngahīno 'ñjanaprabhaḥ |
jānāsi tṛṣṭaḥ kāsmāt payo naiti śikhādharam¹⁰⁾ ||

śyāmāsa k h ī |

nakṣatra m anunāt muktam akhe carām anuttamām |
kasmān nōpaiti vāmorū candrakānanām āgata m ||

rādhā saunīpe parito vilokayāmāsa |

āvāmī¹¹⁾ - - - - tanī kṛṣāngī¹²⁾
paṣyāmī candrakadharāṇi puruṣāṇi striyāmī vā ||

1) kāśmīrīrasaraṇācītaruki^o 2) °kairavam 3) l. misschien vārdhi i. p. v. rārdha^o
4) eva 5) sic. 6) kapurapāṇīsucchrayām¹³⁾ 7) hitrokalpāṇi¹⁴⁾ 8) l. bhati? 9) °sevadhir
10) Margina alnoot bij hīnasāro: kṛṣṇasāraḥ sāreṇa hīnah sāraśabde nu rahitaḥ san kṛṣṇa
ity avaśisyate; bij śikhādharam: śikhāyām agrabhaṭe adharaśabdo yasya tal payaḥ
payodharaḥbharahi(?)tam. 11) Van hier tot en met api et (137, 11) in den tekst over-
geslagen en, slecht leesbaar, in margine aangevuld.

śyāmā |

yāvan na paśyasi katham vada tāvad eṣa
trībādhito 'pi punar eti payah puroktam ||

śrīrādhā |

5 hameśamastiṇī¹⁾ gatam candrakadharām jānāsi |

śyāmā samālinīya |

ekagrāmanivāsinī punar iyanī nandājirāndolinī
jānīyām na katham vimugdhaba — — hr̄ u saṃcāriṇīm |
tenaivāhanī (a)pūrvvarūparavānī²⁾ saṃbodhito te 'ntikām
10 samprāptāsmī varoru muñca kapaṭāt kūṭam sakhiñām puraḥ ||
api ca |
sakhi tava bāhulatābhīḥ śisirikṛtam āturam gaṭram |
dyudhūnītaralatarāngair usrair iva tāpitam²⁾ ||
sakhi | mām ājñāpayā kim api te hitam |

15 śrīrādhā |

kim apy ālekhyām vicaya³⁾ |
rātrir gamisyati bhavadvacanopacāraiḥ
suṇvīksitena tava rūpanidheḥ priyāyāḥ |
prātaḥ katham virahitena hr̄dā subhāvyaṁ⁴⁾
20 bāle samālikha nijānukṛtiṁ sukhāya ||

śyāmā sakhyā samānitalekhasaṃbhārais tāvad ātmavallabhām śrīrā-
dhām vyalikhata |

śrīrādhā |

sakhi | kiñ likhasy ātmānukṛtim vihāya |

25 śyāmā |

tvayā pratibodhitayā mayā cintitam | mamañpi priyāviyoge divā
kālānirgamo bhaviṣyati | ato mayā |
tvatsaundaryapayonidheḥ sakhi mayā netrotsavāyoddhṛtam
patrāmatratnāukhe niveṣya sudaye⁴⁾ yāvat punar darśanam |
30 matyedam guṇabhbūtayā⁵⁾ surasudhā- saṃspardhi rūpāmṛtam
uirvyājanī kila gokuleśvarasuto yatprāptaye⁶⁾ muhyati ||
ity uktvā punar ātmānam alikhata | tathā hi |
maulau mañjuśikhañḍipicchanićayām vyāloланetrām bujām
snigdhasmeravibhūṣitādharaṇapuṭam sācīkṛtāṅgratrayam |
35 oṣṭhāveśitaveṇum⁷⁾ utpaladala-⁷⁾ śrenīm⁷⁾ urasy udgalad-
gātraśrījitanmathām ca phalake svātmānam āropayat ||

1) Onzeker. 2) Er ontbreken 4 morae. 3) I. viracaya? 4) sudaye 5) In margine: yasya rūpāmṛtasya. 7) °veṇumatyaludalaśraṇīm hierbij: rajjurupa 6) In margine: yasya rūpāmṛtasya. 7) °veṇumatyaludalaśraṇīm

śrīrādhā citraphalakam¹⁾ ḥavalokya svagataṁ |
 aho kṛṣṇa eva vanitāveṣeṇa tu nāgataḥ prāyah sa eva |
 lalitāntike prakāśam |

paśya paśya sakhi nandanandano
 5 bhāti me yuvatīveṣam udvahan |
 nāparo vigatakarmasamśrayam
 gātrāṇi arhati gunatrayottaram²⁾ ||

api ca |

sudhādher³⁾ niryāto yadi bhavati koṭīndunivahaḥ
 10 kalaikān nirmukto 'py apagatakuhūkroḍanilayah |
 sadā⁴⁾ rākākrānto yugapad udito 'nantakalabhaḥ⁵⁾
 , kim asyāḥ samprāpto jagati jagadāhlādakavidhim ||

lalitā |

priye | bhāti tu tathaiva yathā nirdiśati bhavatī | kṣaṇāntare
 15 svayam eva sarvaiḥ paktibhaviṣyati | alamī sañdehena |

tāvad gr̥hakṛtyān nivṛttān svāṅgaṇagatā⁶⁾ vrajeśvarī kīrtiḥ devī-
 putrikāpremanibaddhahṛdayā rādhām ākārayati |

rūdhe bālaṁṛ̥hālakomālabhuje⁷⁾ susnidhalolālake
 mugdhe ketakapatragātralatike lāvanya-pāthonidhe⁸⁾
 20 vatse khelasi kutra candracaraṇair āsvāditāntargṛhe
 mātrā sākam upetya śeṣarajani bhāgah sukhām niyatam ||

śrīrādhā |

sakhi | aṁbā samāgatā | citraphalakam ācchādyatām |
 śyāmāsakhī tathaiva karoti |

25 tataḥ praviṣati yathānirdiśā kīrtih | tathā hi |

tāṭāṇkatāṇḍavitagandatātī tadidvad-⁹⁾
 rañcatpatīkaṭītātīkṛtamekhalābhā⁹⁾ |
 premāśrulocanaputisupatīrapāṇka-¹⁰⁾
 liptāpayodharaghātī prakaṭībabhūva¹¹⁾ ||

30 śrīkīrtih |

vatse | śrutam mayā kāpi gopakanyā nandanagarād upasthitū |
 māṇi pradarśaya |

śyāmāsakhī lajjayā vadānāravindam āvṛṇvānāvatasthe |
 lalitā tu candrakavartisalākayā darsayati |

¹⁾ citraṇi phā^o ²⁾ guṇo^o ³⁾ sudhādher ⁴⁾? mātā hs. ⁵⁾ In margine: anantabhi(b)
 kalābhīr bhātīli tathā ⁶⁾ śeṣarjana^o ⁷⁾ māṇlā^o ⁸⁾ lāvanya^o ⁹⁾ Niet geheel zeker;
 tañcidvadavajvataṭī^o pr. m., tañcidvadālābhāvratāṭī^o sec. m. ¹⁰⁾ premāśru^o ¹¹⁾ pragaṭī^o

kīrtīr vilokya mukhapatam apasārya •citrakaphalakam gṛhitvā |
 esā rūpasaridvarā sakhi kutah prāptā manovāraṇo
 dhāvam¹⁾ dhāvam¹⁾ anekakarmanas muhūḥ khinno 'tra sāntim gataḥ :
 netrāmbhojavahām sulolakavarī- śaivālamālodayām
 5 sañvīksyāsu manekṣaṇorūpamakarī pātunī samutsarpati ||
 rādhe putri | viśrāmaya tāvad atithisatkārāḥ |

lalitā |

mātah | iyam yaśodāyāḥ sakhi-tanayā puśpārbham āgatā sañprati
 śrīrādhāma itrisampādanāyopasthitā | yadi te rocate pāncālikālīlām²⁾
 10 kartum ākāṅkṣati |

kīrtīr netrayor vārileśāṇi babbhāra |

sakhi lalite | kīn atisañkucatī gātraputake pravīṣṭā |
 nilīśāṅkam nanu mānasotpalatatau haṁsiva vallīṣ iva
 śeṭphullāsu³⁾ caṣarghedī⁴⁾ tu harīṇ rodhaḥsv ivādrāṅkuraiḥ⁵⁾
 15 siñcantivā sudhābhīr antaragṛhāṇ candra-prabheva⁶⁾ smitair
 līlabhīr navapallavaiv iva latā khelatv iyanī rādhayā ||

lalitā |

mātah | netrayor jalāṇi kimity āviḥkarosi |

kīrtih |

bālye gaūri yaśodayāham anīśāṇī⁷⁾ cikrīḍa mātūr⁸⁾ gṛhe⁸⁾
 kriḍābhīr bhavatīva bhānusuntayā sañpāditāṇi yat sukhām
 tan me vāri vilocanān niragamat sañvīkṣaṇād vāḥ priye
 vārdheḥi kulam atītya candra-kirāṇaiḥ protsāhitasyeva hi ||
 tava dārśanena mayādyu priyāsakhī yaśodaivānubhūtā | māṇi sam-
 25 āśliṣa |

bāhubhyām śyāmāṇi tāvad āśleśāya cakarṣa | ākarṣitāyā⁹⁾ abhyu-
 pāyānke¹⁰⁾ gopitam citraphalakam papāta | āśleśān nivṛttā¹¹⁾ kīrtīr
 bhuvi patitam ālokyādāya vilokayati |

aho kasyeyam pratikṛtiḥ |

vahantī nīlābja-¹²⁾ dyuti-madhuri-māṇāṇi śubhatanau
 vitanvatī keki- cchadapaṭalapātīṇi śīrasī ca |
 vivṛṇvānā hy antar- madanamadabādhāṇi yuvatiṣū
 smitodrekaḥ sācī- kṛtavapuṣi vāṇīṣīṇi vidadhatī ||
 lalite | kim anayā nirmitam uta naisargikam |

35 lalitā |

mātah | asyā eva cāturyam aṅgulipallavānām iti |

1) dhāraṇī dhāvamī dhāvamī 2) °līla 3) Lees misschien: śil° 4) Zoó staat er duidelijk.
 Hoe te emendeeren? (za zou, zoals elders, voor kha kunnen staan). 5) ivādrī° 6) Niet
 geheel zeker. 7) anīśāṇī 8) matugrahe 9) ākarṣitāyā 10) °āṇye 11) nivṛttā 12) nīlājvī

kīrtih śyāmāpāñipallavam ādāya cucumba | svahastān navaratnaghatitām¹⁾ mudrikām uttāryāngulidale yojayitum pravṛttā²⁾ | tām ananukūlām ālocya śuśoca |

śrīrādhā |

5 mātalī | kīmī śocasi |

kīrtih |

putri |

samprītā	tanutarapāñipadmam asyā
vāñchāmī	svajanahite vibhūṣāmena
10 samyoktum	katham atipīvarānguliyam
tanvañgīyāḥ ³⁾	sapadi vibhūṣayen madīyam

śrīrādhā |

adya madīyam aṅguliyam asyā aṅgulyā anukūlam bhāti | pradīyatām |

15 iti svāṅguliyakam prayacchati |

tadā śyāmā tu |

yat kīrtya	prāṇayabhareṇa bhūṣāṇam hi
rādhāyāḥ	priyasakhipāñipallave prayuktam
tan mene	manasi mude ⁴⁾ varapriyāyāḥ ⁵⁾
20 prasthāno-	citam iva vastu ⁶⁾ bhāvīsaṅgamasya

kīrtih bhuyo bhuyo 'valokayati citraphalakam |

ayi lalite |

asminn adya vibhāti citraphalake	kāpi ečhavir gopater
nandasya pramadāmukhenduracitā	hāsyē ca sañvīkṣāṇe
25 kinī naivā ⁷⁾ hi bhavet ⁸⁾ tadiyatanyo ⁸⁾	vāñśīdhāro 'tiśruto
nūnam kāryaguṇā bhavanti nitarām	hetor guṇair nirmitā

kīrtih svagatam |

ayam atiramaiyagātrayaśtir	
yadi hi bhaven nanu ⁹⁾ gopavañśajanmā ¹⁰⁾	
30 tam aham ananuprṣṭanāmagotram	
vidhuvaḍanīm tanayām niyojayāmī	

prakāśam |

śyāmē | yaśodāyāḥ kuśalam asti |

nandāvāso	gokulām nandikeśe
bhānor vāso	rāvuler atra yāvat
35 tāvad vatse	saṅgamo nau na cābhūn
nūnam jantur	neśvaraḥ svābhilāṣe

¹⁾ Zoo mijne gissing: °khaśitām of ravaśitām hs. ²⁾ pravartā ³⁾ etattanrañgyāḥ
⁴⁾ I. mūda? ⁵⁾ vāra is sec. m. ingevoegd. ⁶⁾ id. ⁷⁾ sic. ⁸⁾ bhavetadīya° ⁹⁾ Of staat er (en moet men lezen?) nu tu? ¹⁰⁾ gopavañśajanmā

śyāmā |

mātah | yaśodāpi pratikṣaṇam bhavatīm smarati |
 yā yāḥ kṛīdās tvam cakarthāmba bālye
 mātā goṣṭhe gopikānām purastāt |
 5 premāviṣṭā samsinārāntī yaśodā
 netrāmbhojād vāridhārāmī srjantī¹⁾ ||
 ekadā dadhīmanthānam²⁾ kurvaty³⁾ aticāpalena putreṇa prakṣo-
 bhītāha⁴⁾ |

kīrtih |

10 kim āha |

śyāmā |

re re cañcalā cāpalaṇi tyaja purā kīrtīā paṇo nirmitaḥ
 pāñcālitānayāvivāhasumaye jātaśya me putrikām |
 svīyāmī dātum aye na te⁵⁾ punar iyaṇi dr̄ṣṭvā vigītām gatīm⁶⁾
 15 nūnaṇi dāsyati goparājadayitā vācaū pramāṇīkṛtam⁷⁾ ||

kīrtih sahāsam |

aho yaśodā sarvāṇi smarati | samyak smāritāsmi tvayānayā pra-
 stāvanayā | ito gatvā devi yaśodā saprajanāmī saṃdeśanīyā ma-
 yoktyā | tathā hi |

20 kanyā te kamalekṣṇā priyasakhi prāyo gatā vismr̄tiṁ
 naivāhaṇi yamunopakaṇṭhavalaye⁸⁾ vānīrasaṇīvēstite |
 līlāveśarasena te karatale dattāḥ karo yo mayā
 so 'yāmī saṃphalito hirāṇyanikāśā⁹⁾ yogo hi no sadmanī⁹⁾ ||
 śyāmē | yathāhaṇi yaśodātānayāmī locanābhīyāmī vilokayāmī tathā
 25 kathamī bhavet |

śyāmā |

mātah | pralobhyāham ānayiṣye yadi te śraddhā | atha ca yo 'yāmī citraphalake¹⁰⁾ mayā līlāyā racitāḥ sa tata īśamnyūnah¹¹⁾ survo
 'pi sa evu samyag vilokyatām |

30 kīrtis tathaiva punar vilokayati |

śyāmā |

kīrte¹²⁾ paṣya nīrīkṣaṇe madhupates tv evāṇīvidhe visphurat-
 kārpālambitakundale ca madana- vyāmohake gaṇḍayoh |
 bāhū rūpataraṅginīsamuditau vīcīvānānyādṛśau¹³⁾
 35 cintodrekavidhāyīmī bhagavato vānī tu taṭraiva hi ||

1) Zoo mijn gissing, de eerste syllabe van dit woord is onleesbaar, de twee anderen: manī.
 2) Zoo! 1. °manthanam? 3) kurvate 4) praccho° 5) pr. m. dātumayenuta;
 de sec. m. geeft waarsch. het door mij opgenomene. 6) gantīm 7) Lees missch. °kṛtam
 (als appos. bij gatīm) 8) °kārta° 9) Woordscheiding en betekenis onzeker. 10) °ko
 11) ? staat er īśamnyūnah? 12) kārte 13) Woordscheiding onzeker.

n e p a t h y e |

sāvadhbhānā bhavantu sāvadhbhānā bhavantu |

rājadvāre sārdhayāmasya nādo

nīlśāṇāsya prādūr āśid anūnah |

5 netah prāyah ko 'pi bāhyam prayātu

daṇḍyah so 'yam goparājasya bhānoḥ ||

ś y ā m ā |

koṣṭhapālah prāya ākrośati | mayā kathām gantavyam iti |

kīrtih |

10 adya rādhāntikām sthitvā prātar mayā saupsmāritā gaccha nandī-
śvaram | āgaccha sadmanīti |kalpitavividhabhogapahāre pravīṣṭah sarvāḥ kīrtyalambitapāṇīr
ekato rādlhaikataḥ śyāmeti |

bhuktvānnām rucirām sitāvimalitām pītvā payas talpage

15 rādhāśyāmalike nivṛttavanite¹⁾ saudhe sudhāśobhite |mugdhālāpabhuujopagūhanarasā- krīḍākalāpair alām
rātriṇī nirgāmāyāmībabhūvatūr²⁾ amū vidyāprabodhāv iva ||

iti niṣkrāntāḥ |

|| i t i p a ṣ c a m o ' n k a h³⁾ ||

20 praveśakāḥ |

tataḥ pravīṣataḥ paurnāmāstī sāradī ca |

p u u r ṣ a m ā s i |

priye sāradī | āvayoh samāgāmo jātaḥ paraṇ tu vrajavānītāmām
virahavedanām na sahāmi | tathā hi |

25 mayi samuditacandrācāndrikāvitānair

alaghuvinoditadiktateṣu bāle |

sarasi naṭati kairavāṅganāprajāñātī

pavīnavidhūnitapallavāligītā ||

tvayi samuditāślipākagandhaiḥ

30 praśamitareṇuviyadvinoditodūpaṇkyā |

vyathitahṛdayagopakanyakāśamūho⁴⁾janayati me paritāpāśāsim⁵⁾ antaḥ ||

sāraḍī |

sukhi | kiṇi vidheyām⁶⁾ tāsām tāpasāntyai |¹⁾ nīrvāta^o ²⁾ nirgayāṇību^o ³⁾ Deze drie woorden door mij ingevoegd.⁴⁾ sic (metrum!) ⁵⁾ vīdhayan

p a u r ṣ a m ā s ī ¹) |

rādhām ²) āsādya ³) līlā-
svātmā rāmo 'pi rāmā-
saṁdhatte naiva nunam
5 saṁprāptā vatsarānte

vidhanijadāyitām ⁴)
caritagurutayā
navanijavacanair ⁵)
tvam iha sukhagunā
ato ⁶) yam āvābhyaṁ pratibodhanīyah |

kāntakuñje ⁷) niviṣṭah
yāmunīye 'mbusaṅghe |
bodhitām yāminīm yā
śāradī matpurogū ||

• śāradī |

bhavatu tathaiva |

ubhe parikramya |

10 sāyanī gopāśadāmā- nīkitakurakamalam dhlūlidhūmrālakāntām
kāntām gauvardhanīyair ⁸) nirupa(ma)vibhavair nīlajīmū(ta)gātram |
vanyālanīkārakharvī- ⁹) kṛtasuraracanām gopitām gopavargair
dūrād āyāntām āśā- gajam ⁹) iva ⁹) sasakhī śāradī tauṇi dadarśa ||
sakhi pūrṇime | gopava(r)gaili parīto 'yam kathām bodhyo
45 'lakṣyam ⁹) tvayā ⁹) sthīyatām |

tataḥ praviṣṭy uktaveśo gopālāḥ |

g o p ā l a h |

bho bho vayasyāḥ | gā(va)ḥ svasvagoṣṭhaṇi niyantām | yāvad
gedohasamayo bhavet tāvaj jāvāsuṇi ¹⁰) dīyantām |

20 s a r v e |

yathājñāpayati devali |

sapraṇāmaṇi nirgatāḥ |

praviṣṭe tāvad ¹¹) u b h e ¹¹) |

bhagavan | prajāvāvāḥ |

25 k r iṣṇ a h |

ke bhavatyau |

śāradī |

svāmin | āgāmīnyāḥ śārdī rāṣakrīḍārthaṇi pratijñātaṇi gopīnāḥ
puraḥ | sāham adya sapūrṇimā bhavantām smāraṇāya saṁprāptāsmi |

30 k r iṣṇ a h |

samyak smārito 'smi |

dhyānamudrām nāṭayati |

tāvat purastād āvirbhūtā y o g a m ā y ā khyā sakhī {

jayatu jayatu devāḥ | ko niyogaḥ |

¹) pūrṇāo ²) rādhābhāsādya ³) ? vidhāo hs. ⁴) ex conj.; kali° hs. ⁵) naca°
⁶) niyai ⁷) āśvārūḍha of āśvārūḍha ⁸) jugāmīra ⁹) lakṣyutratāmī ¹⁰) sic. ¹¹) tāvadubhe

kṛṣṇaḥ |

yogamāye |

madājñayū pūrvam ivādhumāpi
vīmohaya itad¹⁾ vrajamaṇḍalaṁ hi |

5 apūrvam aprakṛtavastujātanī
rasāya²⁾ tāvat tanū tanvi turīyam ||

yogaṁyā |

yathājñāpayati devaḥ |

iti niṣkrāntā yogamāyā |

10 kṛṣṇo 'pi tvarayā goṣṭhāṇ praviṣya godohāṇ nivartya³⁾ yaśodādīn
pūrvavat pratoṣya māyayā vrajajanān vīmohayāmāsa | svayaiṇ tu
tadā |

vāṇīśum ādāya baddhvā
siñjanmaṇjirabhūṣā-

śirasī suradhanur-⁴⁾
vṛtacarapayugo

dīptabarhāvataṇīṣau⁴⁾
lolahārbhirāmalī |

15 kāñcīnugdhāvalagno
goṣṭhād⁵⁾ oṣṭhārūpaśrī⁵⁾

nasi lūlitamahā-
naṭavaravapuṣā

suktisiṇuprakāśo
raṅgam abhyājagāma ||

parito vilokyā |

aho atiramaṇiyam idam kālindīkālam |

karpūracchōṭadhūlī-⁶⁾

lavam amaralatā-

reṇusauṇpraktamādyad-

20 bhṛṅgālīgītam⁷⁾ udyad-
kūlāṇi¹⁰⁾ vātāvadhuṭa-

vidhviśadakalā-⁸⁾

cechāditāśeṣatāpam⁹⁾ |

āvītanī sārvato me

sphuṭakumudalasat-

keśarauś cāmarābhair¹¹⁾

bhāvatu tāvad enāṇi mallikāmōdāmantharāṇi¹²⁾

prathayati nītarāṇi

rāśalāsyāya cittam ||

tāṇi¹²⁾ rākārātrīṇi¹³⁾ veṇūnādenāhūtaballavo¹⁴⁾

rākēśakararaṇji-

-tāṇi¹²⁾ rākārātrīṇi¹³⁾ veṇūnādenāhūtaballavo¹⁴⁾

25 saṇīmānayāṇi | tathā ca karoti |

vallivellito 'haṇi

vallivellito 'haṇi

vinidhāya manoharaveṇūm alaṇi¹⁵⁾ madhuraṇi¹⁵⁾ madhure¹⁶⁾

vadane¹⁷⁾ vana mālī |

gāyati maṇjulabāsavinoditadevavadhurumitadyuti śālī ||

cañcalacandrakabhūṣaṇabhuṣitakuṇīcakēśakalāpāvi kāśī |

30 rādhikayā nījayā¹⁸⁾ kalayā kalito lalito vitatāmbara pāśī¹⁹⁾ ||

muralīrāvākarāṇanena praviṣṭāḥ²⁰⁾ svagṛhakāryam²¹⁾ ujjhīya²²⁾

gopyaḥ |

kṛṣṇaḥ |

saṇībhinnavadānāsetur²³⁾

gopavadhūpaddhatiś caiṣā |

35 āśu vidūritakūlā

kariṇīvānāṇkuṣṭhāṇī²⁴⁾ ||

1) °yed ad 2) rāsāya 3) nikarttya 4) Ex conj.; °dhanudīptu° hs. 5) goṣṭhādoṣṭaru°

6) karpūrachoda° 7) °kitam 8) °risarida° 9) °cehalāta° (of is skhālita bedoeld?)

10) kūlāṇi 11) cāmarāmer 12) °manthānvrākēśa° 13) rākāṇi rātrīṇi 14) °vallavi

15) alaṇuṇadhuraṇ 16) madhuraṇi 17) vadane 18) nījayā 19) vitatāmbara° 20) °ta

21) svagṛhakārya° 22) ujjhīya 23) °vadāsetur 24) kārṇī° (woordscheiding?)

ākāśē |

bho bho ballavavaryā¹⁾ vraje parito 'niṣṭam²⁾ avalokyatām iti |
tathā hi |

tā³⁾ nītāntalāpradipā³⁾ vrajavipinavadhūr⁴⁾ muktaparyāṅkabālā⁵⁾
hā kaṣṭam tyaktadehā- dyuparataviṣayā dhvastalajjā gurūnām |
tūrṇam vyatyastavastrā- bharapatamuruco bhinnakeśorubandhā
dūrād ākarṣayantī niṣi nijaninadaiḥ kāpi dūtīva vaiṣī ||

api ca |

iyam adya samuddhatordhīyakārṇā⁵⁾

taruṇī⁶⁾ tūrṇam abhaṅktā⁷⁾ bhaktavṛddhyā⁸⁾ |
upavīṣṭasuhṛjjaneṣū⁹⁾ bhoktum
taralātūpitatūlam¹⁰⁾ utpalākṣī ||

api ca |

aho gopo 'py ayaṇi vibhrāntaḥ | tathā hi |

vibhrānto muralīraveṇa capalo godohapātraṇī kare
kṛtvā kañjavilocano 'pi vṛṣabhamū baddhvā¹¹⁾ pade prsthataḥ |
dlumre¹²⁾ tiṣṭha tāvāpi veṇuvīṣamo¹³⁾ varvarti kiṁ cetasi-
ty uktvā¹⁴⁾ kambalakandhāro hi vṛṣaṇamū nirvyājām ākarṣati ||

kṛṣṇaḥ |

priye yogamāye | kasyākāśe¹⁵⁾ kalakalaḥ |

yogaṁyā |

svāmin | kim aviditaṇi bhavatām | tava veṇuvīvaravartinyā mayā-
karṣitāgopījanānām¹⁶⁾ ayam ākroṣaḥ | bhavantamū tu¹⁷⁾ no¹⁷⁾
jānanti |

sāksānd viśvasamṛddhaye nijapadād
gopālaṇi vapur udvahantam adhunā
gopīnām cirasādhanoditaphalā-
veṇum saṃdadhatāṇi¹⁸⁾ tam¹⁸⁾ utpaladalāṇi¹⁸⁾ āviṣṭam atyadbhūtaṇi
vṛndāvane pāvane | svādāya divyānane
brahmēti naite viduḥ ||

kṛṣṇaḥ |

tadā bhavadviṣayā etc nātrādhikāriṇaḥ | prasvāpaya tāvad enān
nijaśayyāyām |

yogaṁyā sapraṇāmam |

deva | tvadvimukhānām āvaraṇam evocitam | apasāritā mayaite
yathāsthānam |

1) vallava^o 2) 'niṣṭham 3) Onzeker; nāṇīnītaṇṭaḥ^o 4) °pipina^o 5) ? samurdhī-
tordhakārṇā 6) taruṇī 7) abhaṅktā^o 8) °rudhyā 9) suhṛjjeneṣū 10) sic 11) vadhvā
12) dūrāmre 13) l. missch. °viṣayo 14) tūkta 15) ex conj.; het hs. heeft slechts:
priye yogamokṣe. 16) °janānām 17) ?bhavantatvanno 18) saṃdadhatāntasutpaladaśam

jñānaikadivyamūrter bhavataḥ svānandatuṣṭasya |
 mayā¹⁾ puṭite drśām̄ vai vṛttih kvāventape²⁾ puṇṣām ||
 punar ākāśe sahasai vānakāvaghāta(ka)lakulah |

kṛṣṇaḥ |

5 yogamāye |

vyomāṅgane madhurakaṅkāṇakiñki ṣīnām̄³⁾
 nādo mṛdaṅgamurajānakavalla kīnām |
 mugdha pralāpanivahaḥ surasundarīnām̄
 kasminād udeti kusumotkaravarṣa tīnām ||

10 yogamāyā |

deva | etc deva gaṇāḥ sākṣat parapadaṁyakam̄ sarvātmānam̄ sar-
 veśvaram̄ nityaniravadyānantaguṇānilayam⁴⁾ iha bhaktāvanāyāvir-
 bhūtam | brahmāṇḍidevaprārthanāyāvirbhūtadevavadhūnām aneka-
 sādhanasiddhānām̄ vinodāyopāttamaṭavaraveśam̄ ālokya sanjñātā-
 15 nandasamīḍohāḥ | bhavamṛtyāmukūlavādyasamībhāram̄ ādāya devāḥ
 samupasthitāḥ |

kṛṣṇaḥ |

bhavatu tadāḥ |

20 esā brahma mayī sākṣat kelir advaitarupiṇī |
 dhyāyatām̄ anurāgeṇā matsām̄ midhyavidhāyīnī ||
 santo 'nayā mamā vilāsa sudhātātīnyā
 saṃsāragaḥ varavīgāḥ amasveda kīnām̄ |
 yāsyanti śāntim atulām̄ (na) tathā kriyābhi(r)
 yogair na candriyajauair⁵⁾ na tapobhir ugraiḥ ||
 25 rājastamahprakṛtibhir durvijñeyā⁶⁾ durāgraḥaiḥ |
 sāttvikāḥ sādhavaḥ śāntāḥ⁷⁾ śraddhāyā dhārayanti tām ||

ākāśe |

katham iyam⁸⁾ advaitarūpiṇī |
 candro muṇicati keśarārūpa kākārān vṛkṣeṣu nānyādṛśān⁹⁾
 30 kālindīpulinam̄ sugandhamarutā grīhāti cetas tathā |
 gopānām̄ vanitāḥ prayānti śātaśo hitvāryamārgam¹⁰⁾ mudā
 kāmārtāḥ punar eti karṇapuṭake uṣeṣat¹¹⁾ praśānteh kathā ||

kṛṣṇaḥ |

35 yogamāye | ko 'yam̄ vitarkayati mallīlām̄ | pratibodhaya tāvad
 enām |

1) ? maya hs. 2) Corrupt, ko 've 'nta (of ita) ne hs. 3) kaṅkāṇakiñkīñinām̄

4) nityanikhaṅkāṇam̄taguṇā⁹⁾ 5) sic 6) duvi⁹ 7) śāntaram̄ 8) eyam 9) sic

10) hitya⁹ 11) ? uṣeṣat hs.

yoga māyā |

naisā rātriḥ¹⁾ prākṛtā vyomacārin
 nāyam candraḥ sāmṛprataṇi sindhujanmā²⁾ |
 divyaṁ sarvaiḥ śuddhatattvātmakaiḥ vai
 5 yatra śrīmān kriḍate³⁾ pūrnabodhalī ||
 prakṛteḥ parināmena vyomādi racitaiḥ ca yat |
 prakṛtaṇi tad anityaiḥ hi karmajanyam amaiigalam ||
 muktagamyam idam̄ sarvam avāñmanam⁴⁾ agocaram⁴⁾ |
 pañcopaniśadā⁵⁾ vedyaiḥ nirguṇam̄ nityam advayam ||
 10 aprakṛtākhyaiḥ dravyaiḥ hi saccidānandalakṣaṇam⁶⁾ |
 karmakālakriyātītam̄ avaiḥ⁷⁾ brahma-māṇḍalam ||
 idam aprakṛtaṇi brahma- śarīraṇi prakṛtāv api |
 mokṣaiḥ sūkṣmadṛśaiḥ yaccha- ty anubhāvaya tām̄ hṛdi ||

punar ākāśe |

svāmin | alam atiprasaṅgena | ānītā prāyaśo bhagavatā satyasam-
 kalpena golokād iyaṇi līlā |
 siddhānto 'yaḥ sāttvatānām̄ vimuktayai
 nirdiṣṭo vai mūlabhutāgumeṣu |
 nityaiśvaryo jñāna-saṅktyādiyukto
 20 devo divyo dīvyate dīvyarūpaiḥ ||
 ity upararāma |

yoga māyā |

deva | paśya paśya |
 bhuṣābhūṣitakuṇkumārūpāruco gopyo nikuṇjāntare
 25 tūrṇaiḥ candra-maṇīcikā iva harid- ratnāgrasaudhāntare |
 bhānor bhāsa ivāśitānubujavane bhṛngākule⁸⁾ vārida-
 śreṇīṣv antaritājvaladyutikalā⁹⁾ dhūmeṣv ivāgneś chatāḥ ||

krṣṇaḥ |

svāgataiḥ vo mahābhāgaḥ priyaṇi kiṇi karavāṇi vah |
 30 vrajasyānāmayaṇi kaccid¹⁰⁾ brūtāgamaṇi kāraṇam ||
 rajany eṣā ghorarūpā ghorasattvanīṣevitā |
 pratīyātā vrajaṇi neha stheyanī strībhiḥ sumadhyamāḥ¹¹⁾ ||

gopayaḥ |

muralīm abhiyojya mukhe bhavatā bhavatāpahareṇa hare 'bhiḥ aṭāḥ |
 35 kva vayaṇi pratiyāma ito bhavato vacanāmṛtaniścayapāṇi kṛtāḥ ||
 yadi no tava saṃgrāma eva tadā rajaṇi bhayadā śaśināpi dṛḥtā |
 kaunātya madhusmita¹²⁾ kā hi vayaṇjaladhes tanayāṇi carāṇa prasata¹³⁾ ||

1) rātri 2) sindhu^o 3) kriḍata 4) avāñmanasagocaram 5) °nīṣedā^o 6) suddhidānanda^o
 7) avaihi 8) bhṛngā^o 9) °taśvala^o 10) kiṇciid 11) Deze beide šlokas in Bhāg. pur.
 X. 29. 18., 19. · 12) °smīta 13) sic; woordscheiding onzeker (*vayaṇi jaladhes?*)

kṛṣṇaḥ |

mātarah pitarah putrā bhrātarah patayaś ca vah |
 vicinvanti hy apaśyanto mā kṛdhvam bandhusādhwasam¹⁾ ||

gopyaḥ |

pitarah patayo hi sukhaikeśam svahitam spṛhayanti param na
 param |
 tad iha kṣayabhaṅguram ekarasam na ha dānavaram na
 varam²⁾ ||
 kva tavānanacandrasudhāhasitaṁ kasitaṁ hṛdi³⁾ tāpa haraṇi hi
 haraṇi |
 10 vidito 'si subṛt⁴⁾ tvam⁴⁾ ihaiva bare kam ito⁵⁾ 'nusarāmī⁵⁾
 naraṇi kanaraṇi ||

kṛṣṇaḥ |

dṛṣṭāṇi vanāṇi kusumāṇi rākeśakāraraṇijitam |
 15 yanunānilalīlajat- tarupallavaśobhitam ||
 tad yāta mācīraṇi goṣṭham
 krandanti vatsā bālaś ca śuśrūṣadhvam patīn satīḥ |
 tān pāyayata⁶⁾ duhyata⁶⁾ ||

gopyaḥ |

na vayaṇi vanajākṣa vanaikaraṇā na gr̥haikaraṇā prāyatim carā-
 vāmaḥ⁷⁾ |
 20 kim⁸⁾ u⁸⁾ vānanacandram apohya sukhāya puranna⁹⁾ harer
 vīmṛśāmaḥ ||
 parihṛtya kathāṇi patiputrajanāṇi bhagavantam upetya vrajan
 25 pratiyāmaḥ |
 mānasakūlam yte varadā¹⁰⁾ hṛdaye¹⁰⁾ kiṁ u gartarayo hy
 abhirāmaḥ¹¹⁾ ||

kṛṣṇaḥ |

athavā madabhishnebād bhavantyo yantritāśayāḥ |
 āgatā hy upapannāṇi¹²⁾ vah¹²⁾ prīyante mayi jantavah |
 30 tathāpi |
 bhartuh śuśrūṣāṇam strīṇām
 tad bandhūnām ca kalyāṇyah
 duḥśilo durbhago vrddho
 patīḥ strībhīr na hātavyo
 35 asvargyam ayaśasīyam ca
 jugupsitam ca sarvatra
 paro dharmo hy amāyayā |
 prajānām cānuposāṇam ||
 jaḍo rogy adhano 'pivā |
 lokepsubhir apātakī ||
 phalgu kṛcchram bhayāvaham |
 aupapatyāṇi kulastrīyāḥ¹³⁾ ||

¹⁾ Bhāg. pur. l. c. 21. ²⁾ Er ontbreekt iets (metrum!) ³⁾ hadi ⁴⁾ suhṛtvam
⁵⁾ itanusrāmī ⁶⁾ tānapāyatadughata, doch vgl. Bhāg. pur. l. c. 22. ⁷⁾ l. missch.
 varayāmaḥ; voor prāyatim heeft het hs. prāyantim ⁸⁾ Ex. conj.; kiṁ tu hs.
⁹⁾ Ergens ontbreekt iets. ¹⁰⁾ ? varāṭahādaye hs. ¹¹⁾ Daarachter, in den tekst:
 bhavatīti śesāḥ ¹²⁾ upapannāntaḥ ¹³⁾ Deze vier Śeśāḥ in Bhāg. pur. l. c. 23—26.

g o p y a h |

na vayam kamanīya bhavantam rte puruṣam kam apīha param
vimiṣāmaḥ¹⁾ |
yo hi mano²⁾ suśārīram idam sakalāṇ suniviṣya bibharti
nīkāmaḥ ||
ucitam na vihāya tavāṅghriyugam³⁾ vrajanātha param katamam
pravrājāmaḥ |
kim hi jugupsitam etad alam nirannu vr̄thā pralagāmaḥ⁴⁾ ||

kṛṣṇaḥ |

40 śravaṇād darśanād dhyānām mayi bhāvo 'nukirtanāt |
na tathā sañcikarṣeṇa pratiyāta tato gṛhān⁵⁾ ||

g o p y a h |

tathyaṁ idam bhavato vacanam bhagavan na kadāpi vr̄thā
lapitam te |
15 sādhanam etad alam hi rater nanu sā tu yadā kṛpayā
'py uditā te ||
tvam⁶⁾ tu⁶⁾ tayā vidhṛto na manāg⁷⁾ api gantum alam prabhava-
sy uditam te |
kim na karosi mudā hṛdaye hṛdayeṣa vrataṁ na param
20 śapatham te⁸⁾ ||

api ca |

maiwan vibho 'rhati bhavān gaditum nṛśunisam
saṁtyajya survavisayāmīs tava pādamūle |
bhaktā bhajasva duravagraha mā tyajāsmān
25 devo yathādipuruṣo bhajate mumukṣūn⁹⁾ ||

kṛṣṇaḥ |

yadi mayā kadacid adharmavacanam uktam syāt tadā bhavatibhir
evam uktam syād iti |

g o p y a h |

30 kathaṁ vismr̄tam prāg bhāṣitam likhitvā sthāpitam asmābhiḥ |
paśyatu bhavān |

kṛṣṇo vācayati |

na mayy āveśitadhiyāmī kāmaḥ kāmāya kalpate¹⁰⁾ |
bharjitāḥ kvathitā dhānāḥ prāyo bijāya neśate¹¹⁾ ||
35 iti svanigaditum avekṣya |
aho yūyam siddhāḥ | parīkṣārtham eva mayoktam | ato mām
ājñāpayantu bhavantyāḥ

1) °śamo 2) sic 3) tavāṅghri° 4) Deze regel niet in orde. 5) Bhāg. pur. I. c. 27.

6) tvattu 7) mayānāg 8) śapathanne 9) Dit vers Bhāg. pur. I. c. 31. 10) kalpyate

11) Bhāg. pur. X. 22 26.

g o p y a h |

tan nah prasīda vṛjinārdana te 'nghrimūlam
 prāptā visrjya vasatīs tvadūpāsanāśah |
 tvatsundarasaṁtanirīkṣaplatīvrakāma-¹⁾
 5 taptātmanām¹⁾ puruṣabhuśana dehi dāsyam ||
 vīksyālakāvṛtamukhaṇi tava kumḍalaśrī-
 gaṇḍasthalādharasudhaṇi hasitāvalokam |
 dattābhayam ca bhujādaṇḍayugam vilōkyā
 vakṣalī śriyaikaramaṇam ca bhavāma dāsyah²⁾ ||

10 kṛṣṇas tu tadā svānurāgātiśayam ālakṣya |

tāśāmī madhye kanakapariḍhī³⁾ nīlajīmūtagātro
 mandasāmpero llasitamukhavidhau mugdhaveneṇūṇī dadhānah ||
 amīsavyāsaktumādyan⁴⁾ madhukarakuṣita- sphītamālābhīrāmāḥ
 sāndrānandaikamūrtir⁵⁾ naṭavaravaruṣā kelim āviś cakāra ||

15 sūtra dharmaḥ |

alam ativistareṇa | na vayaṇi prabhavāmo 'sya vicitrānantaśakter
 bhagavato līlām ito dārśayitum | yataḥ |
 sāmīmāsikīṇi rātrim asarvarūpāṇi⁶⁾
 tatāna⁷⁾ svātmānam⁷⁾ anekadhlā yah | .
 20 dvandveṣu koṭītrayaballavānām
 atāḥ parami ko 'nunayec caritram ||
 iti niṣkrāntāḥ sarve ||

25 eṣā gopālalīla kalayatu bhavatāmī premavallipraroḥāṇi
 sadbuddhī⁸⁾ rāddhapāle vitaratu satataṇi dharmabuddhīṇi jāneṣu |
 jñānamāṇi⁹⁾ vairāgyam antar⁹⁾ janayatu sudhīyāṇi durjanāmāṇi vināśāṇi
 saukhyāṇi no bhāvabhājāṇi vipulayatu yaśāḥ paśyatāmī sajjjanānām ||
 antaryāmiprayukto¹⁰⁾ 'yam rāmakṛṣṇo hareś tanuh |
 vāiṣṇavānāṇi vinodlāya nāṭakāṇi vyatanod idam ||

|| i t i ś rī g o p ā l a k e l i c a n d r i k ā b h i d h a m
 30 n ā t a k a m s a m ā p t a m ||

1) °kāmāstaplātmanā 2) Bhāg. pur. X. 29 38—39. 3) °paridhi 4) °vyāmaktamāghan
 5) °mūrti 6) ? asāvā° hs. 7) tatānamātmanam 8) sauburdhī 9) jñānamvairā-
 gyarmannar 10) sic.

Lijst van opmerkelijke woorden en uitdrukkingen.

- agresarikṛta 60. 29 (vooraangegean).
 aṅkūrikṛta 131. 17.
 ativayas 67. 31 (hooge leeftijd).
 ākarpana 95. 28; 117. 33 (tot aan
 't ooreinde reikend, vgl. Bhartṛhari,
 śringāra 26: śravapāpathaga).
 aḍambara 60. 5 (bet.?).
 ārdrikṛta 127. 25.
 ardrībhūta 99. 21.
 āsonñikṛta 56. 14.
 āsyatasya 71. 8, 10, vgl. 71. 17.
 indirāpati 124. 25 (Viṣṇu-Kṛṣṇa).
 tribha 78. 4 (nom. pr.?).
 uñch-sam, pra 93. 1.
 uttarayati-sam 79. 21.
 udarikṛoti 120. 17 (bet.?).
 udgrīvika 118. 25 (subst. f.?).
 uru voor partie: uruviddha 117. 34;
 uruphalita 45. 20.
 ullālayana 16. 18 (voor ullalayamana?).
 karyākaryikṛtya 83. 21.
 kalindaja 65. 31 (yamuna).
 kālināga 66. 20 (kaliyanaga).
 kaśmīrirasa 136. 3 (saffraan).
 kāṣṭhāyate 53. 9 (stokstijf worden).
 kirti 115. 19 en elders (naam van Rādhā's
 moeder).
 kuntalita 123. 29.
 kṛṣṇa 83. 30; 124. 21 (yamuna).
 khañjibhūta 53. 35.
 khañḍopala 56. 20 (khañḍaśarkara).
 kharjūrikṛta 69. 3.
 khala 45. 24 (zon?).
 garuḍamāṇi 58. 14 (smaragd).
 gartapūrti 68. 25 (buik-, maagvulling).
- gomāyuka 128. 35 (bet.?).
 gauravatā 111. 29.
 gaṇvardhanīya 143. 11.
 ghaṭṭa 77. 30, 31; 79. 8; 85. 22 (veer).
 eakorikṛta 102. 39; 118. 15.
 carv-sam 85. 23.
 eikridasva 135. 34 (corrupt?).
 ed, opmerkelijke plaatsing 67. 11; met
 yadi: 81. 11; 94. 7 (SPEYER, S. S.
 § 484, 3).
 javasa 143. 19 (yavasa).
 janubhaṅga 52. 33 (knieval).
 jhanatkara 47. 28.
 dīṇḍra 112. 34.
 tāṇkitā (of ātāṇkitā) 76. 28.
 tanuruha (met u) 96. 7.
 tapānduhitṛ 65. 16 (yamuna).
 tu(m)ph 85. 37.
 trayyanta 44. 13; 82. 11 (vedānta).
 tribhaṅga 46. 1 en tribhaṅgin 124. 32
 (drie buigingen hebbend; doelt blijkbaar op de bevallig gekromde houding van hals, middel en knieën, vgl. ook 118. 29; 137. 34).
 daṇḍayitṛ 53. 28.
 damin 111. 19.
 dvarāyate 46. 9 (tot een (open) deur worden: toegankelijk worden).
 nandikeśa 140. 34 (waarsch. plaatsnaam).
 nindrāyita 53. 10.
 ni-apā 118. 3; 119. 32 (met obj. kālam enz.).
 nīrajanā 48. 35; 131. 1 (met de in den Śabdakalpadr. aangevoerde bet. van ārātrika); denominat. daarv. 131. 2.

¹⁾ Deze lijst bevat woorden en enkele uitdrukkingen en grammaticale vormen, die de aandacht verdienen, omdat ze of niet bekend zijn (nl. aan de samenstellers der Petersburgsche woordenboeken) of niet door bewijsplaatsen gestaafd zijn, of om andere redenen opmerkenswaard schijnen. De beteekenis der meeste woorden is duidelijk, van veelen daarentegen is zij, mij altans, onbekend.

152 LIJST VAN OPMERKELIJKE WOORDEN EN UITDrukkingen.

paktibhū 138. 15.	rāvali 140. 35 (waarsch. plantsnaam).
padāyate 46. 10 (tot het (hoogste) oord worden).	rāsālāsyā 43. 13; 144. 22.
parpaṭa 56. 20.	rūṣ-pari 64. 12.
pasāuyukti 119. 17 (bet.?).	lul-pari 84. 14; -vi: vilulat- 6° pracs. kl. 101. 6.
pāthonidhi 138. 19.	vidyaprabodha 142. 17 (zooveel als vi-dyādhara?).
pili (met ū) 87. 15.	vivarikṛta 94. 19 (bet.?).
puṭ-sam 101. 33.	vṛṇḍaṭavī 95. 17 (= vṛṇḍāvana).
puṇyabharat 80. 7 (ben. van de yamuna?).	vṛṇḍadevī 67. 25.
pulkasaka 46. 22 (naam van zekere baren).	vyaṁohaka 141. 33.
pulla 99. 11 (64. 26?) (= phulla of corrupt?).	śānc-ā 119. 17 (ophangen, bevestigen).
juṇpāyate 70. 27 (tot koek worden).	śis-ni (enus.) 80. 18 (= niḥśesayati).
puli 70. 32 (soort gebak = pūlika).	śu(m)ph-pari 85. 35.
pūlikā 56. 19.	sāṇḍlapin 132. 29.
pratyālamāha 117. 19 (het zich verzetten).	sāmalambana 66. 12.
prapūlikā 54. 9 (soort gebak).	sāṇḍuceana 80. 33.
pramukhita 43. 7.	sahasrabhuja 88. 16 (= Arjuna Kartavīrya).
pramlānayati 132. 7 (denomin. van pramlāna, vgl. prasvinnayati).	sāṅkuribhuta 92. 29; 98. 7.
prasnut 109. 26.	sardhayāma 142. 3 (persoonsnaam?).
prasvinnayati 108. 5.	siñcita 114. 12 (part. praet. van den praesensstam).
premamaya 105. 31.	siñj 45. 38; 75. 8; 144. 14 (= siñj).
prollāsa 96. 12; 112. 37.	siñjana 135. 10.
phenikā 56. 20 (zeker gerecht).	sitayate 70. 25 (tot suiker worden).
bakūla (met u) 64. 11.	sīdhura 120. 9 (= sīdu).
bhaktiyate 70. 25 (tot voedsel worden).	simantini 125. 7 (zekere struik of boom).
bhānu 112. 26 en elders (vṛṣabhānu, naam van Rādhā's vader).	sīrapaṇi 82. 34.
madhureṣa 102. 11 (= madhuriju).	sūnu 144. 15 (zon).
madhuśīrṣika 65. 21.	sūcaka 76. 33.
mādhukarī 134. 5.	stuhh-pra, caus. 117. 13; -sam, caus. 83. 37.
māṇukuribhuta 61. 30.	snuti 110. 5.
mudrikṛta 104. 26.	sphūryati 125. 27, sphūryat 134. 28 (= sphurati).
muralikā 96. 24; 97. 20; 118. 29.	smēra 43. 8, 60. 5 en vele malen elders, subst. (glimlach).
muralī 44. 25; 83. 34 en elders (fluit).	svajanayate 46. 8 (tot een verwant worden).
yathopayosam 126. 25 (= ḍōṣam).	has-sam, caus. 69. 24.
yūmuniya 143. 3.	hastikurvanti 56. 12 (de hand leggen op).
rambhāṇa 48. 11 (geloei).	hrād 69. 32 (ahrād = āhlad).
rasālikā 56. 20 (zeker gerecht).	
ramanāyaka 46. 10 (= rāmanatha).	

M e t r a.

- Pag. 43, r. 1—4 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 6—9 : id.
 „ „ , r. 11—14 : combinatie van vāpi-
 śasthabila en upen-
 dravajrā.
 „ „ , r. 17—20 : combinatie van upa-
 jati en vaitaliya.
 „ „ , r. 21—22 : upagiti.
 „ „ , r. 26—29 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 13—16 : id.
 „ „ , r. 22—25 : id.
 „ „ , r. 32—35 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 3—6 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 11—14 : combinatie van vai-
 taliya en aupacchan-
 dasika.
 „ „ , r. 17—20 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 23—24 : śloka.
 „ „ , r. 26—27 : gīti.
 „ „ , r. 31—34 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 4—5 : upagiti.
 „ „ , r. 6—10 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 15—18 : id.
 „ „ , r. 27—30 : rathoddhata.
 „ „ , r. 33—36 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 6—9 : svāgata.
 „ „ , r. 11—14 : id.
 „ „ , r. 16—19 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 21—22 : śloka.
 „ „ , r. 25—28 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 35—36 : gīti.
 „ „ , r. 10—13 : sragdhārā.
 „ „ , r. 16—19 : svāgatā.
 „ „ , r. 21—24 : id.
 „ „ , r. 25—28 : rathoddhata.
 „ „ , r. 29—32 : svāgatā.
 „ „ , r. 2—3 : śloka.
 „ „ , r. 11—12 : gīti.
 „ „ , r. 25—28 en 30—33 : vasanta-
 tilaka.
 „ „ , r. 5—6 : upagiti.

- Pag. 50, r. 8—11 en 13—16 : sārdūla-
 vikrīdita.
 „ „ , r. 18—21 : triṣṭubh.
 „ „ , r. 24—27 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 28—29 : śloka.
 „ „ , r. 35—38 : śālinī.
 „ „ , r. 2—9 : drie śloka's.
 „ „ , r. 22—23 : arya.
 „ „ , r. 26—27 : upagiti.
 „ „ , r. 34—p. 52, r. 3 : drie upagiti's.
 „ „ , r. 8—11 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 13—16 : sragdhārā.
 „ „ , r. 19—20 : śloka.
 „ „ , r. 24—25 : gīti.
 „ „ , r. 30—33 : twee śloka's.
 „ „ , r. 4—11 : twee sārdūlavikrī-
 dita's.
 „ „ , r. 12—13 : upagiti.
 „ „ , r. 14—15 : śloka.
 „ „ , r. 28—29 : arya.
 „ „ , r. 32—33 : udgīti.
 „ „ , r. 1—4 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 9—10 : gīti (?).
 „ „ , r. 11—14 : sragdhārā.
 „ „ , r. 1—1 : id.
 „ „ , r. 7—10 : praharṣīpī.
 „ „ , r. 12—15 : twee śloka's.
 „ „ , r. 18—19 : upagiti.
 „ „ , r. 24—25 : arya.
 „ „ , r. 29—30 : śloka.
 „ „ , r. 6—7 : upagiti.
 „ „ , r. 18—19 : śloka.
 „ „ , r. 22—23 : twee śloka's.
 „ „ , r. 34—35 : upagiti.
 „ „ , r. 2—3 : id.
 „ „ , r. 4—7 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 10—11 : upagiti.
 „ „ , r. 14—15 : id.
 „ „ , r. 20—21 : id. (?)
 „ „ , r. 24—27 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 29—30 : gīti.

Pag. 59, r. 2—5 : sragdharā.
 „ „ , r. 8—9 : śloka.
 „ „ , r. 12—15 : mālinī.
 „ „ , r. 23—24 : upagīti.
 „ „ , r. 32—35 : sragdhara.
 „ 60, r. 3—6 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 9—12 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 14—17 : id.
 „ „ , r. 34—35 : upagīti.
 „ 61, r. 6—9 : rathoddhata.
 „ „ , r. 18—21 : sragdhara.
 „ „ , r. 24—27 : śikhariṇī.
 „ „ , r. 30—31 : upagīti.
 „ „ , r. 33—34 : aryā.
 „ 62, r. 4—5 : upagīti.
 „ „ , r. 9—12 : sragdhara.
 „ „ , r. 17—18 : aryā.
 „ „ , r. 22—25 : śikhariṇī.
 „ 63, r. 1—4 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 10—11 : śloka.
 „ „ , r. 22—23 : aryā.
 „ „ , r. 26—29 : sragdhara.
 „ „ , r. 31—p. 64, r. 4 : twee sārdūlavikrīdita's.
 „ 64, r. 7—14 : metrisch?
 „ „ , r. 20—23 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 26—33 : twee idem.
 „ 65, r. 5—8 : id.
 „ „ , r. 12—13 : udgīti.
 „ „ , r. 15—18 : sragdhara.
 „ „ , r. 21—22 : śloka.
 „ „ , r. 31—34 : sārdūlavikrīdita.
 „ 66, r. 9—12 : id.
 „ „ , r. 18—29 : drie śalini's.
 „ „ , r. 34—35 : śloka.
 „ 67, r. 5—8 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 31—38 : twee idem.
 „ 68, r. 10—13 : id.
 „ „ , r. 20—23 : triṣṭubh.
 „ 69, r. 2—5 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 11—14 : id.
 „ „ , r. 18—21 : id.
 „ „ , r. 24—25 : udgīti.
 „ „ , r. 30—33 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 35—p. 70, r. 2 : śikhariṇī.
 „ 70, r. 17—20 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 25—28 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 31—32 : upagīti.
 „ 71, r. 5—8 : vasantatilaka.

Pag. 71, r. 13—20 : twee sārdūlavikrīdita's.
 „ „ , r. 26—29 : sragdhara.
 „ „ , r. 31—34 : id.
 „ 72, r. 4—7 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 9—16 : sragdhara en manḍākrānta gecombineerd.
 „ „ , r. 24—27 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 31—32 : gīti.
 „ 73, r. 2—5 : śalini.
 „ „ , r. 9—10 : udgīti.
 „ „ , r. 14—15 : upagīti.
 „ „ , r. 16—19 : praharsiṇī.
 „ „ , r. 20—23 : śalini.
 „ „ , r. 32—35 : svagata.
 „ 74, r. 4—5 : udgīti.
 „ „ , r. 9—10 : id.
 „ „ , r. 16—17 : upagīti.
 „ „ , r. 18—19 : aryā.
 „ „ , r. 20—21 : upagīti.
 „ „ , r. 22—23 : id.
 „ „ , r. 29—30 : aryā.
 „ 75, r. 2—3 : upagīti.
 „ „ , r. 7—10 : śalini.
 „ „ , r. 13—14 : upagīti.
 „ „ , r. 15—16 : id.
 „ „ , r. 17—18 : udgīti.
 „ „ , r. 26—29 : śalini.
 „ „ , r. 31—32 : udgīti.
 „ „ , r. 35—38 : twee upagīti's.
 „ 76, r. 3—4 : id.
 „ „ , r. 7—10 : śalini.
 „ „ , r. 12—15 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 17—20 : śikhariṇī.
 „ „ , r. 22—23 : aryā.
 „ „ , r. 27—30 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 34—37 : śalini.
 „ 77, r. 7—10 : rathoddhata.
 „ „ , r. 12—13 : metrisch?
 „ „ , r. 15—18 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 20—23 : id.
 „ 78, r. 3—6 : rathoddhata.
 „ „ , r. 8—9 : upajīti (defect!).
 „ „ , r. 11—14 : śikhariṇī.
 „ „ , r. 17—20 : sārdūlavikrīdita.
 „ „ , r. 23—26 : sragdhara.
 „ „ , r. 30—33 : sārdūlavikrīdita.
 „ 79, r. 2—5 : sragdhara.

Pag. 79, r. 7—8 : *arya*.
 „ „, r. 10—13 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 16—19 : *id*.
 „ „, r. 24—27 : *māyūragati*.
 „ „, r. 30—33 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ 80, r. 1—4 : *sragdhara*.
 „ „, r. 6—9 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 11—14 : *vasantatilaka*.
 „ „, r. 15—18 : *māyūragati*.
 „ „, r. 20—23 : *id*.
 „ „, r. 26—29 : *vasantatilaka*.
 „ „, r. 31—34 : *id*.
 81, r. 2—3 : *upagiti*.
 „ „, r. 4—5 : *āryā*.
 „ „, r. 7—10 : *māyūragati*.
 „ „, r. 20—21 : *upagiti*.
 „ „, r. 26—27 : *id*.
 „ „, r. 29—30 : *id*.
 „ „, r. 32—35 : *sārdūlavikrīdita*.
 82, r. 11—22 : *drie id*.
 „ „, r. 31—35 : *sālim* (ontbr. iets?)
 83, r. 2—3 : *metrum?*
 „ „, r. 7—8 : *upagiti*.
 „ „, r. 10—11 : *āryā*.
 „ „, r. 13—14 : *śloka*.
 „ „, r. 23—26 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 30—31 : *upagiti*.
 „ „, r. 33—34 : *giti*.
 „ „, r. 36—37 : *āryā*.
 84, r. 2—3 : *upagiti*.
 „ „, r. 5—8 : *vasantatilaka*.
 „ „, r. 10—11 : *upagiti*.
 „ „, r. 12—15 : *māyūragati*.
 „ „, r. 16—20 : *id*.
 „ „, r. 22—25 : *sālimi*.
 „ „, r. 27—30 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 32—35 : *svāgatā*.
 85, r. 2—3 : *upagiti*.
 „ „, r. 5—6 : *śloka*.
 „ „, r. 9—12 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 16—19 : *id*.
 „ „, r. 22—25 : *id*.
 „ „, r. 27—30 : *sālimi*.
 „ „, r. 32—39 : *acht daetyli*.
 86, r. 2—5 : *malini*.
 „ „, r. 7—10 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 12—15 : *rathoddhata*.
 „ „, r. 19—22 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 25—28 : *id*.

Pag. 86, r. 32—35 : *sālini*.
 „ 87, r. 2—3 : *upagiti*.
 „ „, r. 8—11 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 13—16 : *id*.
 „ „, r. 18—21 : *aupacchandasika (?)*.
 „ „, r. 26—27 : *upagiti*.
 „ „, r. 31—34 : *sārdūlavikrīdita*.
 88, r. 1—4 : *śikhariṇi*.
 „ „, r. 6—7 : *śloka*.
 „ „, r. 9—12 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 14—17 : *pr̥thvī*.
 „ „, r. 22—25 : *sālini*.
 „ „, r. 26—29 : *rathoddhata*.
 89, r. 2—5 : *aupacchandasika*.
 „ „, r. 7—8 : *id*. (b).
 „ „, r. 16—19 : *sālimi*.
 „ „, r. 23—26 : *śikhariṇi*.
 90, r. 2—5 : *sragdhara*.
 „ „, r. 12—13 : *metrum?*
 „ „, r. 15—18 : *aupacchandasika (?)*.
 „ „, r. 21—22 : *udgiti*.
 „ „, r. 29—32 : *sārdūlavikrīdita*.
 91, r. 9—10 : *śloka*.
 „ „, r. 12—13 : *id*.
 „ „, r. 17—20 : *sragdhara*.
 „ „, r. 26—27 : *upagiti*.
 „ „, r. 29—30 : *metrum?* id?
 92, r. 2—5 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 7—10 : *sragdhara*.
 „ „, r. 17—20 : *puṣpitāgrā*.
 „ „, r. 22—25 : *soort van id*.
 „ „, r. 27—30 : *sālimi*.
 „ „, r. 31—34 : *śikhariṇi*.
 93, r. 2—5 : *praharṣipī*.
 „ „, r. 8—9 : *āryā*.
 „ „, r. 12—15 : *sālimi*.
 „ „, r. 21—22 : *upagiti*.
 „ „, r. 29—32 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 34—35 : *upagiti*.
 94, r. 2—5 : *sragdhara*.
 „ „, r. 9—12 : *praharṣipī*.
 „ „, r. 18—21 : *twee upagiti's*.
 „ „, r. 23—26 : *sālini*.
 „ „, r. 28—29 : *upagiti*.
 „ „, r. 31—34 : *sārdūlavikrīdita*.
 95, r. 2—5 : *praharṣipī*.
 „ „, r. 7—10 : *puṣpitāgrā*.
 „ „, r. 12—15 : *sārdūlavikrīdita*.
 „ „, r. 17—20 : *śikhariṇi*.

Pag. 15, r. 21—25 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 28—31 : śalinī. „ „, r. 33—36 : id. „ 96, r. 1—2 : upagīti. „ „, r. 4—5 : id. „ „, r. 7—8 : āryā. „ „, r. 11—14 : śikhariṇī. „ „, r. 19—22 : śalinī. „ „, r. 24—25 } sārdūlavikrīdita. „ „, r. 28—29 } sārdūlavikrīdita. „ „, r. 32—35 : praharṣīṇī. „ 97, r. 4—7 : rathoddhata. „ „, r. 10—17 : twee śalinī's. „ „, r. 20—23 : vasantatilaka. „ „, r. 26—29 : id. „ „, r. 32—35 : aupacchandasika. „ 98, r. 6—9 : sragdhara. „ „, r. 14—17 : soort van aupacchandasika. „ „, r. 22—23 : śloka. „ „, r. 26—29 : sragdhara. „ „, r. 31—34 : id. „ 99, r. 5—8 : praharṣīṇī. „ „, r. 12—15 : sragdhara. „ „, r. 16—19 : id. „ „, r. 25—28 : id. „ „, r. 30—33 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 35—38 : id. „ 100, r. 2—5 : śalinī. „ „, r. 7—10 : puśpitāgra. „ „, r. 18—21 : mālinī. „ „, r. 23—26 : id. „ „, r. 32—35 : id. „ 101, r. 3—6 : sragdhara. „ „, r. 18—21 : svagata. „ „, r. 25—33 : aupacchandasika's. „ 102, r. 2—13 : drie idem. „ „, r. 15—26 : drie puśpitāgra's. „ „, r. 29—35 : twee viyogini's. „ „, r. 36—39 : sārdūlavikrīdita. „ 103, r. 1—4 : viyogini. „ „, r. 6—9 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 11—12 : udgīti. „ „, r. 19—20 : upagīti. „ „, r. 26—29 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 31—34 : śalinī. „ 104, r. 5—8 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 14—17 : id. „ „, r. 22—27 : id.	Pag. 104, r. 32—35 : śikhariṇī. „ 105, r. 4—p. 107, r. 23 : śloka's. „ 107, r. 24—27 : puśpitāgra. „ „, r. 28—31 : mālinī. „ 108, r. 3—6 : sragdhara. „ „, r. 9—10 : gīti. „ „, r. 12—13 : upagīti. „ „, r. 14—15 : gīti. „ „, r. 24—22 : āryā. „ „, r. 25—28 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 31—34 : id. „ 109, r. 2—5 : id. „ „, r. 9—12 : rathoddhata. „ „, r. 13—16 : viyogini. „ „, r. 19—22 : śalinī. „ „, r. 24—27 : id. „ „, r. 33—36 : id. „ 110, r. 4—7 : sragdhara. „ „, r. 11—14 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 17—18 : āryā. „ „, r. 25—28 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 31—32 : gīti. „ 111, r. 10—13 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 19—22 : id. „ „, r. 27—30 : id. „ „, r. 33—36 : śikhariṇī. „ 112, r. 2—5 : rathoddhata. „ „, r. 19—26 : twee sārdūlavikrīdita's. „ „, r. 34—37 : id. „ 113, r. 3—6 : id. „ „, r. 19—20 : upagīti. „ „, r. 25—28 : mandukranta en sragdhara. „ „, r. 30—33 : sragdhara. „ 114, r. 3—6 : rathoddhata en svagata. „ „, r. 12—15 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 27—36 : twee śloka's. „ „, r. 32—33 : metrisch? „ 115, r. 4—7 : śalinī. „ 116, r. 2—5 : sārdūlavikrīdita. „ „, r. 10—13 : id. „ „, r. 25—28 : id. „ „, r. 31—34 : vasantatilaka. „ 117, r. 2—5 : sragdhara. „ „, r. 18—21 : śalinī. „ „, r. 27—30 : id. „ „, r. 33—36 : id.

Pag. 116, r. 2—5 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 7—8 : upagīti.
 " " , r. 12—15 : sragdharā.
 " " , r. 17—20 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 23—26 : sragdharā.
 " " , r. 29—32 : id.
 " 119, r. 1—4 : id.
 " " , r. 16—19 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 30—33 : * id.
 " 120, r. 7—14 : twee rathoddhata's.
 " " , r. 16—19 : svagatā.
 " " , r. 23—30 : twee viyogini's.
 " " , r. 32—35 : id.
 " 121, r. 14—17 : śalinī.
 " 122, r. 3—6 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 9—12 : vasantatilaka.
 " " , r. 17—20 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 23—26 : svagatā.
 " " , r. 28—31 : śārdūlavikrīdita.
 " 123, r. 6—9 : vasantatilaka.
 " " , r. 23—26 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 28—31 : svagata.
 " 124, r. 1—4 : twee śloka's.
 " " , r. 7—10 : vasantatilaka.
 " " , r. 20—33 : 3 maal combinatie
 van vaniśastha en
 upendravajra (*).
 " " , r. 35—36 : śloka.
 " 125, r. 6—9 : vasantatilaka.
 " " , r. 12—15 : praharsiṇi.
 " " , r. 18—21 : puspitāgra.
 " " , r. 24—27 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 30—33 : vasantatilaka.
 " 126, r. 2—5 : pṛthvī.
 " " , r. 7—10 : bhujāṅgapravṛyāta.
 " " , r. 30—33 : śārdūlavikrīdita.
 " 127, r. 15—18 : id.
 " " , r. 25—28 : id.
 " " , r. 31—34 : id.
 " 128, r. 5—8 : rathoddhata.
 " " , r. 15—18 : śalinī.
 " " , r. 27—30 : id.
 " " , r. 33—36 : śārdūlavikrīdita.
 " 130, r. 2—5 : aupacchandasika.
 " " , r. 13—16 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 18—21 : id.
 " " , r. 24—27 : vasantatilaka.
 " " , r. 30—33 : śārdūlavikrīdita.
 " 131, r. 6—9 : sragdharā.

Pag. 131, r. 19—22 : śalinī.
 " " , r. 33—36 : id.
 " 132, r. 4—7 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 10—11 : upagīti.
 " " , r. 14—15 : id.
 " " , r. 18—19 : id.
 " " , r. 25—26 : id.
 " " , r. 28—29 : id.
 " " , r. 30—31 : udgīti.
 " 133, r. 5—8 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 10—13 : śalinī.
 " " , r. 30—33 : śārdūlavikrīdita.
 " 134, r. 7—10 : id.
 " " , r. 16—19 : id.
 " " , r. 28—31 : id.
 " 135, r. 9—12 : id.
 " " , r. 17—20 : id.
 " " , r. 23—26 : id.
 " " , r. 28—31 : id.
 " 136, r. 1—8 : twee idem.
 " " , r. 11—14 : śalinī.
 " " , r. 19—22 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 25—26 : śloka.
 " " , r. 28—29 : id.
 " " , r. 31—p.137,r.5:vasantatilaka.
 " 137, r. 7—10 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 12—13 : upagīti (?).
 " " , r. 17—20 : vasantatilaka.
 " " , r. 27—30 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 33—36 : id.
 " 138, r. 4—7 : rathoddhata.
 " " , r. 9—12 : śikharinī.
 " " , r. 18—21 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 26—29 : vasantatilaka.
 " 139, r. 2—5 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 13—16 : id.
 " " , r. 20—23 : id.
 " " , r. 30—33 : śikharinī.
 " 140, r. 8—11 : praharsiṇi.
 " " , r. 17—20 : id. afgewiss. met ?
 " " , r. 23—26 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 28—31 : puspitāgrā.
 " " , r. 34—37 : śalinī.
 " 141, r. 3—6 : id.
 " " , r. 12—15 : śārdūlavikrīdita.
 " " , r. 20—23 : id.
 " " , r. 32—35 : id.
 " 142, r. 3—6 : śalinī.
 " " , r. 14—17 : śārdūlavikrīdita.

Pag. 142, r. 25—32 : aupacchandasika.
 „ 143, r. 2—5 : srngdhara.
 „ „ , r. 10—13 : id.
 „ 144, r. 3—6 : upendravajrā.
 „ „ , r. 13—16 : srngdhara.
 „ „ , r. 19—22 : id.
 „ „ , r. 26—30 : anapaestisch en dactylyisch.
 „ „ , r. 34—35 : upajati.
 „ 145, r. 4—7 : srngdhara.
 „ „ , r. 9—12 : upajati.
 „ „ , r. 15—18 : śardulavikridita.
 „ „ , r. 25—28 : id.
 „ 146, r. 1—2 : upajati.
 „ „ , r. 6—9 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 19—20 : sloka.
 „ „ , r. 21—24 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 25—26 : sloka.
 „ „ , r. 29—32 : śardulavikridita.
 „ 147, r. 2—5 : śalinī.
 „ „ , r. 6—13 : vier sloka's.
 „ „ , r. 17—20 : triṣṭubh.
 „ „ , r. 24—27 : śardulavikridita.
 „ „ , r. 29—32 : twee sloka's.

Pag. 147, r. 34—37 : verzen van acht anapaesten (toṭaka)
 „ 148, r. 2—3 : sloka.
 „ „ , r. 5—12 : verzen van acht anapaesten.
 „ „ , r. 14—17 : twee sloka's.
 „ „ , r. 19—26 : anapaestisch.
 „ „ , r. 28—36 : vier sloka's.
 „ 149, r. 2—8 : anapaestisch en dactylyisch.
 „ „ , r. 10—11 : sloka.
 „ „ , r. 13—20 : dactylyisch.
 „ „ , r. 22—25 : vasantatilaka.
 „ „ , r. 33—34 : sloka.
 „ 150, r. 2—9 : twee vasantatilaka's.
 „ „ , r. 11—12 : combinatie van mandakranta en citralekhā.
 „ „ , r. 13—14 : srngdhara.
 „ „ , r. 18—21 : indravajra en upendravajra.
 „ „ , r. 23—26 : srngdhara.
 „ „ , r. 27—28 : sloka.

Addendum en Corrigendum.

Op pag. 19, noot 2. Het is mij intusschen gebleken, dat deze wijze van versiering geen gegeven is ter tijdsbepaling van ons tooneelstuk, daar ze reeds door Bhartṛhari vermeld wordt: śṛṅgūraśataka 47: nāśagramukta phala cchaleṇa.

Pag. 99, r. 9 l. bhavatibhis i.p.v. bhayatibhis.

